

A close-up photograph of a hand holding a dark, grainy stalk against a bright, sunlit field of golden-brown crops. The background is blurred, showing a vast field under a bright sky. In the bottom right corner of the image, there are several overlapping semi-transparent colored squares in shades of yellow, blue, and grey.

Taloudelliset tiedot 2019

Tilinpäätös ja hallituksen toimintakertomus 2019 – Lukijalle

Tämä raportti koostuu hallituksen toimintakertomuksesta sekä Fortum-konsernin tilinpäätöksestä, joka sisältää myös emoyhtiön tilinpäätöksen. Fortumin raportointikokonaisuuden muut osat ovat toimitusjohtajan kirje, selvitys yhtiön hallinto- ja ohjausjärjestelmästä, palkka- ja palkkioselvitys, sekä verojalanjälki, jotka julkaistaan Fortumin internetsivustolla. Kestävä kehitys on integroitu osaksi Fortumin vuosiraportointia ja lisäksi yksityiskohtaisempia tietoja kestävän kehityksen toiminnastamme on saatavilla verkkosivuillamme Kestävä kehitys -osiossa.

Liitteet

1–3 Laadintaperusteet

Nämä liitetiedot kuvaavat konsernitilinpäätöksen laadintaperusteet ja sisältävät tilinpäätöksen laadintaperiaatteet, kuvauksen tilinpäätöksen laadinnassa sovelletuista kriittisistä tilinpäätösarvioista ja -harkinnasta sekä tietoa yrityshankinnoista ja -myynneistä.

4–5 Riskit

Riskiosion liitetiedot kuvaavat, miten Fortum hallitsee rahoitus- ja pääomariskejään.

6–14 Tuloslaskelma

Tähän osioon on koottu tuloslaskelmaa täydentävät liitetiedot.

15–34 Tase

Tähän osioon on koottu tasetta täydentävät liitetiedot.

35–37 Taseen ulkopuoliset järjestelyt

Näistä liitetiedoista löydät tietoa taseen ulkopuolisista järjestelyistä.

38–40 Konsernirakenne ja lähipiiritiedot

Tähän osioon on koottu tiedot lähipiiritapahtumista, tilikauden jälkeisistä tapahtumista sekä konsernin tytäryrityksistä.

Alla olevat symbolit kertovat, mitkä liitetiedon luvut täsmäävät tuloslaskelmaan, taseeseen ja rahavirtalaskelmaan.

IS = Tuloslaskelma

BS = Tase

CF = Kassavirta

Tilinpäätös ja hallituksen toimintakertomus 2019

Lukijalle	1	12 Rahoituskulut – netto	69	Tunnusluvut	116
HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS	3	13 Tuloverot	70	Taloudelliset tunnusluvut	116
Tuloskehitys ja taloudellinen asema	3	14 Osakekohtainen tulos ja osinko.....	72	Osakekohtaiset tunnusluvut.....	117
Kestävä kehitys.....	20	15 Rahoitusvarat ja rahoitusvelat luokittain	73	Segmenttikohtaiset tunnusluvut.....	118
Riskienhallinta	25	16 Rahoitusvarat ja rahoitusvelat käypään arvoon	77	Tunnuslukujen laskentakaavat	120
Fortumin osake ja osakkeenomistajat.....	32	17 Aineettomat hyödykkeet	80	Emoyhtiön tilinpäätös, FAS	123
TILINPÄÄTÖS	35	18 Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet ja käyttöoikeusomaisuuserät	83	Tuloslaskelma.....	123
Konsernitilinpäätös	35	19 Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrityksiin	85	Tase	123
Konsernin tuloslaskelma	35	20 Muut pitkäaikaiset sijoitukset	90	Rahavirtalaskelma	124
Konsernin laaja tuloslaskelma	36	21 Korolliset saamiset	91	Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot	125
Konsernin tase	37	22 Vaihto-omaisuus	91	Ehdotus taseen osoittaman voiton käyttämisestä	132
Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista	38	23 Myyntisaamiset ja muut saamiset.....	92	Tilintarkastuskertomus	133
Konsernin rahavirtalaskelma	39	24 Likvidit varat	93	Tunnusluvut 2010–2019	137
Konsernitilinpäätöksen liitetiedot	41	25 Osakepääoma	93	Taloudelliset tunnusluvut	137
1 Merkittävät laadintaperiaatteet.....	41	26 Määräysvallattomien omistajien osuus	94	Osakekohtaiset tunnusluvut.....	139
2 Kriittiset tilinpäätösarviot ja -harkinnat.....	45	27 Korolliset velat	94	Segmenttikohtaiset tunnusluvut.....	140
3 Yrityshankinnat ja -myynnit ja myytävänä olevat omaisuuserät.....	45	28 Tuloverosaamiset ja -velat	97	Investoinnit käyttöomaisuuteen	146
4 Rahoitusriskien hallinta	48	29 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat	100	Toiminnalliset tunnusluvut.....	148
5 Pääomariskien hallinta.....	55	30 Muut varaukset	103	Taloudellinen tieto vuosineljänneksittäin	151
6 Segmenttiraportointi.....	57	31 Eläkevelvoitteet.....	104	Tietoa sijoittajille	153
7 Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät.....	62	32 Muut pitkäaikaiset velat	107		
8 Johdannaisten käypien arvojen muutokset sekä suojausten kohteet tuloslaskelmassa	63	33 Ostovelat ja muu lyhytaikainen vieras pääoma.....	108		
9 Muut tuotot ja muut kulut	64	34 Vuokrasopimukset.....	108		
10 Materiaalit ja palvelut.....	65	35 Investointi- ja muut sitoumukset.....	109		
11 Henkilöstökulut ja hallituksen palkkiot	65	36 Pantatut varat ja vastuut	110		
		37 Oikeudenkäynnit ja viranomaismenettelyt	111		
		38 Lähipiiritapahtumat.....	113		
		39 Tilikauden jälkeiset tapahtumat	113		
		40 Tytäryritykset segmenteittäin 31.12.2019	114		

Tuloskehitys ja taloudellinen asema

Vahva operatiivinen tulos vuonna 2019 – taloudelliset tavoitteet saavutettiin

Tunnuslukuja ¹⁾

	2019	2018	2017
Sijoitetun pääoman tuotto, %	10,0	6,7	7,1
Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate (EBITDA)	3,0	3,6	0,8

1) Katso ▶ [Tunnuslukujen laskentakaavat](#).

Taloudellisia tunnuslukuja

milj. euroa	2019	2018	2017	Muutos 19/18
IS Liikevaihto	5 447	5 242	4 520	4 %
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	1 766	1 523	1 275	16 %
IS Vertailukelpoinen liikevoitto	1 191	987	811	21 %
IS Liikevoitto	1 110	1 138	1 158	-2 %
- % liikevaihdosta	20,4	21,7	25,6	
IS Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	744	38	148	1 858 %
IS Voitto ennen tuloveroja	1 728	1 040	1 111	66 %
- % liikevaihdosta	31,7	19,8	24,6	
IS Tulos/osake, euroa	1,67	0,95	0,98	76 %
CF Liiketoiminnan rahavirta	2 015	804	993	151 %
Oma pääoma/osake, euroa	14,61	13,33	14,69	10 %
Korollinen nettovelka (kauden lopussa)	5 260	5 509	988	
Oman pääoman tuotto, %	11,9	6,8	6,6	
Omavaraisuusaste, %	57	54	61	

Vuonna 2019 jatkoimme päättäväisesti Fortumin strategian toteuttamista. Keskityimme kaikissa liiketoiminnoissamme toiminnan tehostamiseen, uudelleenarvioimme kaukolämpöliiketoimintojamme, jatkoimme aurinko- ja tuulivoiman rakentamista, sovimme Uniper-omistusosuutemme kasvattamisesta ja paransimme taloudellista tulostamme merkittävästi. Vuoden lopussa saavutimme toisen pitkäaikaisista taloudellisista tavoitteistamme, 10 prosentin tuoton sijoitetulle pääomalle.

Kesäkuussa ilmoitimme aikomuksestamme arvioida kaukolämpö- ja jäähdytysliiketoimintojemme strategisia vaihtoehtoja Virossa ja Joensuussa. Arviointi johti Joensuun liiketoimintojen myyntiin 10.1.2020 noin 530 miljoonalla eurolla. Kaupalla vapautimme pääomaa, vahvistimme tasettamme ja realisoimme arvoa. Aloitamme laajemman arvioinnin, joka kattaa kaukolämpö- ja jäähdytysliiketoimintamme kaikissa Baltian maissa, Puolassa ja Järvenpäässä.

Lokakuussa sijoituksemme Uniperiin otti harppauksen eteenpäin, kun sovimme yli 20 prosentin lisäosuuden ostamisesta. Marraskuussa Venäjän hallituksen komissio antoi kaupalle hyväksyntänsä tietyin ehdoin. Ehtojen yksityiskohtien selvittäminen on viivästynyt Venäjän hallituksen äskettäisen vaihtumisen vuoksi. Viranomais hyväksyntä Yhdysvalloissa saatiin joulukuussa. Odotamme edelleen, että kauppa saadaan päätökseen vuoden 2020 ensimmäisellä vuosineljänneksellä. Kuten olemme ja aiemmin todenneet, enemmistöosuuden myötä edellytämme, että Uniperin hallintoneuvoston kokoonpanoa päivitetään vastaamaan Fortumin omistusosuutta, mihin luonnollisesti sisältyy puheenjohtajuus.

Uniperin pääomistajana Fortum keskittyy yhteistyöhön ja yhtiöiden strategioiden yhteensovittamiseen. Fortumilla ja Uniperilla on jo nyt hyvät valmiudet edistää Euroopan energiamurrosta. Molemmat yhtiöt hyötyisivät kuitenkin vielä enemmän yhteisestä strategiasta, jonka tavoite on mahdollistaa hiilineutraali Eurooppa vuoteen 2050 mennessä. Eurooppalaiset odottavat, että siirtymäaikana energiayhtiöt toteuttavat kunnianhimoista ilmastopolitiikkaa, mutta huolehtivat samalla kohtuuhintaisen sähkön ja lämmön saatavuudesta kaikkina aikoina. Saksan hallituksen viime viikon lakiehdotus hiilen alarajasta heijastaa näitä vaatimuksia – hiilen käyttö sähkön ja lämmön tuotannossa lopetetaan asteittain viimeistään vuoden 2038 loppuun mennessä. Fortumin strategia tähtää hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen, ja huomioimme tavoitteen myös investoinneissamme. Olemme tyytyväisiä Uniperin päätökseen sulkea yhtiön vanhat kivihiiililaitokset Saksassa, kun yhtiön uusi hiilivoimalaitos Datteln 4 otetaan käyttöön. Niin kauan kun hiiltä on käytettävä toimitusvarmuuden takaamiseksi Saksassa, on järkevää käyttää tuotannossa tehokkaimpia ja puhtaampia laitoksia.

Vähensimme tuotantomme hiilidioksidipäästöjä vuoden 2019 aikana ja jatkamme tätä työtä myös tulevaisuudessa. Olemmekin päättäneet tiukentaa vuoden 2020 ilmastotavoitettamme Fortumin oman tuotannon osalta hiilidioksidipäästöjen osalta 10 prosentilla, 180 hiilidioksidigrammaan kilowattitunnilta. Rakennamme lisää aurinko- ja tuulivoimaa hyödyntäen samalla pääomankierrätykseen perustuvaa liiketoimintamalliamme, mikä tarjoaa meille mahdollisuuden lisätä investointeja rajallisella omalla pääomalla. Toinen merkittävä keino päästöjen vähentämiseen on Espoon kaukolämpötuotannon muuttaminen hiilineutraaliksi 2020-luvun aikana. Kehitystyötä kiihdytettiin hiljattain asettamalla uudeksi välitavoitteeksi kivihiilestä luopuminen vuoden 2025 aikana. Muita esimerkkejä työstämme puhtaamman energijärjestelmän eteen Suomessa ovat Inkoon hiilivoimalaitoksen purkaminen ja purkumateriaalien kierrättäminen 92-prosenttisesti, Meri-Porin hiilivoimalaitoksen asettaminen osaksi Suomen kansallista huoltovarmuusreserviä heinäkuusta 2020 alkaen sekä Fortumin osakkuusyhtiön Turun Seudun Energiantuotannon hiljattain tekemä päätös sulkea Naantali 2 -hiilivoimalaitos. Ruotsissa Fortumin yhteisyritys Stockholm Exergi on päättänyt sulkea viimeisen hiiltä polttoaineenaan käyttävän laitoksen kuluvan lämmityskauden jälkeen.

Vuoden 2019 vertailukelpoinen liikevoitto kasvoi yli 200 miljoonalla eurolla 1,2 miljardiin euroon, pääasiassa Generation-segmentin selvän tulosparannuksen ansiosta. Hyvään tuloskehitykseen vaikuttivat myös Consumer

Solutions- ja Russia -segmenttien edellisvuotta paremmat tulokset. Lisäksi osuutemme osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta nousi lähes 750 miljoonaan euroon, mikä johtuu suurelta osin osuudestamme Uniperin tuloksesta. Toimenpiteet rahavirtojen optimoimiseksi ja vuoden 2019 vahva tulos kasvattivat rahavirtamme yli 2 miljardiin euroon. Fortumin vertailukelpoinen nettovelka suhteessa käyttökatteeseen oli vuoden lopussa 3,0x. Kun huomioidaan Joensuun kaukolämpöliiketoiminnan ja tiedotettujen pohjoismaisten tuulivoimalaitosten 80 %:n osuuden myyntien vaikutus nettovelkaan, saavutimme myös toisen pitkän aikavälin taloudellisen tavoitteemme: vertailukelpoinen nettovelka suhteessa käyttökatteeseen noin 2,5x. Vahvan rahavirran ylläpitäminen ja johdonmukainen velkaantumisasasteen pienentäminen ovat myös keskeiset luottoluokitukseemme vaikuttavat tekijät. Fortumille vähintään BBB tason vahva investment grade -luottoluokitus on tärkeä varmistaaksemme taloudellisen joustovaran ja rahoitusasemamme Uniper-kaupan jälkeen.

Neljännän vuosineljänneksen tuloksen avaintekijä oli vesivoiman tuotantomäärien selvä kasvu ja hyvä operatiivinen tulos Generation-segmentissä. Suojausten ansiosta saavuttamamme sähkön hinta nousi, vaikka spot-hinnat Pohjoismaissa olivat selvästi edellisvuotta matalammat. Myös kaikki muut liiketoimintasegmentit paransivat tulostaan. City Solutions -segmentin tulos kohentui pettymykseksi jääneen kolmannen vuosineljänneksen jälkeen. Consumer Solutions -segmentissä hyvä työ jatkui ja käyttökate kasvoi yhdeksäntenä peräkkäisenä vuosineljänneksenä. Russia-segmentissä tulosta tuki lämpöliiketoiminnan parannus.

Fortumin vuoden 2019 tuloksen, taloudellisen tilanteen ja tulevien vuosien näkymien perusteella Fortumin hallitus ehdottaa, että osinko pidetään edellisvuoden tasolla ja että vuodelta 2019 maksettaisiin osinkoa 1,10 euroa/osake. Osakekohtainen tulos oli 1,67 euroa. Ehdotus osingoksi vastaa osingonmaksusuhdetta 65,9 %, joka on osinkopolitiikkamme 50–80 % mukainen.

Taloudellinen tulos

Liikevaihto segmenteittäin

milj. euroa	2019	2018	Muutos 19/18
Generation	2 141	1 842	16 %
City Solutions	1 200	1 110	8 %
Consumer Solutions	1 835	1 759	4 %
Russia	1 071	1 069	0 %
Muut toiminnot	115	103	12 %
Nord Pool-sähköpörssissä tehtyjen ostojen ja myyntien netotus ¹⁾	-529	-516	
Eliminoinnit	-387	-125	
IS Yhteensä	5 447	5 242	4 %

1) Tuntiperusteiset myynnit ja ostot Nord Pool -sähköpörssissä netotetaan konsernitason ja esitetään joko tuottona tai kuluna sen mukaan, onko Fortum tietyinä hetkenä nettomyyjä vai netto-ostaja.

Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) segmenteittäin

milj. euroa	2019	2018	Muutos 19/18
Generation	939	763	23 %
City Solutions	309	310	0 %
Consumer Solutions	141	110	28 %
Russia	469	417	12 %
Muut toiminnot	-91	-78	-17 %
Yhteensä	1 766	1 523	16 %

Vertailukelpoinen liikevoitto segmenteittäin

milj. euroa	2019	2018	Muutos 19/18
Generation	794	628	26 %
City Solutions	121	135	-10 %
Consumer Solutions	79	53	49 %
Russia	316	271	17 %
Muut toiminnot	-119	-99	-20 %
IS Yhteensä	1 191	987	21 %

Liikevoitto segmenteittäin

milj. euroa	2019	2018	Muutos 19/18
Generation	771	736	5 %
City Solutions	127	130	-2 %
Consumer Solutions	20	75	-73 %
Russia	317	273	16 %
Muut toiminnot	-127	-76	-67 %
IS Yhteensä	1 110	1 138	-2 %

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta

milj. euroa	2019	2018	Muutos 19/18
Generation	10	-72	114 %
City Solutions	37	74	-50 %
Consumer Solutions	0	0	-
Russia	59	36	64 %
Muut toiminnot	638	0	-
IS Yhteensä	744	38	1 858 %

Katso ▶ **liitetieto 6** Segmenttiraportointi.

Fortumin liikevaihto kasvoi 4 %. Vertailukelpoinen liikevoitto kasvoi 21 % ja oli 1 191 (987) miljoonaa euroa. Tulos parani pääasiassa vesivoiman ja ydinvoiman tuotantomäärien ja Generation-segmentin saavutettujen sähkönhintojen nousun sekä Russia- ja Consumer Solutions- segmenttien tulosparannuksen myötä.

Vertailukelpoisuuteen vaikuttavilla erillä oli -81 (151) miljoonan euron vaikutus liikevoittoon pääasiassa suojauslaskennan ulkopuolisten johdannaisten käyvän arvon muutoksen seurauksena (▶ **liitetieto 7**). Vuoden 2018 kolmannella neljänneksellä Fortum kirjasi 77 miljoonan euron myyntivoiton 10 prosentin Hafslund Produksjon -osuuden myynnistä.

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli 744 (38) miljoonaa euroa. Fortumin osuus Uniperin tuloksesta oli 632 (-2) miljoonaa euroa,

johon sisältyy Uniperin loka–joulukuun 2018 ja tammi–syyskuun 2019 tulokset sekä Yhdistyneen kuningaskunnan kapasiteettimarkkinan uudelleenkäyttönoton vaikutus Uniperin tulokseen vuoden 2019 neljännellä neljänneksellä, yhteensä 601 (-2) miljoonaa euroa sekä 31 (-) miljoonan euron osuus Uniperin käyvän arvon oikaisuun liittyvästä peruutuksesta vuonna 2019 (► **liitetieto 3**). Osakkuusyritystulokseen sisältyy Uniperin 392 (79) miljoonan euron ei-operatiivinen tulos. Osaomisteisten ydinvoimayhtiöiden osuus oli 16 (1) miljoonaa euroa, Stockholm Exergin osuus oli 24 (61) miljoonaa euroa sisältäen 22 miljoonan euron arvonalentumisen, joka liittyy sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitoksen (CHP6) ennaikaiseen purkamiseen (ks. segmenttikatsaukset, City Solutions), ja TGC-1:n osuus oli 54 (40) miljoonaa euroa (► **liitetieto 19**).

Konsernin nettorahoituskulut olivat 125 (136) miljoonaa euroa, josta 139 (114) miljoonaa euroa oli nettokorkokuluja. Korkokuluista 13 miljoonaa euroa liittyy Uniperin osakkeiden hankintaa varten vuonna 2018 otetun lainan ennaikaisen takaisinmaksun jäljellä olevaan jaksotettuun hankintamenuun. Muut rahoituskulut sisältävät 10 miljoonaa euroa kuluja uusista luottolimiiteistä, jotka liittyvät vähintään 20,5 %:n lisäosuuden hankintaan Uniperista. Nettorahoituskuluihin sisältyi vuoden toiselle vuosineljännekselle ajoittunut Suomen ydinvoimatuotannossa säännöllisin väliajoin tehtävään tekniseen päivitykseen liittyvä 40 miljoonan euron positiivinen vaikutus (► **liitetieto 29**).

Tulos ennen tuloveroja oli 1 728 (1 040) miljoonaa euroa.

Katsauskauden verot olivat 221 (181) miljoonaa euroa. Tuloslaskelman efektiivinen tuloverokanta oli 12,8 % (17,5 %). Vertailukelpoinen efektiivinen tuloverokanta oli 22,4 % (22,0 %), kun osuutta osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta, verovapaita myyntivoittoja, verokantojen muutoksia ja muita merkittäviä kertaluonteisia tuloverotuspäätöksiä ei oteta huomioon (► **liitetieto 13**).

Kauden tulos oli 1 507 (858) miljoonaa euroa. Osakekohtainen tulos oli 1,67 (0,95) euroa, josta -0,07 (0,15) euroa liittyi vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin.

Taloudellinen asema ja rahavirta

milj. euroa	2019	2018	Muutos 19/18
Korkokulut	-167	-148	-13 %
Korkotuotot	28	34	-18 %
Johdannaisten käyvän arvon muutokset	8	-8	200 %
Muut rahoituserät – netto	6	-15	140 %
IS Rahoitustuotot ja –kulut	-125	-136	8 %
Korolliset velat	6 694	6 093	10 %
Vähennetään: Likvidit varat	1 435	584	146 %
Korollinen nettovelka	5 260	5 509	-5 %

Rahavirta

Vuonna 2019 liiketoiminnan rahavirta oli vahva ja kasvoi 1 211 miljoonaa euroa 2 015 (804) miljoonaan euroon. Kasvu johtui pääasiassa 356 (-524) miljoonan euron muutoksesta selvitettyissä futuureissa Nasdaq Commodities -kauppapaikassa, vertailukelpoisen käyttökateen kasvusta 1 766 (1 523) miljoonaan euroon, 239 (61) miljoonan euron saaduista osingoista ja käyttöpääoman -33 (-146) miljoonan euron muutoksesta. Toteutuneiden valuuttakurssierojen muutoksen vaikutus oli 14 (231) miljoonaa euroa.

Investointien rahavirta oli -369 (-4 398) miljoonaa euroa. Vuoden 2018 vertailukauden luku sisältää Uniperin osakkeiden hankinnan. Käyttöomaisuusinvestoinnit kasvoivat 116 miljoonalla eurolla ja olivat 695 (579) miljoonaa euroa. Pantatut rahavarat pienenevät 347 miljoonalla eurolla mukaan lukien muutos, joka aiheutui ensimmäisellä neljänneksellä solmitusta vakuusjärjestelysopimuksesta käteispannin vapauttamiseksi pohjoismaisessa sähköpörssissä. Järjestelyllä oli 310 miljoonan euron positiivinen vaikutus. Vastaavasti rahavirta ennen rahoitusta kasvoi merkittävästi ja oli 1 646 (-3 594) miljoonaa euroa.

Pitkäaikaisten lainojen nostot olivat 2 805 (1 764) miljoonaa euroa ja liittyivät 2,5 miljardin euron joukkovelkakirjalainan liikkeeseenlaskuun Euro Medium Term Note -ohjelmassa sekä 300 miljoonan euron

kahdenväliseen lainasopimukseen. Joukkovelkakirjalainat käytettiin vuonna 2018 Uniperin osakkeiden hankintaa varten otetun 1 750 miljoonan euron lainan takaisinmaksuun sekä 750 miljoonan euron joukkovelkakirjalainan takaisinmaksuun. Pitkäaikaisia lainoja maksettiin yhteensä 2 567 (586) miljoonaa euroa. Likvidit varat kasvoivat 806 (-3 268) miljoonaa euroa.

Saadut osingot olivat yhteensä 239 (61) miljoonaa euroa. Osingoista 165 (-) miljoonaa euroa saatiin Uniperilta, 40 (39) miljoonaa euroa Stockholm Exergiltä, 20 (10) miljoonaa euroa Turun Seudun Energiantuotannolta ja 10 (7) miljoonaa euroa TGC-1:ltä.

Yhtiön varat ja sijoitettu pääoma

Taseen loppusumma vuoden 2019 lopussa oli 23 364 (22 409) miljoonaa euroa. Likvidit varat raportointikauden lopussa kasvoivat 1 433 (584) miljoonaan euroon. Sijoitettu pääoma oli 19 929 (18 170) miljoonaa euroa.

Oma pääoma

Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma oli 12 982 (11 841) miljoonaa euroa. Osinko vuodelta 2018 oli 1,10 euroa osakkeelta. Yhtiökokous hyväksyi osingon 26.3.2019, ja osinko maksettiin 4.4.2019. Emoyhtiön omistajille kuuluvan oman pääoman 1 141 miljoonan euron kasvu johtui pääasiassa kauden tuloksesta, joka oli 1 482 miljoonaa euroa, sekä kassavirran suojausten käypään arvoon arvostamisen 561 miljoonan euron positiivisesta vaikutuksesta ja 253 miljoonan euron positiivisista muuntoeroista, joiden vaikutusta tasoitti 977 miljoonan euron osingonmaksu.

Rahoitus

Nettovelka pieneni 249 miljoonalla eurolla ja oli 5 260 (5 509) miljoonaa euroa. Se sisältää 114 miljoonan euron vuokravastuut. Korolliset velat kasvoivat 601 miljoonaa euroa, ja likvidit varat kasvoivat 851 miljoonaa euroa. Osinko, yhteensä 977 miljoonaa euroa, maksettiin 4.4.2019.

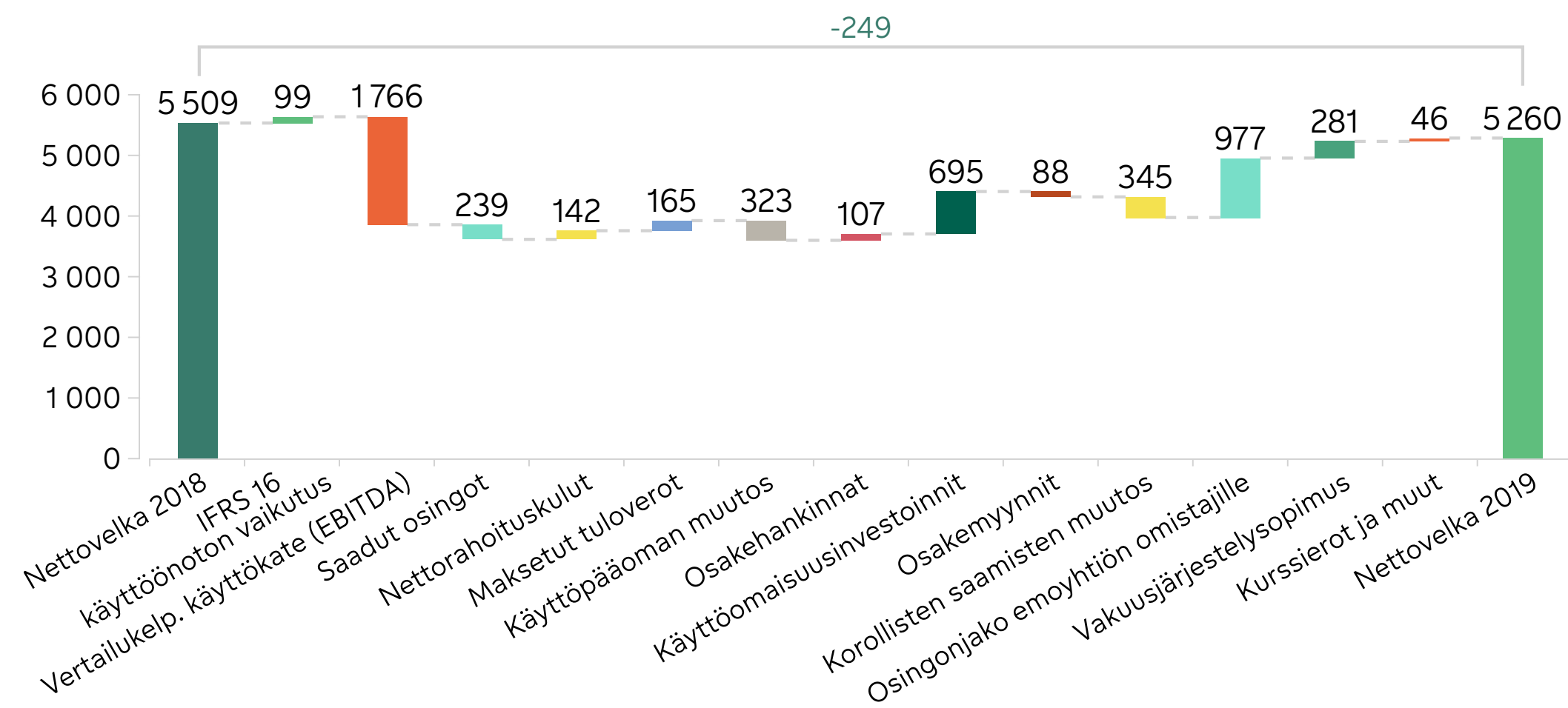
Vuoden 2019 lopussa konsernin likvidit varat olivat 1 435 (584) miljoonaa euroa (sisältäen myytävänä olevaan omaisuuteen liittyvät 2 miljoonan euron käteisvarat). Likvidit varat sisältävät PAO Fortumin rahat

ja pankkisaamiset, joiden arvo oli 201 (317) miljoonaa euroa. Vuoden 2019 lopussa Fortumilla oli 1 800 (1 800) miljoonaa euroa nostamattomia luottolimiittejä, josta 1 750 miljoonaa euroa eräännyy kesäkuussa 2023. Vuoden 2019 neljännellä neljänneksellä Fortum allekirjoitti sopimuksen 8 300 miljoonan euron luottolimiitistä Uniperin osakkeiden hankintaa varten 8.10.2019 ilmoitetun mukaisesti (► **liitetieto 24**). Fortum peruutti 3 000 miljoonaa euroa näistä uusista luottolimiiteistä 7.1.2020.

Fortum laski 19.2.2019 liikkeeseen nimellisarvoltaan 2 500 miljoonan euron joukkovelkakirjalainat osana yhtiön Euro Medium Term Note -lainaohjelmaa. Joukkovelkakirjalainat laskettiin liikkeeseen kolmessa erässä erääntyen seuraavasti: 1 000 miljoonaa euroa eräännyy 27.2.2023 ja lainasta maksetaan kiinteä kuponnikorko 0,875 %; 750 miljoonaa euroa eräännyy 27.2.2026 ja lainasta maksetaan kiinteä kuponnikorko 1,625 %; ja 750 miljoonaa euroa eräännyy 27.2.2029 ja lainasta maksetaan kiinteä kuponnikorko 2,125 %. Joukkovelkakirjalainat käytettiin vuonna 2018 Uniperin osakkeiden hankintaa varten (49,99 %:n omistusosuus) otetun 1 750 miljoonan euron lainan takaisinmaksuun ja 750 miljoonan euron joukkovelkakirjalainan (kiinteä kuponnikorko 6 %) takaisinmaksuun, mikä tasapainotti velkojen erääntymisprofiilia. Huhtikuussa 2019 Fortum allekirjoitti 300 miljoonan euron kahdenvälisen viisivuotisen lainasopimuksen.

Standard & Poor's ja Fitch arvioivat uudelleen Fortumin luottoluokituksen sen jälkeen, kun Fortum oli ilmoittanut lisäävänsä Uniper-omistustaan yli 20,5 %:lla. Lokakuussa 2019 Standard & Poor's antoi Fortumille pitkäaikaiseksi luottoluokitukseksi BBB/CreditWatch Negative. Lyhyen ajan luokitus on tasolla A-2. Lokakuussa 2019 Fitch antoi Fortumille pitkäaikaiseksi luottoluokitukseksi BBB ja lyhyen ajan luokituksiksi F2 (Rating Watch Negative).

Nettovelan muutos 2019, milj. euroa

Kummankin luottoluokituslaitoksen odotetaan päivittävän luokitustaan sen jälkeen, kun vähintään 20,5 %:n lisäosuuden hankinta Uniperista on saatu päätökseen. Standard & Poor's on ilmoittanut, että lisäosuuden hankinnan viranomaishyväksyntien jälkeen se tulee todennäköisesti yhdistelemään Uniperin Fortum-konserniin ja vastaavasti yhdistämään yhtiöiden luottoluokitukset.

Fortumin päätavoitteena on vähintään BBB-tason investment grade -luottoluokitus, jotta yhtiö voi varmistaa taloudellisen joustavuuden ja rahoituksen hyvän saatavuuden sen jälkeen, kun edellä mainittu Uniperin osakkeiden hankinta on saatu päätökseen, sekä vahvistaa taloudellista profiiliaan pitkällä aikavälillä. Näin taataan kasvaneelle konsernille riittävä taloudellinen vakaus ja tuki.

Tunnuslukuja

Vertailukelpoisen nettovelan ja käyttökateen (EBITDA) suhde oli 3,0x (3,6x) vuonna 2019. Tavoitteena on ohjata velkaisuutta nettovelan ja käyttökateen suhteen nykyiseltä tasolta kohti pitkän aikavälin tavoitetta, joka on noin 2,5x yli suhdannesyklin. Tavoite saavutettiin, kun huomioidaan Joensuun kaukolämpöliiketoiminnan myynnin ja tiedotettujen pohjoismaisten tuulivoimalaitosten myyntien vaikutus nettovelkaan.

Velkaantumisaste oli 40 % (46 %), ja omavaraisuusaste oli 57 % (54 %). Osakekohtainen oma pääoma oli 14,61 (13,33) euroa. Sijoitetun pääoman tuotto vuonna 2019 oli 10,0 % (6,7 %). Fortumin pitkän aikavälin tavoite sijoitetun pääoman tuotoksi on vähintään 10 % yli suhdannesyklin.

Fortumin keskeiset taloudelliset tavoitteet arvioidaan aikanaan uudelleen, jotta voidaan varmistaa, että ne ovat yhdenmukaisia vähintään BBB-tason investment grade -luottoluokituksen säilyttämiseen tähtäävän tavoitteen kanssa.

Toiminta- ja sääntely-ympäristö

Pohjoismaat

Alustavien tilastotietojen mukaan sähkönkulutus Pohjoismaissa vuonna 2019 oli 392 (399) terawattituntia, kun sähkön kysyntä laski hieman ensimmäisen neljänneksen tavallista leudomman sään ja hieman heikomman teollisen kysynnän seurauksena.

Sähkön kulutus

TWh	2019	2018	2017
Pohjoismaat	392	399	392
Venäjä	1 059	1 055	1 035
Tjumen	94	92	95
Tšeljabinsk	35	35	33
Venäjän Uralin alue	260	260	261

Vuoden 2019 alussa Pohjoismaiden vesivarannot olivat 74 TWh eli 10 TWh pitkän ajan keskiarvoa pienemmät ja 8 TWh pienemmät kuin vuotta aikaisemmin. Vuoden lopussa vesivarannot olivat 79 TWh eli 5 TWh alle pitkän aikavälin keskiarvon ja 5 TWh edellisvuotta suuremmat. Huhtikuussa 2019 Norjan vesi- ja energiavirasto (NVE) tarkisti maan varantotilastoja. Raportoidut viitetaset ja historialliset poikkeamat on päivitetty vastaavasti.

Vuonna 2019 sähkön keskimääräinen systeemihinta Nord Poolissa oli 38,9 (44,0) euroa/MWh. Keskimääräinen sähkön aluehinta oli 44,0 (46,8) euroa/MWh Suomessa ja 38,4 (44,5) euroa/MWh Ruotsissa (SE3-alue, Tukholma).

Vuoden 2019 keskimääräinen spot-hinta Saksassa oli 37,7 (44,5) euroa/MWh.

CO₂-päästöoikeuksien (EUA, EU Emission Allowance) markkinahinta heitteli jonkin verran vuoden aikana mutta oli vuoden lopussa samalla tasolla kuin vuoden alussa: 25 euroa tonnilta.

Keskimääräiset hinnat

	2019	2018	2017
Sähkön spot-hinta Nord Pool -sähköpörssissä, euroa/MWh	38,9	44,0	29,4
Sähkön spot-hinta Suomessa, euroa/MWh	44,0	46,8	33,2
Sähkön spot-hinta Ruotsissa, SE3, Tukholma, euroa/MWh	38,4	44,5	31,2
Sähkön spot-hinta Ruotsissa, SE2, Sundsvall, euroa/MWh	37,9	44,2	30,8
Sähkön spot-hinta Venäjän Euroopan ja Uralin alueilla, RUB/MWh ¹⁾	1 289	1 247	1 204
Keskimääräinen kapasiteettihinta, tRUB/MW/kk	624	609	535
Sähkön spot-hinta Saksassa, euroa/MWh	37,7	44,5	34,2
Keskimääräinen kaasun rajahinta Uralin alueella, RUB/1 000 m ³	3 910	3 801	3 685
Keskimääräinen kapasiteettihinta vanhalle kapasiteetille (CCS), tRUB/MW/kk ²⁾	154	148	148
Keskimääräinen kapasiteettihinta uudelle kapasiteetille (CSA), tRUB/MW/kk ²⁾	1 096	1 075	899
Sähkön spot-hinta (markkinahinta), Uralin alue, RUB/MWh ¹⁾	1 117	1 043	1 041
CO ₂ , (ETS EUA), euroa/tonni CO ₂	25	16	6
Hiili (ICE Rotterdam), USD/tonni	61	92	84
Öljy (Brent Crude), USD/bbl	64	72	55

1) Ilman kapasiteettitariffia.

2) Kapasiteettihinnat maksettu ainoastaan kunakin ajankohtana saatavilla olevalle kapasiteetille.

Vesivarastot

TWh	31.12.2019	31.12.2018	31.12.2017
Pohjoismaiset vesivarastot	79	74	86
Pohjoismaiset vesivarastot, pitkän ajan keskiarvo	84	83	83

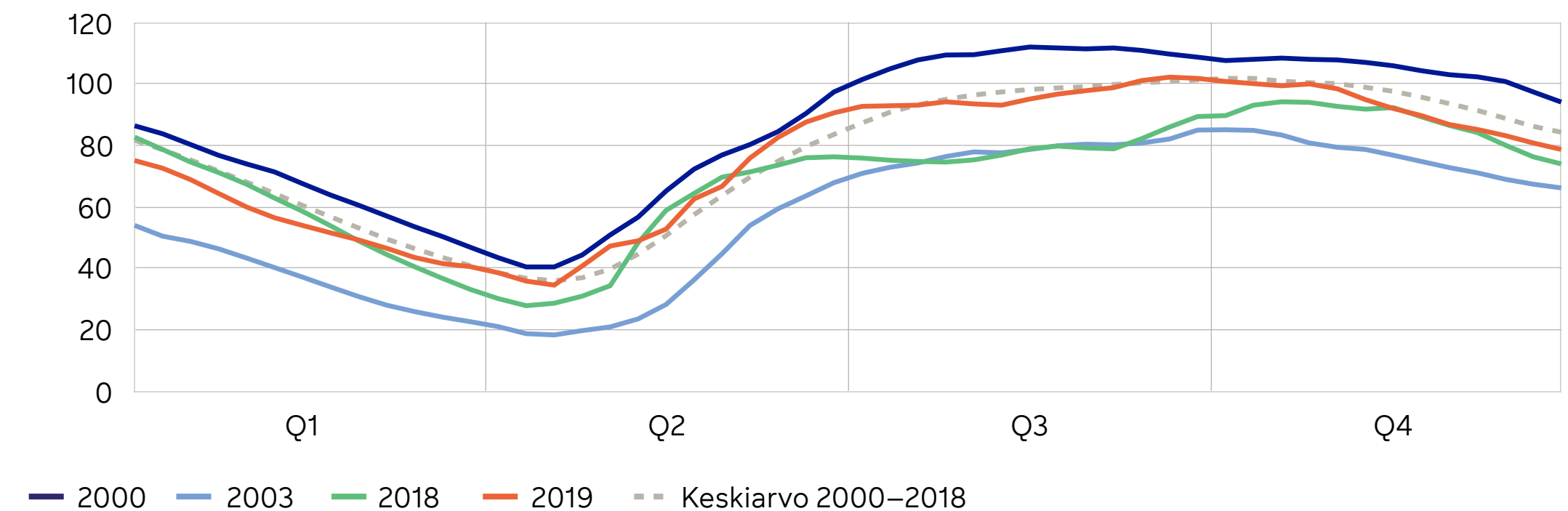
Venäjä

Fortum toimii Länsi-Siperiassa pääasiassa Tjumenin ja Hanti-Mansian alueilla, joilla teollinen tuotanto on keskittynyt öljyyn ja kaasuun, sekä Uralilla metalliteollisuuteen keskittyneellä Tšeljabinskin alueella. Venäjän markkinat on jaettu kahteen hintavyöhykkeeseen, ja Fortum toimii hintavyöhykkeellä 1 (Venäjän Euroopan puoleinen alue ja Uralin alue).

Alustavien tilastotietojen mukaan Venäjän sähkönkulutus vuonna 2019 oli 1 059 (1 056) TWh Venäjällä ja 807 (810) TWh hintavyöhykkeellä 1.

Vuonna 2019 keskimääräinen sähkön spot-hinta (kapasiteettihinta pois lukien) oli 1 289 (1 247) ruplaa/MWh hintavyöhykkeellä 1 ja 1 117 (1 043) ruplaa/MWh Uralin alueella.

Vesivarastojen energiasäilytys Pohjoismaissa, TWh

Lähde: Nord Pool

Vienti/tuonti

TWh (+ = tuonti, - = vienti Pohjoismaista)	2019	2018	2017
Vienti/tuonti Pohjoismaiden ja Manner-Euroopan + Baltian välillä	-8	-10	-15
Vienti/tuonti Pohjoismaiden ja Venäjän välillä	8	8	6
Vienti/tuonti Pohjoismaat, yhteensä	0	-2	-9

Sääntely-ympäristö

EU:n uudet toimitelimet keskittyvät vahvasti ilmastoon

Uusi Euroopan parlamentti aloitti työnsä toukokuussa pidettyjen eurovaalien jälkeen. Komission työ alkoi joulukuun alussa puheenjohtaja Ursula von der Leyenin johdolla, ja komissio julkisti viipymättä ensimmäisen luonnoksensa Euroopan vihreän kehityksen Green Deal -ohjelmasta.

Euroopan neuvosto Puolaa lukuun ottamatta tuki tavoitetta EU:n ilmastoneutraaliudesta vuoteen 2050 mennessä. Komissio ilmoitti myös aikomuksestaan kolminkertaistaa oikeudenmukaisen siirtymän rahaston 100 miljardiin euroon. Tavoitteena on helpottaa siirtymää maissa, jotka ovat vahvasti riippuvaisia fossiilisista polttoaineista. Puolan tilannetta harkitaan uudelleen Euroopan neuvostossa kesäkuussa 2020, mutta koko EU:n laajuinen tavoite on osa helmikuussa 2020 valmistuvaa EU:n ilmastolakia.

Fortum on tyytyväinen EU:n uusien toimitelinten vahvaan ilmastopainotukseen.

Euroopan Green Deal -ohjelma hahmottuu

Joulukuussa Euroopan komissio julkaisi tiedonannon Euroopan vihreän kehityksen Green Deal -ohjelmasta. Se on uuden komission rohkea poliittinen aloite, jonka tavoitteena on EU:n ilmastoneutraalius vuoteen 2050 mennessä. Komission odotetaan käynnistävän jopa 50 ohjelmaan liittyvää hanketta seuraavan kahden vuoden aikana.

Green Deal -ohjelman tavoitteet eivät kuitenkaan liity vain ilmastoon, vaan EU:n kaikki politiikka-alueet ja yhteiskunnan kaikki sektorit yhdistävän ohjelman odotetaan tuovan Euroopalle laajaa kasvua. Green Deal yhdistää muun muassa energiantuotannon, kiertotalouden, ekosysteemit, luonnon monimuotoisuuden ja kestävä kehityksen valtavirtaistamisen EU:n kaikissa politiikoissa.

Käytännössä kaikki energia- ja ilmastotavoitteet ja -politiikat arvioidaan uudelleen, ja tästä aiheutuu sääntelyriski. Komissio esittelee syksyllä 2020 vihreän rahoituksen strategian, jotta yksityinen sektori voi olla mukana rahoittamassa siirtymävaihetta.

Fortum suhtautuu myönteisesti Green Deal -ohjelmaan. Yhtiön näkemyksen mukaan eri sektorien integrointi ja sähköistyminen tuovat

merkittäviä ratkaisuja ja liiketoimintamahdollisuuksia, joiden avulla kunnianhimoiset Green Deal -tavoitteet voidaan saavuttaa.

Kestävän rahoituksen asetus hyväksytty

Joulukuussa Euroopan neuvosto ja parlamentti pääsivät sopimukseen kestävä rahoituksen taksonomiaa koskevasta asetuksesta. Se luo yhtenäisen luokittelujärjestelmän investoinneille, joita voidaan pitää kestävinä. Asetus edellyttää vielä neuvoston ja parlamentin virallista hyväksyntää, ja sen odotetaan tulevan voimaan vuoden 2022 loppuun mennessä.

Asetus suuntautuu vahvasti uusiutuvan energian teknologioihin. Ydinvoima ja kaasu saatetaan hyväksyä siirtymävaiheen toiminnoiksi komission vuonna 2020 toteutettavan arvioinnin perusteella. Jätteenpolton osalta päätöstä ei ole vielä tehty, mutta vaarallisen jätteen käsittely on luokiteltu kestäväksi.

Kestävän rahoituksen aloitteen tavoite on sinänsä Fortumin strategian mukainen, mutta Fortum on vahvasti kannattanut hiilidioksidipäästöihin perustuvaa lähestymistapaa ja teknologianeutraaliutta Pariisin ilmastopöytäkirjan mukaisesti. On olemassa riski, että jos taksonomia syrjii joitakin vähäpäästöisiä teknologioita, niiden investointikustannukset kasvavat tulevaisuudessa ja johtavat kohtuuttoman kalliiseen päästöjen vähentämiseen.

Euroopan investointipankki hyväksyi uuden energiarahoituspolitiikan

Euroopan investointipankki (EIP) sopi marraskuussa uudesta energiarahoituspolitiikasta ja vahvisti EIP:n entistä kunnianhimoisemmat tavoitteet ilmastotyölle ja ympäristövastuulle. EIP mukauttaa kaiken rahoitustoimintansa Pariisin ilmastopöytäkirjan tavoitteisiin vuoden 2020 loppuun mennessä ja lopettaa investoinnit fossiilisia polttoaineita koskeviin hankkeisiin vuoden 2021 lopussa.

Komission käynnistämän Kestävä Eurooppa -investointiohjelman tavoitteena on vapauttaa 1 triljoona euroa ilmastotyöhön ja kestävä kehityksen mukaisiin investointeihin vuoteen 2030 mennessä. EIP:llä on tässä keskeinen rooli, ja pankki muuttuu vähitellen ilmastopankiksi. EIP ei enää myönnä uutta rahoitusta fossiilisen energian hankkeisiin,

kaasu mukaan lukien. Lisäksi EIP asetti uuden päästörajan sähkö- ja lämpöhankkeille: 250 g CO₂/kWh. Se korvaa nykyisen rajan, joka on 550 g CO₂/kWh. Ydinvoimahankkeille ja uusiutuvan energian hankkeille myönnetään edelleen rahoitusta, kuten myös jätteenpolttohankkeille, mikäli ne ovat EU:n jätehierarkian ja kansallisten jätehuoltosuunnitelmien mukaisia.

EIP:n uusi rahoituspolitiikka on Fortumin strategian mukainen.

Saksan ilmastolaki ja hiilestä luopumista koskeva lainsäädäntö

Saksan hallitus julkisti syyskuussa 2019 laajan ilmasto- ja energiapaketin, joka tähtää vuodelle 2030 asetetun 55 %:n päästövähennystavoitteen ja vuodelle 2050 asetetun hiileneutraaliustavoitteen saavuttamiseen. Saksan liittopäivät hyväksyi paketin joulukuussa. Paketti sisältää kansallisen päästökauppajärjestelmän liikenne- ja rakennusaloille. Päästöoikeuden hinta järjestelmässä on 25 euroa vuonna 2021 ja 55 euroa vuonna 2025. Ilmastopaketti kompensoi kuluttajien ja yritysten korkeampia kustannuksia tukemalla sähköautojen käyttöä ja myöntämällä verokannustimia ympäristöystävällisemmälle lämmitykselle, sähkölle ja asumiselle.

Ilmastonsuojelulaki asettaa vuotuiset tavoitteet hiilidioksidipäästöjen vähentämiseksi vuosina 2020–2030 kuudella sektorilla, jotka ovat energia, teollisuus, liikenne, rakennukset, maatalous, jätehuolto ja muut.

Lisäksi hallitus päätti hiilestä luopumisen suunnitelmasta aiemman ehdotuksen perusteella. Hallitus on sitoutunut ehdottamaan Saksan hiilikomission suositusten mukaista lainsäädäntöä ja julkaisemaan kaasustrategian, joka koskee myös vetyä. Liittovaltion hallitus hyväksyi hiilestä luopumista koskevan lainsäädännön 29.1.2020, ja lainsäädäntö odotetaan saatavan päätökseen vuoden 2020 ensimmäisellä puoliskolla. Vuosina 2026 ja 2029 hallitus aikoo toteuttaa laajoja arviointeja hiilestä luopumisen etenemisestä. Arvioiden perusteella tehdään päätös siitä, voidaanko luopumista aikaistaa kolmella vuodella eli voiko Saksa luopua hiilestä jo vuonna 2035. Uniperin uuden Datteln 4 -hiilivoimalan osalta hallitus ilmoitti kiinnostuksensa siihen, että laitoksen käyttöönottoa voidaan jatkaa ja sulkea samalla vanhempia ja tehottomampia laitoksia.

Fortumin mielestä olisi olennaista saada kyseinen lainsäädäntö voimaan mahdollisimman pian, koska ensimmäiset kivihiihivoimaloiden

sulkemista koskevat huutokaupat on tarkoitus järjestää jo kesällä 2020 ja ensimmäiset voimalat on tarkoitus sulkea vuonna 2022.

Ruotsin ympäristöveromuutos johti uusiin CHP- ja jätteenpolttoveroihin

Ruotsissa tehtiin tammikuussa 2019 laaja poliittinen sopimus, joka sisältää jopa 1,5 miljardia euroa uusia ympäristöveroja. Ruotsin hallitus hyväksyi sopimukseen perustuvan jätteenpolttoveron 4.12.2019. Jätteenpolttovero on 75 kruunua tonnilta vuonna 2020 ja nousee 125 kruunuun tonnilta vuoteen 2022 mennessä.

Osana ympäristöveromuutosta hallitus hyväksyi myös fossiilisia polttoaineita käyttävien CHP-laitosten veronkorotuksen, joka tuli voimaan elokuun 2019 alussa. Hallitus ei ole määrittänyt yksityiskohtaisemmin ympäristöveroa, ja keväällä 2020 esitetään todennäköisesti uusia veroja.

Ruotsin energiasopimus kariutui

Joulukuussa konservatiivit ja kristillisdemokraatit jäivät pois Ruotsissa vuonna 2016 solmitusta laajasta energiasopimuksesta. Pääsyyinä olivat jatkuvat erimielisyydet ydinvoimasta. Oppositio halusi päivittää sopimuksen sanamuotoja ydinvoimalle myönteisemmiksi. Sopimuksen kariutumisella ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia Fortumille, koska alkuperäisen sopimuksen merkittävimmät kohdat, pääasiassa vesi- ja ydinvoiman verohelpotukset, on jo pantu täytäntöön. Sopimuksen kariutuminen kuitenkin todennäköisesti lisää sääntelyn epävarmuutta etenkin ydinvoiman osalta.

Segmenttikatsaukset

Liiketoimintamalli

Fortumin liiketoimintaa ovat sähkön ja lämmön tuotanto ja myynti, jätteenpolto ja kiertotalousratkaisut sekä energia-alan asiantuntijapalvelut sekä erilaiset ratkaisut kuluttajille. Fortum on Pohjoismaiden kolmanneksi suurin sähköntuottaja ja suurin sähkönmyyjä. Lämmöntuottajana Fortum lukeutuu maailman suurimpiin. Kaksi kolmasosaa Fortumin sähköntuotannosta on vesi- ja ydinvoimaa, joten Fortum kuuluu myös Euroopan vähäpäästöisimpien tuottajien joukkoon.

Fortumilla on ydintoimintoja 10 maassa, ja yhtiön palveluksessa on yli 8 000 energia-alan ammattilaisen monipuolinen tiimi. Yhtiö omistaa noin 130 vesivoimalaa, 26 CHP-, lauhde- ja ydinvoimalaitosta sekä neljä tuulivoimapuistoa ja neljä aurinkovoimalaitosta. Yhtiö toimittaa lämpöä 24 kaupunkiin ja kuntaan sekä omistaa viisi jätteenkäsittelylaitosta. Fortumin päämarkkina-alueita ovat Pohjoismaat, Baltian maat, Venäjä, Puola ja Intia.

Fortumin divisioonat ovat Generation, City Solutions, Consumer Solutions ja Russia. Muut toiminnot sisältää konsernitoiminnot, T&K-toiminnot, teknologian kehitysprojektit sekä Fortumin omistusosuuden Uniper SE:stä.

Marraskuussa 2018 Fortum ilmoitti aurinko- ja tuulivoimaliiketoimintojen uudelleenorganisoinnista siten, että tuulivoimaliiketoiminnat on Generation-segmentin liiketoiminta-alue ja aurinkoliiketoiminnat City Solutions-segmentin liiketoiminta-alue. Nämä sisältyivät aikaisemmin Muihin toimintoihin. Aurinko- ja tuulivoimaliiketoiminta Venäjällä pysyy edelleen Russia-segmentissä. Fortum on muuttanut vuoden 2018 vertailutiedot uuden organisaatorakenteen mukaiseksi.

Generation

Generation-segmentti vastaa Fortumin sähköntuotannosta Pohjoismaissa. Siihen kuuluvat ydinvoima-, vesivoima-, tuulivoima- ja lämpövoimatuotanto, sähköntuotannon optimointi, sähkökauppa, markkina-analyysi sekä globaalisti ydinvoiman asiantuntijapalvelut.

milj. euroa	2019	2018	Muutos 19/18
Liikevaihto	2 141	1 842	16 %
- sähkönmyynti	2 006	1 771	13 %
josta sähkön tukkumyynti Pohjoismaissa ¹⁾	1 568	1 415	11 %
- muu myynti	135	71	90 %
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	939	763	23 %
Vertailukelpoinen liikevoitto	794	628	26 %
Liikevoitto	771	736	5 %
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista ²⁾	10	-72	114 %
Vertailukelpoinen sidottu pääoma (kauden lopussa)	6 147	6 485	-5 %
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto, %	12.8	10.8	19 %
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	260	262	-1 %
Henkilöstön lukumäärä	1 109	1 091	2 %

1) Sähkön tukkumyyntitulot ja -volyymit Pohjoismaissa sisältävät vesi-, tuuli- ja ydinvoimantuotannon ilman vähemmistöosuuksia. Ne eivät sisällä lämpövoimantuotantoa, vähemmistöosuuksia, asiakaskauppaa tai muita ostoja.

2) Voimalaitokset rakennetaan usein yhdessä muiden energiantuottajien kanssa ja omistajat ostavat sähköntuotannon hinnalla, joka vastaa tuotannon kustannuksia kokokuluineen ja tuotantoveroineen. Osuus tuloksesta koostuu lähinnä IFRS-oikaisista (esim. ydinvoimaan liittyvien varojen ja velkojen kirjanpito) ja poistojen kirjaamisesta alkuperäisistä kauppahinnan kohdistuksista konsernin taseessa (► [liitetieto 19](#)).

Generation-segmentin kokonaissähköntuotanto Pohjoismaissa kasvoi vesivoiman ja ydinvoiman tuotantomäärien lisääntymisen seurauksena. Vesivoiman tuotantomäärät olivat vertailukaudella alhaiset pääasiassa vuoden 2018 kolmannen neljänneksen historiallisesti alhaisen tason seurauksena. Segmentin yleinen toiminnallinen tulos ja ydinvoimatuotannon käyttökerroin olivat hyvällä tasolla. Fortumin voimaloiden ja osittain omistamien yhtiöiden ydinvoimatuotannon käyttökerroin oli Fortumin historian korkein, ja Loviisa 1 -voimalaitos ylsi

tuotantoennätykseen. Kokonaissähkötuotannosta 100 % (100 %) oli hiilidioksidipäästötöntä.

Generation-segmentin saavutettu sähkönhinta nousi 2,2 euroa/MWh eli +6 %. Kasvua vauhdittivat suojaushintojen nousu ja vesivoimatuotannon onnistunut optimointi sekä sähkön spot-hintojen nousu ensimmäisellä neljänneksellä.

Vertailukelpoinen liikevoitto kasvoi 26 % pääasiassa vesivoiman ja ydinvoiman tuotantomäärien ja saavutettujen sähkönhintojen nousun myötä.

Vertailukelpoisuuteen vaikuttavilla erillä oli -23 (108) miljoonan euron vaikutus liikevoittoon pääasiassa suojauslaskennan ulkopuolisten johdannaisten käyvän arvon muutoksen seurauksena. Vuoden 2018 kolmannella neljänneksellä Fortum kirjasi 77 miljoonan euron myyntivoiton 10 prosentin Hafslund Produksjon -osuuden myynnistä (► [liitetieto 6](#)).

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli 10 (-72) miljoonaa euroa (► [liitetieto 19](#)).

Loviisan ydinvoimalaitoksen vuosihuollot sujuivat hyvin. Ydinvoimalayksikkö 1:n huoltoseisokki kesti 20 päivää, ja ydinvoimalayksikkö 2:n huoltoseisokki kesti 26 päivää. Vuosihuollon aikana kummankin yksikön polttoaineesta korvattiin noin neljäsosa.

Kesäkuussa 2019 Posiva päätti aloittaa käytetyn ydinpolttoaineen käsittelyyn tarkoitetun kapselointilaitoksen rakentamisen sekä Onkalo-loppusijoituslaitoksen varustamisen tarvittavilla järjestelmillä. Lisäksi loppusijoituksen aloittamiseen tarvitaan vielä käyttöluvut. Käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitus edistyi syyskuussa 2019, kun Posivan Onkalo-kapselointilaitoksen peruskivi muurattiin Eurajoella. Posiva hoitaa omistajiensa korkea-aktiivisen ydinjätteen loppusijoituksen. Posivan omistavat Fortum Power and Heat Oy (40 %) ja Teollisuuden Voima (TVO) (60 %).

Joulukuussa Fortumin Meri-Porin voimalaitos valittiin 440 megawatin tuotantoteholla valtakunnalliseen tehoreservijärjestelmään heinäkuun 2020 alusta kesäkuun 2022 loppuun.

Sähkötuotanto energialähteittäin

TWh	2019	2018	Muutos 19/18
Vesivoima, Pohjoismaissa	20,3	19,1	6 %
Tuulivoima, Pohjoismaissa	0,4	0,3	33 %
Ydinvoima, Pohjoismaissa	23,5	22,8	3 %
Lämpövoima, Pohjoismaissa	0,2	0,1	100 %
Yhteensä	44,4	42,3	5 %

Pohjoismainen myynti

TWh	2019	2018	Muutos 19/18
Myynti Pohjoismaissa	51,3	48,4	6 %
josta sähkön tukkumyynti Pohjoismaissa ¹⁾	42,7	40,5	5 %

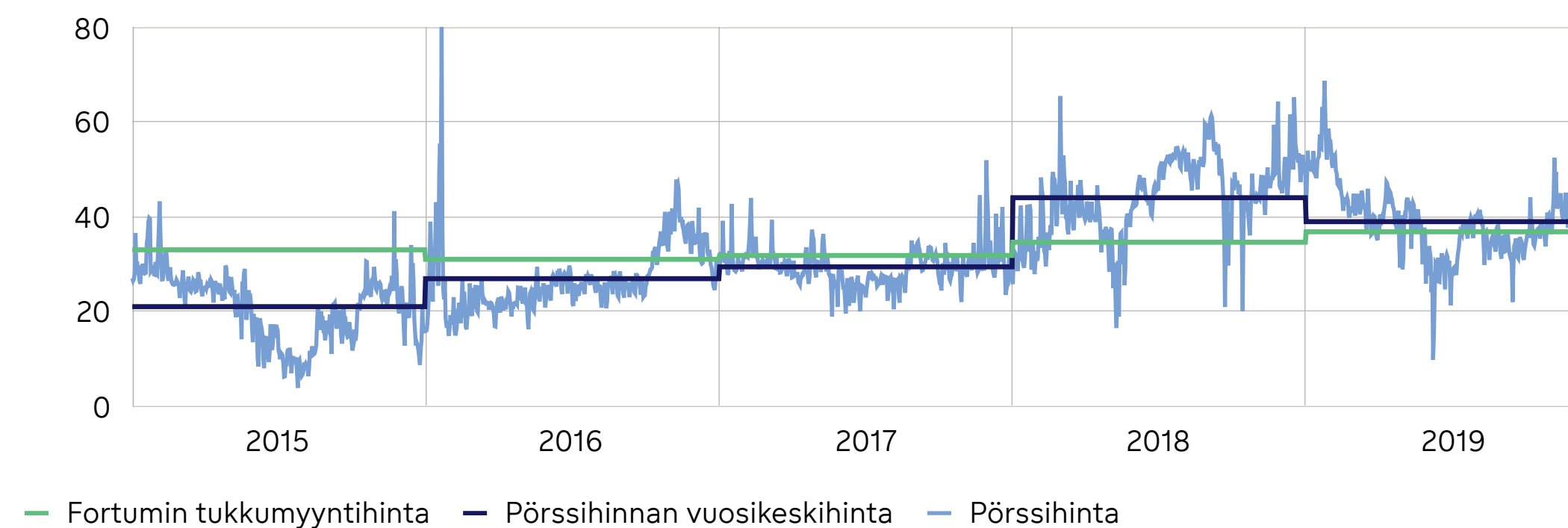
1) Sähkön tukkumyyntitulot ja -volyymit Pohjoismaissa sisältävät vesi-, tuuli- ja ydinvoimantuotannon ilman vähemmistöosuuksia. Ne eivät sisällä lämpövoimantuotantoa, vähemmistöosuuksia, asiakaskauppaa tai muita ostoja.

Myyntihinta

euroa/MWh	2019	2018	Muutos 19/18
Generationin sähkön tukkumyyntihinta Pohjoismaissa ¹⁾	36,8	34,6	6 %

1) Generationin sähkön tukkukuhinta sisältää vesi-, tuuli- ja ydinvoimantuotannon ilman vähemmistöosuuksia. Se ei sisällä lämpövoimantuotantoa, vähemmistöosuuksia, asiakaskauppaa tai muita ostoja.

Nord Pool, tukkusähkön hinta, 2015–2019, EUR/MWh

Lähde: Nord Pool, Fortum

City Solutions

City Solutions -segmentti kehittää kestävästä kaupunkiratkaisuista kasvavaa liiketoimintaa Fortumille. Segmenttiin kuuluvat kaukolämpö ja -kylmä, jätteen energiahyötykäyttö, biopolttoaineet ja muut kiertotalouden ratkaisut sekä aurinkovoiman tuotanto. Segmentillä on liiketoimintaa Pohjoismaissa, Baltiassa, Puolassa ja Intiassa. Segmenttiin kuuluu myös Fortumin 50 %:n omistusosuus Stockholm Exergistä, joka on yhteisyritys ja yhdistellään pääomaosuusmenetelmällä.

milj. euroa	2019	2018	Muutos 19/18
Liikevaihto	1 200	1 110	8 %
- lämmönmyynti	615	604	2 %
- sähkönmyynti	153	134	14 %
- jätteiden käsittelyn myynti ¹⁾	250	211	18 %
- muu myynti ²⁾	181	161	12 %
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	309	310	0 %
Vertailukelpoinen liikevoitto	121	135	-10 %
Liikevoitto	127	130	-2 %
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista	37	74	-50 %
Vertailukelpoinen sidottu pääoma (kauden lopussa)	3 892	3 794	3 %
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto, %	4.7	5.5	-15 %
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	322	242	33 %
Henkilöstön lukumäärä	1 970	2 017	-2 %

1) Jätteiden käsittelyn myynti koostuu jätteiden vastaanottomaksuista jätteiden käsittelylaitoksilla ja ympäristörakentamisen palvelumyynnistä.

2) Muu myynti koostuu pääasiassa käyttö- ja kunnossapitopalveluista sekä polttoaineiden myynnistä.

Lämmönmyynti oli edellisvuoden tasolla. Sähkönmyynti kasvoi pääasiassa Naantalın uuden laitoksen kasvaneen sähköntuotannon myötä.

Vertailukelpoinen liikevoitto laski 10 %. Laskuun oli pääsyynä vuoden 2018 kolmannella neljänneksellä kirjattu 26 miljoonan euron myyntivoitto, joka saatiin Fortumin 54 %:n osuuden myynnistä aurinkovoimayhtiössä

Intiassa. Sen vaikutusta tasoittivat vuoden 2019 neljännen neljänneksen kertaluontoisten erien positiivinen vaikutus sekä Norjan lämmitys- ja jäähdytystoiminnan vahva tulosparannus vuoden kuluessa. Kierrätys- ja jätehuoltoliiketoiminnan koko vuoden vertailukelpoinen liikevoitto oli lähellä edellisvuoden tasoa. Hafslund-yritysjärjestelyyn liittyvät kustannushyödyt toteutuivat vähitellen vuoden 2019 aikana, ja 5–10 miljoonan euron vuosittainen täysimääräinen hyöty saavutettaneen vuoden 2020 loppuun mennessä.

Vertailukelpoisuuteen vaikuttavilla erillä oli 7 (-5) miljoonan euron vaikutus liikevoittoon pääasiassa myyntivoittojen sekä suojauslaskennan ulkopuolisten johdannaisten käyvän arvon muutoksen seurauksena (► liitetieto 6).

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli 37 (74) miljoonaa euroa, josta suurin osa liittyi 24 (61) miljoonan euron osuuteen Stockholm Exergin voitosta ja 13 (13) miljoonan euron osuuteen Turun Seudun Energiatuotannon voitosta (► liitetieto 19).

Syyskuussa 2019 Fortum ilmoitti aikomuksestaan lopettaa hiilen käyttö Espoon kaukolämpöverkossa vuoden 2025 loppuun mennessä. Fortumin strategiana ja tavoitteena on ollut hiilineutraali kaukolämmön tuotanto Espoon alueella 2020-luvun aikana.

Joulukuussa 2019 Ruotsin hallitus päätti ottaa käyttöön uusia veroja fossiilisille polttoaineille, joita käytetään lämmöntuotantoon sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitoksissa. Päätös tuli voimaan elokuusta 2019 alkaen. Stockholm Exergin hallitus päätti vuonna 2019 poistaa käytöstä Tukholman viimeisen hiilivoimalan, sähkön- ja lämmön yhteistuotantolaitoksen (CHP6), lämmityskauden 2019–2020 lopusta alkaen. Fortumin osuuteen Stockholm Exergin tuloksesta vaikutti vuoden 2019 neljänneksellä neljänneksellä kirjattu 22 miljoonan arvonalentuminen.

Fortum sopi 20.12.2019 Joensuun kaukolämpöliiketoiminnan myynnistä Savon Voima Oyj:lle. Kaupan velaton kokonaisarvo oli noin 530 miljoonaa euroa ja suoritus saatiin kaupan loppuun saattamisen yhteydessä 10.1.2020. Fortum kirjaa City Solutions -segmentin vuoden 2020 ensimmäisen neljänneksen tulokseen noin 430 miljoonan euron verottoman myyntivoiton.

Lämmönmyynti maittain

TWh	2019	2018	Muutos 19/18
Suomi	3,8	3,8	0 %
Puola	3,3	3,5	-6 %
Norja	1,7	1,6	6 %
Muut maat	2,0	1,9	5 %
Yhteensä	10,8	10,8	0 %

Sähkönmyynti maittain

TWh	2019	2018	Muutos 19/18
Suomi	1,6	1,4	14 %
Puola	0,6	0,5	20 %
Muut maat	1,0	1,0	0 %
Yhteensä	3,2	2,9	10 %

Consumer Solutions

Consumer Solutions -segmentti kattaa sähkö- ja kaasutuotteiden vähittäismyynnin Pohjoismaissa ja Puolassa, mukaan lukien asiakaspalvelun, laskutuksen sekä perinnän. Fortum on Pohjoismaiden suurin sähkön vähittäismyyjä, ja yhtiöllä on noin 2,4 miljoonaa asiakasta ja useita eri tuotemerkkejä Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Puolassa. Consumer Solutions tarjoaa sähkötuotteita ja niihin liittyviä lisäpalveluja sekä digitaalisia kuluttajaratkaisuja.

milj. euroa	2019	2018	Muutos 19/18
Liikevaihto	1 835	1 759	4 %
- sähkönmyynti	1 630	1 547	5 %
- muu myynti	206	212	-3 %
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	141	110	28 %
Vertailukelpoinen liikevoitto	79	53	49 %
Liikevoitto	20	75	-73 %
Vertailukelpoinen sidottu pääoma (kauden lopussa)	640	648	-1 %
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	55	47	17 %
Henkilöstön lukumäärä	1 327	1 399	-5 %

Sähkönmyynti kasvoi 1 % pääasiassa kasvaneen yritysasiakasmyyntin ansiosta. Kasvua tasoitti vertailukautta lämpimämpi sää ensimmäisellä ja toisella neljänneksellä sekä pienempi asiakasmäärä. Asiakasmäärän lasku oli seurausta entistä valikoivammasta asiakashankinnasta ja asiakassuhteiden ylläpidosta. Pohjoismaiden markkinat olivat edelleen haasteelliset koko vuoden ajan, kun kilpailu jatkui kovana ja asiakasvaihuvuus oli suurta. Fortum on kuitenkin pystynyt parantamaan kilpailuasemaansa Pohjoismaissa Hafslundin integraation ja uudelleenjärjestelyn kuluessa. Liikevaihto kasvoi 5 %. Kasvun merkittävien tekijä oli markkinahintojen nousu etenkin ensimmäisellä neljänneksellä.

Vertailukelpoinen liikevoitto kasvoi 49 % pääasiassa myyntikatteiden nousun myötä. Myyntikatteiden kasvu oli seurausta tuote- ja palveluvalikoiman aktiivisesta kehittämisestä Hafslundin yhdistämisen ja sitä seuranneen liiketoiminnan kehittämisen jälkeen. Osa kasvusta liittyi ensimmäisen vuosipuoliskon suotuisiin markkinaolosuhteisiin ja tiettyjen asiakasliiketoiminnan tuotteiden kannattavuuden tilapäiseen paranemiseen. Hafslund-yritysjärjestelyyn liittyvät vuosittaiset 10 miljoonan euron kustannushyödyt, joiden arvioitiin toteutuvan vuoden 2020 loppuun mennessä, toteutuivat täysimääräisinä vuoden 2019 aikana.

Vertailukelpoisuuteen vaikuttavilla erillä oli -59 (22) miljoonan euron vaikutus liikevoittoon suojauslaskennan ulkopuolisten johdannaisten käyvän arvon muutoksen seurauksena (► [liitetieto 6](#)).

Puolassa laki sähkönhintojen jäädytyksestä tuli voimaan elokuussa 2019. Sillä oli -1 miljoonan euron vaikutus vertailukelpoiseen liikevoittoon.

Myynti

TWh	2019	2018	Muutos 19/18
Sähkö ¹⁾	30,6	30,4	1 %
Kaasu ²⁾	4,1	4,1	0 %

1) Vuoden 2018 lukua korjattu aikaisemmin julkaistusta.

2) Ei sisällä tukkumyyntiä.

Asiakasmäärä

Tuhatta ¹⁾	2019	2018	Muutos 19/18
Sähkö	2 340	2 440	-4 %
Kaasu	40	30	33 %
Yhteensä	2 380	2 470	-4 %

1) Pyöristettynä lähimpään 10 000:een.

Russia

Russia-segmentti koostuu sähkön ja lämmön tuotannosta ja myynnistä Venäjällä. Segmentti sisältää myös Fortumin yli 29 prosentin omistusosuuden TGC-1:ssä. TGC-1 on osakkuusyritys, joka yhdistellään pääomaosuusmenetelmällä.

milj. euroa	2019	2018	Muutos 19/18
Liikevaihto	1 071	1 069	0 %
- sähkönmyynti	924	872	6 %
- lämmönmyynti	145	193	-25 %
- muu myynti	2	4	-50 %
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	469	417	12 %
Vertailukelpoinen liikevoitto	316	271	17 %
Liikevoitto	317	273	16 %
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista	59	36	64 %
Vertailukelpoinen sidottu pääoma (kauden lopussa)	3 205	2 789	15 %
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto, %	12,3	10,3	19 %
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	133	117	14 %
Henkilöstön lukumäärä	2 955	2 941	0 %

Fortum ja STS Corporation perustivat vuonna 2018 Yustek-yhteisyrityksen, joka jakelee ja toimittaa lämpöä Tšeljabinskissa.

Yustek aloitti toimintansa marraskuussa 2018 ja sai tammikuussa 2019 toimitusvelvollisen lämmönmyyjän aseman ja tariffit. Fortum on siirtänyt Yustekille vuokrasopimuksella Tšeljabinskin lämpöverkot sekä joitakin lämpökattiloita, joiden kapasiteetti on 1 661 megawattia. Yustek-yhteisyritykselle siirretyillä liiketoiminnoilla oli marginaalinen vaikutus Russia-segmentin vuoden 2018 vertailukelpoiseen liikevoittoon.

Sähkön- ja lämmöntuotanto Venäjällä

TWh	2019	2018	Muutos 19/18
Sähköntuotanto Venäjällä	29,3	29,6	-1 %
Lämmöntuotanto Venäjällä	17,3	20,4	-15 %

Sähköntuotanto pysyi vakaana koko vuoden. Lämmöntuotanto laski, kun Tšeljabinskin lämmönjakelutoiminta ja joitakin lämpökattiloita siirrettiin Yustek-yhteisyritykselle. Myös Tšeljabinskin ja Tjumenin alueiden vertailukautta lämpimämmällä säällä oli negatiivinen vaikutus.

Myynti pysyi vakaana. Tšeljabinskin lämmönjakelutoiminnan siirrolla Yustek-yhteisyritykselle sekä lämmöntuotannon laskulla Tšeljabinskin ja Tjumenin aiempaa lämpimämmän sään seurauksena oli negatiivinen vaikutus, jota tasoittivat sähkönhintojen nousu, Nyagan 2:n CSA-maksujen kasvu ja Venäjän ruplan vahvistuminen.

Vertailukelpoinen liikevoitto kasvoi 17 %. Kasvua tukivat suuremmat sähkön myyntikatteet ja pienemmät luottotappiovaraukset sekä saatujen CSA-maksujen kasvu. Saatujen CSA-maksujen nousu liittyi Nyagan 2:n CSA-maksujen kasvuun maksujakson viimeisinä vuosina vuoden 2018 kolmannesta neljänneksestä alkaen. Venäjän ruplan kurssimuutoksen vaikutus oli 4 miljoonaa euroa.

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli 59 (36) miljoonaa euroa, josta suurin osa liittyi 54 (40) miljoonan euron osuuteen TGC-1:n voitosta ja 2 (1) miljoonan euron osuuteen Yustek-yhteisyrityksen voitosta Tšeljabinskissa ja Tjumenissa (► [liitetieto 19](#)).

Fortumin keskeiset sähkön, kapasiteetin ja kaasun hinnat Venäjällä

	2019	2018	Muutos 19/18
Sähkön spot-hinta (markkinahinta), Uralin alueella, RUB/MWh	1 117	1 043	7 %
Keskimääräinen säännelty kaasun hinta Uralin alueella, RUB/1 000 m ³	3 910	3 801	3 %
Keskimääräinen kapasiteettihinta CCS ja muut, tRUB/MW/kk ^{1) 2)}	154	148	4 %
Keskimääräinen kapasiteettihinta CSA, tRUB/MW/kk ²⁾	1 096	1 075	2 %
Keskimääräinen kapasiteettihinta, tRUB/MW/kk	624	609	2 %
Fortumin saavuttama sähkönhinta Venäjällä, RUB/MWh	1 990	1 888	5 %
Fortumin saavuttama sähkönhinta Venäjällä, EUR/MWh ³⁾	27,3	25,6	7 %

1) Sisältää forced mode -statuksen kapasiteettimaksut, säännellyt tariffit ja kahdenväliset sopimukset.

2) Kapasiteettihinnat maksettu kapasiteettivolyymeille, pois lukien suunnittelemattomat seisokit, huollot ja oma käyttö.

3) Muunnettu käyttäen keskikurssia.

Muut toiminnot

Muut toiminnot -segmenttiin kuuluvat konsernitoiminnot, teknologia ja innovaatio, sisäiset ja ulkoiset kehityshankkeet, tutkimus ja kehitys sekä Fortumin osakeomistus Uniperissa, joka on konsolidoitu Fortum-konserniin osakkuusyrityksenä 30.6.2018 alkaen (► [liitetieto 3](#)).

milj. euroa	2019	2018	Muutos 19/18
Liikevaihto ¹⁾	115	103	12 %
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	-91	-78	-17 %
Vertailukelpoinen liikevoitto	-119	-99	-20 %
Liikevoitto	-127	-76	-67 %
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista	638	0	-
Vertailukelpoinen sidottu pääoma (kauden lopussa)	4 356	4 023	8 %
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	49	4 003	-99 %

1) Pääasiassa sisäistä myyntiä.

Uniper-investointi ja hankintamenolaskelma

Vuonna 2017 Fortum teki julkisen ostotarjouksen kaikille Uniperin osakkeenomistajille. Ostotarjous saatiin päätökseen kesäkuussa 2018, ja Fortumin Uniper-omistus omistusosuus oli 47,12 %. Vuoden 2018 lopussa Fortumin Uniper-omistus oli 49,99 %. Uniperin 3 968 miljoonan euron hankintameno 49,99 %:n Uniper-omistuksesta ja hankintaan liittyvät välittömät kustannukset raportoidaan kohdassa ”Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä”. Hankintamenolaskelma saatettiin päätökseen vuoden 2019 toisella neljänneksellä. Hankintamenolaskelmassa käytettiin lähtökohtana Uniperin tasetta 30.6.2018, mutta hankittuihin varoihin ja velkoihin tehtiin yhteensä 613 miljoonan euron käyvän arvon oikaisu. Fortumin osuus Uniperin taseen 930 miljoonan euron liikearvosta on oikaistu hankituista nettovaroista, koska liikearvo ei ole IFRS-standardien mukainen yksilöitävissä oleva omaisuuserä. Mahdolliset Uniperin tulevaisuudessa kirjaamat liikearvon alaskirjaukset, jotka kohdistuvat 30.6.2018 olemassa olleeseen liikearvoon, peruutetaan Fortumin osuudessa osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta. Käyvän arvon oikaisu, yhteensä 613 miljoonaa euroa, liittyy pääosin poliittisiin riskeihin ja riskeihin sääntely-ympäristössä, joista syntyvä epävarmuus on huomioitu tiettyjen energiantuotannossa käytettävien omaisuuserien käyvissä arvoissa. Käyvän arvon oikaisu peruutetaan kohdassa ”Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksistä” 20 vuoden kuluessa, 31 miljoonaa euroa vuosittain. Jos Uniper raportoi näihin omaisuuseriin liittyviä negatiivisia tulosvaikutuksia, Fortum arvioi, pitääkö tulosvaikutus peruuttaa käyvän arvon oikaisulla (► [liitetieto 3](#)).

Uniperin varsinainen yhtiökokous pidettiin toukokuussa 2019. Yhtiökokous hyväksyi ehdotetun 0,90 euron osingon osaketta kohti, mikä Fortumin osalta vastaa 165 miljoonan euron saatua osinkoa.

Fortum ilmoitti 8.10.2019, että yhtiö oli sopinut hankkivansa Elliottin ja Knight Vinken yhteensä ainakin 20,5 %:n Uniper-omistukset noin 2,3 miljardin euron kokonaishintaan. Järjestelyn myötä Fortumin omistusosuus Uniperissa nousee yli 70,5 %:iin (toteutuminen edellyttää viranomaishyväksyntöjä) ja Uniper-kokonaisinvestointi noin 6,2 miljardiin euroon eli keskimäärin 23,97 euroon osakkeelta (► [liitetiedot 3 ja 19](#)).

Fortum sai vuonna 2018 Euroopan komission ehdottoman hyväksynnän Uniper-järjestelylleen, joka koski alkuperäistä 49,99 %:n Uniper-omistusta.

Komissio ei edellyttänyt uutta hyväksyntää mahdollisille lisäomistusten hankinnoille. Fortum sai Uniper-järjestelylleen viranomaishyväksynnän Yhdysvalloissa 30.12.2019. Fortum sai 14.11.2019 Venäjän hallituksen ulkomaisia investointeja valvovalta komissiolta myönteisen ehdollisen päätöksen Fortumin enemmistöomistukselle Uniperissa. Ehtoja selvitetään edelleen. Osakekauppojen loppuunsaattaminen edellyttää vielä tavanomaista kilpailuviranomaisten hyväksyntää Venäjällä. Fortum odottaa saavansa kaupat päätökseen vuoden 2020 ensimmäisen neljänneksen loppuun mennessä.

Fortum yhdistelee Uniperin tilinpäätökseensä tytäryhtiönä, kun hankinta on saatettu päätökseen. Osakehankinta rahoitetaan olemassa olevilla kassavaroilla ja vuoden 2019 neljännellä neljänneksellä myönnettyillä 13 pankin syndikoiduilla valmiusluotoilla. Fortumin päätavoitteena on vähintään BBB-tason investment grade -luottoluokitus, jotta yhtiö voi varmistaa taloudellisen joustavuuden ja pääoman hyvän saatavuuden sen jälkeen, kun vähintään 20,5 %:n lisäomistuksen hankinta Uniperista on saatu päätökseen, sekä vahvistaa taloudellista profiiliaan pitkällä aikavälillä. Näin taataan kasvaneelle konsernille riittävä taloudellinen vakaus ja tuki. Fortumin osuus Uniperin tuloksesta raportoidaan neljännesvuoden viiveellä mahdollisine oikaisuineen, koska Uniper julkaisee osavuositarkastuksensa myöhemmin kuin Fortum. Fortumin vuoden 2019 tilinpäätös sisältää Fortumin osuuden Uniperin loka–joulukuun 2018 ja tammi–syyskuun 2019 tuloksesta (► [liitetieto 3](#)). Uniper julkistaa koko vuoden 2019 tuloksensa 10.3.2020 ja vuoden 2020 ensimmäisen neljänneksen tuloksensa 7.5.2020.

30.1.2020 Uniper julkaisi kunnianhimoisen aikataulutavoitteensa kivihiiliyksiköidensä alasajosta Saksassa. Vuoden 2022 loppuun mennessä yhtiö suunnittelee sulkevansa yhteensä 1 500 MW ja lisäksi 2025 loppuun mennessä yhteensä 1 400 MW hiilivoimaa. Viimeiseksi kivihiilellä toimivaksi voimalaitokseksi jäisi 1 100 MW:n Datteln 4, joka on Saksan hiilestä luopumista koskevan lainsäädäntöluonnoksen mukaan poistettava käytöstä viimeistään 2038.

Muut toiminnot -segmentin taloudellinen tulos

Vertailukelpoinen liikevoitto laski pääasiassa Business Technology -yksikön kulujen kasvun myötä, mukaan lukien ulkoiset ja sisäiset

hankkeet. Valo Ventures -investoinnit ja niihin liittyvät kulut olivat yhteensä 23 miljoonaa euroa.

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli 638 (0) miljoonaa euroa (► [liitetieto 19](#)). Fortumin osuus Uniperin tuloksesta oli 632 (-2) miljoonaa euroa, johon sisältyy Uniperin loka–joulukuun 2018 ja tammi–syyskuun 2019 tulokset sekä Yhdistyneen kuningaskunnan kapasiteettimarkkinan uudelleenkäyttönoton vaikutus Uniperin vuoden 2019 neljännän neljänneksen tulokseen, yhteensä 601 (-2) miljoonaa euroa, sekä 31 (-) miljoonan euron osuuden Uniperin käyvän arvon oikaisuun liittyvästä peruutuksesta vuonna 2019 (► [liitetieto 3](#)). Osakkuusyritystulokseen sisältyi Uniperin 392 (79) miljoonan euron ei-operatiivinen tulos (► [liitetieto 19](#)).

Investoinnit käyttöomaisuuteen ja osakkeisiin sekä käyttöomaisuuden ja osakkeiden myynnit

milj. euroa	2019	2018
Investoinnit käyttöomaisuuteen		
Aineettomat hyödykkeet	75	53
Aineelliset hyödykkeet	638	532
Yhteensä	713	584
Bruttoinvestoinnit osakkeisiin		
Tytäryritysosakkeet	13	36
Osakkuus- ja yhteisyritysosakkeet	73	4 041
Muut sijoitukset	20	11
Yhteensä	106	4 088

Investoinnit käyttöomaisuuteen ja osakkeisiin vuonna 2019 olivat 819 (4 672) miljoonaa euroa, josta 36 miljoonaa euroa liittyi Solbergin hankintaan Solbergin ja Blaikenin tuulipuistojen yhteisomistuksen uudelleenjärjestelyssä. Investoinnit käyttöomaisuuteen ilman Solbergin ja Blaikenin tuulipuistojen yhteisomistuksen uudelleenjärjestelyä olivat 683 (584) miljoonaa euroa (► [liitetieto 6](#)). Investoinnit osakkeisiin vuonna 2018 koostuivat pääasiassa Uniperin osakkeiden ostosta.

Fortum suunnittelee ottavansa tai on ottanut käyttöön uutta sähkön- ja lämmöntuotantokapasiteettia ja suunnittelee suorittavansa perusparannuksia olemassa oleviin laitoksiin seuraavasti:

Tyyppi	Sähkön- tuotanto- kapasiteetti MW	Lämmön- tuotanto- kapasiteetti MW	Toimitus alkoi/alkaa
Generation			
Vesivoimaloita Ruotsissa ja Suomessa	Vesivoima	14	2019
Vesivoimaloita Ruotsissa ja Suomessa	Vesivoima	~15	2020
Sørfjord, Norja ¹⁾	Tuulivoima	97	IV/2019- III/2020
Kalax, Suomi	Tuulivoima	90	I/2021
City Solutions			
Zabrze, Puola	CHP	75	145
Kivenlahti, Suomi	Bio HOB ²⁾		58
	Lämpöpumppu		20
Suomenoja, Suomi	Aurinko	250	5.8.2019
Pavagada 2, Intia	Aurinko	250	IV/2020
Rajasthan, Intia	Aurinko	250	IV/2020
Russia			
Aurinko ³⁾	Aurinko	116	2021–2022

1) Sørfjordin tuulivoimapuisto kuuluu Fortumin ja Credit Suisse Energy Infrastructure Partnersin hallinnoimien rahastojen väliseen kauppaan, ja siitä myydään 80 %:n osuus käyttönoton jälkeen.

2) Biopolttoainekäyttöinen lämpökattila (HOB, heat-only boiler).

3) Edellyttää erillistä investointipäätöstä.

Generation

Fortum osallistuu 1 600 megawatin Olkiluoto 3 (OL3) -ydinvoimalaitosyksikön rakentamiseen Suomessa TVO-omistusosuutensa kautta. OL3-ydinvoimalaa rahoitetaan ulkoisilla lainoilla, osakeanneilla ja osakaslainoilla TVO:n osakkeenomistajien välisten osakassopimusten perusteella. Fortum omistaa 25 % OL3-ydinvoimalaitosyksiköstä ja on sitoutunut rakentamisen rahoitukseen omistusosuutensa suhteessa. Katsauskauden lopussa Fortumin lainasaatavat OL3:n osalta olivat 170 miljoonaa euroa. Fortumin jäljellä oleva sitoumus OL3-yksikköön oli 63 miljoonaa euroa. Suomen hallitus myönsi OL3:lle käyttöluvan

maaliskuussa 2019. Laitoksen toimittava AREVA-Siemens-yhteenliittymä päivitti aikataulun joulukuussa 2019. Päivitetyn aikataulun mukaan yksikön säännöllinen sähköntuotanto alkaa maaliskuussa 2021 (► [liitetieto 37](#)).

Joulukuussa 2019 Fortum allekirjoitti sopimuksen pohjoismaisten tuulivoimalaitostensa 80 %:n osuuden myynnistä Credit Suisse Energy Infrastructure Partnersin (CSEIP) hallinnoimille rahastoille. Fortum vastaa edelleen laitosten rakentamisesta ja operatiivisesta toiminnasta. Kauppaan sisältyvät toiminnassa olevat Nygårdsfjelletin 32 megawatin (MW) ja Ånstadblåheian 50 MW:n tuulipuistot Norjassa, Solbergin 76 MW:n tuulipuisto Ruotsissa sekä rakenteilla oleva Kalaxin 90 MW:n tuulipuisto Suomessa. Lisäksi osapuolet ovat sopineet, että CSEIP:n hallinnoimat rahastot hankkivat 80 %:n osuuden Sørfjordin 97 MW:n tuulipuistosta Norjassa sen käyttöönoton jälkeen. Osa kapasiteetista on jo käytössä ja loput on tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2020 kolmannen neljänneksen loppuun mennessä. Fortum ja CSEIP ovat myös asettaneet tavoitteeksi rakentaa uusi 154 MW:n tuulipuisto Ruotsin Sävariin myöhäisemmässä vaiheessa. Myytävän 80 %:n osuuden velattoman kokonaisarvon arvioidaan olevan noin 250 miljoonaa euroa, josta 170 miljoonaa euroa kohdistuu vuoden 2020 ensimmäiselle vuosineljännekselle. Kaupan toteutuminen edellyttää tavanomaisia viranomaislupia EU:ssa, ja se odotetaan saatavan päätökseen vuoden 2020 ensimmäisellä neljänneksellä. Kaupalla on vähäinen positiivinen vaikutus Generation-segmentin vuoden 2020 ensimmäisen vuosineljänneksen vertailukelpoiseen liikevoittoon.

Toukokuussa 2019 Fortum ilmoitti, että Fortum ja Skellefteå Kraft järjestävät uudelleen Ruotsissa sijaitsevien Solbergin ja Blaikenin tuulipuistojensa yhteisomistuksen. Järjestelyn myötä Solbergin 76 megawatin tuulipuisto siirtyi kokonaan Fortumin omistukseen ja Blaikenin 248 megawatin tuulipuisto Skellefteå Kraftin omistukseen. Solberg-Blaikenin vaihtosopimuksen Solbergin hankintahinta oli 36 miljoonaa euroa. Järjestely saatiin päätökseen elokuussa 2019, ja sillä oli vähäinen vaikutus Fortumin rahavirtaan ja tulokseen.

Toukokuussa 2019 Fortum päätti rakentaa 90 megawatin tuulivoimapuiston Närpiöön. Kalaxin tuulivoimapuiston investointikustannus on noin 90 miljoonaa euroa. Tuulivoimapuisto arvioidaan otettavan käyttöön viimeistään vuoden 2021 ensimmäisellä

neljänneksellä. Lokakuussa 2019 Fortum allekirjoitti 12-vuotisen sähkönostosopimuksen, jonka myötä se myy 70 % Kalaxin tuulivoimapuiston sähköntuotannosta Nesteelle.

Fortum osti tammikuussa 2019 kaikki jäljellä olleet TVO:n C-osakkeet, jotka oikeuttavat sähköntuotantoon Meri-Porin lauhdevoimalaitoksessa. Fortumin oikeus Meri-Porin laitoksen sähköntuotantoon nousi 67 %:sta 100 %:iin. Joulukuussa Fortumin Meri-Porin voimalaitos valittiin 440 megawatin tuotantoteholla valtakunnalliseen tehoreservijärjestelmään heinäkuun 2020 alusta kesäkuun 2022 loppuun.

City Solutions

Joulukuussa 2019 Fortum sopi Joensuun kaukolämpöliiketoimintansa myynnistä Savon Voima Oyj:lle. Kaupan velaton kokonaisarvo oli noin 530 miljoonaa euroa. Kauppa saatiin päätökseen 10.1.2020, ja Fortum kirjaa City Solutions -segmentin vuoden 2020 ensimmäisen neljänneksen tulokseen noin 430 miljoonan euron verottoman myyntivoiton. Kesäkuussa 2019 Fortum tiedotti harkitsevansa Joensuussa ja Virossa sijaitsevien kaukolämpöliiketoimintojensa strategisia vaihtoehtoja. Vaihtoehdot Viron kaukolämpöliiketoimintojen osalta ovat edelleen harkinnassa. Suunnitelmissa on arvioida kaukolämpö- ja jäähdytysliiketoimintoja myös kaikissa Baltian maissa, Puolassa sekä Järvenpäässä.

Toukokuussa 2019 Fortum ilmoitti suunnittelevansa uuden 20 megawatin lämpöpumppuyksikön rakentamista Espoon Suomenojan voimalaitokselle. Uusi yksikkö tuottaa hiilineutraalia kaukolämpöä ja korvaa fossiililla polttoaineilla tuotettua lämmöntuotantoa. Yksikkö otetaan käyttöön suunnitelman mukaan keväällä 2021, ja vuonna 2022 se nostaa Espoon kaukolämmöntuotannon hiilineutraalin osuuden yli 50 %:iin. Lopullinen investointipäätös yksikön rakentamisesta tehtiin vuoden 2019 neljännellä neljänneksellä.

Maaliskuussa 2019 Fortum ilmoitti voittaneensa Solar Energy Corporation of Indiaalta oikeuden rakentaa 250 megawatin aurinkovoimaprojekti Rajasthaniin Intiaan. Voimalaitoksen käytön odotetaan alkavan vuoden 2020 neljännellä neljänneksellä.

Kesäkuussa 2018 Fortum voitti oikeuden rakentaa 250 megawatin aurinkovoimalaitos Pavagadan aurinkopuistoon Intian Karnatakkaan. Investointi oli noin 160 miljoonaa euroa. Voimalaitos otettiin käyttöön 5.8.2019.

Kesäkuussa 2018 Fortum allekirjoitti sopimuksen, jolla se myi 54 prosenttia osuuden aurinkovoimayhtiöstään UK Climate Investmentsille (40 %) ja Elite Alfred Bergille (14 %). Kaupan kohteena olevalla yhtiöllä on neljä toiminnassa olevaa aurinkovoimalaitosta Intiassa. Huhtikuussa 2019 Elite Alfred Berg käytti optiotaan ostaa 2 %:n lisäosuuden Fortumilta.

Vuonna 2015 Fortum päätti rakentaa uuden yhteistuotantolaitoksen Puolan Zabrzeen. Laitoksessa käytetään ensisijaisesti jäteperäistä polttoainetta ja hiiltä mutta myös muita polttoainesekoituksia voidaan käyttää. Uusi laitos korvaa nykyiset hiilivoimalat Zabzessa ja Bytomissa. Sen tuotantokapasiteetti on 145 megawattia lämpöä ja 75 megawattia sähköä. Laitoksen käyttöönotto viivästyi jonkin verran alkuperäisestä suunnitelmasta, ja kaupallinen toiminta alkoi 1.4.2019.

Russia

Huhtikuussa 2019 Venäjän energiaministeriö valitsi Fortumin ja energianmyyntiyhtiö Vostokin yhteisyrityksen (50/50) toimitusvelvolliseksi sähkönmyyjäksi 1,5 miljoonalle asiakkaalle Tšeljabinskin alueella 1.7.2019 alkaen. Päätös tehtiin maaliskuussa 2019 pidetyn huutokaupan perusteella. Yhteisyritys sitoutui huutokaupassa maksamaan Chelyabenergosbytin 4,8 miljardin ruplan eli noin 66 miljoonan euron velat kokonaisuudessaan. Velanmaksu rahoitettiin suurimmaksi osaksi lainarahoituksella, joten kauppa edellytti Fortumilta rajallista pääomasijoitusta. Kaupan taloudellista vaikutusta Fortumille pienensi merkittävästi se, että Fortum oli yhtiön suurin yksittäinen velkoja noin 11 miljoonan euron osuudella velasta.

Kesäkuussa 2019 Fortum voitti Venäjän valtion uusiutuvan energian huutokaupassa oikeuden rakentaa 5,6 megawattia takuuhintaista aurinkovoimakapasiteettia aikaisemmin kesäkuussa 2018 voitettun 110 MW rakennusoikeuden lisäksi. Voimalaitokset otetaan käyttöön vuosina 2021 ja 2022.

Kesäkuussa 2018 Fortumin ja Rusnanon sijoitusrahasto (50/50) voitti CSA-huutokaupassa oikeuden rakentaa 823 megawattia tuulivoimakapasiteettia käyttöönotettavaksi vuosina 2019–2023. Vuoden 2018 neljännellä neljänneksellä sijoitusrahasto päätti investoinnista 100 megawatin tuulipuistoon, jossa sähkön ja kapasiteetin tuotannon on tarkoitus alkaa vuoden 2020 ensimmäisellä puoliskolla.

Kesäkuussa 2017 Fortumin ja Rusnanon sijoitusrahasto voitti CSA-huutokaupassa oikeuden rakentaa 1 000 MW tuulivoimakapasiteettia käyttöönotettavaksi vuosina 2018–2022. Vuosien 2017, 2018 ja 2019 neljänsillä neljänneksillä sijoitusrahasto päätti investoinneista 50 megawatin, 200 megawatin ja 250 megawatin tuulipuistoihin. Sähköntuotanto 50 megawatin tuulipuistossa alkoi 1.1.2019. Sähkön ja kapasiteetin tuotannon on tarkoitus alkaa vuoden 2020 ensimmäisellä puoliskolla 200 megawatin tuulipuistossa ja vuoden 2020 neljännellä neljänneksellä 250 megawatin tuulipuistossa.

Fortumin sekä Fortumin ja Rusnanon sijoitusrahaston vuosina 2017, 2018 ja 2019 voittamiin uusiutuvan energian kapasiteetteihin liittyvät investointipäätökset tehdään tapauskohtaisesti. Fortumin sijoittama oma pääoma on enintään 15 miljardia ruplaa. Pitkällä aikavälillä Fortum pyrkii ylläpitämään kevyttä taserakennetta.

Tutkimus ja kehitys

Kestävä kehitys on olennainen osa Fortumin strategiaa. Nykyisten liiketoimintojensa rinnalla yhtiö tutkii ja kehittää uusiutuvaan energiaan liittyviä uusia kasvuratkaisuja.

Fortumin tavoitteena on olla energiateknologian ja sovelluskehityksen edelläkävijä. Fortum kiihdyttää innovaatiotoimintaa ja uusien ratkaisujen kaupallistamista vahvistamalla omaa kehitystyötään ja digitalisaation hyödyntämistä sekä solmimalla kumppanuuksia maailman johtavien toimittajien, teknologia- ja palveluyritysten sekä tutkimuslaitosten kanssa. Fortum investoi suoraan ja välillisesti lupaavia uusia innovaatioita kehittäviin kasvuyrityksiin. Yhtiö keskittyy teknologioihin, jotka tarjoavat älykkäitä ratkaisuja tulevaisuuden hajautetun energiajärjestelmän tarpeisiin ja joissa on potentiaalia muuttaa nykyistä energiajärjestelmää ratkaisevasti sekä vauhdittaa siirtymää kiertotalouteen. Fortum investoi myös teknologioihin, jotka tukevat nykyisen tuotannon ja järjestelmien parempaa hyödyntämistä ja jotka voivat luoda uusia markkinoita ja tuotteita Fortumille. Fortum pyrkii jatkuvasti kehittämään puhtaan

energian ratkaisuja sekä ratkaisuja, jotka parantavat resurssi- ja systeemitehokkuutta.

Fortum raportoi tutkimus- ja kehitysmenot vuositasona. Vuonna 2019 Fortumin tutkimus- ja kehitysmenot olivat 67 (56) miljoonaa euroa eli 1,2 % (1,1 %) liikevaihdosta.

	2019	2018	2017	Muutos 19/18
T&K-kulut, milj. euroa	67	56	53	20 %
T&K-kulut, % liikevaihdosta	1,2	1,1	1,2	

Muutoksia Fortumin johdossa

Elokuussa 2019 Fortum ilmoitti, että Marco Ryan jättää paikkansa yhtiön hallituksessa. Marco Ryan siirtyy energiayhtiö BP:n palvelukseen. Fortumin osakkeenomistajien nimitystoimikunta arvioi hallituksen toimintakyvyn ja totesi, että hallitus on täysin toimintakykyinen ja voi jatkaa nykyisellä kokoonpanolla vuoden 2020 varsinaiseen yhtiökokoukseen saakka.

Yhtiökokous 2019

Fortum Oyj:n varsinainen yhtiökokous pidettiin 26.3.2019 Helsingissä. Yhtiökokous vahvisti tilinpäätöksen ja konsernitalinpäätöksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2018 sekä päätti myöntää vastuuvapauden vuodelta 2018 kaikille hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajalle.

Yhtiökokous päätti, että 31.12.2018 päättyneeltä tilikaudelta maksetaan osinkoa 1,10 euroa osakkeelta. Osingon täsmäytyspäivä oli 28.3.2019, ja osingon maksupäivä oli 4.4.2019, jolloin osinkoja maksettiin yhteensä 977 miljoonaa euroa.

Yhtiökokous päätti hallituksen jäsenten palkkioista seuraavasti: puheenjohtajalle 75 000 euroa vuodessa, varapuheenjohtajalle 57 000 euroa vuodessa, kullekin jäsenelle 40 000 euroa vuodessa sekä tarkastus- ja riskivaliokunnan puheenjohtajana toimivalle hallituksen jäsenelle 57 000 euroa vuodessa siinä tapauksessa, että hän ei samalla toimi hallituksen puheenjohtajana tai varapuheenjohtajana. Lisäksi maksetaan kokouspalkkiota sekä hallituksen että valiokuntien kokouksista 600 euroa kokoukselta. Jos hallituksen jäsen asuu Suomen ulkopuolella

Euroopassa, kokouspalkkio maksetaan kaksinkertaisena. Jos hän asuu Euroopan ulkopuolella, kokouspalkkio maksetaan kolminkertaisena. Suomessa asuville hallituksen jäsenille kokouspalkkio sekä hallituksen että valiokuntien kokouksista maksetaan Suomen ulkopuolella pidettävistä kokouksista kaksinkertaisena ja Euroopan ulkopuolella pidettävistä kokouksista kolminkertaisena. Hallituksen ja valiokuntien puhelinkokouksista maksetaan kaikille niiden jäsenille yksinkertainen palkkio. Ilman erillistä kokousta tehdyistä päätöksistä ei makseta palkkiota.

Yhtiökokous vahvisti hallituksen jäsenmääräksi yhdeksän. Hallitukseen valittiin seuraavat henkilöt: puheenjohtajaksi Matti Lievonen, varapuheenjohtajaksi Klaus-Dieter Maubach ja jäseniksi Eva Hamilton, Kim Ignatius, Essimari Kairisto, Anja McAlister, Veli-Matti Reinikkala, Marco Ryan ja Philipp Rösler. Elokuussa 2019 Marco Ryan jätti paikkansa yhtiön hallituksessa siirtyessään energiayhtiö BP:n palvelukseen.

Lisäksi yhtiön tilintarkastajaksi valittiin uudelleen Deloitte Oy, joka on ilmoittanut päävastuulliseksi tilintarkastajakseen KHT Reeta Virolaisen. Tilintarkastajan palkkio maksetaan yhtiön hyväksymän laskun perusteella.

Yhtiökokous päätti valtuuttaa hallituksen päättämään yhtiön omien osakkeiden hankkimisesta ja luovuttamisesta. Hankittavien tai luovutettavien osakkeiden lukumäärä voi olla yhteensä enintään 20 000 000 osaketta eli noin 2,25 prosenttia yhtiön kaikista osakkeista. Omia osakkeita voidaan valtuutuksen nojalla hankkia vain vapaalla omalla pääomalla. Omia osakkeita ei voida hankkia tai luovuttaa käytettäväksi yhtiön kannustin- ja palkitsemisjärjestelmissä. Valtuutus kumosi vuoden 2018 varsinaisen yhtiökokouksen antaman valtuutuksen päättää yhtiön omien osakkeiden hankkimisesta ja on voimassa seuraavaan varsinaiseen yhtiökokoukseen saakka, kuitenkin enintään 18 kuukautta. Valtuutuksia ei ollut käytetty 5.2.2020 mennessä.

Yhtiökokous valtuutti hallituksen päättämään yhteensä enintään 500 000 euron suuruisista lahjoituksista yleishyödyllisiin tai niihin rinnastettaviin tarkoituksiin sekä päättämään lahjoitusten saajista, käyttötarkoituksista ja muista lahjoitusten ehdoista. Valtuutus on voimassa seuraavaan varsinaiseen yhtiökokoukseen saakka. Valtuutusta ei ollut käytetty 5.2.2020 mennessä.

Hallituksen päätökset

Vuoden 2019 yhtiökokouksen jälkeen pitämässään kokouksessa Fortumin hallitus valitsi keskuudestaan nimitys- ja palkitsemisvaliokunnan puheenjohtajaksi Matti Lievosen sekä jäseniksi Eva Hamiltonin, Klaus-Dieter Maubachin ja Anja McAlisterin. Lisäksi hallitus valitsi tarkastus- ja riskivaliokunnan puheenjohtajaksi Kim Ignatiuksen sekä jäseniksi Essimari Kairiston, Veli-Matti Reinikkalan, Marco Ryanin ja Philipp Röslerin.

Osakkeenomistajien nimitystoimikunta

Fortumin osakkeenomistajien nimitystoimikuntaan nimettiin 3.10.2019 seuraavat jäsenet: osastopäällikkö Kimmo Viertola, Valtioneuvoston kanslia, omistajaohjausosasto (puheenjohtaja); toimitusjohtaja Jouko Pölönen, Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen; ja toimitusjohtaja Risto Murto, Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma. Lisäksi Fortumin hallituksen puheenjohtaja Matti Lievonen on nimitystoimikunnan jäsen.

31.1.2020 Fortumin osakkeenomistajien nimitystoimikunta antoi ehdotuksensa vuoden 2020 varsinaiselle yhtiökokoukselle koskien hallituksen jäsenten lukumäärää, hallitukseen valittavia jäseniä ja hallituksen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan valintaa. Osakkeenomistajien nimitystoimikunta ei päässyt yksimielisyyteen hallituksen jäsenille tulevalle toimikaudella maksettavista palkkioista, eikä täten tehnyt ehdotusta palkkioista.

Muita merkittäviä tapahtumia tilikaudella

Hallitus päätti 19.12.2019 yhtiön avainhenkilöstön ja ylimmän johdon pitkän aikavälin kannustinohjelman (Long-term Incentive -ohjelma, LTI) vuosien 2020–2022 ansaintajaksosta (LTI-jakso). Samassa yhteydessä hallitus päätti päivittää LTI-ohjelman ehtoja vuonna 2020 alkavista LTI-jaksoista lähtien ja tarkentaa suorituspalkkion epäämiseen ja takaisinperintään liittyviä ehtoja. Vuosien 2020–2022 jakso on osa yhtiön käynnissä olevaa LTI-ohjelmaa ja noudattaa muilta osin samoja periaatteita kuin edellinen LTI-jakso. Vuosien 2020–2022 LTI-jakso koskee noin 140:tä henkilöä mukaan lukien Fortumin johtoryhmän jäsenet. Hallitus päätti myös perustaa rajoitetun osakeohjelman täydentämään LTI-ohjelmaa sekä varata osakkeita 2020–2022 jakson puitteissa mahdollisesti maksettavia palkkioita varten. Rajoitettu osakeohjelma noudattaa yleisen LTI-ohjelman pääehtoja sillä

poikkeuksella, että allokoitujen osakkeet toimitetaan kolmivuotisen jakson jälkeen ilman erillisiä suorituskriteereitä edellyttäen, että henkilön työsuhde jatkuu. Palkkiona luovutettavien osakkeiden enimmäismäärän odotetaan olevan vuosien 2020–2022 LTI-jakson osalta korkeintaan 660 000 osaketta ja vuosien 2020–2022 rajoitetun osakeohjelman jakson osalta korkeintaan 60 000 osaketta.

Hallitus päätti 11.10.2019 uudesta henkilöstön osakesäästöohjelmasta sekä ensimmäisestä ohjelman nojalla käynnistettävästä säästökaudesta vuodelle 2020. Osakkeita hankitaan kertyneillä säästöillä markkinahintaan neljännesvuosittain Fortumin osavuositarkastusten julkistamispäivien jälkeen. Osakkeille maksetut osingot käytetään lisäosakkeiden ostamiseen markkinoilta osingonmaksun jälkeen. Fortumin hallitus päättää vuosittain mahdollisista ohjelman puitteissa käynnistettävistä säästökaudesta. Fortum tarjoaa ohjelmaan osallistuneille kannustimena bruttona yhden lisäosakkeen kahta säästöillä hankittua osaketta kohti noin kolmen vuoden kuluttua säästökauden alkamisesta. Vuoden 2020 säästökauden säästöjen kokonaismäärä voi olla enintään 6 miljoonaa euroa. Yli 40 prosenttia ohjelman kohderyhmään kuuluvista työntekijöistä käytti hyväkseen tilaisuuden sijoittaa ensimmäiseen työntekijöiden osakesäästöjaksoon.

Tilikauden jälkeiset tapahtumat

6.2.2020 Fortum päätti käynnistää Puolassa, Virossa, Liettuassa, Latviassa ja Järvenpäässä, Suomessa sijaitsevien kaukolämpö- ja jäähdytysliiketoimintojensa tulevaisuuden vaihtoehtojen arvioinnin. Yksi tutkittavista vaihtoehtoista on myös kyseisten toimintojen myynti. Strategiansa mukaisesti Fortum arvioi liiketoimintojaan säännöllisesti. Alustavien arvioiden perusteella erilainen omistusrakenne voisi paremmin mahdollistaa näiden kaukolämpö- ja kaukokylmäliiketoimintojen kasvun ja arvonluonnin jatkossa.

Fortum sopi 20.12.2019 Joensuun kaukolämpöliiketoiminnan myynnistä Savon Voima Oyj:lle. Kaupan velaton kokonaisarvo oli noin 530 miljoonaa euroa ja suoritus saatiin kaupan loppuun saattamisen yhteydessä 10.1.2020. Fortum kirjaa City Solutions -segmentin vuoden 2020 ensimmäisen neljänneksen tulokseen noin 430 miljoonan euron verottoman myyntivoiton.

Avaintekijät ja riskit

Fortumin taloudellinen tulos altistuu useille taloudellisille, operatiivisille, strategisille ja vastuullisuuteen liittyville riskeille. Fortum altistuu näille riskeille sekä suoraan että epäsuorasti osakkuus- ja yhteisyritystensä kautta. Fortumin pääasialliset osakkuus- ja yhteisyritykset ovat Uniper SE, TVO, OKG AB, Forsmarks Kraftgrupp AB, Kemijoki Oy, TGC-1 ja Stockholm Exergi AB. Lisätietoja riskeille altistumisesta on kunkin yhtiön vuosikertomuksessa.

Sähkön tukkuhinnat Pohjoismaissa ovat Fortumin liiketoiminnan tuloksen kannalta tärkeimpiä tekijöitä. Tukkuhinnan lyhyen aikavälin kehityksen avaintekijöitä Pohjoismaissa ovat hyödykkeiden hinnat, kuten hiilen ja kaasun hinnat, ja sähkön tukkuhinnat Euroopassa, CO₂-päästöoikeuksien hinnat, hydrologinen tilanne, lämpötilat sekä sähkön tuonnin ja viennin tasapaino. Pitkällä aikavälillä maailmantalouden kasvu sekä energiapolitiikan ja -säännösten muutokset vaikuttavat hyödykkeiden ja CO₂-päästöoikeuksien hintoihin, jotka puolestaan vaikuttavat sähkön tukkuhintoihin Pohjoismaissa. Lisäksi valuuttakurssivaihtelujen kasvulla on muunto- ja transaktiovaikutuksia Fortumin tulokseen etenkin Venäjän ruplan ja Ruotsin kruunun osalta.

Epäonnistuneista sisäisistä prosesseista ja järjestelmistä tai ulkoisista tapahtumista aiheutuvat operatiiviset riskit voivat heikentää Fortumin tulosta. Polttoaineiden hinnat ja voimalaitosten käytettävyyden vaikuttavat kannattavuuteen kaikilla alueilla.

Sääntely- ja taloudellisen ympäristön muutokset luovat riskejä ja mahdollisuuksia energia- ja ympäristöhuolto liiketoiminnassa. Suurin strateginen riski on sääntely- ja markkinaympäristön kehittyminen suuntaan, jota emme ole ennakoineet ja johon emme ole valmistautuneet. Fortum varautuu näihin epävarmuustekijöihin analysoimalla ja arvioimalla lukuisia markkinoiden ja sääntelyn tulevaisuuden kehityskulkuja ja niiden vaikutuksia eri tuotantomuotoihin ja teknologioihin. Tämän työn seurauksena Fortumin strategia sisältää tulopohjan laajentamisen sekä toiminnan suuntaamisen uusiin liiketoimintoihin, teknologioihin ja markkinoihin. Ympäristönsuojelu luo ympäristöhuolto liiketoiminnan perustan ja mahdollisuudet. Keskeistä on kyky vastata asiakkaiden tarpeisiin kiristyvässä sääntely-ympäristössä.

Fortumin Venäjän liiketoiminnan kannalta keskeisiä tekijöitä ovat talouskasvu, ruplan kurssi, lämmöntuotannon sääntely sekä sähkön tukku- ja kapasiteettimarkkinoiden kehitys. Saadut takuuhintaiset maksut CSA-kapasiteettisopimuksista ja kapasiteettiuhutokaupoista (CCS, Competitive Capacity Selection) ovat keskeisiä kannattavuustekijöitä. Suurin osa Fortumin vuoden 2007 jälkeen rakennetusta kapasiteetista kuuluu CSA-järjestelmän piiriin. Jokaiselle takuuhinnan piirissä olevalle uudelle laitokselle maksetaan Venäjän valtion takaamaa takuuhintaa noin 10 vuoden ajan käyttöönotosta lähtien (uusiutuvalle energiantuotannolle noin 15 vuoden ajan). Saadut kapasiteettimaksut vaihtelevat voimalaitosten iän, sijainnin, tyypin ja koon mukaan. Myös kausivaihtelut ja käytettävyyden vaikuttavat kapasiteettimaksuihin. CSA-maksuihin vaikuttavat muun muassa painotettu pääoman keskimääräinen kustannus (WACC), kuluttajahintaindeksi (CPI) sekä yhtiöiden sähkön spot-markkinoilta saamat tuotot (tuottoja tarkastellaan kolmen ja kuuden vuoden kuluttua laitoksen käyttöönotosta). Lisäksi osa lämpövoimaloista saa selkeästi korotettuja CSA-maksuja alkaen noin kuusi vuotta käyttöönotosta.

Lisätietoja Fortumin riskeistä ja riskienhallinnasta on esitetty hallituksen toimintakertomuksen [Riskienhallinta](#) -osiossa sekä [liitetiedossa 4](#) Rahoitusriskien hallinta.

Näkymät

Suojaukset

Vuoden 2019 lopussa noin 75 % Generation-segmentin arvioidusta sähkön tukkumyynnistä Pohjoismaissa oli suojattu hintaan 34 euroa/MWh vuodelle 2020 ja noin 40 % hintaan 33 euroa/KWh vuodelle 2021.

Raportoidut suojausasteet voivat vaihdella huomattavasti Fortumin sähköjohdannaismarkkinoilla tekemien toimenpiteiden mukaan. Suojaukset tehdään pääasiassa johdannaisopimuksilla, joista suurin osa on Nasdaq Commodities -termiinejä.

Käyttöomaisuusinvestoinnit ja myynnit

Tällä hetkellä Fortum arvioi investointien ilman yritysostoja olevan noin 700 miljoonaa euroa (arvioitiin aiemmin jäävän alle 600–650 miljoonan euron) vuonna 2020. Arvio sisältää vuosittaiset kunnossapitoinvestoinnit.

Luku sisältää noin 200 miljoonaa euroa aurinko- ja tuulivoimainvestointeja pääoman kierrätykseen tähtäävän liiketoimintamallin mukaisesti. Kunnossapitoinvestointien arvioidaan olevan noin 300 miljoonaa euroa vuonna 2020 eli selkeästi alle poistojen tason.

Pohjoismaiset markkinat

Sähkön osuuden energian kokonaiskulutuksesta odotetaan kasvavan edelleen. Sähkön kysynnän Pohjoismaissa odotetaan kasvavan lähivuosina keskimäärin noin 0,5 % vuodessa. Kasvuvauhti määräytyy pitkälti Euroopan ja etenkin Pohjoismaiden makrotaloudellisen kehityksen mukaan sekä pitkällä aikavälillä myös teollisuuden, liikenteen ja lämmityksen sähköistämisen asteen mukaan.

Kaasun hinta oli vuoden 2019 neljännellä neljänneksellä matalalla tasolla ja myös hinta seuraavalle vuodelle laski. Hiilen hinnat laskivat, päästöoikeuksien hinnat pysyivät ennallaan ja öljyn hinnat nousivat.

Tammikuun 2020 lopussa hiilen termiinihintaa (ICE Rotterdam) loppuvuodelle 2020 oli noin 53 Yhdysvaltain dollaria tonnilta ja päästöoikeuksien markkinahinta 24 euroa tonnilta vuodelle 2020. Pohjoismainen sähkön termiinihintaa Nasdaq Commodities -markkinapaikalla oli noin 20 euroa/MWh loppuvuodelle 2020 ja noin 27 euroa/MWh vuodelle 2021. Saksassa sähkön termiinihintaa oli noin 36 euroa/MWh loppuvuodelle 2020 ja noin 41 euroa/MWh vuodelle 2021. Pohjoismaiden vesivarannot olivat noin 6 TWh pitkän ajan keskiarvon yläpuolella ja 13 TWh vertailukautta suuremmat.

Generation

Generation-segmentin saavutettuun sähkönhintaan Pohjoismaissa vaikuttavat muun muassa suojausasteet, suojaushinnat, spot-hinnat, Fortumin joustavan tuotantorakenteen käytettävyys ja käyttö sekä valuuttakurssivaihtelut. Jos sähköntuotantolähteiden suhteellisten osuuksien muutoksista mahdollisesti johtuvia vaikutuksia ei oteta huomioon, 1 euron muutos megawattituntia kohti segmentin saavuttamassa sähkön tukkumyyntihinnassa Pohjoismaissa tarkoittaisi noin 45 miljoonan euron muutosta Fortumin vuotuisessa vertailukelpoisessa liikevoitossa. Segmentin saavuttama sähkön tukkumyyntihinta sisältää myös lisäarvon, joka saavutetaan

vesivoima- ja ydinvoimatuotannon optimoinnilla sekä kaupankäynnin hyödykemarkkinoilla.

Ruotsin valtiopäivät hyväksyi kesäkuussa 2018 uuden vesivoimalain, joka astui voimaan 1.1.2019. Uuden lain mukaan energiateollisuuden on perustettava yhteinen vesivoimarahasto, josta rahoitetaan suurin osa ympäristötoimista. Perustetun rahaston suuruus on 10 miljardia Ruotsin kruunua, joka maksetaan 20 vuoden kuluessa. Kaikki suuret energiayhtiöt sijoittavat rahastoon Ruotsin vesivoiman tuotanto-osuutensa mukaisesti. Fortumin osuus rahaston kokonaisrahoituksesta on 23 %. Lisäksi hallitus antoi määräyksen vesivoimalupien uudistamisen kansallisesta priorisointisuunnitelmasta. Määräys tuli voimaan 11.1.2019.

Kesäkuussa 2018 Tukholman valitustuomioistuimien antoi päätöksensä Fortum Sverige AB:n vesivoiman kiinteistöveron oikaisuhakemuksesta vuosilta 2009–2014. Oikeuden päätökset eivät olleet Fortumille suotuisia. Korkein hallinto-oikeus ei myöntänyt Fortumille valituslupaa. Koska hallinto-oikeus, Tukholman valitustuomioistuin ja korkein hallinto-oikeus käsitelivät vain valtioneuvoston koskevat väitteet, tapaus on nyt siirretty takaisin hallinto-oikeuden käsiteltäväksi muiden oikeudellisten väitteiden osalta. Kiistanalainen kiinteistövero ilman korkoja kyseiseltä ajanjaksolta on yhteensä noin 510 miljoonaa Ruotsin kruunua (noin 49 miljoonaa euroa). Lisäksi hallinto-oikeus käsittelee Fortumin Ruotsin yritysten vuosilta 2011–2016 tekemiä valituksia, jotka koskevat niiden vesivoimalaitosten kiinteistöveroastetta samoin oikeudellisin perustein. Fortum on maksanut kiinteistöveroain lain mukaisesti. Jos oikeuden lopullinen päätös on Fortumille epäsuotuisa, se ei vaikuta Fortumin tulokseen. Fortum Sverige AB teki joulukuussa 2018 EU-komissiolle valituksen vesivoimalaitosten kiinteistöverosta Ruotsissa vuodelta 2017 ja aiemmilta vuosilta. Fortum pyysi komissiota tutkimaan, ovatko Ruotsin vesivoimalaitosten kiinteistövero koskeva lainsäädäntö ja oikeuden päätökset EU:n valtioneuvoston koskevien sääntöjen mukaisia.

Syyskuussa 2016 Ruotsin hallitus esitteli tulevien vuosien budjettiehdotuksensa. Ehdotuksen mukaan vesivoiman kiinteistövero laskee Ruotsissa 2,8 prosentista 0,5 prosenttiin. Veroa lasketaan neljässä vaiheessa: 2,2 prosenttiin vuoden 2017 tammikuussa; 1,6 prosenttiin vuoden 2018 tammikuussa; 1,0 prosenttiin vuoden 2019 tammikuussa; ja 0,5 prosenttiin vuoden 2020 tammikuussa. Vero oli 65 miljoonaa euroa

vuonna 2018 ja 40 miljoonaa euroa vuonna 2019, ja sen odotetaan olevan noin 25 miljoonaa euroa vuonna 2020. Lisäksi sähköhinnoista riippuvaa vesivoiman kiinteistöveron verotusarvoa tarkistettiin vuonna 2019. Kiinteistöveron verotusarvoa tarkistetaan kuuden vuoden välein.

City Solutions

City Solutions -segmentin rahavirran ja tuloksen kasvu syntyyvät pääasiassa uusien laitosten investointien ja yritystöiden kautta. Lämmön hinta, polttoainekulut, hiilidioksidin hinta, verotuksen ja sääntelyn muutokset ja laitosten käyttäjäaste, joustavuus ja tehokkuus sekä jätteen vastaanottomaksut ovat kannattavuuden avaintekijöitä. Myös sähkön hinta ja sääolosuhteet vaikuttavat kannattavuuteen. Fortum aikoo luoda uutta liiketoimintaa, jossa on potentiaalia merkittävään kannattavuuden parantamiseen, esimerkiksi jätteiden käsittelyssä ja kierrätyksessä ja biotaloudessa.

Fortum Oslo Varmen liiketoimintojen kehittämisen arvioidaan edellyttävän toiminnan integrointiin liittyviä kertaluonteisia kuluja sekä lisäinvestointeja tulevina vuosina. Kustannushyödyt toteutuivat vähitellen vuoden 2019 aikana, ja 5–10 miljoonan euron vuosittainen täysimääräinen hyöty saavutettaneen vuoden 2020 loppuun mennessä.

Maaliskuussa 2019 Fortum ilmoitti voittaneensa Solar Energy Corporation of Indiaalta oikeuden rakentaa 250 megawatin aurinkovoimaprojekti Rajasthanin Intiaan. Aurinkopuistossa tuotetulle sähkölle taataan kiinteä 2,48 INR/kWh takuuhinta 25 vuodeksi. Voimalaitoksen käytön odotetaan alkavan vuoden 2020 neljännellä neljänneksellä.

Kesäkuussa 2018 Fortum voitti oikeuden rakentaa 250 megawatin aurinkovoimalaitos Pavagadan aurinkopuistoon Intian Karnatakkaan. Investointi oli noin 160 miljoonaa euroa. Aurinkopuistossa tuotetulle sähkölle taataan kiinteä 2,85 INR/kWh takuuhinta 25 vuodeksi. Voimalaitos otettiin käyttöön 5.8.2019.

Consumer Solutions

Pohjoismaisen kilpailun odotetaan pysyvän kireänä, mikä luo edelleen paineita myyntikatteisiin ja asiakasvaihuvuuteen. Consumer Solutions vastaa haasteelliseen markkinatilanteeseen ja vahvistaa kilpailukykyään

jatkamalla panostusta uusien digitaalisten palvelujen kehittämiseen kuluttajille.

Russia

Russia-segmentin CSA-sopimuksiin perustuvat kapasiteettimaksut ovat keskeinen yhtiön tuloskasvuun vaikuttava tekijä, sillä ne ovat huomattavasti korkeampia kuin CCS-huutokaupoista saatavat kapasiteettimaksut. Tällä hetkellä Fortumin CSA-kapasiteetti on 2 368 MW. Helmikuussa 2019 sähkön tukkukaupan viranomaisen julkaisi painotetun pääoman keskimääräisen kustannuksen (WACC) ja kuluttajahintaindeksin (CPI) vuodelle 2018. Näitä tietoja käytettiin CSA-maksujen määrittämiseen vuodelle 2019. CSA-maksuja tarkistettiin alaspäin vastaamaan Venäjän pitkän aikavälin valtion obligaatioiden alempaa korkoa ja ylöspäin energiamaarkkinoilta saatujen tuottojen laskun vuoksi. Muutosten nettovaikutuksena oli CSA-maksujen vähäinen korotus vuodelle 2019.

Lisäksi lämpövoimalat saavat selkeästi korotettuja CSA-maksuja alkaen noin kuusi vuotta käyttöönotosta. Vuonna 2020 ei ole odotettavissa vastaavia CSA-maksujen korotuksia energiatuotantolaitoksille.

Fortumin muu kapasiteetti Venäjällä on 2 560 MW, ja sillä on oikeus osallistua CCS-huutokauppaan. Pitkän aikavälin CCS-huutokaupat vuosille 2018–2021 pidettiin vuosina 2015, 2016 ja 2017. Kaikki Fortumin huutokaupassa tarjoamat voimalaitokset tulivat valituiksi. Nimellinen CCS-hinta oli 111 000 ruplaa megawatilta kuukaudessa vuonna 2018; 110 000 ruplaa megawatilta kuukaudessa vuonna 2019; 115 000 ruplaa megawatilta kuukaudessa vuonna 2020; ja 134 000 ruplaa megawatilta kuukaudessa vuonna 2021. CCS-huutokauppa vuosille 2022–2024 pidettiin elokuussa 2019. Nimellinen CCS-hinta oli 168 000 ruplaa megawatilta kuukaudessa vuonna 2022; 171 000 ruplaa megawatilta kuukaudessa vuonna 2023; ja 182 000 ruplaa megawatilta kuukaudessa vuonna 2024. CCS-huutokauppa vuodelle 2025 on määrä pitää helmikuussa 2020. Fortum on myös saanut forced mode -statuksen osalle Argayashin voimalaitoksen kapasiteettia, eli yhtiö saa korkeamman maksun joillekin Argayashin voimalaitoksen yksiköille. Fortum saa korkeamman maksun 195 MW:lle vuosiksi 2018–2019, 175 MW:lle vuodeksi 2020 ja 105 MW:lle vuodeksi 2021.

Kesäkuussa 2019 Fortum voitti Venäjän valtion uusiutuvan energian huutokaupassa oikeuden rakentaa 5,6 megawattia takuuhintaista aurinkovoimakapasiteettia aikaisemmin kesäkuussa 2018 voitetun 110 MW rakennusoikeuden lisäksi. Voimalaitosten tuotantokapasiteetille maksetaan 15 vuoden ajan takuuhintaa, joka vastaa noin 14 000 ruplaa/MWh ja 15 000 ruplaa/MWh, ja laitokset otetaan käyttöön vuosina 2021–2022.

Kesäkuussa 2018 Fortumin ja Rusnanon sijoitusrahasto (Fortumin osuus 50 %) voitti CSA-huutokaupassa oikeuden rakentaa 823 MW tuulivoimakapasiteettia. Tuulipuistot oli tarkoitus ottaa käyttöön vuosina 2019–2023, ja niiden tuotantokapasiteetille maksetaan 15 vuoden ajan takuuhintaa, joka vastaa noin 7 000–8 000 ruplaa megawattitunnilta. Joulukuussa 2018 tuulivoimasijoitusrahasto päätti investoinnista 100 MW:n tuulivoimapuistoon.

Kesäkuussa 2017 Fortumin ja Rusnanon sijoitusrahasto voitti CSA-huutokaupassa oikeuden rakentaa 1 000 MW tuulivoimakapasiteettia. Tuulipuistot oli tarkoitus ottaa käyttöön vuosina 2018–2022, ja niiden tuotantokapasiteetille maksetaan 15 vuoden ajan takuuhintaa, joka vastaa noin 7 000–9 000 ruplaa/MWh. Vuosien 2017, 2018 ja 2019 neljäsillä neljänneksillä sijoitusrahasto päätti investoinneista 50 megawatin, 200 megawatin ja 250 megawatin tuulipuistoihin.

Venäjän hallitus nosti kaasun hintaa 1,4 % heinäkuussa 2019. Fortum arvioi kaasun hinnan nousevan 3 % heinäkuuhun 2020 mennessä.

Muut toiminnot

Uniper-osakeomistuksen taloudellisista vaikutuksista on tietoa

► [liitetiedoissa 3 ja 19](#).

Verotus

Kesäkuussa 2018 Ruotsin hallitus päätti alentaa yhteisöveroa kahdessa vaiheessa: nykyisestä 22,0 prosentista 21,4 prosenttiin tammikuusta 2019 alkaen ja 20,6 prosenttiin tammikuusta 2021 alkaen.

Fortum on saanut Belgiassa vuosien 2008–2012 tuloverotusta koskevia jälkiveropäätöksiä. Veroviranomaiset ovat eri mieltä Fortumin kanssa Fortum EIR NV:n verokohtelusta. Fortum EIR NV on sittemmin yhdistetty Fortum Project Finance NV:hen. Fortumin mukaan

veroviranomaisten tulkinta ei perustu paikallisiin säännöksiin, ja yhtiö on valittanut päätöksistä. Antwerpenin ensimmäisen asteen tuomioistuin hylkäsi Fortumin valituksen vuosilta 2008 ja 2009 kesäkuussa 2014. Fortum valitti päätöksestä vetoomustuomioistuimeen. Tammikuussa 2016 Fortum sai Antwerpenin vetoomustuomioistuimelta suotuisan päätöksen, jossa tuomioistuin ei pitänyt veroviranomaisten tulkintaa oikeana ja mitätöi vuoden 2008 jälkiveropäätöksen. Veroviranomaiset olivat eri mieltä päätöksestä ja valittivat korkeimpaan oikeuteen (Hof van Cassatie) maaliskuussa 2016. Huhtikuussa 2019 korkeimman oikeuden julkisasiamies julkisti kantansa, joka oli Fortum Project Financen kannalta myönteinen. Toukokuussa 2019 korkein oikeus kuitenkin kumosi Antwerpenin vetoomustuomioistuimen päätöksen ja palautti tapauksen uudelleen käsiteltäväksi Ghentin vetoomustuomioistuimeen. Fortumin vuosia 2009–2012 koskevat vetoomukset odottavat edelleen käsittelyä, ja yhtiö odottaa kyseisiä vuosia koskevien päätösten olevan vuotta 2008 koskeneen päätöksen mukaisia. Lainopillisen analyysin ja lainopillisen neuvonantajan mielipiteen perusteella tapauksesta ei ole kirjattu varauksia. Jälkiveroja vaaditaan 36 miljoonaa euroa vuodelta 2008, 27 miljoonaa euroa vuodelta 2009, 15 miljoonaa euroa vuodelta 2010, 21 miljoonaa euroa vuodelta 2011 ja 15 miljoonaa euroa vuodelta 2012. Verot on jo maksettu.

Maaliskuussa 2018 Ruotsin korkein hallinto-oikeus päätti olla myöntämättä Fortumille valituslupaa vuosien 2009–2012 verotuksen korkovähennyksistä Ruotsissa. Siten hallinto-oikeuden kesäkuussa 2017 tekemä epäsuotuisa päätös jää voimaan. Fortum maksoi jälkiveron korkoineen, yhteensä 1 175 miljoonaa kruunua (122 milj. euroa), vuonna 2016 ja kirjasi sen kuluksi vuoden 2017 toisen neljänneksen tulokseen. On vahvoja perusteita väittää, että nämä hallinto-oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden päätökset ovat EU-lakien ja niiden mukaisten perusoikeuksien vastaisia. Siksi Fortum jätti joulukuussa 2018 haastehakemuksen Tukholman käräjäoikeudelle. Yhtiö hakee näiden tapausten perusteella Ruotsin valtiolta vahingonkorvauksia. Lisäksi Fortum on hakenut vuoden 2012 tapaukselle Ruotsin ja Hollannin välistä sopimusmenettelyä (► [liitetieto 37](#)).

Kestävä kehitys

Vastuullisuus Fortumissa

Fortum ottaa toiminnissaan tasapainoisesti huomioon ilmasto- ja resurssikysymykset sekä vaikutukset henkilöstöön ja yhteiskuntaan. Fortum toteutti kestävän kehityksen olennaisuusanalyysin vuonna 2019, ja uudistetut olennaiset vastuullisuusteemamme ovat seuraavat:

Henkilöstö ja yhteiskunta		Ilmasto ja resurssit
Liiketoiminnan eettisyys ja määräystenmukaisuus	Henkilöstön hyvinvointi, terveys ja turvallisuus	Ilmastonmuutos ja kasvihuonekaasupäästöt
Asiakkaan oikeudet ja asiakastyytyväisyys	Työelämän oikeudet	Energiatehokkuus
Ihmisoikeudet	Innovaatiot ja digitalisaatio	Kiertotalous
Hallinnointi	Taloudellinen arvonluonti	Päästöt ilmaan, maahan ja veteen
Sidosryhmäyhteistyö	Monimuotoisuus ja tasavertaiset mahdollisuudet	Vedenkäyttö
		Toimitusvarmuus

Konsernitason kestävän kehityksen tavoitteet liittyvät olennaisiin vastuullisuusteemoihin ja painottavat Fortumin yhteiskunnallista roolia. Ympäristö- ja turvallisuustulosten lisäksi ne mittaavat yhtiön mainetta, asiakastyytyväisyyttä, henkilöstön hyvinvointia sekä sähkön- ja lämmöntuotannon varmuutta. Tavoitteet asetetaan vuosittain, ja ne perustuvat toiminnan jatkuvaan parantamiseen. Uusi tavoite vuonna 2019 on urakoitsijoiden turvallisuuden parantamista mittaava indeksi.

Kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista seurataan kuukausi-, neljännesvuosi- ja vuosiraportoinnin avulla. Fortum julkaisee vuosittain Kestävän kehityksen raportin, jossa on lisätietoja yhtiön kestävän kehityksen toiminnasta.

Kestävän kehityksen konsernitavoitteet ja tulokset 2019

	Tavoite	2019	2018
Ilmasto ja resurssit			
Energian kokonaistuotannon CO ₂ -ominaispäästöt, viiden vuoden keskiarvo, g/kWh	≤ 200	186	186
Energiatehokkuuden parantuminen vuoteen 2020 mennessä verrattuna vuoteen 2012, GWh/a	≥ 1 900	1 707	1 637
Merkittävät EHS-poikkeamat, kpl ¹⁾	≤ 18	11	18
CHP-laitosten energiakäytettävyys, %	≥ 95,0	95,9	96,4
Henkilöstö ja yhteiskunta			
Maineindeksi, perustuu One Fortum -tutkimukseen	≥ 73,0	72,3	72,5
Asiakastyytyväisyysindeksi (CSI), perustuu One Fortum -tutkimukseen	70–74	54–80	63–83
Poissaoloon johtaneiden työtaturmien taajuus (LWIF), oma henkilöstö ja urakoitsijat	≤ 1,7	1,7	1,8
Vakavien työtaturmien lukumäärä, kpl	0	1	4
Työtaturmien, merkittävien EHS-poikkeamien ja läheltä piti -tapausten tutkinnan laatu	Taso 3,0	Taso 3,0	Taso 3,0
GAP-indeksi, EHS-minimivaatimusten käyttöönotto	Taso 3,0	Taso 3,0	Taso 2,0
Urakoitsijoiden turvallisuuden parantamista mittaava indeksi	Taso 2,0	Taso 2,0 ²⁾	-
Sairauspoissaolot, %	≤ 2,5	3,0	2,8

1) Luku ei sisällä mahdollisista lupahtomuutoksista aiheutuneita ylityksiä Venäjällä.

2) Urakoitsijoiden turvallisuuden parantamista mittaavan indeksin raportointi alkoi toisella kvartaalilla 2019. Luku ei sisällä vielä City Solutionsin aurinkovoimaloita.

Fortumin tavoitteena on erinomainen taloudellinen menestys strategisesti valituilla keskeisillä alueilla vahvan osaamisen ja vastuullisten toimintatapojen avulla. Fortum mittaa taloudellista menestystään sijoitetun pääoman tuotolla (pitkän aikavälin tavoite: vähintään 10 %) ja pääomarakenteella (pitkän aikavälin tavoite: vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate eli EBITDA noin 2,5x).

Fortum on merkittävä taloudellinen toimija toimintamaissaan. Fortumin toiminnan merkittävimmät suorat rahavirrat syntyvät myyntituotoista asiakkailta, ostoista palvelun- ja tavarantoimittajilta,

korvauksista rahoittajille, osingoista osakkeenomistajille, kasvu- ja ylläpitoinvestoinneista, henkilöstön palkoista sekä maksetuista veroista.

Fortum edistää sosiaalista kehitystä ja hyvinvointia toimintamaissaan muun muassa maksamalla veroja. Fortumin yhteiskunnalle verojen muodossa tuomat hyödyt sisältävät yrityksen maksamien tuloverojen lisäksi monia muita veroja. Vuonna 2019 Fortumin tilikaudelta maksettavat verot olivat 397 (299) miljoonaa euroa. Fortum julkaisee verojalanjälkensä vuosittain.

Fortum on listattuna Nasdaq Helsingissä sekä mukana STOXX Global ESG Leaders, OMX Sustainability Finland, ECPI®, Euronext Vigeo Eurozone 120, Euronext Vigeo Europe 120 sekä Equileap Gender Equality -indekseissä. Fortum on myös saanut luokituksen B vuoden 2019 CDP Climate Change -arvioinnissa, A-luokituksen MSCI ESG Ratings -arvioinnissa vuonna 2019, sekä Prime Status (B-) -luokituksen ISS ESG Corporate Rating -luokittajalta. Kesäkuussa 2019 Fortum hyväksyttiin mukaan FTSE4Good-indeksiin.

Fortumin kestävän kehityksen raportointi kattaa kaikki Fortumin määräysvallassa olevat toiminnot mukaan lukien tytäryritykset kaikissa toimintamaissa. Sähkön- ja lämmöntuotantoon, kapasiteetteihin ja investointeihin liittyvät luvut sisältävät myös luvut Fortumin osuuksista osakkuus- ja yhteisyrityksissä, jotka myyvät tuotantonsa omistajilleen tuotantokustannushintaan.

Uniper on luokiteltu tilinpäätöksessä osakkuusyritykseksi ja Stockholm Exergi yhteisyritykseksi. Molemmat yhtiöt yhdistellään konserniin pääomaosuusmenetelmällä. Stockholm Exergi ja Uniper eivät sisälly Fortumin kestävän kehityksen tavoitteisiin ja tunnuslukuihin eivätkä myöskään johtamiskäytäntöjen kuvauksiin. Stockholm Exergin ja Uniperin kestävän kehityksen tiedot ovat saatavilla yritysten kestävän kehityksen raporteista, jotka löytyvät yritysten omilta verkkosivuilta.

Kestävään kehitykseen liittyvät riskit ja mahdollisuudet

Fortumin liiketoimintoihin kohdistuu riskejä, joilla voi toteutuessaan olla haitallisia vaikutuksia ympäristölle sekä henkilöstön, urakoitsijoiden

ja lähiyhteisöjen turvallisuudelle. Tärkeimmät kestävän kehityksen riskit, mukaan lukien ilmastoon liittyvät riskit, on raportoitu Fortumin johtoryhmälle ja tarkastus- ja riskivaliokunnalle osana konsernin merkittävimpien riskien ja epävarmuuksien vuositarkastelua. Riskit on esitetty hallituksen toimintakertomuksen riskienhallintaosiossa. Ilmastonmuutos sekä tarve vähentää hiilidioksidipäästöjä ja parantaa resurssitehokkuutta muuttavat energiatoimialaa perusteellisesti, ja nämä muutokset luovat Fortumille myös uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Kestävän kehityksen hallinto ja politiikat

Kestävän kehityksen johtaminen on Fortumissa strategialähtöistä ja perustuu yhtiön arvoihin, Toimintaohjeeseen (Code of Conduct), Toimintaohjeeseen palvelun- ja tavarantoimittajille (Supplier Code of Conduct), kestävän kehityksen politiikkaan sekä muihin konsernitason määrittelyihin politiikkoihin ja niitä tarkentaviin ohjeistuksiin. Koska kestävä kehitys on olennainen osa Fortumin strategiaa, ylin päätöksentekovalta kestävään kehitykseen ja ilmastoon liittyvissä asioissa on hallituksen jäsenillä, joilla on yhteisvastuu näistä asioista.

Fortumin johtoryhmä päättää vuosisuunnittelua ohjaavista kestävän kehityksen linjauksista ja konsernitason tavoitteista. Lopullisesti konsernin tulostavoitteet, mukaan lukien kestävään kehitykseen ja ilmastoon liittyvät tavoitteet, hyväksyy Fortumin hallitus. Fortumin linjajohto vastaa konsernin politiikkojen ja ohjeiden toteuttamisesta ja kestävän kehityksen päivittäisestä johtamisesta. Turvallisuustavoitteiden toteutuminen on osa Fortumin lyhyen aikavälin kannustinjärjestelmää.

Fortum on YK:n Global Compact- ja Caring for Climate -aloitteiden jäsen. Fortum kunnioittaa ja tukee kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia, YK:n sopimusta lapsen oikeuksista, sekä kansainvälisen työjärjestö ILO:n perussopimuksia. Lisäksi Fortum huomioi toimintoissaan YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat ohjaavat periaatteet, OECD:n ohjeet monikansallisille yrityksille, OECD:n asianmukaisen huolellisuuden ohjeet vastuulliseen liiketoimintaan, kansainvälisen kauppakamarin lahjonnan ja korruption vastaiset ohjeet sekä Bettercoal-aloitteen toimintaohjeen vastuullisesta hiilenlouhinnasta.

Fortumin keskeisimmät sisäiset kestävästä kehitystä ohjaavat politiikat ja ohjeistukset

	Ilmasto ja resurssit		Henkilöstö ja yhteiskunta		
	Taloudelliset asiat	Ympäristöasiat	Sosiaaliset ja henkilöstöasiat	Ihmisoikeudet	Korruption ja lahjonnan torjunta
Arvot	x	x	x	x	x
Toimintaohje (Code of Conduct)	x	x	x	x	x
Toimintaohje palvelun- ja tavarantoimittajille (Supplier Code of Conduct)	x	x	x	x	x
Tiedonantopolitiikka	x		x		
Riskipolitiikka	x	x	x	x	x
Kestävän kehityksen politiikka (sisältäen ympäristö- sekä työterveys- ja turvallisuuspolitiikat)	x	x	x	x	x
EHS-johtamisen minimivaatimukset		x	x	x	
Biodiversiteettimanuaali		x			
Kestävän kehityksen arviointeja koskeva manuaali		x	x	x	x
Henkilöstöpolitiikka			x	x	
Johtamisen periaatteet			x	x	
Laskentamanuaali	x	x	x		
Investointimanuaali	x	x	x		x
Verotuksen periaatteet	x		x		
Lahjonnanvastainen ohje	x		x		x
Ohje omaisuuden suojaamisesta	x		x		x
Eturistiriitaohje	x		x		x
Rahanpesun vastainen manuaali	x		x		x
Kilpailuoikeusohjeet	x		x		x
Turvallisuusohjeet		x	x	x	
Sponsorointi- ja lahjoituspolitiikka	x		x	x	x
Ohje määräystenmukaisuuden hallintaan	x	x	x	x	x

Liiketoiminnan eettisyys

Fortumin Toimintaohje (Code of Conduct) sekä Toimintaohje palvelun- ja tavarantoimittajille (Supplier Code of Conduct) määrittelevät ne yleiset periaatteet, joiden mukaan kohtelemme toisiamme, harjoitamme liiketoimintaa, ja huolehdimme yhtiön omaisuudesta sekä miten Fortum edellyttää palvelun- ja tavarantoimittajien ja liiketoimintakumppaneiden toimivan. Fortumin hallitus vastaa yhtiön missiosta ja arvoista ja on hyväksynyt Fortumin Toimintaohjeen. Fortumilla on nollatoleranssi korruption ja petosten suhteen eikä yhtiö anna lahjoituksia poliittisille puolueille tai poliittiseen toimintaan, uskonnollisille järjestöille, viranomaisille, kunnille tai paikallishallintoon.

Sisäisten raportointikanavien lisäksi Fortumin henkilöstö ja kumppanit voivat raportoida väärinkäytösepäilyistä luottamuksellisesti SpeakUp -kanavan kautta Fortumin sisäisillä ja ulkoisilla verkkosivuilla.

Epäillyt väärinkäytökset sekä liiketoiminta- ja määräysten noudattamiseen liittyvät toimenpiteet raportoidaan säännöllisesti tarkastus- ja riskivaliokunnalle.

Vuoden 2019 aikana ei todennettu yhtään korruptio- tai lahjontaepäilyä.

Ilmasto ja resurssit

Fortumin konsernitason ilmasto- ja resurssitavoitteet liittyvät hiilidioksidipäästöihin, energiatehokkuuteen, sähkön ja lämmön toimitusvarmuuteen asiakkaille ja merkittävien ympäristö-, työterveys- ja turvallisuuspoikkeamien (EHS-poikkeamat) hallintaan.

Konsernin kestävä kehityksen politiikka yhdessä EHS-johtamisen minimivaatimusten kanssa ohjaavat Fortumin ympäristöasioiden hallintaa. Investointien, hankintojen ja divestointien arviointi perustuu kestävä kehityksen arviointikriteereihin, jotka on määritelty konsernin investointimanaalissa. Tuotantotoiminnot noudattavat ISO 14001 -ympäristöjärjestelmästandardia, ja 99,8 % (99,9 %) Fortumin sähkön- ja lämmöntuotannosta maailmanlaajuisesti on ISO 14001 -sertifioitu.

Energia

Fortumin energiantuotanto perustuu pääosin hiilidioksidipäästöttömään vesi- ja ydinvoimaan sekä energiatehokkaaseen sähkön ja lämmön

yhteistuotantoon. Fortumin strategian mukaisena tavoitteena on kasvattaa tuuli- ja aurinkovoimassa usean gigawatin portfolio pääoman kierrätyksen liiketoimintamallin mukaisesti.

Fortumin sähköntuotanto vuonna 2019 oli 76,3 (74,6) TWh ja lämmöntuotanto 26,4 (29,8) TWh. Koko sähköntuotannosta 59 % (57 %) oli hiilidioksidipäästötöntä. Euroopassa 96 % (96 %) sähköntuotannosta oli hiilidioksidipäästötöntä. Investoinnit CO₂-päästöttömään tuotantoon olivat 401 (278) miljoonaa euroa. Investoinnit vesi-, tuuli- ja aurinkovoimaan sekä bioenergiaan olivat yhteensä 344 (180) miljoonaa euroa.

Fortumin konsernitavoitteena on ollut saavuttaa $\geq 1\,900$ GWh:n vuotuiset energiatehokkuussäästöt vuoteen 2020 mennessä verrattuna vuoteen 2012. Vuoden 2019 loppuun mennessä saavutettiin 1 707 GWh/a.

Fortumin käyttämät tärkeimmät sähkön- ja lämmöntuotannon polttoaineet ovat maakaasu, uraani, kivihiili, jätepolttoaineet ja biopolttoaineet. Maakaasu oli merkittävin polttoaine, ja sen osuus oli 63 % (63 %) polttoaineiden kokonaiskulutuksesta. Seuraavaksi eniten käytetty polttoaine oli uraani, 20 % (21 %). Kivihiilen osuus polttoaineiden kokonaiskulutuksesta oli 10 % (8 %), jätepolttoaineiden osuus 3 % (4 %) ja biopolttoaineiden osuus 3 % (3 %). Venäjän osuus maakaasun käytöstä oli 99 % ja kivihiilen käytöstä 57 %.

Yhteiskunnan toiminta edellyttää häiriötöntä ja luotettavaa energiansaantia. Fortum varmistaa suunnitellulla ennakkohuollolla ja kunnonvalvonnalla, että voimalaitokset tuottavat luotettavasti sähköä ja lämpöä asiakkaiden tarpeisiin. Yhtiön CHP-laitosten energiakäytettävyys vuonna 2019 oli keskimäärin 95,9 % (96,4 %), ja tavoitetaso ($\geq 95,0$ %) saavutettiin.

Ilmasto

Fortum olettaa huolen ilmastonmuutoksesta kasvattavan vähäpäästöisten ja energiatehokkaiden ratkaisujen ja tuotteiden kysyntää. Fortumin tavoitteena on hillitä ilmastonmuutosta investoimalla hiilidioksidipäästöttömään energiantuotantoon ja parantamalla energia- ja resurssitehokkuutta. Lisäksi Fortum sopeuttaa toimintaansa ilmastonmuutokseen huomioimalla sen tuotannonsuunnittelussa sekä kasvuhankkeiden ja investointien arvioinneissa.

Vuonna 2019 Fortumin suorat hiilidioksidipäästöt olivat 19,1 (20,1) Mt, joista 85 % oli peräisin Venäjän voimalaitoksista. Suorat hiilidioksidipäästöt pienenevät pääasiassa vähentyneen sähkön- ja lämmöntuotannon vuoksi. EU:n päästökauppajärjestelmän (ETS) piirissä oli 2,1 (2,5) Mt kokonaishiilidioksidipäästöistä. Arvio Fortumille myönnettävistä ilmaisista päästöoikeuksista vuodelle 2019 on 0,7 (0,8) Mt.

Fortumin kokonaishiilidioksidipäästöt (miljoonaa tonnia, Mt)

	2019	2018	2017
Kokonaispäästöt	19,1	20,1	18,4
Päästökauppajärjestelmän alaiset päästöt	2,1	2,5	2,4
Myönnettyt päästöoikeudet	0,7	0,8	1,0
Päästöt Venäjällä	16,3	16,9	15,4

Vuonna 2019 Fortumin energian kokonaistuotannon hiilidioksidin ominaispäästöt olivat 189 (192) g/kWh. Energian kokonaistuotannon hiilidioksidin ominaispäästöjen viiden vuoden keskiarvo oli 186 (186) g/kWh, mikä on parempi kuin Fortumin konsernitavoite ≤ 200 g/kWh.

Kiertotalous

Fortumin tavoitteena on edistää resurssitehokkuuden parantamista ja siirtymistä kohti kattavampaa kiertotaloutta. Resurssitehokkuus sekä jätteen ja biomassan mahdollisimman tehokas hyödyntäminen ovat konsernin kestävä kehityksen politiikassa määritellyn ympäristövastuun keskeisiä pääkohtia.

Vuonna 2019 Fortum vastaanotti asiakkailtaan yhteensä 1,6 (1,6) miljoonaa tonnia tavanomaisia jätteitä ja noin 600 000 (600 000) tonnia vaarallisia jätteitä. Mahdollisimman suuri osa jätevirrasta kierrätetään, hyödynnetään tai käytetään uudelleen. Materiaalihyödyntämiseen kelpaamattomat jätteet hyödynnetään energiana Fortumin jätteenpolttolaitoksissa Pohjoismaissa, Liettuassa ja Puolassa.

Päästöt

Fortumin toiminnoista aiheutuu erilaisia päästöjä ilmaan.

Hiilidioksidipäästöjen (CO₂) lisäksi näitä ovat savukaasupäästöt kuten rikkidioksidi (SO₂), typen oksidit (NO_x) sekä hiukkaspäästöt. Kaikki voimalaitokset toimivat ilmapäästörajojen mukaisesti.

Fortumin savukaasupäästöt (1 000 tonnia)	2019	2018	2017
Rikkidioksidipäästöt	14,9	16,8	18,8
Typenoksidien päästöt	24,8	26,1	26,4
Hiukkaspäästöt	11,7	9,6	15,8

Fortumin tavoitteena on korkeintaan 18 merkittävää EHS-poikkeamaa vuodessa. Merkittäviä EHS-poikkeamia seurataan, raportoidaan, tutkitaan ja tarvittavat korjaavat toimenpiteet toteutetaan. Vuonna 2019 Fortumin toiminnoissa tapahtui 11 (18) merkittävää EHS (ympäristö, työterveys ja turvallisuus) -poikkeamaa. Merkittäviin EHS-poikkeamiin sisältyi kolme tulipaloo, kaksi ympäristöpoikkeamaa, neljä vuotoa, yksi räjähdys, ja yksi INES (International Nuclear Event Scale) 1-tason tapahtuma. EHS-poikkeamista ei aiheutunut merkittäviä ympäristövaikutuksia.

Vesi ja luonnon monimuotoisuus

Fortum käyttää runsaasti vettä erityyppisillä voimalaitoksilla ja kaukolämpöverkoissa. Useimmissa tapauksissa voimalaitokset eivät kuluta vettä, vaan vesi palautetaan samaan vesistöön, josta se otetaan. Fortum otti tuotantotoiminnassa käyttöönsä yhteensä 2 100 (2 100) miljoonaa kuutiometriä vettä, josta 94 % käytettiin jäähdytysvetenä.

Fortumin tärkeimmät vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen liittyvät vesivoimantuotantoon. Lisäksi polttoaineiden hankinnalla ja savukaasupäästöillä voi olla haitallisia vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen. Hiilidioksidipäästöttömän tuotannon lisääminen kuitenkin hillitsee ilmastonmuutoksesta johtuvaa luonnon monimuotoisuuden häviämistä. Fortumin biodiversiteettimanuaalissa ja luonnon monimuotoisuuden toimintaohjelmassa määritellään yhtiön periaatteet liittyen luonnon monimuotoisuuteen.

Radioaktiiviset jätteet

Loviisan voimalaitoksen reaktoreista Suomessa poistettiin 21,9 (20,3) tonnia käytettyä ydinpolttoainetta vuonna 2019. Käytetty korkea-aktiivinen ydinpolttoaine välivarastoidaan Loviisan voimalaitosalueella. Loviisan voimalaitoksesta peräisin olevan korkea-aktiivisen radioaktiivisen jätteen loppusijoituksen on määrä alkaa Eurajoen Olkiluodossa 2040-luvulla.

Henkilöstö ja yhteiskunta

Fortumin konsernitason henkilöstö- ja yhteiskuntatavoitteet liittyvät laitospäätöihin ja työturvallisuuteen, henkilöstön hyvinvointiin sekä asiakastyytyvyyteen ja maineeseen.

Henkilöstö

Konsernin henkilöstöpolitiikka perustuu yhtiön arvoihin, johtamisen periaatteisiin ja Toimintaohjeeseen. Henkilöstöpolitiikka ohjaa päivittäistä työtä, ja sen toteuttamista seurataan säännöllisesti henkilöstökyselyllä, vuosittaisilla suoritus- ja kehityskeskusteluilla ja muilla palautekäytännöillä. Fortumin toiminnot keskittyvät pääasiassa Pohjoismaihin, Venäjälle, Puolaan ja Baltiaan. Henkilöstömäärä vuoden 2019 lopussa oli 8 191 (8 286).

Konsernin henkilöstötilastoja	2019	2018	2017
Henkilöstö 31.12.	8 191	8 286	8 785
Henkilöstö keskimäärin	8 248	8 767	8 507
Henkilöstökulujen kokonaissumma, milj.euroa	480	459	423
Lähtövaihtuvuus, % (vakituisista työntekijöistä)	11,2	16,1	10,5
Vakituiset työntekijät, %	96,8	95,9	95,2
Kokoaikaiset työntekijät, % (vakituisista työntekijöistä)	97,7	98,2	98,1
Naisia henkilöstöstä, %	32	32	32
Naisia johtotehtävissä, %	30	30	29

Työturvallisuus

Fortumille hyvä turvallisuus on liiketoiminnan perusta sekä tehokkaan ja häiriöttömän toiminnan ehdoton edellytys. Fortumin tavoitteena on olla turvallinen työpaikka sekä omille työntekijöille että yritykselle

töitä tekeville urakoitsijoille ja palveluntoimittajille. Konsernin kestävän kehityksen politiikka, EHS-johtamisen minimivaatimukset ja yksityiskohtaisemmat konsernitason EHS-ohjeet ohjaavat turvallisuustyötä. OHSAS 18001 tai ISO 45001 -sertifioitu turvallisuusjohtamisjärjestelmä kattaa 96,5 % (97,0 %) Fortumin sähkön- ja lämmöntuotannosta maailmanlaajuisesti.

Vuonna 2019 Fortumin oman henkilöstön ja urakoitsijoiden poissaoloon johtaneiden työtaturmien taajuus (LWIF) oli 1,7 (1,8), ja asetettu tavoitetaso (≤ 1,7) saavutettiin. Vuonna 2019 Venäjällä tapahtui yksi työpaikkaväkivaltatapaus, joka luokiteltiin vakavaksi työtaturmaksi. Konsernitavoite vuodelle 2019 oli nolla vakavaa työtaturmaa.

Vuonna 2019 työtaturmien, vakavien EHS-poikkeamien ja läheltä piti -tapausten tutkinnan laatu oli tasolla 3,0 (3,0), ja asetettu tavoitetaso (3,0) saavutettiin.

Vuonna 2019 GAP-indeksi oli tasolla 3,0 (2,0), joten asetettu tavoitetaso (3,0) saavutettiin. GAP-indeksi mittaa, kuinka hyvin konsernin EHS-minimivaatimukset toteutuvat voimalaitostasolla.

Fortum jatkaa toimiaan urakoitsijoiden työturvallisuuden parantamiseksi ja arvioi systemaattisesti heidän turvallisuustuloksiaan osana toimittajien kvaifointia sekä työn aikana. Vuonna 2019 urakoitsijoiden työturvallisuus parani merkittävästi ja turvallisuuden parantamista mittaava indeksi oli tasolla 2,0 saavuttaen asetetun tavoitetason (2,0). Arviointi ei kuitenkaan vielä kattanut kaikkia Fortumin toimintoja. Urakoitsijoiden turvallisuuden parantamista kuvaava indeksi mittaa, kuinka hyvin Fortum on onnistunut ottamaan käyttöön urakoitsijaturvallisuuden parantamiseksi kohdennetut toimenpiteet.

Vuonna 2019 Fortum toteutti Safety walks -koulutusohjelman Fortumin ylimmälle johdolle. Ohjelmassa kiinnitettiin erityistä huomiota ylimmän johdon rooliin turvallisuuskulttuurin parantamisessa. Se sisälsi tarvittaviin henkilökohtaisiin johtamistaitoihin liittyvää valmennusta ja käytännön harjoittelua. Ohjelmassa keskityttiin myös järjestelmiin ja rakenteisiin, jotka tukevat turvallisuuskulttuurin muutosta.

Henkilöstön hyvinvointi

Fortumin työhyvinvointitoiminnan tarkoituksena on edistää työntekijöiden terveyttä, työturvallisuutta ja työyhteisön toimivuutta. Vuonna 2019

Energise Your Day -ohjelma laajeni entisiin Hafslund-yhtiöihin Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Puolassa, ja ohjelma on nyt käynnissä kaikissa Fortumin toimintamaissa.

Vuonna 2019 sairauspoissaoloprosentti oli 3,0 (2,8), joten asetettua tavoitetasoa ($\leq 2,5$) ei saavutettu. Sairauspoissaolot lisääntyivät etenkin Venäjällä ja Norjassa.

Yhteiskunta

Asiakastyytyväisyys

Fortumin asiakastyytyväisyyden ja yhtiön maineen tavoitteita seurataan vuosittain. Vuonna 2019 One Fortum -tutkimuksen mukaan yhtiön maine keskeisten sidosryhmien keskuudessa oli 72,3 (72,5) yksikköä, asteikolla 0–100, joten $\geq 73,0$ yksikön tavoitetta ei saavutettu.

Asiakastyytyväisyyden konsernitavoite (70–74 yksikköä, asteikolla 0–100) saavutettiin kaikilla muilla liiketoiminta-alueilla paitsi sähkön vähittäismyynnissä sekä sähköautojen latausratkaisuissa kuluttajille ja yrityksille.

Toimitusketju

Vuonna 2019 Fortumin hankintavolyymi oli 3,8 (3,7) miljardia euroa ja yhtiöllä oli noin 14 000 palvelun- ja tavarantoimittajaa. Fortum edellyttää liiketoimintakumppaneidensa toimivan vastuullisesti ja noudattavan Fortumin Toimintaohjetta (Code of Conduct) sekä Fortumin Toimintaohjetta palvelun- ja tavarantoimittajille (Supplier Code of Conduct). Fortum arvioi liiketoimintakumppaneidensa toiminnan tasoa toimittajien kvalifioinnin ja toimittaja-auditointien avulla. Vuonna 2019 Fortum teki yhteensä 14 (13) toimittaja-auditointia Puolassa, Venäjällä, Intiassa, Kiinassa, Indonesiassa ja Vietnamin. Lisäksi kolmas osapuoli arvioi yhden Fortumin kazakstanilaisen kivihillen toimittajan Bettercoal:n toimintaohjeen vaatimuksia vasten.

Ihmisoikeudet

Fortumin tavoitteena on toimia YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevien ohjaavien periaatteiden mukaisesti ja käyttää näitä periaatteita oman operatiivisen toiminnan ohella maa- ja kumppaniriskin arvioinneissa sekä toimittaja-auditoinneissa.

Fortumin investointihankkeille tehdään ihmisoikeusarviointi erityisesti uusilla toiminta-alueilla. Arviointi tehdään myös uusille maille, joihin Fortum suunnittelee laajentavansa tuotteiden tai palveluiden myyntiä. Vuonna 2019 näitä arviointeja tehtiin 6 (7).

Vuonna 2019 ei ollut Fortumin raportointikanavien kautta tulleita ihmisoikeuksiin liittyviä valituksia tai edellisvuodelta siirtyneitä valituksia.

Yrityskansalaisuus

Fortumin toiminta vaikuttaa paikallisyhteisöihin voimalaitospaikkakunnilla, ja yhtiö tekee monenlaista yhteistyötä paikallisten sidosryhmien kanssa. Fortum keskittyy sponsorointi- ja lahjoituspolitiikkansa mukaisesti tukemaan lasten ja nuorten hyvinvointia, uusiutuvaan energiaan liittyviä hankkeita sekä tutkimusta, kehitystä ja innovaatioita, jotka tukevat Fortumin strategiaa. Lisäksi tuetaan kierrätykseen, hyötykäyttöön ja uudelleenkäyttöön liittyviä hankkeita. Yhtiö tekee myös yhteistyötä yliopistojen kanssa erilaisissa tutkimus- ja kehityshankkeissa. Vuonna 2019 Fortumin tuki yleishyödylliseen toimintaan oli yhteensä noin 2,7 (3,8) miljoonaa euroa. Lisäksi Fortumin säätiön myöntämät apurahat olivat noin 660 000 (680 000) euroa. Fortumin säätiö ei kuulu Fortum-konserniin.

Riskienhallinta

Riskienhallinnan viitekehys ja tavoitteet

Fortumin riskienhallinnan viitekehys on kuvattu konsernin riskipolitiikassa ja sitä tukevissa dokumenteissa. Konsernin riskipolitiikka antaa yleiskuvan Fortumin riskienhallintajärjestelmästä, jotka koostuvat riskienhallinnan yleisistä periaatteista ja riskienhallintaprosessien pääkohdista.

Riskienhallintajärjestelmien tavoite on:

- tukea konsernin strategian kehitystä
- tukea strategian toteuttamista
- tukea sovittujen tavoitteiden saavuttamista hyväksyttävissä riskirajoissa siten, että konsernin kyky täyttää sen taloudelliset sitoumukset ei vaarannu
- varmistaa, että Fortumiin kohdistuvat merkittävät riskit ja epävarmuudet ymmärretään ja
- tukea sellaisten onnettomuuksien ennaltaehkäisyä, joilla voi olla vakava vaikutus työntekijöiden tai kolmansien osapuolten terveyteen ja turvallisuuteen ja sellaisten tapahtumien ennaltaehkäisyä, joilla voi olla merkittävä vaikutus Fortumin omaisuuteen, maineeseen tai ympäristöön.

Riskienhallintaorganisaatio

Pääperiaate on, että riskienhallinta tapahtuu siellä missä riskit ovat. Tämä tarkoittaa sitä, että jokaisen divisonan ja konsernitoiminnon vetäjä on vastuussa omalla liiketoiminta-alueellaan olevien riskien hallinnasta. Kuitenkin tietyt riskit, kuten valuutta-, korko- likviditeetti- ja jälleenrahoitusriskit, hallitaan keskitetysti.

Tarkastus- ja riskivaliokunnan vastuulla on valvoa sitä, että yhtiön riskienhallintajärjestelmät ovat riittävät ja tarkistaa vuosittain sekä konsernin riskipolitiikka että merkittävimmät riskit ja epävarmuudet. Konsernin riskienhallintayksikköä johtaa riskienhallintajohtaja, joka raportoi talousjohtajalle. Riskienhallintayksikkö tuottaa ohjeet ja työkalut, jotka tukevat konsernia tehokkaiden riskienhallintaprosessien toteuttamisessa. Konsernin riskienhallintayksikkö on vastuussa divisioiden ja

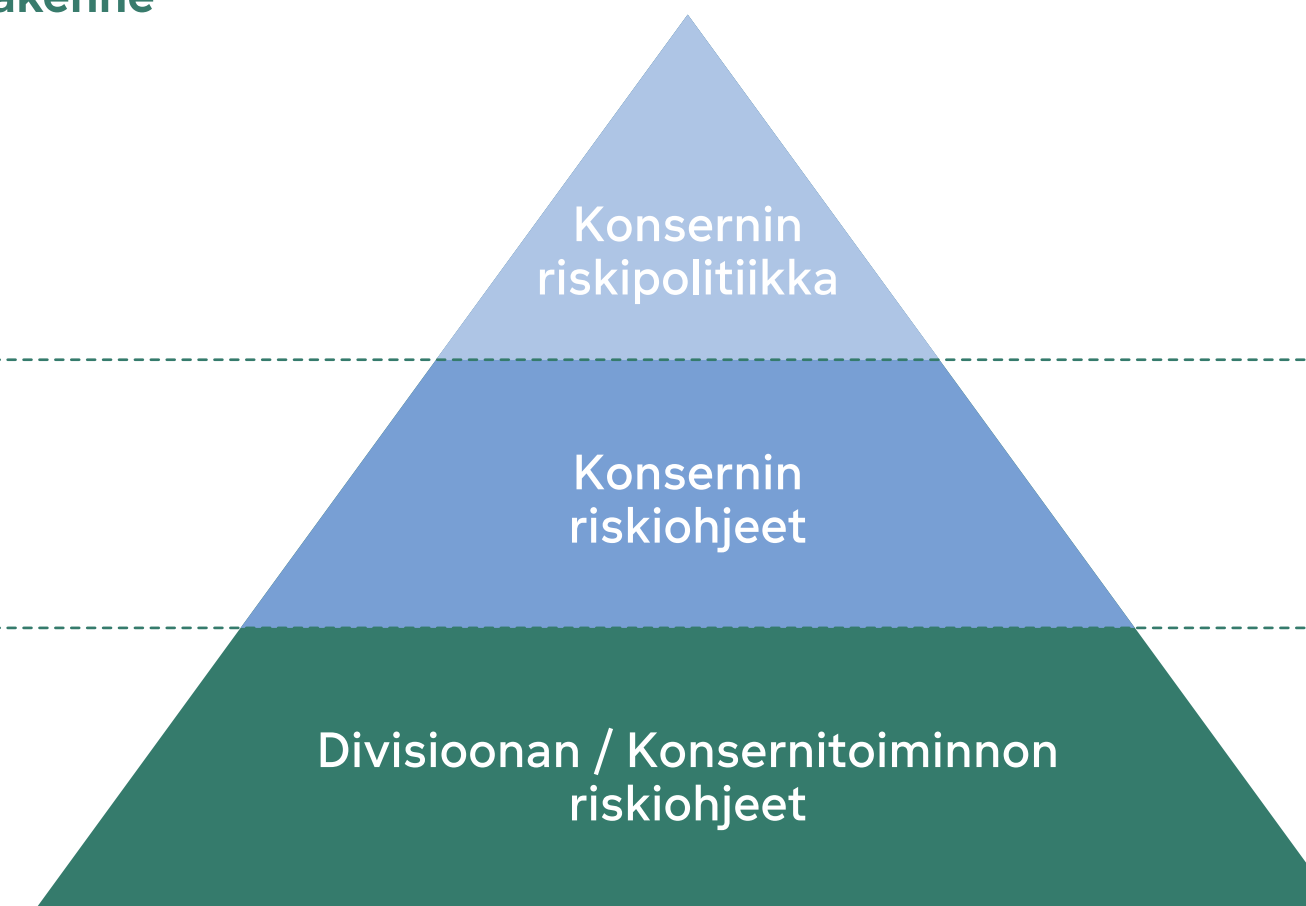
Konsernin riskipolitiikkarakenne

Hyväksyjä

Hallitus

Toimitusjohtaja

Divisioonan tai
Konsernitoiminnon vetäjä

Tarkastaja

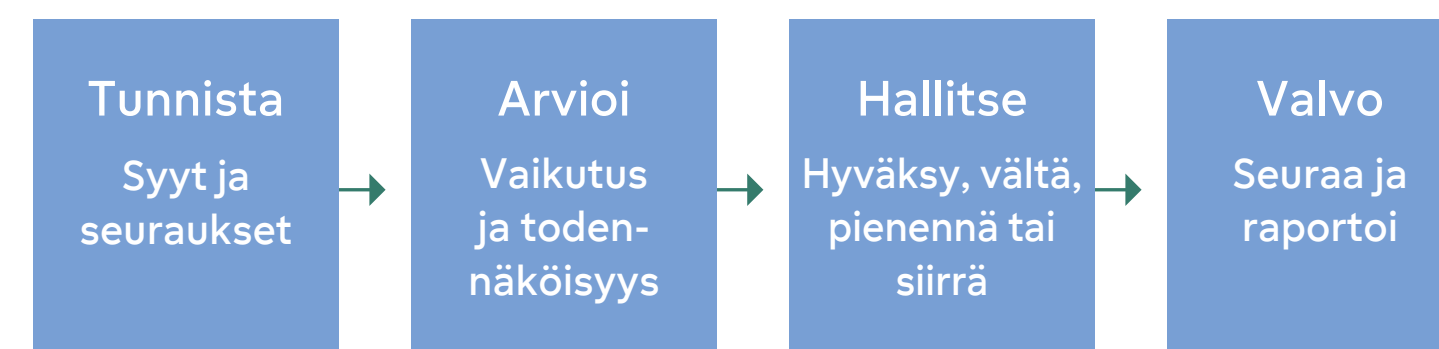
Tarkastus- ja riskivaliokunta

Talousjohtaja

Riskienhallintajohtaja

konsernitoimintojen riskienhallintatoimenpiteiden valmiuden arvioinnista ja raportoinnista sekä merkittävien riskien riippumattomasta valvonnasta ja raportoinnista konsernin johdolle, tarkastus- ja riskivaliokunnalle ja yhtiön hallitukselle. Liiketoimintayksiköiden riskienhallintatoiminnot ja controllerit seuraavat riskejä ja raportoivat riskit riskienhallintajohtajalle.

Riskienhallintaprosessi

Fortumin riskienhallintaprosessi on suunniteltu tukemaan sovittujen tavoitteiden saavuttamista varmistamalla, että riskien hallintatoimet noudattavat riskienhallinnan yleisiä periaatteita ja että riskejä valvotaan ja seurataan säännöllisesti. Riskienhallintaprosessi pääpiirteissään koostuu riskin tunnistamisesta, arvioinnista, hallintatoimenpiteistä ja valvonnasta. Riskien tunnistaminen perustuu säännölliseen strukturoituun prosessiin. Riskit arvioidaan sekä vaikutukseltaan että todennäköisyydeltään konsernissa käytössä olevan yhtenäisen menetelmän mukaisesti. Riskejä ei arvioida pelkästään rahallisen vaikutuksen perusteella, vaan myös terveyden ja turvallisuuden, ympäristön ja maineen näkökulmista. Tunnistetuille riskeille nimetään omistajat, jotka ovat vastuussa riskin hallitsemiseksi tehtävistä toimenpiteistä. Riskienhallintatoimenpiteitä voivat olla riskin hyväksyminen, välttäminen, pienentäminen tai siirtäminen. Riskienvalvontaprosessit, jotka pitävät sisällään riskien valvonnan ja raportoinnin, ovat suunnitellut tukemaan sitä, että

hyväksytyjä ohjeita noudatetaan ja sitä, että riskit pysyvät sovittujen riskirajojen ja mandaattien puitteissa. puitteissa.

Fortumin hallitus hyväksyy konsernin riskipolitiikan. Toimitusjohtaja hyväksyy konsernin riskienhallintaohjeet koskien hyödykemarkkinariskejä, vastapuoliriskejä ja operatiivisia riskejä. Fortumilla on myös muita konsernin riskipolitiikan kanssa yhteneväisiä konsernitason politiikkoja ja ohjeita liittyen mm. compliance-riskeihin, yksityisyydensuojaan, kestävän kehityksen riskeihin, rahoituksen riskeihin ja kyber- ja tietoturvariskeihin. Divisioonat ja konsernitoiminnot julkaisevat tarvittaessa yksityiskohtaisia riskiohjeita konsernin riskipolitiikan soveltamiseksi.

Riskit

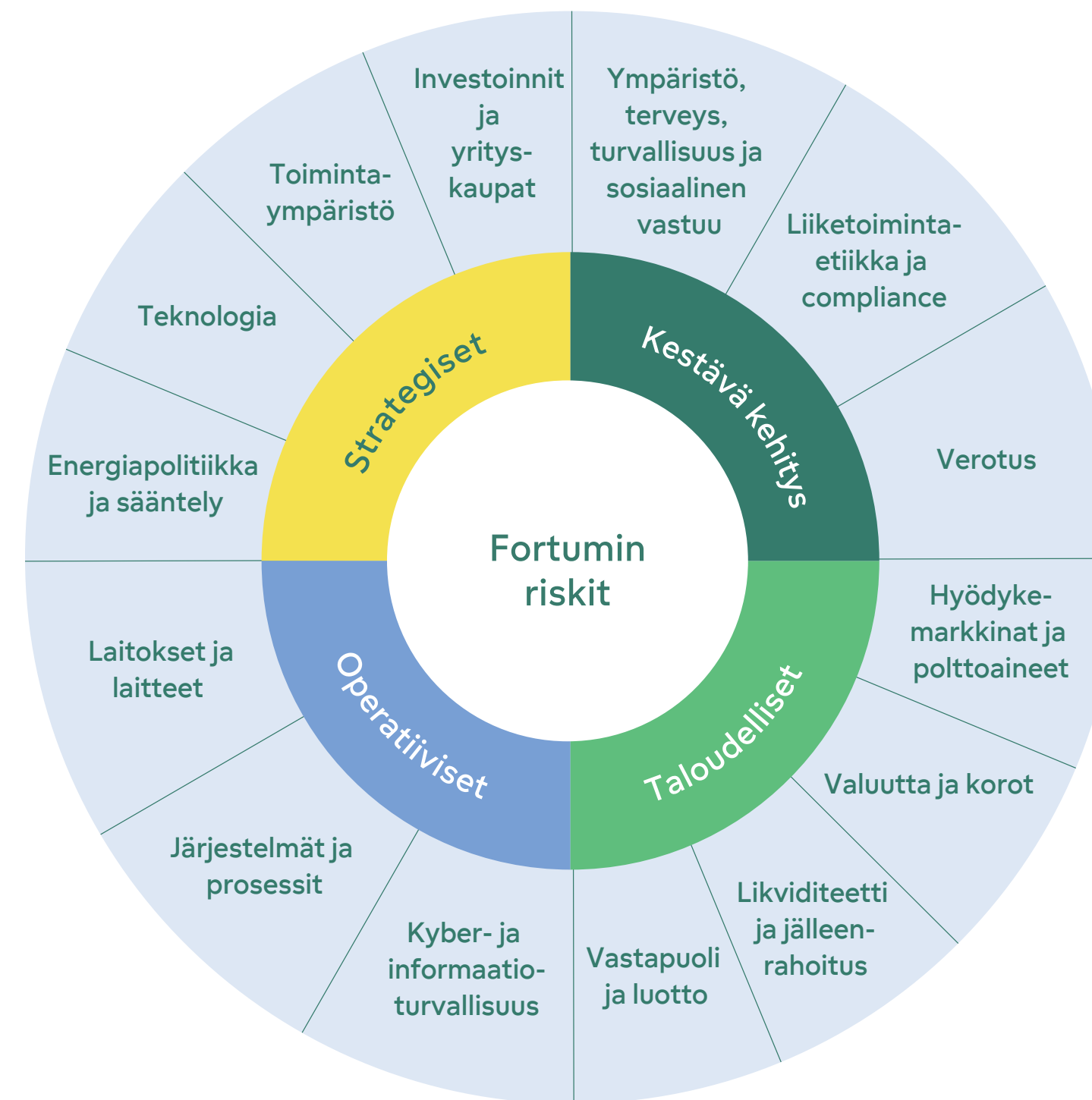
Strategiset riskit

Suurimmat strategiset riskit liittyvät energiapolitiikan, sääntelyn, teknologian tai liiketoimintaympäristön kehittymiseen tavoilla, joita ei ole osattu ennakoita ja joihin ei olla valmistauduttu. Tulevaisuuden energiemarkkinoiden ja sääntelyn kehityksen skenaarioita, mukaan lukien niiden vaikutus Fortumin liiketoimintaan, analysoidaan ja arvioidaan jatkuvasti. Tämä on osa Fortumin strategiaa, johon kuuluu pitkällä aikavälillä rakentaa mahdollisuuksia tulopohjan laajentamiseen uusiin liiketoimintoihin, teknologioihin ja markkinoihin.

Riskejä, jotka voisivat haitata Fortumin strategian toteuttamista, arvioidaan, seurataan ja raportoidaan jatkuvasti osana strategiatyötä. Näihin kuuluu riski siitä, että Fortum ei onnistu tunnistamaan ja toteuttamaan menestyksellisiä investointeja ja yrityskauppoja, eikä hallitsemaan näihin liittyviä projekti- ja integraatoriskejä.

Toimintaympäristö

Fortum toimii globaalissa liiketoimintaympäristössä ja on siten alttiina poliittisille ja muille riskeille, jotka vaikuttavat makrotaloudelliseen kehitykseen ja kuluttajien käyttäytymiseen markkinoilla, joilla Fortum toimii. Liiketoiminnan laajentuessa uusille maantieteellisille alueille, markkinoille ja liiketoimintoihin käy toimintaympäristö monimutkaisemmaksi ja tämä riski voi kasvaa. Nykyinen suuntaus kohti yhä kansallismielisempää politiikkaa ja protektionismia voi johtaa

lisääntyneisiin kaupan rajoituksiin, jotka puolestaan voivat vaikuttaa Fortumin tuotteiden ja palveluiden kysyntään. Fortum seuraa jatkuvasti, kuinka sen liiketoiminta-alueiden liiketoimintaympäristö kehittyy voidakseen nopeasti reagoida markkinoiden ja kuluttajien käyttäytymisen muutoksiin.

Investointi- ja integrointirisikit

Fortumin strategiaan kuuluu kasvu uusilla toimialoilla, teknologioissa ja maantieteellisillä alueilla. Tähän liittyy kasvava määrä osakkuusyhtiöitä ja yhteisyrityksiä, joissa Fortumilla ei välttämättä ole täyttä määräsvaltaa. Fortumiin kohdistuu lukuisia epäsuoria riskejä näiden yhtiöiden ja yhteisyritysten kautta. Näitä riskejä valvotaan ja seurataan sekä Fortumin edustajien hallitusjäsenyyksien kautta kussakin yhtiössä että asiantuntijavaliokuntien kautta. Pääasialliset osakkuusyhtiöt ovat Forsmarks Kraftgrupp AB, Kemijoki Oy, OKG AB, Stockholm Exergi AB, TGC-1, Teollisuuden Voima Oyj and Uniper SE. Näistä kaikkein merkittävin on Uniper SE sen koon, monimutkaisuuden ja investoinnin vaiheen takia. Lisäinformaatiota näiden yhtiöiden riskeistä löytyy kunkin yhtiön vuosikertomuksesta ja muista oleellisista julkaisuista.

Fortumin viimeaikaiset ja olemassa olevat investoinnit sekä mahdolliset tulevat investoinnit tai hankinnat, mukaan lukien mahdolliset tulevat kumppanuudet, aiheuttavat riskejä, kuten:

- kasvava liiketoiminnan yleinen monimutkaisuus ja kasvavat vaatimukset johdolle, henkilöstölle ja muille resursseille
- kykenemättömyys ymmärtää arvoa tuottavat tekijät ja niihin liittyvät epävarmuudet investoinneissa tai potentiaalisissa yrityskaupoissa
- kykenemättömyys hallita eri kulttuureja ja prosesseja omaavien yritysten monimutkaisia integraatioita, mukaan lukien mahdollisesti yhteistyöhalutonta johtoa
- kykenemättömyys ymmärtää ja hallita uusia markkinoita ja lainsäädäntöjä, joissa on erilainen kulttuurinen, eettinen ja oikeudellinen toimintaympäristö
- kykenemättömyys ymmärtää ja hallita uusien yritysten, markkinoiden ja teknologioiden kestävän kehityksen riskejä ja turvallisuuteen liittyviä ongelmia.

Nämä riskit hallitaan osana investointiprosessia. Investointiohjeistus sisältää vaatimukset riskien tunnistamisesta, arvioimisesta ja toimintasuunnitelman tekemisestä tunnistettujen riskien pienentämiseksi ennen investointipäätöksen tekoa. Investointiprosessin vaatimukseen kuuluu myös se, että riskejä seurataan investointiprojekteissa ja yritysostoissa. Suurten projektien riskejä pienennetään sopimusrakenteilla ja vakuutusturvalla. Liiketoimintakumppaniin liittyvien riskien arviointi tehdään ennen yhteisyritysten tai muiden merkittävien kumppanuussopimusten tekemistä. Lisäksi on olemassa erillinen maariskin arviointiprosessi, jossa maariski arvioidaan ennen kuin tehdään päätös etenemisestä uusille markkinoille.

Energiapoliittiset ja sääntelyriskit

Energialiiketoimintaan kohdistuu voimakkaasti kansallisia ja EU-tason energiapoliittisia päätöksiä ja sääntelyä. Fortumin strategia pohjautuu erilaisiin skenaarioihin tulevaisuuden sääntely-ympäristön kehityksestä sekä olemassa olevilla että mahdollisilla uusilla liiketoiminta- ja markkina-alueilla. Toimintaympäristön monimutkaisuus ja mahdolliset sääntelymuutokset eri maissa aiheuttavat riskejä Fortumille, jos niitä ei osata ennakoita, tunnistaa ja hallita tehokkaasti.

Fortum ylläpitää aktiivista vuoropuhelua lakeja ja sääntelyä kehittävien tahojen kanssa hallitukseen näitä riskejä ja vaikuttaakseen ennakoivasti sekä energiapolitiikan että sääntelyn kehitykseen.

Pohjoismaat ja EU

Fortumin strategia energia- ja lämpöliiketoiminnassa perustuu markkinaehtoiseen kehitykseen. Tämä tarkoittaa parempia siirtoyhteyksiä ja harmonisoidun sääntelyn mahdollistamaa lisääntyvää kilpailua. Vaikka pohjoismaisilla markkinoilla on pitkä perinne sääntelyn harmonisoinnista, niin maakohtaiset käytännöt vaihtelevat merkittävästi (esim. verotuksen, luvituksen, julkisten tukien ja markkinoiden toimintamallien osalta). Tämä tarkoittaa sitä, että Fortumin tulee hallita riskit, jotka liittyvät sekä EU-tason että kansalliseen sääntelyyn. Potentiaaliset riskit liittyen tulevaisuuden energia-, kiertotalous- ja ilmastopoliittiseen viitekehukseen ovat:

- Poliittisten päätösten aiheuttamien kustannusten ja koordinoimattomien kansallisten käytäntöjen vuoksi sähkömarkkinoiden kehitys kohti integroituja, joustavia ja dynaamisia markkinoita hidastuu
- Päällekkäiset kansalliset päästöpolitiikat heikentävät EU:n ETS-järjestelmää ja CO₂-päästöoikeuksien hintaa huolimatta EU:n ETS-uudistuksesta
- Vesivoiman kustannuspaineet Suomessa johtuen kalastukseen liittyvistä velvoitteista, sähköverkkojen kustannuksista ja kiinteistöverotuksesta
- EU:n vesivoimadirektiivin epäsuotuisa täytäntöönpano Ruotsissa, joka johtaa tuotantomäärän vähenemiseen
- Metsäbiomassaan tiukentuneet kestävyysvaatimukset, jotka vähentävät biomassan saatavuutta ja lisäävät sen kustannuksia
- Kansalliset jätteenpolttoverot tai jätteenpoltoa rajoittavat toimenpiteet, jotka vaikuttavat toimintaympäristöön tai jätteestä-energiaksi liiketoiminnan kilpailukykyyn osana kierrätyksen edistämistä
- Erilaisiin polttoaineisiin ja teknologioihin liittyvät hyväksyttävyystekijät (bio, jäte, ydinvoima, tuuli, hiilidioksidin talteenotto ja varastointi jne.), jotka mahdollisesti rajoittavat tai hidastavat uusia investointeja joko energian tuotantoon tai siirtoverkkoihin
- Merkittävät takautuvat muutokset ja/tai lakkauttaminen koskien sähkön ja lämmön yhteistuotannon vallitsevia tukia Baltiassa ja Puolassa, tai sähkön ja lämmön yhteistuotannon kilpailukykyyn heikkeneminen polttoaineverojen korotusten vuoksi
- Kaukolämmön liiallinen hintasääntely, jolla pyritään parantamaan loppukäyttäjien hinnan kohtuullisuutta ja muita sosiaalisia näkökohtia

Keskinäisten kytkösten vuoksi yllä olevat tekijät aiheuttavat epävarmuutta ja voivat vaikuttaa poliittisiin päätöksiin myös muilla toimialueilla.

Venäjä

Liiketoimintaamme Venäjällä kohdistuu poliittisia, taloudellisia ja sosiaalisia epävarmuuksia ja riskejä. Tämä johtuu muutoksista lainsäädännössä ja muussa sääntelyssä, taloudellisissa ja sosiaalisissa oloissa ja muissa vastaavissa tekijöissä. Nykyisiä taloudellisia sanktioita voidaan laajentaa ja/tai pidentää, millä on suoria ja epäsuoria vaikutuksia liiketoimintaympäristöön. Venäjällä tärkeimmät sääntelyyn liittyvät riskit

koskevat koko energiasektorin kehitystä. Osa energiamarkkinoista, kuten sähkön tukkimarkkina, on vapautettu, kun taas kaasu- ja lämpömarkkina sekä sähkön vähittäismyynti on edelleen säänneltyä. Säännellyt markkinat ovat luontaisesti alttiita sääntelyn muutoksille, joista voi aiheutua riskejä Fortumin liiketoiminnalle.

Teknologiariskit

Fortumin strategiaan kuuluu uusien teknologioiden kehittäminen tai hankkiminen kuten myös liiketoimintojen digitalisointi. Fortumin tuotekehitys- ja innovointitoiminnot keskittyvät energiajärjestelmien kehittämiseen kohti tulevaisuuden vähähiilistä taloutta ja kehittämään kiertotaloutta, biotaloutta, muita uusiutuvien energioiden konsepteja ja innovatiivisia ratkaisuja asiakkailleen. Uudet teknologiat altistavat Fortumin uudentyypisille riskeille liittyen immateriaalioikeuksiin, tietosuojaan ja teknologioiden elinkelpoisuuteen. Teknologiariskejä hallitaan arvioimalla ja seuraamalla uusien teknologioiden elinkelpoisuutta läpi niiden kehitysvaiheen sekä kehittämällä että investoimalla valikoiden hajautettuun projektisalkkuun, joka koostuu eri teknologioista.

Kestävän kehityksen riskit

Yhteiskuntavastuu ja kestävä kehitys ovat olennaisia osia Fortumin strategiassa. Fortum ottaa toiminnassaan tasapuolisesti huomioon taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövastuunsa. Muutokset lainsäädännössä, säädöksissä ja liiketoimintaympäristössä voivat luoda riskitekijöitä, mikäli näitä ei ole tunnistettu ja hallittu tehokkaasti. Tämä pätee myös muutoksiin, jotka tapahtuvat Fortumin tärkeimpien sidosryhmien näkemyksissä. Voidakseen tunnistaa ja hallita näitä riskejä, Fortum tukee useita kansainvälisiä vapaaehtoisia peruskirjoja, standardeja ja suosituksia, jotka liittyvät kestäväan kehitykseen. Fortum tekee vuosittain sidosryhmätutkimuksia, voidakseen tunnistaa sidosryhmiemme kaikkein keskeisimmät ongelmat ja on määritellyt liiketoiminnan harjoittamiseen liittyvät sisäiset politiikat ja ohjeet. Lisäksi sekä divisioonat että konsernitoiminnot arvioivat ja määrittelevät kestäväan kehitykseen liittyvät riskinsä sekä näihin liittyvät riskienhallintatoimenpiteensä. Konsernin kestäväan kehityksen yksikkö valvoo liiketoimintaa osana yhtiön riskienhallintaprosessia.

Ympäristö-, terveys- ja turvallisuusriskit sekä sosiaaliset riskit

Sähkön- ja lämmöntuotantolaitosten käyttämiseen ja kiertotalouspalveluihin liittyy sellaisten polttoaineiden ja materiaalien, sisältäen ongelmajätteet, käyttöä, varastointia ja kuljettamista, joilla voi olla haittavaikutuksia ympäristölle ja jotka voivat altistaa henkilöstön, alihankkijat tai kolmannet osapuolet turvallisuusriskeille. Ympäristöriskien arviointi ja valmius laitosten käyttämiseen poikkeus- tai hätätilanteissa noudattavat sekä lainsäädännön että ISO 14001 standardin määrittelemiä vaatimuksia. OHSAS 18001 tai ISO 45001 standardia noudatetaan sellaisissa riskeissä, jotka liittyvät sekä työterveyteen ja -turvallisuuteen että siihen, kuinka hätätilanteissa toimitaan.

Ympäristö-, terveys- ja turvallisuusriskejä, sekä Fortumin toimitusketjuun liittyviä sosiaalisia riskejä arvioidaan käyttämällä toimittajien kvalifointia sekä sisäisiä ja ulkoisia tarkastuksia ja riskiarvioiteja että yhteistyökumppani- ja maariskiarvioiteja. Korjaavia ja ehkäiseviä toimenpiteitä toteutetaan tarvittaessa. Investointeihin liittyviä ympäristö-, terveys- ja turvallisuusriskejä sekä sosiaalisia riskejä arvioidaan Fortumin investointiohjeistuksen mukaisesti. Aikaisempiin toimiin liittyvät ympäristöriskit ja vastuut on arvioitu ja tarvittavat varaukset tulevaisuuden kunnostuskustannuksiin on tehty.

Veroriskit

Fortum toimii useassa maassa ja näin ollen toimintaan vaikuttavat sekä verolakien muutokset että ristiriidat paikallisen ja kansainvälisen verotuskäytännön välillä. Poliittisten paineiden seurauksena on annettu lukuisia uusia sisällöltään epäselviä ja laaja-alaisia lakeja ja ohjeita, mikä on johtanut eroavaisuuksiin siinä, miten veroviranomaiset tulkitsevat uusia sääntöjä. Tämä on johtanut veroympäristöön, jossa verotaakka on kasvanut ja verotuskäytäntöjen ennustettavuus on huono. Toimintojemme verotuksen selkeys ja ennustettavuus on heikentynyt muuttuvien verosäännösten vuoksi. Lisäksi uudet säännökset lisäävät huomattavasti haasteellisia compliance-työtehtäviä.

Fortumin verotukseen liittyvät periaatteet tavoittelevat yksinkertaisia ja kustannustehokkaita ratkaisumalleja niin, että verotuksesta huolehditaan kestäväällä tavalla. Fortumin veroperiaate perustuu sille ajattelulle, että vero on liiketoiminnan seuraus ja että verolakien ja -säännösten

sekä läpinäkyvyyksivaatimusten noudattaminen aikaansaa asiallisen veronmaksuvelvoitteen. Periaatteen mukaan keinotekoisia tai muuten aggressiivisia ratkaisumalleja ei käytetä. Fortum seuraa jatkuvasti verotukseen liittyvää kehitystä ja sen vaikutusta toiminnallemme sekä ylläpitää aktiivista vuoropuhelua veroviranomaisten kanssa epäselvissä asioissa. Verotukseen liittyvät asiat tiedotetaan avoimesti sekä sisäisesti että ulkoisesti ja Fortumin verojalanjälkiraportti julkaistaan vuosittain.

Liiketoimintaetiikka ja compliance-riskit

Fortumin toiminnot ovat riippuvaisia laeista, määräyksistä ja säännöksistä, joita asettavat viranomaiset, pörssit ja muut toimielimet niillä markkinoilla, joilla Fortum toimii. Fortumin mahdollisuudet toimia joissakin maissa saattavat muuttua, jos paikallisissa laeissa ja säännöksissä tapahtuu muutoksia.

Fortumin toimintasäännös (Code of Conduct) lisää kaikkien Fortumin työntekijöiden, sopimuskumppaneiden ja yhteistyökumppaneiden tietämystä liiketoimintaetiikan tärkeydestä. Korruption ehkäiseminen on yksi toimintasäännöksen kulmakivistä. Fortumilla on kansainvälisen lainsäädännön asettamiin vaatimuksiin perustuvat toimintamallit korruption vastaiselle toiminnalle pitäen sisällään ennaltaehkäisemisen, valvonnan, raportoinnin ja toimeenpanon. Fortumin toimintasäännöstö toimittajille määrittelee ne kestäväen kehityksen vaatimukset, joita tavaroiden ja palveluiden toimittajien tulee noudattaa. Tämä toimintasäännöstö perustuu Yhdistyneiden Kansakuntien asettamiin United Nations Global Compact –yrittäjävastuuperiaatteisiin ja toimintasäännöstö on jaettu neljään pääkategoriaan: liiketoiminnan toimintaperiaatteisiin, mukaan lukien korruption vastaisuus, ihmisoikeuksiin, työvoimaan ja ympäristöön liittyviin periaatteisiin.

Fortum systemaattisesti tunnistaa, arvioi, pienentää ja raportoi compliance-riskejä, mukaan lukien riskit, jotka liittyvät liiketoimintaetiikkaan. Sisäiset kontrollit ovat käytössä, jotta voidaan estää valtuuttamattomat toiminnot tai sellaiset toiminnot, jotka eivät ole konsernipolitiikkojen ja ohjeiden mukaisia. Fortumin säännöllisesti päivittyvä compliance-ohjelma pitää sisällään kehitystoimenpiteiden ja riskien pienentämistoimenpiteiden täytäntöönpanon riskiperusteisen

priorisoinnin. Koulutus ja tiedottaminen ovat keskeisessä asemassa organisaation compliance-tietoisuuden lisäämisessä.

Taloudelliset riskit

Hyödykemarkkina- ja polttoaineriskit

Fortumin liiketoiminta altistuu energiatuotteiden tuotannossa ja myynnissä käytettävien hyödykkeiden hintojen ja saatavuuden vaihteluille. Suurimmat riskit liittyvät sähkön hintaan ja volyyymiin, päästöoikeuksien hintaan sekä polttoaineiden hintaan ja saatavuuteen. Fortum suojaa hyödykemarkkinariskejä hyväksytyjen suojausohjeiden ja -mandaattien mukaisesti. Lisää tietoa suojausasteista, positioista, herkkyyksistä ja avoimista johdannaissovimuksista on liitteessä 4. Rahoitusriskien hallinta.

Sähkön hinta- ja volyyimiriski

Kilpailuilla sähkömarkkinoilla, kuten Nordpool spot-markkinalla Pohjoismaissa, hinta määräytyy kysynnän ja tarjonnan tasapainona. Pohjoismaisilla markkinoilla sähkön hintaan ja volyyymiin vaikuttavat tekijät lyhyellä aikavälillä ovat vesitilanne, lämpötila, tuuliolosuhteet, CO₂-päästöoikeuksien ja polttoaineiden hinnat, taloudellinen kehitys, sähkön siirtokapasiteetti sekä tasapaino sähkön tuonnin ja viennin välillä.

Sähkön hintariskiä suojataan pääasiassa sähköjohdannaissovimuksilla, jotka toteutetaan Nasdaq Commodities hyödykepörssissä. Suojausstrategioiden toteuttaminen on riippuvainen hyvin toimivista ja likvideistä markkinoista. Vähenevä likviditeetti on riski Nasdaq Commodities hyödykepörssissä. Tätä riskiä pyritään pienentämään käyttämällä vaihtoehtoisesti kahdenvälisiä johdannaissovimuksia ja tuotteita, joilla käydään kauppaa muissa pörseissä. Suojausstrategioita arvioidaan jatkuvasti sähkön ja muiden hyödykkeiden hintojen, vesitilanteen ja muiden oleellisten parametrien muuttuessa. Suojausstrategioiden arviointiin ja riskien raportointiin käytettävillä malleilla kehitettiin vuonna 2019 kattamaan enemmän parametrejä ja parantamaan erityisesti hydrologisen tiedon käyttöä. Generation segmentin sähkön myynnin suojaus tehdään euroissa Pohjoismaisella tasolla käsittäen Suomen ja Ruotsin. Näiden suojausten valuuttakomponenttia ei tällä hetkellä suojata Ruotsin yksikössä. Venäjällä

sähkön ja kapasiteetin hinta ovat suurimmat hyödykemarkkinariskit. Sähkön hintariski suojataan osittain säännellyillä kiinteähintaisilla kahdenvälisillä sopimuksilla, mutta suurin osa sähkön myynnistä altistuu hintariskille. Uusimmista yksiköistä saadaan kapasiteettimaksu, joissa Venäjän federaatio on asettanut hinnan investointien tuoton varmistamiseksi. Vanhojen yksiköiden kapasiteettia on myyty vuoteen 2024 saakka jo toteutettujen kapasiteettihuutokauppojen kautta.

Päästöihin ja muihin ympäristöhyödykkeisiin liittyvät riskit

Euroopan Unionissa on päästökauppajärjestelmä CO₂-päästöjen vähentämiseksi. Tämän päästökauppajärjestelmän lisäksi Ruotsissa, Norjassa ja Puolassa on muita järjestelmiä ympäristöhyödykkeille. Osa Fortumin sähkön- ja lämmöntuotannosta on näiden järjestelmien vaatimusten piirissä. Tällä hetkellä Venäjällä ei ole käytössä mitään järjestelmää päästöille tai muille ympäristöhyödykkeille. Venäjä on ilmoittanut aikeensa noudattaa Pariisin ilmastopöytäkirjasta, mutta on epävarmaa, miten ja milloin mahdollinen päästökauppajärjestelmä voitaisiin toteuttaa.

CO₂-päästöoikeuksien ja muiden ympäristöhyödykkeiden hintaan suurimpia vaikuttavia tekijöitä ovat poliittiset päätökset sekä tasapaino kysynnän ja tarjonnan välillä. Fortum suojaa päästöjen hinta- ja volyyimiriskiä käyttäen CO₂-johdannaisia ja ympäristösertifikaatteja.

Polttoaineen hinta- ja saatavuusriskit

Sähkön- ja lämmöntuotannossa käytetään polttoaineita, jotka ostetaan kansainvälisiltä tai paikallisilta markkinoilta. Fortumin merkittävimmät polttoaineet ovat maakaasu, uraani, hiili, erilaiset biomassapohjaiset polttoaineet ja jäte. Suurin riskitekijä polttoaineille, joilla käydään kauppaa kansainvälisillä markkinoilla, esimerkiksi hiilelle ja maakaasulle, on hinnan epävarmuus. Hintoihin vaikuttaa laajasti kysynnän ja tarjonnan epätasapaino, jonka voi aiheuttaa esimerkiksi kysynnän kasvu kehittyvissä maissa, luonnonkatastrofit tai toimitusrajoitteet maissa, joissa on poliittista tai sosiaalista levottomuutta. Paikallisilta markkinoilta ostettavien polttoaineiden, esimerkiksi biopolttoaineiden, saatavuus vaaditulla laadulla on merkittävämpi riski koska toimittajia voi olla

rajallinen määrä. Venäjältä tuotaviin polttoaineisiin liittyy riskejä johtuen tämän hetkisestä sanktioista.

Pohjoismaisilla markkinoilla Fortumin polttoaineiden hintariski on rajoitettu johtuen joustavasta tuotantokapasiteetista, joka mahdollistaa polttoaineen vaihtamisen markkinatilanteen mukaan. Polttoaineen jäljelle jäävää hintariskiä vähennetään kiinteähintaisilla ostosopimuksilla tai johdannaissopimuksilla. Venäjän lämmön- ja sähköntuotannon pääpolttoaine on maakaasu. Maakaasun hinta on Venäjällä osittain säännelty, joten hintariski on rajoitettu.

Likviditeetti- ja jälleenerahoitusriskit

Fortumin liiketoiminta on pääomaintensiivistä ja yrityksellä on siten jatkuva tarve varmistaa liiketoiminnan tehokas rahoitus. Fortumilla on hajautettu lainasalkku, joka sisältää eripituisia velkainstrumentteja sekä eri maantieteellisiä markkinoita. Likviditeetti- ja jälleenerahoitusriskejä hallitaan käteisvarojen ja valmiusluottosopimusten yhdistelmällä. Luottoriskiä hallitaan hajautetuilla talletuksilla korkean luottoluokituksen omaavien rahoituslaitosten talletuksiin ja yritysten liikkeelle laskemiin sijoitustodistuksiin.

Fortumin rahoituksen saatavuus ja kustannukset ovat riippuvaisia investment grade- luottoluokituksen voimassaolosta. Fortumin investointi Uniperiin on lisännyt Fortumin velkaantumistasetta ja ilmoitetun Fortumin omistusasteen kasvun seurauksena kasvaa myös riski sille, että Fortumin luottoluokitus laskee. Luottoluokituksen lasku voi heikentää Fortumin mahdollisuuksia kustannustehokkaaseen rahoitukseen. Kun vähintään 20,5 %:in lisäomistuksen hankinta Uniperista on saatu päätökseen, Fortumin päätavoitteena on vähintään investment grade -luottoluokituksen säilyttäminen ja pitkäaikaisen rahoitusprofiilin vahvistaminen. Fortum ylläpitää aktiivista vuoropuhelua luottoluokituslaitosten kanssa varmistaakseen ymmärryksen yrityksen strategiasta ja suunnitelluista toimenpiteistä, joilla pyritään saavuttamaan vakaa investment grade-luottoluokitusta tukeva rahoitus- ja liiketoimintaprofiili.

Valuutta- ja korkoriskit

Fortumin velkasalkku koostuu eripituisista kiinteä- ja vaihtuvakorkoisista veloista ja johdannaisista. Fortum hallinnoi velkasalkun duraatiota tekemällä erilaisia rahoitussopimuksia sekä korkojohdannaissopimuksia, kuten koronvaihtosopimuksia.

Fortumin valuuttariskit jaetaan transaktioriskeihin (valuuttariskit, jotka liittyvät sellaisiin kassavirtoihin ja tase-eriin, joiden tuottoon tai kassavirtaan valuuttakurssin muutos vaikuttaa) sekä translaatoriskeihin (valuuttariski, joka syntyy, kun ulkomaisten tytäryhtiöiden tulos- ja tase-eriä konsolidoidaan konsernitasolla). Transaktioriskin osalta pääperiaate on, että merkittävät erät suojataan. Translaatoriskiä ei suojata tai sitä suojataan selektiivisesti. Poikkeuksen muodostaa Generation-segmentin sähkön myynnin suojaus Ruotsissa, jossa valuuttakomponenttia ei tällä hetkellä suojata. Päätranslaatoriskipositiot ovat EUR/RUB, EUR/SEK ja EUR/NOK, joita seurataan jatkuvasti. Näiden valuuttakurssien muutoksilla on vaikutusta Fortumin tulokseen ja omaan pääomaan, kun tulokset ja nettovarot muunnetaan euroiksi.

Vastapuoli- ja luottoriskit

Fortumin vastapuoliriskit muodostuvat ulkoisten asiakkaiden, toimittajien, yhteistyökumppanien, rahoituslaitoksien ja selvitysyhtiöiden sekä kaupankäynnin vastapuolten välisistä sopimuksista.

Rahoitusinstrumentteihin liittyvät luotto- ja vastapuoliriskien volatiliteetit voivat olla suuria. Johdannaissopimusten vaihdanta ja selvitys tapahtuu pääosin pörssissä tai selvitysyhtiöissä, kuten Nasdaq Clearing AB:ssa tai pankeissa. Vuoden 2019 aikana Nasdaq Clearing AB on jatkanut riskienhallinnan tehostamisohjelmansa toteuttamista vähentääkseen selvitysyhtiön jäsenten maksukyvyttömyyden riskiä. Kehityssuunta futuurisopimusten käytön lisäämiseen termiinisopimusten sijaan vähentää selvitysyhtiöihin liittyvää riskiä. Suorat johdannaissopimukset ulkoisten vastapuolien kanssa solmitaan aina rahoitus- tai hyödykemarkkinoilla aktiivisesti toimivien, luotettavien vastapuolien kanssa.

Fortumilla on vastapuoliriskiä useissa pankeissa ja rahoituslaitoksissa, rahoitustarpeiden ja likviditeetin hallinnan vuoksi. Vastapuoliriski koskee suurimmaksi osaksi luottokelpoisia pankkeja ja rahoituslaitoksia, mutta

vastapuoliriskiä on myös venäläisiä rahoituslaitoksia kohtaan. Fortum tekee talletuksia venäläisiin rahoituslaitoksiin ja pankkeihin, jotka antavat takauksia toimittajien ja sopimuskumppaneiden puolesta. Venäjällä talletukset on keskitetty kaikkein luotettavimpiin valtion omistamiin ja valvomiin pankkeihin.

Fortumin asiakkaisiin liittyvä vastapuoliriski on jakautunut laajasti eri maantieteellisille alueille, erilaisiin teollisiin vastapuoliin, pienyrityksiin ja kuluttaja-asiakkaisiin. Pohjoismaat, Puola ja Venäjä muodostavat pääosan asiakkaisiin liittyvästä vastapuoliriskistä. Venäjällä sähkö- ja lämpöasiakkaiden maksulaiminlyöntiriski on korkeampi kuin Pohjoismaissa. Fortum hallinnoi vastapuoliriskejä tunnistamalla, arvioimalla ja valvomalla niitä vakiintuneiden prosessien avulla. Vastapuolen luottokelpoisuus tarkistetaan ennen sopimussuhteen alkamista ja riskirajat määritetään kaikille isoille vastapuolille. Luottokelpoisuutta valvotaan sisäisesti ja ulkoisesti saatavan luottokelpoisuustiedon avulla ja vastapuoliriskiä pienentäviä toimenpiteitä käytetään tarvittaessa. Vakuudet, maksuehdot, sopimuksen pituus sekä netotussopimusten käyttö ovat keinoja pienentää luottoriskejä.

Operatiiviset riskit

Operatiiviset riskit ovat odottamattomia tapahtumia, jotka voivat johtaa kielteisiin tulos-, turvallisuus-, ympäristö- tai mainevaikutuksiin riittämättömien tai toimimattomien sisäisten prosessien, järjestelmien ja laitteiden tai ulkoisten tapahtumien seurauksena.

Järjestelmä- ja prosessiriskit

Järjestelmä- ja prosessiriskit johtuvat pääasiassa suunnittelu- tai inhimillisistä virheistä. Riskejä voidaan pienentää prosessien automatisoinnin, testauksen ja koulutuksen avulla. Prosesseihin liittyvät riskit arvioidaan ja merkittävimmille riskeille määritetään ja toteutetaan kontrollit osana sisäisten kontrollien viitekehystä. IT-järjestelmien riskienhallinta perustuu tietotekniikkapalveluiden elinkaarimalliin ja siihen liittyviin prosesseihin ja käytäntöihin. ITIL ja COBIT ovat tärkeimmät viitekehykset, joita on käytetty referensseinä

toimintamallille. Kriittisimmille prosesseille on laadittu liiketoiminnan jatkuvuus suunnitelmat.

Laitos- ja laiteriskit

Laitos- ja laiteriskejä hallitaan ensisijaisesti seurannan ja kunnossapidon suunnittelun avulla. Lisäksi Fortumin tuotannollinen omaisuus on katettu konsernin omaisuusvakuutuksella, joka kattaa omaisuusvahingot ja liiketoiminnan keskeytymisriskit, ja pienentää siten mahdollisten sisäisten ja ulkoisten tapahtumien vaikutuksia.

Lämmön- ja sähkön yhteistuotanto (CHP) sekä kierrätys ja jätteenpoltto

Operatiiviset riskit sähkön ja lämmön yhteistuotannossa, kierrätys- ja jätehuoltopalveluissa tai polttoaineiden, jätteiden ja materiaalien varastoinnissa ja kuljetuksessa voivat aiheuttaa aineellisia vahinkoja ja keskeytyksiä liiketoiminnassa. Niillä voi olla myös haitallisia ympäristö-, terveys-, turvallisuus- ja sosiaalisia vaikutuksia. Päästöt ja ympäristön saastuminen voivat johtaa puhdistuskustannuksiin ja vastuisiin kolmansille osapuolille. Räjähdyks tai tulipalo laitoksessa voi aiheuttaa vaurioita laitokselle tai kolmansille osapuolille ja johtaa mahdolliseen tuotannon keskeytymiseen. Näitä riskejä pienennetään kunnonvalvonnan, ennaltaehkäisevän kunnossapidon ja muiden toiminnallisten parannuksien avulla sekä laitoksia käyttävän henkilöstön osaamisen kehittämisellä. Lisäksi vastaanotettaville jätteille on määritelty tarkat vaatimukset ja valituista jätetoimituksista otetaan näytteitä, jotka testataan.

Vesivoima

Vesivoimalaitosten operatiiviset riskit voivat johtaa aineellisiin vahinkoihin, liiketoiminnan keskeytymiseen ja vastuisiin kolmansille osapuolille. Pitkän aikavälin ohjelmalla kehitetään patojen kunnonseuranta ja varmistetaan turvallinen juoksutuskapasiteetti myös äärimmäisissä tulvatilanteissa. Patovahingoista johtuvat kolmansia osapuolia koskevat vastuuvollisuudet ovat yksin laitoksen omistajan vastuulla. Fortumilla on yhdessä muiden vesivoimantuottajien kanssa yhteinen patovahinkovakuutusohjelma, joka kattaa patovahinkovastuut Suomessa ja Ruotsissa 10 000 miljoonaan Ruotsin kruunuun asti.

Ydinvoima

Fortum omistaa Loviisan ydinvoimalan. Lisäksi Fortumilla on vähemmistöosuuksia kahdessa suomalaisessa ja kahdessa ruotsalaisessa ydinvoimayhtiössä. Loviisan voimalaitoksen ydinturvallisuuden arviointi ja kehittäminen on jatkuva prosessi, jota Suomen Säteilyturvakeskus (STUK) valvoo.

Kolmansia osapuolia koskevat ydinonnettomuuksien vastuuvollisuudet ovat yksin laitoksen omistajan vastuulla ja vastuu on katettava vakuutuksella. Loviisan ydinvoimalan toiminnasta vastaavana Fortumilla on ydinvastuulain vaatima vastuuvakuutus 600M SDR (Special Drawing Right). Vastaavanlaiset vastuuvakuutukset ovat myös niissä ydinvoimayhtiöissä, joissa Fortum on vähemmistöosakkaana.

Tuuli- ja aurinkovoima

Fortum on mukana useiden tuuli- ja aurinkovoiman tuotantoprojektien rakentamisessa, kehittämisessä ja käytössä Pohjoismaissa, Venäjällä ja Intiassa. Operatiiviset riskit sekä rakentamisen että käytön aikana voivat johtaa onnettomuuksiin, käyttöönoton viivästymiseen ja liiketoiminnan keskeytymiseen. Näitä riskejä pienennetään sekä osana projektin suunnitteluvaihetta että laitosten kunnossapidolla ja jatkuvalla projektien toteutus- ja käyttöhenkilöstön koulutuksella.

Kyber- ja informaatioturvallisuusriskit

Fortumin yritystoiminta ja asiakkaisiin liittyvät palvelut ovat riippuvaisia hyvin toimivista tietojenhallintajärjestelmistä ja -prosesseista. Liiketoiminnan luonteen vuoksi suuria tietomääriä käsitellään ja hyödynnetään päätöksenteossa, asiakkaiden palvelussa ja sekä sisäisessä että ulkoisessa kommunikoinnissa ja raportoinnissa. Tietoturva ja järjestelmien käytettävyyks ovat välttämättömiä Fortumille. Kyberturvallisuusriskien hallinta, mukaan lukien riskit, jotka liittyvät tietoturvaan, operatiivisiin järjestelmiin (OT) ja digitalisaatioon, on keskitetty konsernin turvallisuusyksikköön, joka toimii yhteistyössä divisioonien ja konserniyksiköiden, erityisesti Business Technology -yksikön, kanssa. Konsernin kyberturvallisuuden toimintamalli, ohjeet ja menetelmät määrittelevät vaatimukset kyberturvallisuuteen liittyvien riskien hallitsemiseksi ja vähentämiseksi.

Business Technology -yksikkö, muut tukitoiminnot ja ulkoistetuista toiminnoista vastaavat yhteistyökumppanit ovat vastuussa operatiivisten IT/OT-tietoturvariskien tunnistamisesta ja vähentämisestä sekä IT/OT-tietoturvahäiriöiden hoitamisesta. Divisioonat ovat vastuussa liiketoiminnan jatkuvuus suunnitelmista ja IT-toiminnot ovat vastuussa IT-palveluiden jatkuvuuden turvaamisesta.

Ilmastoriskit

Ilmastomuutoksen rajoittaminen, siihen sopeutuminen ja siirtyminen kohti vähähiilistä taloutta on olennainen osa Fortumin strategiaa. Ilmastoön liittyvien riskien ja mahdollisuuksien onnistunut hallinta on avaintekijä strategian toteuttamisessa.

Ilmastoön liittyvien riskien hallinta on integroitu osaksi Fortumin riskienhallinnan viitekehystä ja noudattaa samoja toimintamalleja ja prosesseja kuin Fortumin muut merkittävät riskit ja epävarmuustekijät. Eri liiketoiminta-alueet tunnistavat ja arvioivat ilmastoön liittyvät riskit osana vuosittaista bottom-up -riskiprosessia. Riskien hallitsemiseksi riskeille nimetään omistajat ja riskejä raportoidaan ja seurataan säännöllisesti liiketoiminta-alueiden ja divisioonien johtoryhmissä. Fortum painotti ilmastoön liittyviä riskejä osana vuoden 2019 riskiprosessia, sisältäen konsernin asiantuntijoiden laatiman erillisen top-down -arvioinnin ilmastonmuutoksen riskeistä. Keskeisimmät ilmastoön liittyvät riskit raportoidaan FEM:lle ja ARC:lle osana konsernin vuosittaista merkittävimpien riskien ja epävarmuustekijöiden arviointia.

Ilmastoön liittyvät riskit voidaan jakaa kahteen luokkaan; siirtymä- ja fyysisiin riskeihin. Tunnistetut fyysiset riskit ovat yleensä operatiivisten riskien luokassa, kun taas siirtymäriskit ovat yleensä pidemmän aikavälin riskejä ja kuuluvat strategisten riskien luokkaan.

Siirtymäriskit

Fortumin strategia pohjautuu suurelta osin vähähiiliseen talouteen siirtymisen tuomien mahdollisuuksien hyödyntämiseen ja siihen liittyvien riskien onnistuneeseen välttämiseen. Siirtyminen vähähiiliseen talouteen synnyttää useita strategisia riskejä, jotka liittyvät energia- ja ilmastopolitiikan ja -sääntelyn muutoksiin, teknologioiden kehittymiseen ja liiketoimintaympäristöön, jossa Fortum toimii. Lisäksi muutokset

sidosryhmien näkemyksissä Fortumin kyvystä toteuttaa strategiaansa voivat vaikuttaa negatiivisesti Fortumin brändiin ja maineeseen.

Yksi keskeisistä riskeistä on, että siirtymä etenee nopeammin ja erilaisilla muutoksilla politiikoissa tai teknologioissa, kuin mitä on ennakoitu tai suunniteltu. Ilmastopolitiikkaan ja sääntelyyn liittyviä keskeisiä riskejä ovat kasvihuonekaasujen vähentämistä, uusiutuvaa energiaa ja energiatehokkuutta koskevien EU-tavoitteiden tarkistaminen, joka johtaa päällekkäisiin tai tehottomiin mekanismeihin, jätteiden polttamisen ja eri polttoaineiden käytön tiukempiin rajoituksiin ja tiukemmin säänneltyihin sähkömarkkinoihin johtuen lisääntyvän uusiutuvan tuotannon epäsäännöllisyydestä. Fortum suosii hiilidioksidin hinnoitteluun perustuvaa markkinalähtöistä ratkaisua hiilidioksidipäästöjen vähentämisen keskeisenä välineenä ja selkeitä periaatteita korvaukseksi kapasiteetin ylläpidosta. Fortum tukee jätteiden ja kestävän biomassan käyttöä osana EU:n kiertotaloutta. Lisäksi tarvitaan kulutukseen lisää joustoa, jotta voidaan vastata epäsäännöllisen uusiutuvan tuotannon odotettavissa olevaan kasvuun.

Siirtymisestä vähähiiliseen talouteen aiheutuu myös riskejä, jos syntyy uusia, mullistavia teknologioita, jotka mahdollistavat edullisen joustavuuden tai varastoinnin energiamarkkinoilla. Lisäksi, jos uusiutuvan energian kustannukset laskevat nopeasti, voi olemassa olevien tavanomaisten sähkön ja lämmön tuotantolaitosten arvo laskea. Fortum seuraa jatkuvasti teknologioiden kehitystä ja investoi laajaan valikoimaan innovatiivisia teknologioita. Fortum seuraa myös uusiutuvien energialähteiden hintakehitystä ja arvioi sekä myynti- että investointimahdollisuuksia tuotesalkun optimoimiseksi hiilidioksidipäästöjen vähentämiseksi.

Ilmastonmuutos voi vaikuttaa energiatuotteiden kysyntään ja tarjontaan kuluttajien käyttäytymisen ja muuttuvien sääolosuhteiden kautta. Tämä voi johtaa esimerkiksi alhaisempiin ja vaihtelevampiin sähkön hintoihin, mikä vaikuttaa negatiivisesti perusvoimantuotannosta saataviin tuloihin. Energiatehokkuustoimenpiteet ja lämpimämpi sää voivat myös vaikuttaa lämmityksen kysyntään nykyisin oletettua suuremmassa määrin.

Sidosryhmien näkemykset kestävästä kehityksestä voivat johtaa osakkeenomistajien tiukempiin vaatimuksiin. EU:n asettamat tiukemmat

kestävän rahoituksen määritelmät voivat myös vaikeuttaa rahoituksen saamista. Lisäksi on olemassa riski, että kansalaisjärjestöjen kasvava aktiivisuus voi vaikuttaa keskeisten sidosryhmien mielipiteisiin. Fortumin investointi Uniperiin kasvattaa tällä hetkellä näitä riskejä. Kyseisten riskien pienentämiseksi Fortum keskittyy strategia- ja liiketoimintapäätösten kestävyysvaikutuksiin, viestii avoimesti strategian toteuttamisesta keskeisille sidosryhmille, varmistaa laajan sijoittajapohjan ja rahoituksen joustavuuden, mukaan lukien hajautetun joukkovelkakirjalainasalkun.

Fyysiset riskit

Fortumin toiminta ja omaisuus altistuu ulkoisille tapahtumille, joiden esiintymistiheys ja laajuus voivat kasvaa ilmastomuutoksen seurauksena. Sateiden, tulovirtaamien ja lämpötilojen muutokset voivat vaikuttaa sekä vesivoiman tuotantoon että bioenergian tarjontaan ja saatavuuteen. Voimakkaat myrskyt, esimerkiksi äkilliset tulvat, voivat lisätä patovahinkojen riskiä ja aiheuttaa paikallisia vahinkoja ja tuotantokatkoksia. Lämpimämpi sää voi johtaa myös uusien jäähdytys- tai prosessivesilähteiden tarpeeseen, ja äärimmäiset lämpimät ja kuivat kesäkaudet voivat johtaa metsäpaloihin, jotka voivat vahingoittaa omaisuutta tai johtaa verkkokatkoksiin, jotka rajoittavat sähkön saantia. Fortum mukauttaa toimintansa muuttuvaan ilmastoön ja ottaa sen huomioon tuotannon ja kunnossapidon suunnittelussa sekä kasvu- ja investointiprojektien arvioinnissa. Ilmastonmuutos otetaan huomioon esimerkiksi patojen turvallisuutta koskevassa pitkän aikavälin investointiohjelmassa, jotta äärimmäiset tulvatilanteet voidaan hallita.

Fortumin osake ja osakkeenomistajat

Fortum Oyj:n osake on ollut listattuna Nasdaq Helsinki-pörssissä 18.12.1998 lähtien. Kaupankäyntitunnus on FORTUM (25.1.2017 asti FUM1V). Fortum Oyj:n osakkeet kuuluvat Euroclear Finland Oy:n ylläpitämään arvo-osuusjärjestelmään. Euroclear Finland Oy myös ylläpitää Fortum Oyj:n virallista osakerekisteriä.

Osakekohtaiset tunnusluvut

Euroa	2019	2018	2017
Tulos/osake	1,67	0,95	0,98
Rahavirta/osake	2,27	0,91	1,12
Oma pääoma/osake	14,61	13,33	14,69
Osinko/osake	1,10 ¹⁾	1,10	1,10
Osinko/osakekohtainen tulos, %	65,9 ¹⁾	115,8	112,2
Efektiivinen osinkotuotto, %	5,0 ¹⁾	5,8	6,7

1) Hallituksen esitys suunnitellulle yhtiökokoukselle 17.3.2020.

Kaikki osakekohtaiset tunnusluvut vuosilta 2010–2019 löytyvät tilinpäätöksen osiosta ▶ **Tunnusluvut**.

Osakekurssin kehitys ja kaupankäyntivolyymit

Fortumin missiona on tuottaa merkittävää lisäarvoa yhtiön osakkeenomistajille. Fortumin osakkeen arvo on noussut noin 22 % viimeisen viiden vuoden aikana. Samaan aikaan eurooppalaisten sähköyhtiöiden indeksi (DJ European Utilities) on noussut 14 %. Samalla ajanjaksolla Nasdaq Helsinki Cap yleisindeksi on noussut 37 %. Vuoden 2019 aikana Fortumin osakekurssi nousi noin 15 %, kun samaan aikaan eurooppalaisten sähköyhtiöiden indeksi nousi 26 % ja Nasdaq Helsinki Cap yleisindeksi nousi 15 %.

Vuonna 2019 Fortumin osakkeen kaupankäynti Nasdaq Helsingissä oli yhteensä 372,3 miljoonaa osaketta (2018: 474,7) arvoltaan 7 467 miljoonaa euroa. Fortumin osakkeen korkein hinta Nasdaq Helsingissä vuonna 2019 oli 22,50 euroa, alin 18,09 euroa ja osakkeen vaihdolla painotettu keskihinta oli 20,14 euroa. Vuoden viimeisen päivän päätöskurssi oli 22,00 euroa (2018: 19,10). Fortumin markkina-arvo vuoden viimeisen päivän päätöskurssin mukaan laskettuna oli 19 542 miljoonaa euroa (2018: 16 966).

Helsingin pörssin lisäksi Fortumin osakkeita vaihdettiin useilla vaihtoehtoisilla markkinapaikoilla; esimerkiksi Boat-, Cboe- ja Turquoise-markkinoilla sekä OTC-markkinoilla. Vuonna 2019 noin 73 % (2018: 68 %) Fortum Oyj:n osakkeiden vaihdosta käytiin muilla markkinapaikoilla kuin Nasdaq Helsingissä.

Osakepääoma

Osakepääoma

milj. euroa	2019		2018	
	Osakkeiden lukumäärä	Osakepääoma	Osakkeiden lukumäärä	Osakepääoma
Rekisteröidyt osakkeet 1.1.	888 294 465	3 046	888 367 045	3 046
Omien osakkeiden mitätöinti	-	-	72 580	-
Rekisteröidyt osakkeet 31.12.	888 294 465	3 046	888 294 465	3 046

Fortum Oyj:llä on yksi osakesarja. Vuoden 2019 lopussa osakkeita oli laskettu liikkeeseen kaikkiaan 888 294 465 kappaletta (2018: 888 294 465). Kukin osake oikeuttaa yhteen ääneen yhtiökokouksessa. Kaikki osakkeet oikeuttavat samansuuruiseen osinkoon. Vuoden 2019 lopussa Fortum Oyj:n kokonaan maksettu ja kaupparekisteriin rekisteröity osakepääoma oli 3 046 185 953,00 euroa.

Länsivoima Oyj:n (entinen Lounais-Suomen Sähkö Oy) sulautuessa Fortum Oyj:hin vuonna 2000 Fortum suoritti sulautumisvastikkeena annetut Fortum Oyj:n osakkeet niille Länsivoima Oyj:n osakkeenomistajille, jotka eivät olleet esittäneet osakekirjojaan ja vaatineet oikeuksiensa kirjaamista arvo-osuusjärjestelmään, näiden osakkeenomistajien lukuun perustetulle yhteiselle arvo-osuustilille ("Yhteistili"). Fortum Oyj:n yhtiökokous 2018 päätti, että oikeudet kaikkiin sellaisiin Yhteistilillä oleviin osakkeisiin ja niihin perustuviin oikeuksiin, joiden kirjaamista arvo-osuusjärjestelmään ei oltu vaadittu ennen yhtiökokouksen päätöstä, oli menetetty. Osakkeiden lisäksi myös osakkeisiin liittyvät oikeudet, kuten nostamattomat osingot, menetettiin. Menetettyihin osakkeisiin sovellettiin päätöksen jälkeen yhtiön hallussa olevia omia osakkeita koskevia säännöksiä. Fortum Oyj:n hallitus päätti 17.12.2018 mitätöidä osakepääomaa alentamatta kaikki 72 580 kappaletta yhtiön hallussa olevaa omaa osaketta. Osakkeiden mitätöinti merkittiin kaupparekisteriin 21.12.2018.

Osakkeenomistajat

Vuoden 2019 lopussa Suomen valtion omistusosuus Fortumista oli 50,76 %. Suomen Eduskunta on valtuuttanut hallituksen vähentämään Suomen Valtion omistusta Fortumissa siten, että omistus ei laske alle 50,1 % osakepääomasta ja äänivallasta.

Hallintarekisteröityjen ja suorien ulkomaisten osakkeenomistajien osuus oli 30,5 % (2018: 30,8 %).

Osakkeenomistajat 31.12.2019

Osakkeenomistaja	Osakkeiden lukumäärä	Osuus, %
Suomen valtio	450 932 988	50,76
Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen	11 773 000	1,33
Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Varma	8 921 167	1,00
Kansaneläkelaitos	7 030 896	0,79
Kurikan kaupunki	6 203 500	0,70
Valtion Eläkerahasto	4 600 000	0,52
Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Elo	4 530 000	0,51
OP Suomi	2 867 011	0,32
Sr Danske Invest Suomi Osake	2 150 000	0,24
Schweizerische Nationalbank	2 029 745	0,23
Sr Säästöpankki Kotimaa	1 222 017	0,14
Sr Nordea Pro Suomi	1 161 013	0,13
OP-Henkivakuutus Oy	909 824	0,10
Suomen Kulttuurirahasto Sr	821 611	0,09
Hallintarekisteröidyt ja suora ulkomainen omistus ¹⁾	268 856 293	30,27
Muut osakkeenomistajat yhteensä	114 285 400	12,87
Osakkeiden lukumäärä yhteensä	888 294 465	100,00

1) Lukuunottamatta Schweizerische Nationalbank omistusta

Osakasryhmän mukaan

	% osakkeiden lukumäärästä
Suomalaiset osakkeenomistajat	
Liikeryitykset	1,30
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	1,72
Julkisyhteisöt	55,80
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	1,21
Kotitaloudet	9,48
Ulkomaiset osakkeenomistajat	30,50
Yhteensä	100,00

Osakkeenomistuksen jakautuminen 31.12.2019

Osakkeita	Osakkeen- omistajien lukumäärä	% osakkeen- omistajista	Osakkeiden lukumäärä	% osakkeiden lukumäärästä
1–100	42 657	32,97	2 159 339	0,24
101–500	48 493	37,48	12 845 972	1,45
501–1 000	18 443	14,26	13 578 106	1,53
1 001–10 000	18 745	14,49	48 643 484	5,48
10 001–100 000	961	0,74	21 245 211	2,39
100 001–1 000 000	68	0,02	19 012 711	2,14
1 000 001–10 000 000	10	0,01	40 715 349	4,58
yli 10 000 000	2	0,00	462 705 988	52,09
	129 379	100,00	620 906 160	69,90
Yhteistilillä ja erityistileillä 31.12.			596	0,00
Hallintarekisteröidyt osakkeet			267 387 709	30,10
Yhteensä			888 294 465	100,00

Johdon osakeomistus 31. 12.2019

Vuoden 2019 lopussa toimitusjohtaja ja muut Fortumin johtoryhmän jäsenet omistivat 263 002 osaketta (2018: 193 227) edustuen noin 0,03 % (2018: 0,02 %) yhtiön osakkeista.

Lisätietoa toimitusjohtajan ja Fortumin johtoryhmän muiden jäsenten osakeomistuksista ja kannustinohjelmista on esitetty konsernitiinpäätöksen ▶ **liitetiedossa 11** Henkilöstökulut ja hallituksen palkkiot.

Yhtiökokouksen 2019 antamat valtuudet

Yhtiökokous päätti 2019 valtuuttaa hallituksen päättämään yhtiön omien osakkeiden hankkimisesta ja luovuttamisesta. Hankittavien tai luovutettavien omien osakkeiden lukumäärä voisi kummankin osalta olla enintään 20 000 000 osaketta, mikä vastaa noin 2,25 % yhtiön kaikista osakkeista. Valtuutus on voimassa 18 kuukautta yhtiökokouksen päätöksestä lukien. Vuoden 2019 loppuun mennessä hallitus ei ollut käyttänyt valtuutustaan.

Osinkopolitiikka

Osinkopolitiikka varmistaa, että osakkeenomistajat saavat asianmukaisen korvauksen sijoittamalleen pääomalle. Politiikkaa tukee yhtiön pitkän aikavälin strategia, joka tähtää osakekohtaisen tuloksen, ja sen myötä osingon kasvattamiseen. Hallitus perustaa osinkoehdotuksensa laaja-alaiselle tarkastelulle, joka kattaa makrotalouden, taseen vahvuudet sekä tulevaisuuden investointisuunnitelmat. Fortum Oyj:n tavoitteena on maksaa vakaa, kestävä ja aikaa myöten kasvava osinko, joka on 50–80 % osakekohtaisesta tuloksesta ilman kertaluonteisia eriä.

Osingonjakoehdotus

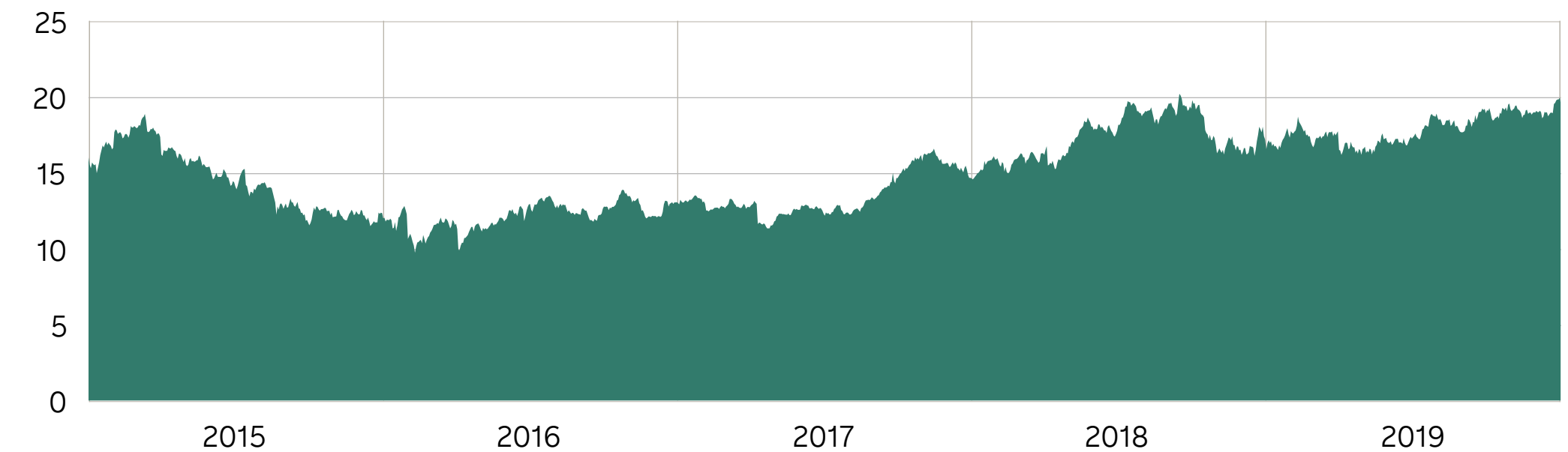
Emoyhtiön voitonjakokelpoiset varat 31.12.2019 olivat 4 219 128 198,51 euroa sisältäen tilikauden 2019 voiton 213 409 797,80 euroa. Yhtiön maksuvalmius on hyvä ja hallituksen osingonjakoehdotus ei vaaranna yhtiön maksukykyä.

Hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että Fortum Oyj jakaa vuodelta 2019 osinkona 1,10 euroa osaketta kohti.

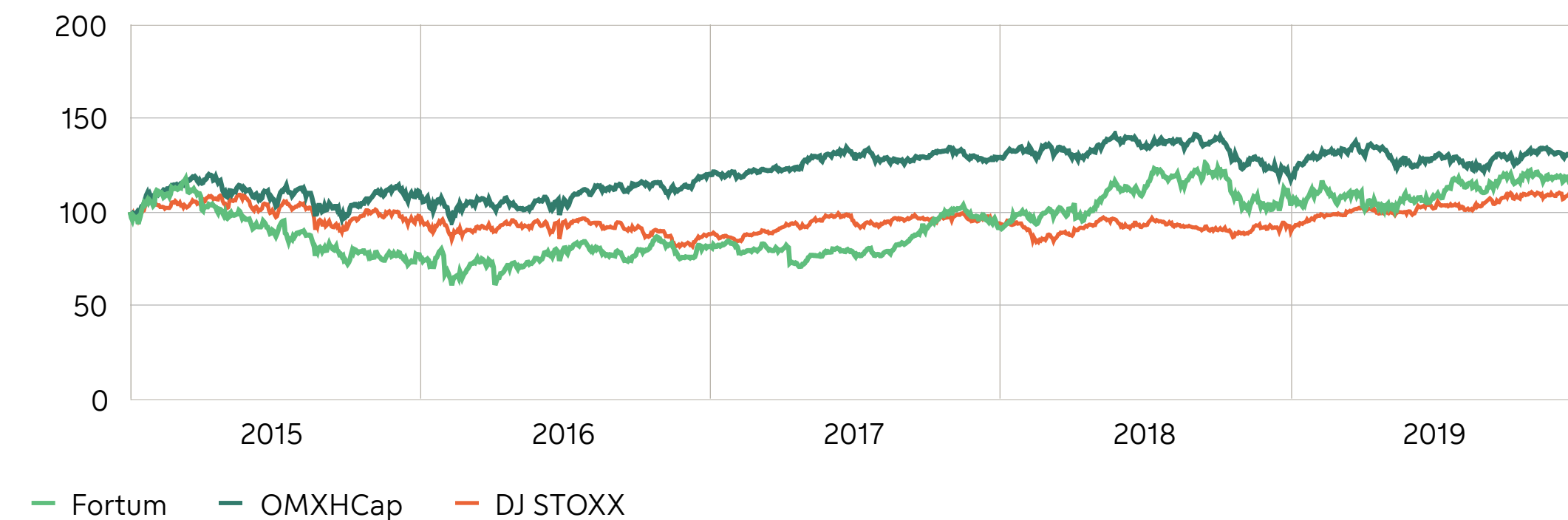
5.2.2020 rekisteriin merkittyjen osakkeiden lukumäärän perusteella kokonaisosingon määrä olisi yhteensä 977 123 911,50 euroa. Hallitus ehdottaa, että jäljellä oleva osuus voitonjakokelpoisista varoista jätetään omaan pääomaan.

Yhtiökokous pidetään 17.3.2020 kello 11.00 alkaen Finlandia-talossa Helsingissä.

Markkina-arvo, mrd. euroa

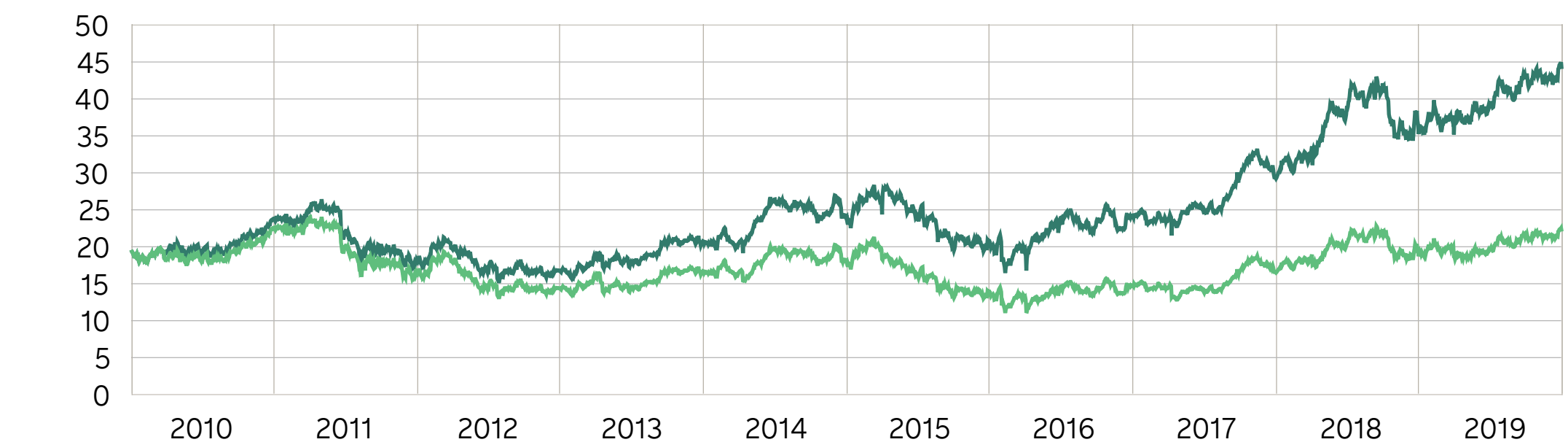

Osakekurssin kehitys, indeksi 100 = 2.1.2015

— Fortum — OMXHCap — DJ STOXX

Osakkeen kokonaistuotto, euroa

— Fortumin osakekurssi, (22,00 euroa)

— Fortumin osakkeen kokonaistuotto, 43,96 euroa (osingot uudelleen sijoitettu)

Konsernin tuloslaskelma

milj. euroa	Liite	2019	2018
Liikevaihto	6	5 447	5 242
Muut tuotot	9	110	130
Materiaalit ja palvelut	10	-2 721	-2 795
Henkilöstökulut	11	-480	-459
Poistot	6, 17, 18	-575	-536
Muut kulut	9	-591	-594
Vertailukelpoinen liikevoitto	6	1 191	987
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	7	-81	151
Liikevoitto	6	1 110	1 138
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	6, 19	744	38
Korkokulut		-167	-148
Korkotuotot		28	34
Johdannaisten käyvän arvon muutokset	8	8	-8
Muut rahoituserät - netto		6	-15
Rahoituskulut - netto	12	-125	-136
Voitto ennen tuloveroja		1 728	1 040
Tuloverot	13	-221	-181
Tilikauden voitto		1 507	858
Jakautuminen:			
Emoyhtiön omistajille		1 482	843
Määräysvallattomille omistajille		25	15
		1 507	858
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta konsernin voitosta laskettu osakekohtainen tulos (euroa per osake)	14		
Laimentamaton		1,67	0,95

milj. euroa	Liite	2019	2018
Vertailukelpoinen liikevoitto		1 191	987
Arvonalentumiset		-8	-4
Myyntivoitot ja muut		7	102
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset	8	-72	98
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu		-9	-45
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	6, 7	-81	151
Liikevoitto		1 110	1 138

Katso ▶ [Tunnuslukujen laskentakaavat](#)

Laimennetut osakekohtaiset tulokset ovat samat kuin normaalit osakekohtaiset tulokset yllä, koska Fortumilla ei tällä hetkellä ole ulkona olevia laimentavia instrumentteja.

Konsernin laaja tuloslaskelma

milj. euroa	Liite	2019	2018
Tilikauden voitto		1 507	858
Muut laajan tuloksen erät			
Erät, jotka siirretään tai saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi:			
Kassavirran suojaukset			
Käyvän arvon muutokset		82	-778
Siirrot tuloslaskelmaan		635	15
Siirrot vaihto-omaisuuteen/aineellisiin hyödykkeisiin		-4	-2
Laskennalliset verot		-151	162
Nettosijoitusten suojaus			
Käyvän arvon muutokset		-24	32
Laskennalliset verot		5	-6
Muuntoerot	4.6	259	-525
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten muista laajan tuloksen eristä	19	72	-37
Muut muutokset		5	0
		877	-1 141
Erät, joita ei myöhemmin tulla siirtämään tulosvaikutteisiksi:			
Vakuutusmatemaattiset voitot/tappiot	31	-21	3
Vakuutusmatemaattiset voitot/tappiot osakkuus- ja yhteisyrityksissä		-208	43
		-229	46
Muut laajan tuloksen erät, laskennallisten verojen jälkeen		649	-1 094
Laaja tulos yhteensä		2 155	-236
Laajan tuloksen jakautuminen:			
Emoyhtiön omistajille		2 120	-239
Määräysvallattomille omistajille		36	3
		2 155	-236

Muut laajan tuloksen erät ovat tuotto- ja kulueriä, joita ei kirjata tulosvaikutteisesti, vaan ne kirjataan omaan pääomaan. Tällaisia ovat realisoitumattomat erät, kuten voitot ja tappiot kassavirtasuojauksissa käytettävien rahoitusinstrumenttien arvostamisesta käypään arvoon. Tulosvaikutus näistä eristä kirjataan, kun suojattu erä vaikuttaa tuloslaskelmaan. Laajan tuloksen eriin sisältyy myös muiden sijoitusten arvostamisesta johtuvat voitot ja tappiot, vakuutusmatemaattiset voitot ja tappiot etuusperusteisista eläkejärjestelyistä, osakkuusyhtiöiden laajan tuloksen erät sekä muuntoerot.

Kassavirtasuojauksen käyvän arvon muutokset liittyvät lähinnä johdannaisten, kuten futuurien ja termiiniin, käypään arvoon arvostamiseen. Johdannaisilla suojataan tulevien transaktioiden sähkön hintaa ja niihin sovelletaan suojauslaskentaa. Kun sähkön hinta on korkeampi (alhaisempi) kuin suojaushinta, vaikutus omaan pääomaan on negatiivinen (positiivinen).

Ulkomaisten tytäryritysten muuntoerot, pääosin Venäjän rupla ja Ruotsin kruunu.

Konsernin tase

milj. euroa	Liite	31.12.2019	31.12.2018
VARAT			
Pitkäaikaiset varat			
Aineettomat hyödykkeet	17	1 143	1 087
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet ja käyttöoikeusomaisuuserät	18	10 123	9 981
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä	19	6 435	5 978
Osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	29	813	899
Muut pitkäaikaiset sijoitukset	20	151	139
Laskennalliset verosaamiset	28	77	70
Johdannaisinstrumentit	4	180	229
Pitkäaikaiset korolliset saamiset	21	651	683
Pitkäaikaiset varat yhteensä		19 571	19 065
Lyhytaikaiset varat			
Vaihto-omaisuus	22	230	233
Johdannaisinstrumentit	4	131	326
Lyhytaikaiset korolliset saamiset	21	384	409
Tuloverosaamiset	28	133	172
Myyntisaamiset ja muut saamiset	23	1 176	1 620
Talletukset ja arvopaperit (erääntyminen yli kolme kuukautta)		76	29
Rahat ja pankkisaamiset		1 356	557
Likvidit varat	24	1 433	584
Lyhytaikaiset varat yhteensä		3 486	3 344
Myytäväinä olevat omaisuuserät	3	307	-
Varat yhteensä		23 364	22 409

milj. euroa	Liite	31.12.2019	31.12.2018
OMA PÄÄOMA			
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma			
Osakepääoma	25	3 046	3 046
Ylikurssirahasto		73	73
Kertyneet voittovarot		9 982	9 232
Muut oman pääoman erät		-118	-510
Yhteensä		12 982	11 841
Määräysvallattomat omistajat	26	252	236
Oma pääoma yhteensä		13 235	12 077
VIERAS PÄÄOMA			
Pitkäaikainen vieras pääoma			
Korollinen pitkäaikainen vieras pääoma	27	6 118	5 007
Johdannaisinstrumentit	4	137	362
Laskennalliset verovelat	28	865	720
Ydinvoimaan liittyvät varaukset	29	813	899
Muut varaukset	30	87	91
Eläkevelvoitteet	31	125	98
Muu pitkäaikainen vieras pääoma	32	167	182
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä		8 311	7 358
Lyhytaikainen vieras pääoma			
Korollinen lyhytaikainen vieras pääoma	27	570	1 086
Johdannaisinstrumentit	4	252	829
Ostovelat ja muu lyhytaikainen vieras pääoma	33	943	1 058
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä		1 766	2 973
Myytäväinä oleviin omaisuuseriin liittyvät velat	3	52	-
Vieras pääoma yhteensä		10 129	10 332
Oma pääoma ja vieras pääoma yhteensä		23 364	22 409

Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista

milj. euroa	Liite	Osakepääoma	Ylikurssirahasto	Kertyneet voittovarot		Muut oman pääoman erät			Emoyhtiön omistajat	Määräysvallattomat omistajat	Omapääoma yhteensä
				Kertyneet voittovarot	Muuntoerot	Kassavirtasuojaukset	Muut laajan tuloksen erät	Muut laajan tuloksen erät osakkuus- ja yhteisyryksissä			
Oma pääoma 1.1.2019		3 046	73	11 937	-2 705	-638	99	30	11 841	236	12 077
Tilikauden tulos				1 482					1 482	25	1 507
Muuntoerot					247	7	0	-1	253	6	259
Tilikauden muut laajan tuloksen erät						561	-40	-136	385	5	390
Laaja tulos yhteensä				1 482	247	568	-40	-137	2 120	36	2 156
Osingonjako	14			-977					-977	-23	-1 000
Muut				-2					-2	4	2
BS Oma pääoma 31.12.2019		3 046	73	12 441	-2 459	-70	60	-108	12 982	252	13 235
BS Oma pääoma 31.12.2017		3 046	73	12 062	-2 187	-40	70	24	13 048	239	13 287
Laskentakäytännön muutosten vaikutus (IFRS 9 ja 15)				7					7		7
Oma pääoma 1.1.2018		3 046	73	12 069	-2 187	-40	70	24	13 055	239	13 295
Tilikauden tulos				843					843	15	858
Muuntoerot					-519	0	1	-1	-518	-7	-525
Tilikauden muut laajan tuloksen erät				0		-599	28	6	-564	-5	-569
Laaja tulos yhteensä				843	-519	-598	29	6	-239	3	-236
Osingonjako	14			-977					-977	-6	-983
Muut				2					2	0	2
BS Oma pääoma 31.12.2018		3 046	73	11 937	-2 705	-638	99	30	11 841	236	12 077

Muuntoerot

Ulkomaisten tytäryhtiöiden tilinpäätöstiedot muunnetaan euroiksi käyttäen tuloslaskelman osalta keskikurssia ja taseen osalta tilinpäätöspäivän kurssia. Kurssiero, joka syntyy muunnosta euroiksi, kirjataan omaan pääomaan. Muuntoerot vaikuttivat emoyhtiön omistajille kuuluvaan osuuteen omasta pääomasta 253 miljoonaa euroa vuoden 2019 aikana (2018: -518) johtuen pääosin Venäjän ruplan ja Ruotsin kruunun vaikutuksesta. Osa tästä translaatiopositivista on suojattu ja suojaustuloksen kurssivaikutus, -14 miljoonaa euroa (2018: 24), on kirjattu muihin laajan tuloksen eriin.

Käytetyt valuuttakurssit on esitetty ▶ [liitetiedossa 1](#) Merkittävät laadintaperiaatteet ja lisätietoja valuuttariskeistä on esitetty ▶ [liitetiedossa 4.6](#) Korkoriski ja valuuttariski.

Kassavirtasuojaukset

Emoyhtiön omistajille kuuluva osuus kassavirtasuojauksen käyvän arvon muutoksista oli 568 miljoonaa euroa vuonna 2019 (2018: -598), ja se liittyy lähinnä johdannaisten, kuten futuurien ja termiinien, käypään arvoon arvostamiseen. Johdannaisilla suojataan tulevien transaktioiden sähkön hintaa ja niihin sovelletaan suojauslaskentaa. Kun sähkön hinta on korkeampi (alhaisempi) kuin suojaushinta, vaikutus omaan pääomaan on negatiivinen (positiivinen).

Osingonjako

Vuoden 2018 osingonjaosta päätettiin yhtiökokouksessa 26.3.2019 ja osinko maksettiin 4.4.2019. Lisätietoja ▶ [liitetiedossa 14](#) Osakekohtainen tulos ja osinko.

Konsernin rahavirtalaskelma

milj. euroa	Liite	2019	2018
Liiketoiminnan rahavirta			
Tilikauden voitto		1 507	858
Oikaisuerät:			
Tuloverot		221	181
Rahoitustuotot- ja kulut		125	136
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta		-744	-38
Poistot		575	536
Liikevoitto ennen poistoja (Käyttökate)		1 685	1 674
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät		81	-151
Vertailukelpoinen käyttökate		1 766	1 523
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua		-1	-90
Saadut korot		29	23
Maksetut korot		-177	-171
Saadut osingot		239	61
Toteutuneet kurssierot		14	231
Maksetut välittömät verot		-165	-94
Muut erät		-13	-9
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta		1 691	1 474
Muutos selvitettyissä futuureissa		356	-524
Käyttöpääoman muutos		-33	-146
Liiketoiminnan rahavirta yhteensä		2 015	804
Investointien rahavirta			
Investoinnit käyttöomaisuuteen	17, 18	-695	-579
Hankitut osakkeet	6	-107	-4 088
Käyttöomaisuuden myynnit		35	38
Myydyt osakkeet ja pääoman palautukset		53	259
Osakaslainat osakkuusyrityksille ja yhteisyrityksille		9	-24
Pantattujen rahavarojen muutos		311	-36
Muutos muissa korollisissa saamisissa		25	31
Investointien rahavirta yhteensä		-369	-4 398

milj. euroa	Liite	2019	2018
Rahavirta ennen rahoitusta		1 646	-3 594
Rahoituksen rahavirta			
Pitkäaikaisten lainojen nostot		2 805	1 764
Pitkäaikaisten lainojen lyhennykset		-2 567	-586
Lyhytaikaisten lainojen muutos		-78	135
Osingonjako emoyhtiön omistajille		-977	-977
Osingonjako määräysvallattomille omistajille		-23	-5
Muut rahoituserät		1	-4
Rahoituksen rahavirta yhteensä		-839	326
Laskelman mukainen likvidien varojen muutos		806	-3 268
Likvidit varat tilikauden alussa		584	3 896
Valuuttakurssierot likvideissä varoissa		44	-43
Likvidit varat tilikauden lopussa ¹⁾	24	1 435	584

1) Sisältäen 2 miljoonaa euroa rahavaroja liittyen vuoden 2019 lopussa myytävänä oleviin omaisuuseriin. Katso lisätietoja ▶ **liitetiedossa 3** Yrityshankinnat ja -myynnit ja myytävänä olevat omaisuuserät.

Toteutuneet kurssierot aiheutuivat pääasiassa Fortumin venäläisten ja ruotsalaisten tytäryritysten rahoituksesta sekä siitä, että konsernin ulkoinen rahoitus on pääasiassa euroissa. Toteutuneet kurssierot johtuvat näiden konsernin sisäisiä lainoja suojaavien valuuttatermiinien jatkamisesta ja siitä, että suurin osa näistä termiineistä eräännyy 12 kk sisällä.

Fortumin rahavirtalaskelmassa futuurien päivittäinen selvitys esitetään liiketoiminnan rahavirrassa, kun taas pantattujen rahavarojen muutokset esitetään investointien rahavirrassa. Päivittäin selvittävät futuurit sisältyvät Myyntisaamisiin ja muihin saamisiin. Pantatut rahavarat sisältyvät lyhytaikaisiin korollisiin saamisiin, katso lisätietoja ▶ **liitetiedosta 21** Korolliset saamiset.

Kassavirran maksetut käyttöomaisuusinvestoinnit eivät sisällä vielä maksamattomia investointeja. Aktivoidut vieraan pääoman menot on esitetty maksetuissa koroissa.

Nettovelan muutokset

milj. euroa	Liite	2019	2018
Nettovelka 1.1.		5 509	988
Laskentakäytännön muutosten vaikutus (IFRS 16 ja IFRS 9)		99	1
Muuntoerot		-51	15
Vertailukelpoinen käyttökate		1 766	1 523
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua		-1	-90
Maksetut nettorahoituskulut		-142	77
Saadut osingot		239	61
Maksetut välittömät verot		-165	-94
Muutos selvitettyissä futuureissa ja käyttöpääoman muutos		323	-670
Käyttöomaisuusinvestoinnit		-695	-579
Yrityshankinnat		-107	-4 088
Yritys- ja käyttöomaisuusmyynnit		88	298
Osakslainat osakkuusyrittäksille		9	-24
Muutos muissa korollisissa saamisissa		336	-5
Osingonjako emoyhtiön omistajille		-977	-977
Osingonjako määräysvallattomille omistajille		-23	-5
Muut rahoitustoiminnot		-4	-7
Nettorahavirta (- nettovelan kasvu)		646	-4 580
Vakuusjärjestelysopimuksen vaikutus		281	-
Joukkovelkakirjojen käypien arvojen muutos, arvostus jaksotettuun hankintamenoon, hankitut tytäryhtiölainat ja muut muutokset		68	-75
Nettovelka 31.12.	27	5 260	5 509

Rahavirtalaskelman lisätietoja**Käyttöpääoman muutos**

milj. euroa	2019	2018
Korottomien saamisten muutos, vähennys(+)/lisäys(-)	63	-186
Vaihto-omaisuuden muutos, vähennys(+)/lisäys(-)	4	-3
Korottomien velkojen muutos, vähennys(-)/lisäys(+)	-100	43
CF Yhteensä	-33	-146

Maksetut käyttöomaisuusinvestoinnit

milj. euroa	Liite	2019	2018
Käyttöomaisuusinvestoinnit	6	713	584
Muutokset maksamattomissa investoinneissa, vähennys(+)/lisäys(-)		-9	5
Vieraan pääoman menot		-9	-10
CF Yhteensä		695	579

Käyttöomaisuusinvestoinnit aineettomiin ja aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin vuoden 2019 aikana olivat 713 miljoonaa euroa (2018: 584). Maksetut käyttöomaisuusinvestoinnit vuoden 2019 aikana, 695 miljoonaa euroa (2018: 579), sisältävät aikaisemmalta vuodelta maksamattomia investointeja, toisin sanoen investointeihin liittyvien ostovelkojen muutosta määrältään -9 miljoonaa euroa (2018: 5) mutta ei aktivoituja vieraan pääoman menoja määrältään -9 miljoonaa euroa (2018: -10). Aktivoidut vieraan pääoman menot on esitetty maksetuissa koroissa.

Katso lisätietoja investoinneista segmenteittäin ja maittain ▶ **liitetiedossa 6** Segmenttiraportointi.

Hankitut osakkeet rahavirtalaskelmassa

Osakehankintojen nettovaikutus oli vuoden 2019 aikana 107 miljoonaa euroa (2018: 4 088). Osakehankinnat vuoden 2018 aikana sisältää pääasiassa osakehankinnat Uniper SE:ssä. Katso lisätietoja ▶ **liitetiedossa 3** Yrityshankinnat ja -myynnit ja myytävänä olevat omaisuuserät.

Myydyt osakkeet rahavirtalaskelmassa

milj. euroa	Liite	2019	2018
Myydyt tytäryhtiöosakkeet pl. myytyjen yritysten rahavarat	3	15	88
Myydyt osakkuus- ja yhteisyritysosakkeet ja pääoman palautukset	19, 3	33	171
Myydyt muut sijoitukset		4	0
CF Yhteensä		53	259

Vuoden 2019 aikana ei ollut olennaisia yritysmyyntejä. Katso lisätietoja ▶ **liitetiedossa 3** Yrityshankinnat ja -myynnit ja myytävänä olevat omaisuuserät vuoden 2018 aikana tehdyistä yritysmyynteistä.

1 Merkittävät laadintaperiaatteet

1.1 Liiketoiminnan kuvaus

Fortum Oyj (jäljempänä ”Yhtiö”) on suomalainen julkinen osakeyhtiö, jonka kotipaikka on Espoo, Suomi. Fortum Oyj:n osake noteerataan Nasdaq Helsinki -pörssissä.

Fortum Oyj tytäryhtiöineen (yhdessä Fortum-konserni) keskittyy liiketoiminnoissaan Pohjoismaihin, Baltiaan, Venäjälle ja Puolaan. Fortumin liiketoimintaan kuuluvat sähkön tuotanto ja myynti, lämmön tuotanto, myynti ja jakelu sekä energiaan liittyvät muut asiantuntijapalvelut. Lisäksi Fortumilla on merkittäviä osakkuuksia, kuten 49,99 %:n omistus Uniper SE:ssä.

Fortum Oyj:n hallitus on hyväksynyt tämän tilinpäätöksen 5.2.2020.

1.2 Laadintaperusta

Fortum-konsernin konsernitylön tilinpäätös tilikaudelle 1.1.-31.12.2019 on laadittu Euroopan unionissa hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (International Financial Reporting Standards, IFRS) ja niitä koskevien tulkintojen (IFRIC) mukaisesti. Konsernitylön tilinpäätös täyttää myös Suomen kirjanpitolain säännökset ja muut Suomessa voimassa olevat tilinpäätöksen laadintaa koskevat säännökset ja määräykset.

Konsernitylön tilinpäätös on laadittu alkuperäisiin hankintamenoihin perustuen, lukuun ottamatta käypään arvoon tulosvaikutteisesti tai muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavia rahoitusvaroja ja -velkoja (mukaan lukien johdannaisinstrumentit).

Konsernitylön tilinpäätöksessä esitetyt luvut on pyöristetty, joten yksittäisten esitettyjen lukujen yhteenlaskettu summa voi poiketa esitetyistä summaluvusta. Tunnusluvut on laskettu käyttäen tarkkoja arvoja.

1.2.1 Tuloksellisuuden esittäminen

ESMAN vaihtoehtoisia tunnuslukuja koskevien ohjeiden (ESMA Guidelines on Alternative Performance Measures) mukaan vaihtoehtoisena tunnuslukuna (APM) pidetään taloudellista tunnuslukua, joka kuvaa mennyttä tai tulevaa tulosta, taloudellista asemaa tai rahavirtoja ja joka on muu kuin sovellettavassa tilinpäätösnormistossa määritelty tai nimetty taloudellinen tunnusluku.

Fortum käyttää vaihtoehtoisia tunnuslukuja (APM) taloudellisessa tavoiteasetannassa ja ennustamisessa, segmenttien ja konsernin tuloskehityksen seurannassa sekä resurssien allokoinnissa osana konsernin liiketoiminnan johtamisprosessia. Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät eivät sisällä vertailukelpoiseen liikevoittoon eivätkä vertailukelpoiseen käyttökatteeseen (EBITDA) ja ne esitetään erikseen Fortumin konsernin tuloslaskelmalla, jotta liiketoiminnan tuloksen vertailu esitettävän kauden ja aiempien kausien välillä helpottuisi.

Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät sisältävät kirjanpitovaikutuksia IFRS:n mukaisista arvostuksista, jotka eivät johdu liiketoiminnan tuloksesta. Tällaisiin eriin kuuluvat käyvän arvon muutokset johtuen suojauslaskennan ulkopuolelle IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardin mukaisesti jäävistä tulevia kassavirtoja suojaavista

rahoitusinstrumenteista sekä kirjanpitovaikutuksen siitä, että taseen saamiin kirjattu Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta ei voi ylittää vastaavaa varausta IFRIC 5 Oikeudet osuuksiin rahastoissa, jotka on tarkoitettu käytöstä poistamiseen, alkuperäiseen tilaan palauttamiseen ja ympäristön kunnostamiseen -tulokinnan mukaisesti. Lisäksi liiketoimintojen tulosta ei voi vertailla eri raportointikausien välillä huomioimatta kertaluonteisia eräiä, kuten myyntivoittoja, olennaisia arvonalentumisiin liittyviä eräiä sekä yrityshankintojen transaktiokuluja. Tämän vuoksi edellä kuvatut erät on käsitelty vertailukelpoisuuteen vaikuttavina erinä. IFRS 3 Liiketoimintojen yhdistäminen -standardin mukaisesti tytäryhtiöosakkeiden hankintojen transaktiokulut sisällytetään konsernin tuloslaskelmaan. Nämä kulut esitetään Myyntivoitot ja muut -erässä Vertailukelpoisuuteen vaikuttavissa erissä. Keskeisiä liiketoiminnan suoritusmittareita on käytetty johdonmukaisesti vuodesta 2005 lähtien.

Tunnuslukujen määritelmät on esitetty ▶ [Tunnuslukujen laskentakaavat](#) -osiossa.

1.3 Yhdistely konsernitylön tilinpäätökseen

Konsernitylön tilinpäätös sisältää emoyrityksen, tytäryritykset, osakkuusyritykset ja osuudet yhteisyrityksistä.

Fortum muodostettiin vuonna 1998 käyttämällä yhdistelmä- eli pooling -menetelmää Fortum Power and Heat Oy:n sekä Fortum Oil and Gas Oy:n yhdistelemiseksi konsernitylön tilinpäätökseen (näistä jälkimmäinen jakautui Fortum Oil Oy:ksi ja Fortum Heat and Gas Oy:ksi 1.5.2004). Vuonna 2005 Fortum Oil Oy (nykyinen Neste Oyj) eriytettiin Fortumista jakamalla 85 % yhtiön osakkeista Fortumin osakkeenomistajille ja myymällä loput 15 % osakkeista. Pooling-menetelmän käyttö tarkoittaa sitä, että Fortum Power and Heat Oy:n ja Fortum Heat and Gas Oy:n hankintamenot on eliminoitu näiden yhtiöiden osakepääomia vastaan. Tästä syntyvä eliminointiero on kirjattu oman pääoman vähennykseksi.

1.3.1 Tytäryritykset

Tytäryrityksiä ovat ne yhtiöt, joissa Fortum Oyj:llä on määräysvalta. Fortum tulkitsee omaavansa määräysvallan, jos se altistuu sijoituskohteen muuttuvalle tuotolle tai on oikeutettu sen muuttuvaan tuottoon ja pystyy lisäksi käyttämään sijoituskohtetta koskevaa valtaansa ja näin vaikuttamaan saamansa tuoton määrään.

Tytäryritysten hankinta käsitellään hankintamenomenetelmällä. Hankintamenoksi muodostuu hankintahetken käypiin arvoihin arvostettujen vastikkeeksi annettujen varojen ja syntyneiden tai vastuulle otettujen velkojen yhteissumma. Hankitut, yksilöitävissä olevat varat ja velat arvostetaan alun perin hankinta-ajankohdan käypiin arvoihin, riippumatta mahdollisen vähemmistöosuuden suuruudesta. Se määrä, jolla hankintameno ylittää konsernin osuuden yksilöitävissä olevien nettovarojen käyvästä arvosta, kirjataan liikearvoksi. Jos hankintameno on pienempi kuin hankitun tytäryrityksen nettovarojen käypä arvo, tämä erotus kirjataan suoraan konsernin tuloslaskelmaan.

Tytäryritykset yhdistellään täysimääräisesti konsernitylön tilinpäätökseen siitä päivästä lähtien, jolloin määräysvalta siirtyy konsernille ja yhdistely päättyy sinä päivänä, kun määräysvalta lakkaa.

Konsernin sisäiset liiketapahtumat, saamiset ja velat sekä konsernin sisäisistä liiketapahtumista syntyneet realisoitumattomat voitot eliminoidaan konsernitilinpäätöksessä. Myös realisoitumattomat tappiot eliminoidaan, ellei liiketapahtuma osoita, että siirretyn omaisuuserän arvo on alentunut. Tytäryritysten tilinpäätösten laadintaperiaatteita on tarvittaessa muutettu konsernin laadintaperiaatteiden mukaisiksi, jotta voidaan varmistua niiden yhdenmukaisuudesta konsernin noudattamien laadintaperiaatteiden kanssa.

Fortum Oyj:n tytäryritykset on esitetty ▶ **liitetiedossa 40** Tytäryritykset segmentteittäin 31.12.2019.

1.3.2 Osakkuusyrietykset

Osakkuusyrietyksiä ovat yhteisöt, joissa konsernilla on huomattava vaikutusvalta, mutta ei määräysvaltaa. Huomattava vaikutusvalta liittyy yleensä 20–50 %:n omistusosuuteen äänivallasta. Konsernin sijoitukset osakkuusyrietyksiin käsitellään pääomaosuusmenetelmällä. Katso ▶ **liitetieto 19** Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrietyksiin.

1.3.3 Yhteisyrietykset

Yhteisyrietykset ovat järjestelyjä, joissa määräysvalta on jaettu. Konsernin sijoitukset yhteisyrietyksiin käsitellään pääomaosuusmenetelmällä. Katso ▶ **liitetieto 19** Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrietyksiin.

1.3.4 Määräysvallattomien omistajien osuus

Määräysvallattomien omistajien osuus tytäryhtiöiden omasta pääomasta esitetään erillään emoyhtiön omistajien osuudesta. Määräysvallattomille omistajille kuuluva osuus määritetään hankintahetkellä määräysvallattomien omistajien suhteellisen osuutena hankittujen omaisuuserien käyvästä nettoarvosta. Hankinnan jälkeen määräysvallattomien omistajien osuus on hankinnassa määritetty osuus lisätynä kyseisille omistajille kuuluvalla osuudella oman pääoman muutoksista. Katso ▶ **liitetieto 26** Määräysvallattomien omistajien osuus.

1.4 Ulkomaanrahan määräiset erät ja niiden muuntaminen

1.4.1 Toimintavaluutta ja esittämivaluutta

Jokaisen konserniyrietyksen tilinpäätöksiin sisältyvät erät arvostetaan käyttäen sen taloudellisen ympäristön valuuttaa, jossa yritys pääasiallisesti toimii ("toimintavaluutta"). Konsernitilinpäätös esitetään euroissa, joka on emoyhtiön toiminta- ja esittämivaluutta.

1.4.2 Liiketapahtumat ja tase-erät

Ulkomaanrahan määräiset liiketapahtumat kirjataan tapahtumahetken kurssiin. Tilinpäätöshetkellä taseessa olevat ulkomaanrahan määräiset saatavat ja velat arvostetaan tilinpäätöspäivän kurssiin. Kurssierot kirjataan konsernin tuloslaskelmaan. Rahoituseriin liittyvät kurssierot kirjataan nettomääräisinä rahoitustuottoihin tai -kuluihin.

Suojauslaskennan soveltamisedellytykset täyttävien kassavirran suojausten kurssivoitot ja -tappiot kirjataan omaan pääomaan. Kurssierot, jotka aiheutuvat rahoitusvaroista, joiden käyvän arvon muutokset kirjataan muiden laajan tuloksen erien kautta, kirjataan muihin oman pääoman eriin.

1.4.3 Konserniyrietykset

Niiden tytäryhtiöiden, joiden toiminta- ja esittämivaluutta ei ole euro, tuloslaskelmat ja kassavirrat muunnetaan euro määräisiksi käyttämällä vuoden keskimääräistä valuuttakurssia. Tytäryhtiöiden taseet muunnetaan euroiksi käyttämällä tilikauden päätöspäivän kurssia. Konsernitilinpäätöksessä kurssierot, jotka syntyvät ulkomaisiin yrietyksiin tehtyjen nettosijoitusten sekä lainojen ja muiden tällaisten sijoitusten suojausiksi määritettyjen valuuttainstrumenttien muuntamisesta, kirjataan omaan pääomaan. Kun ulkomainen tytäryriety myydään, nämä kurssierot kirjataan tulosvaikutteisesti osana myyntivoittoa tai -tappiota. Ulkomaisen yrietyksen hankinnasta johtuvaa liikearvoa ja hankinnan yhteydessä tehtäviä käypien arvojen oikaisuja käsitellään ulkomaisen yrietyksen varoina ja velkoina ja ne muunnetaan tilinpäätöspäivän kurssiin.

Tilinpäätöspäivän kurssi on Euroopan keskuspankin kyseisen päivän päätöskurssi. Tilikauden keski kurssi lasketaan Euroopan keskuspankin kyseisen vuoden kunkin kuukauden lopun kurssien ja edellisen vuoden päätöskurssin keskiarvona.

Fortumin konsernitilinpäätöksessä käyttämät keskeisimmät valuuttakurssit

	Valuutta	Tilikauden keski kurssi		Tilinpäätöspäivän kurssi	
		2019	2018	31.12.2019	31.12.2018
Ruotsi	SEK	10,5572	10,2591	10,4468	10,2548
Norja	NOK	9,8524	9,6432	9,8638	9,9483
Puola	PLN	4,2992	4,2614	4,2568	4,3014
Venäjä	RUB	72,7949	73,8035	69,9563	79,7153

1.4.4 Osakkuusyrietykset ja osuudet yhteisyrietyksissä

Konsernin sijoitukset osakkuusyrietyksiin käsitellään pääomaosuusmenetelmällä. Niiden osakkuus- ja yhteisyrietysten, joiden toiminta- ja esittämivaluutta ei ole euro, tilinpäätökset muunnetaan konsernin esittämivaluutan määräisiksi käyttäen samoja periaatteita kuin tytäryhtiöissä.

1.5 Tilinpäätöksen muut merkittävät laadintaperiaatteet

Fortum esittää tilinpäätöksen muut merkittävät laadintaperiaatteet liitetietojen yhteydessä. Alla olevassa taulukossa on listattu konsernin merkittävät laadintaperiaatteet, tieto missä tilinpäätöksen liitteessä ne on esitetty sekä viittaus asianomaiseen IFRS-standardiin.

Laadintaperiaate	Liite	IFRS standardi	
Segmenttiraportointi	6	Segmenttiraportointi	IFRS 8, IFRS 15
Myyntituottojen määrittäminen	6, 23	Segmenttiraportointi ja Myyntisaamiset ja muut saamiset	IFRS 15
Julkiset avustukset	18	Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet ja käyttöoikeusomaisuuserät	IAS 20
Osakeperusteinen palkitseminen	11	Henkilöstökulut ja hallituksen palkkiot	IFRS 2
Tuloverot	28	Tuloverosaamiset ja -velat	IAS 12
Yhteisjärjestelyt	19	Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrityksiin	IFRS 11, IAS 28, IFRS 12
Osakkuusyritykset	19	Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrityksiin	IAS 28, IFRS 12
Muut osakkeet ja osuudet	15, 20	Rahoitusvarat ja rahoitusvelat luokittain	IAS 32, IAS 36, IFRS 9
Aineettomat hyödykkeet	17	Aineettomat hyödykkeet	IAS 38
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	18	Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet ja käyttöoikeusomaisuuserät	IAS 16, IAS 36, IAS 40
Vuokrasopimukset	34	Vuokrasopimukset	IFRS 16
Vaihto-omaisuus	22	Vaihto-omaisuus	IAS 2
Osakekohtainen tulos	14	Osakekohtainen tulos ja osinko	IAS 33
Eläkevelvoitteet	31	Eläkevelvoitteet	IAS 19
Ydinvoimalaitosten käytöstä poistamiseen ja käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitukseen liittyvät varat ja velat	29	Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat	IFRIC 5
Varaukset	30	Muut varaukset	IAS 37
Ehdolliset velat	36	Pantatut varat ja vastuut	IAS 37
Rahoitusvarat	4, 15, 16	Rahoitusvarat ja rahoitusvelat luokittain ja Rahoitusvarat ja rahoitusvelat käypään arvoon	IAS 32, IFRS 7, IFRS 9, IFRS 13
Likvidit varat	24	Likvidit varat	IAS 7
Lainat	27	Korolliset velat	IFRS 9

1.6 Uudet standardit, standardimuutokset ja -tulkinnat

Fortum on 1.1.2019 ottanut käyttöön IFRS 16 Vuokrasopimukset -standardin. Muilla 1.1.2019 käyttöön otetuilla uusilla standardeilla, standardimuutoksilla tai -tulkinnoilla ei ole ollut merkittävää vaikutusta Fortumin konsernitalinpäätökseen.

IFRS 16 Vuokrasopimukset

Muutoksen luonne IFRS 16 Vuokrasopimukset -standardi korvasi IAS 17 Vuokrasopimukset -standardin ja määrittää vuokrasopimusten kirjaamiseen, arvostamiseen ja esittämiseen liittyvät säännöt. Standardi luo yhtenäisen laskentamallin vuokrasopimusten käsittelyyn vuokralle ottajan näkökulmasta, jonka myötä lähes kaikki vuokrasopimukset kirjataan taseeseen varoihin ja velkoihin, kun joko operatiivisiin vuokrasopimuksiin ja rahoitusleasingsopimuksiin poistuu. Vuokranantajien osalta ei ole merkittäviä muutoksia.

Käyttöönottopäivä ja soveltamisperiaate Fortum on soveltanut IFRS 16 -standardia 1.1.2019 lähtien. Fortum on soveltanut siirtymäsäännösten vaihtoehtoa, jossa vertailukausia ei oikaista. Standardin käyttöönottohetkellä käyttöoikeusomaisuuserä on kirjattu yhtä suurena kuin vuokrasopimusvelka oikaistuna ennen standardin käyttöönottoa kirjatulla vuokramaksuihin liittyvillä siirtosaamisilla tai -veloilla.

IFRS 16 -standardi antaa tiettyjä helpotuksia standardin käyttöönottoon ja noudattamiseen liittyen. Standardin käyttöönoton yhteydessä Fortum oikaisi käyttöoikeusomaisuuserät tappiollisilla vuokrasopimuksia tehdyillä varauksilla, jotka olivat kirjattu konsernitaseeseen IAS 37 Varaukset, ehdolliset velat ja ehdolliset varat -standardin mukaisesti. Lisäksi Fortum on hyödyntänyt standardin sallimaa poikkeusta jättää lyhytaikaiset ja arvoltaan vähäisiä omaisuuseriä koskevat vuokrasopimukset konsernitaseen ulkopuolelle.

Vaikutus

IFRS 16 -standardin käyttöönoton vaikutukset avaavaan konsernitaseeseen:

Konsernitase

milj. euroa	31.12.2018 (IAS 17)	Vuokrasopimusten aktivointi	Muut muutokset	1.1.2019 (IFRS 16)
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet ja käyttöoikeusomaisuuserät	9 981	96		10 077
Muut pitkäaikaiset sijoitukset	139		-1	138
Varat yhteensä	22 409	96	-1	22 504
Korollinen vieras pääoma	6 093	99		6 192
Muut varaukset	91		-3	88
Ostovelat ja muu lyhytaikainen vieras pääoma	1 058		-1	1 057
Oma pääoma ja vieras pääoma yhteensä	22 409	99	-4	22 504

Vuokrasopimusvelkojen ja vuokrasopimukseen liittyvien sitoumusten välinen täsmäytys siirtymähetkellä on esitetty alla:

milj. euroa

Vuokrasopimukseen liittyvät sitoumukset 31.12.2018	216
Vuokrasopimukset, jotka eivät ole vielä alkaneet, mutta joihin Fortum on sitoutunut	-41
Muuttuviin vuokriin perustuvat vuokrasopimukset, joita ei sisällytetä vuokrasopimusvelkaan	-16
Sovelletut helpotukset taseeseen merkitsemisestä	-12
Diskonttauksen vaikutukset	-28
Muut muutokset	-20
Vuokrasopimusvelat 1.1.2019	99

Käyttöoikeusomaisuuserät ovat pääosin toimistorakennuksia ja maa-alueita. Uusia IFRS 16:n mukaisia vuokrasopimuksia ei ole havaittu.

Taseeseen 1.1.2019 merkittyjen vuokrasopimusvelkojen painotettu keskimääräinen lisäluoton korko oli 1,9 %.

Katso laadintaperiaate ja lisätietoja ► [liitetiedossa 34](#) Vuokrasopimukset.

Muut standardit ja tulkinnat**Fyysisesti toteutettavat hyödykkeiden osto- ja myyntisopimukset (IFRS 9)**

Maaliskuussa 2019 IFRIC julkaisi agendapäätöksen koskien fyysisesti toteutettavien muiden kuin rahoituserien osto- ja myyntisopimusten käsittelyä (IFRS 9). Päätös selventää, miten IFRS 9 -standardia sovelletaan kiinteähintaisten hyödykkeiden myynti- ja ostosopimuksiin, jotka arvostetaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti, vaikka ne toteutetaankin fyysisinä toimituksina. IFRIC:in päätös käsittelee näiden sopimusten esittämistä tuloslaskelmalla, eikä päätöksellä ole vaikutusta kauden voittoon.

Agendapäätös koskee Fortumissa vain rajauttua määrää sopimuksia. Valtaosa Fortumin fyysisistä sopimuksista käytetään omiin oletettuihin hankinta-, myynti- tai käyttötarkoituksiin ja siksi niitä ei arvosteta käypään arvoon ("oman käytön poikkeus" IFRS 9:ssä). Fyysiset sopimukset muiden kuin rahoituserien ostamiseksi ja myymiseksi, jotka arvostetaan käypään arvoon käyvän arvon optiolla kumoamaan arvostuksesta johtuvaa tuloslaskelmaeroa, tai jotka eivät täytä oman käytön poikkeuksen kriteerejä, tai joille ei voida soveltaa suojauslaskentaa, arvostetaan käypään arvoon tuloslaskelman kautta. Vaikutukset käsitellään tulevaisuuden kassavirtaa suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutoksina, jotka oikaistaan liikevaihtoon sekä materiaaleihin ja palveluihin, -31 miljoonaa euroa ja -15 miljoonaa euroa, kun lasketaan Fortumin vaihtoehtoisia tunnuslukuja.

Muut 1.1.2020 alkaen käyttöön otettavat uudet standardit, muutokset ja tulkinnat

Muilla 1.1.2020 tai myöhemmin käyttöön otettavilla tilinpäätöshetken mennessä julkaistuilla uusilla standardeilla, standardimuutoksilla tai tulkinnoilla ei odoteta olevan merkittävää vaikutusta Fortumin tilinpäätökseen.

2 Kriittiset tilinpäätösarviot ja -harkinnat

Konsernitilinpäätöksen laatiminen IFRS- tilinpäätöskäytännön mukaisesti edellyttää, että yhtiön johto tekee tiettyjä arvioita ja oletuksia, jotka vaikuttavat raportoitavien varojen ja velkojen määriin, ehdollisten varojen ja velkojen esittämiseen konsernitilinpäätöksen laatimishetkellä sekä tuottojen ja kulujen määriin raportoitavalla kaudella.

Arvioita ja harkintoja arvioidaan jatkuvasti ja ne perustuvat historialliseen kokemukseen ja muihin tekijöihin, mukaan lukien odotuksiin tulevaisuuden tapahtumista, joiden uskotaan olevan perusteltuja. Toteutuneet tulokset ja ajoitus voivat kuitenkin erota näistä arvioista

Alla olevassa taulukossa on esitetty ne osa- alueet, jotka ovat tavanomaista monimutkaisempia tai joiden osalta on käytetty tavanomaista suuremmissa määrin harkintaa, tai joihin liittyvät oletukset ja arviot ovat konsernitilinpäätöksen kannalta merkittäviä. Taulukosta käy selville, mistä liitetiedosta löytyy enemmän tietoa edellä mainituista oletuksista ja arvioista.

Kriittiset tilinpäätösarviot ja -harkinnat	Liite
Harkintaa, jota on käytetty käytetty Uniperin hankintamenolaskelmassa	3 Yrityshankinnat, -myynnit ja myytävänä olevat omaisuuserät
Tytäryrityksen hankintojen kautta saatujen aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden käyvät arvot ja poistoajat	17, 18 Aineettomat hyödykkeet, Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet ja käyttöoikeusomaisuuserät
Aineettomien ja aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden sekä osakkuusyriyten ja yhteisyritysten arvonalentumistestauksessa käytetyt arviot ja oletukset	17, 18 Aineettomat hyödykkeet, Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet ja käyttöoikeusomaisuuserät
Ratkaisut, joita on tehty arvioitaessa Fortumin omistuksien luonnetta, yhteisjärjestelyjen luokittelua sekä yhteisjärjestelyistä aiheutuvia sitoumuksia	19 Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrityksiin
Tuleviin veroseuraamuksiin liittyvät oletukset ja arviot	28 Tuloverosaamiset ja -velat
Ydinvoimatuotantoon liittyvien varausten määrittämisessä tehtävät oletukset pitkän aikavälin kassavirtaennusteista	29 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat
Varausten arvioinnissa käytetyt oletukset	30 Muut varaukset
Tulevien eläkevelvoitteiden määrittämisessä käytetyt oletukset	31 Eläkevelvoitteet

3 Yrityshankinnat, -myynnit ja myytävänä olevat omaisuuserät

LAADINTAPERIAATTEET

MYYTÄVÄNÄ OLEVAT OMAISUUSERÄT

Omaisuuserät tai luovutettavien erien ryhmät luokitellaan myytävänä oleviksi, jos niiden kirjanpitoarvoa vastaava määrä tulee kertymään pääasiallisesti omaisuuserän myynnistä sen sijaan, että se kertyisi omaisuuserän jatkuvasta käytöstä. Jotta näin olisi, omaisuuserän tai luovutettavien erien ryhmän on oltava välittömästi myytävissä nykyisessä kunnossaan tällaisten omaisuuserien myynnissä yleisin ja tavanomaisin ehdoin, ja myynnin on oltava erittäin todennäköinen. Nämä omaisuuserät, tai luovutettavien erien ryhmän tapauksessa varat ja velat, esitetään konsernitaseessa erillään ja arvostetaan kirjanpitoarvoon tai myynnistä aiheutuvilla menoilla vähennettyyn käypään arvoon sen mukaan, kumpi näistä on alempi. Myytävänä oleviksi tai luovutettavien erien ryhmään kuuluviksi luokitelluista pitkäaikaisista omaisuuseristä ei tehdä poistoja.

KRIITTISET TILINPÄÄTÖSARVIOT JA -HARKINNAT: UNIPERIN HANKINTAMENOLASKELMA

Hankintamenolaskelman laatiminen edellyttää johdon harkintaa hankittujen varojen ja velkojen käypiä arvoja määrittäessä. Uniperin hankinnan osalta hankintamenolaskelma on laadittu perustuen julkisesti saatavilla oleviin tietoihin, koska Uniper on listattu yhtiö ja Fortumin kilpailija. Erityisistä olosuhteista johtuen hankintamenolaskelman laatiminen on edellyttänyt johdon harkintaa.

3.1 Yrityshankinnat

milj. euroa	2019	2018
Hankitut tytäryhtiöosakkeet (brutto)	13	36
Hankitut osakkuus- ja yhteisyritysosakkeet (brutto)	73	4 041
Hankitut muut osakkeet	20	11
Yhteensä	106	4 088

3.1.1 Uniper-investointi

Syyskuussa 2017 Fortum ja E.ON allekirjoittivat sopimuksen, jonka mukaan E.ONilla oli oikeus tarjota 46,65 %:n omistusosuutensa Uniper SE:ssä Fortumille julkisessa ostotarjouksessa. Fortum teki marraskuussa 2017 vapaaehtoisen julkisen ostotarjouksen kaikille Uniperin osakkeenomistajille. 8.1.2018 E.ON päätti osallistuvansa ostotarjoukseen. Helmikuussa 2018 Fortum ilmoitti, että yhtiön Uniper-ostotarjouksen lopullinen hyväksymisaste oli 47,12 %. Fortumin ostotarjouksen toteutuminen edellytti useamman kilpailu- ja sääntelyviranomaisen hyväksynnät. Lopulliset viranomaispäätökset saatiin 15.6.2018. Fortumilla on mahdollisuus hankkia lisää Uniperin

osakkeita Venäjän viranomaispäätösten asettamissa rajoissa 50 prosentin omistusosuuteen saakka. Ostotarjous saatettiin päätökseen 26.6.2018.

Ostotarjouksessa osakkeensa tarjonneille osakkeenomistajille maksettiin 21,31 euroa osaketta kohden. Osakkeenomistajat saivat myös Uniperin osingon vuodelta 2017, joka maksettiin varsinaisen yhtiökokouksen jälkeen kesäkuun 2018 alussa. Fortum maksoi yhteensä 3,7 miljardia euroa ostetuista osakkeista. Kauppahinnasta 1,95 miljardia euroa rahoitettiin kassavaroista ja 1,75 miljardia euroa ostotarjousta varten otetulla lainalla. Ostotarjous saatettiin päätökseen 26. kesäkuuta 2018 ja Fortumista tuli 47,35 %:n omistuksellaan Uniperin suurin osakkeenomistaja. Tämän jälkeen Fortum on hankkinut lisää osakkeita Uniperista ja omisti 49,99 % osakekannasta 31.12.2018. Vuoden 2019 aikana ei ole tapahtunut muutoksia osakeomistuksessa.

Fortum sopi 8.10.2019 ostavansa kaikki Elliott Management Corporation ja sen tytäryhtiöiden ("Elliott") sekä Knight Vinke Energy Advisors Limited ja sen tytäryhtiöiden ("Knight Vinke") hallinnoimat Uniperin osakkeet, yhteensä yli 20,5 %. Fortum maksaa yhteensä noin 2,3 miljardia euroa näistä osakkeista, mikä vastaa 29,93 euroa osakkeelta. Kun järjestely on saatu päätökseen, Fortumin osuus Uniperissa nousee yli 70,5 %:iin ja Fortumin Uniper-investoinnin kokonaisarvo noin 6,2 miljardiin euroon, mikä vastaa keskimäärin 23,97 euroa Uniperin osakkeelta. Fortum sai Uniper-järjestelylle viranomaishyväksynnän Yhdysvalloissa 30.12.2019. Järjestelyn loppuun saattaminen edellyttää vielä tavanomaista kilpailuviranomaisten hyväksyntää Venäjällä ja Fortum odottaa saattavansa järjestelyn loppuun vuoden 2020 ensimmäisen vuosineljänneksen loppuun mennessä. Fortum yhdistelee Uniperin tilinpäätökseensä tytäryhtiönä, kun järjestely on saatettu päätökseen.

Uniper on kansainvälinen energiayhtiö, joka toimii Euroopassa, Venäjällä ja lukuisilla muilla markkina-alueilla ympäri maailman. Uniperin liiketoiminta on hyvin linjassa Fortumin ydinosaamisen kanssa. Yhtiön voimallitukset sijaitsevat Euroopassa ja Venäjällä ja niiden sähköntuotantokapasiteetti on yhteensä noin 36 gigawattia. Yhtiöllä on myös mittavaa trading-liiketoimintaa ja kaasuväylyt Saksassa, Itävallassa sekä Ison-Britanniassa.

Uniperin vuoden 2018 liikevaihto oli 78,2 miljardia euroa, vertailukelpoinen käyttökate 1,5 miljardia euroa ja taseen loppusumma vuoden 2018 lopussa 51 miljardia euroa. Uniper työllistää noin 12 000 henkilöä. Uniperin osake noteerataan Frankfurtin pörssissä.

Uniper konsolidoidaan Fortum-konserniin osakkuusyhtiönä 30.6.2018 alkaen kolmen kuukauden viivellä. Katso lisätietoja ► **liitetieto 19** Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrityksiin.

Uniperin hankintamenolaskelma	milj. euroa
Kauppahinta yhteensä	3 968
Hankitut nettovarot 30.6.2018	5 512
Fortumin osuus Uniperin taseen liikearvosta 30.6.2018	-930
Käyvän arvon oikaisu 30.6.2018	-613
Hankittujen nettovarojen käyvät arvot 30.6.2018	3 968

Hankintamenolaskelma saatettiin päätökseen vuoden 2019 toisen neljänneksen aikana. Hankintamenolaskelman lähtöarvoina käytettiin Uniperin tasetta 30.6.2018, mutta hankittuihin varoihin ja velkoihin tehtiin yhteensä 613 miljoonan euron käyvän arvon oikaisu. Hankinnan välittömät kustannukset sisältävä kauppahinta 3 968 miljoonaa euroa esitetään Osuuksissa osakkuus- ja yhteisyrityksistä.

Fortumin osuus Uniperin taseen 930 miljoonan euron liikearvosta on oikaistu hankituista nettovaroista, koska liikearvo ei ole IFRS-standardien mukainen yksilöitävissä oleva omaisuuserä. Mahdolliset Uniperin tulevaisuudessa kirjaamat liikearvon alaskirjaukset, jotka kohdistuvat 30.6.2018 olemassa olleeseen liikearvoon, peruutetaan Fortumin osuudessa osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista.

Käyvän arvon oikaisu, 613 miljoonaa euroa, liittyy pääosin poliittisiin riskeihin ja riskeihin sääntely-ympäristössä, joista syntyvä epävarmuus on huomioitu tiettyjen energiantuotannossa käytettävien omaisuuserien käyvissä arvoissa. Käyvän arvon oikaisu peruutetaan Osuuksissa osakkuus- ja yhteisyrityksistä 20 vuoden kuluessa 1.1.2019 alkaen, noin 30 miljoonaa euroa vuosittain. Jos Uniper raportoi negatiivisia tulosvaikutuksia näihin omaisuuseriin liittyen, Fortum arvioi, täytyykö negatiivinen tulosvaikutus peruuttaa käyvän arvon oikaisua käyttäen. Jäljellä oleva käyvän arvon oikaisu verojen jälkeen 31.12.2019 oli 582 miljoonaa euroa.

Hankintamenolaskelman laatiminen edellyttää johdon harkintaa hankittujen varojen ja velkojen käypiä arvoja määritettäessä. Uniperin hankinnan osalta hankintamenolaskelma on laadittu perustuen julkisesti saatavilla oleviin tietoihin, koska Uniper on listattu yhtiö ja Fortumin kilpailija. Erityisistä olosuhteista johtuen hankintamenolaskelman laatiminen on edellyttänyt johdon harkintaa.

Katso lisätietoja Fortumin osuudesta Uniperin tuloksesta ► **liitetiedossa 19** Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrityksiin. Katso myös ► **liitetieto 35** Investointi- ja muut sitoumukset.

3.1.2 Tytäryrityshankinnat 2019

Toukokuussa 2019 Fortum ilmoitti, että Fortum ja Skellefteå Kraft järjestävät uudelleen Ruotsissa sijaitsevien Solbergin ja Blaikenin tuulipuistojensa yhteisomistuksen. Järjestelyn myötä Solbergin 76 megawatin tuulipuisto siirtyi kokonaan Fortumin omistukseen ja Blaikenin 248 megawatin tuulipuisto Skellefteå Kraftin omistukseen. Investoinnit Solbergiin ja Blaikenin divestointi sisältävät sekä osakkeita että käyttöomaisuutta. Järjestely saatiin päätökseen elokuussa 2019, ja sillä oli vain vähäinen vaikutus Fortumin rahavirtaan ja tulokseen.

3.1.3 Tytäryrityshankinnat 2018

Elokuussa 2018 Fortum hankki kolmen latvialaisen lämmöntuotantoyhtiön SIA BK Enerģijan, SIA Energy & Communicationin ja SIA Sprinon kaikki osakkeet sekä SIA Lake Developmentin koko osakekannan. Hankitut tuotantoyhtiöt jatkavat lämmön toimittamista Daugavpilsin alueen kaukolämpöyhtiölle, PAS Daugavpils Siltumtikliille.

Lokakuussa 2018 Fortum hankki Fincumet Groupin metallien kierrätykseen liittyvän liiketoiminnan. Kaupan yhteydessä Fortumin omistukseen siirtyi kolmen yhtiön koko osakekanta: Fincumet Oy, Niemen Romukauppa Oy ja NJS-Patentti Oy.

3.1.4 Muut osakehankinnat

Huhtikuussa 2017 Fortum ja RUSNANO päättivät 50/50 yhteistyösopimuksesta, jonka tavoite on varmistaa mahdollisuus takuuhinnan piirissä (CSA) olevan tuulivoiman rakentamiseen Venäjällä. RUSNANO on Venäjän valtion omistama kehitysyritys. Fortumin ja RUSNANON 50/50 omistama sijoitusrahasto voitti kesäkuussa 2017 Venäjän valtion tuulihuutokaupassa oikeuden rakentaa 1000 megawattia takuuhintaista tuulivoimakapasiteettia. Jokainen investointi päätetään tapauskohtaisesti sijoitusrahaston kokonaisvaltuutuksen puitteissa. Fortumin sijoitusrahastoon sijoittaman oman pääoman määrä on enintään 15 miljardia ruplaa (214 miljoonaa euroa). Pääoma sitoutuu mikäli investointipäätöksiä tehdään (noin 5 vuoden aikana). Vuoden 2019 aikana Fortum investoi 66 miljoonaa euroa (2018: 61) rahastoon.

3.2 Yritysmyyntit

milj. euroa	2019	2018
Myydyt tytäryhtiöosakkeet (brutto)	15	147
Myydyt osakkuus- ja yhteisyritysosakkeet (brutto)	10	160
Myydyt muut sijoitukset (brutto)	4	0
Yhteensä	30	306

3.2.1 Myytyt tytäryhtiöosakkeet

Vuoden 2019 aikana ei ole ollut olennaisia yritysmyyntejä.

Fortum allekirjoitti 20.12.2019 sopimuksen pohjoismaisten tuulivoimalaitostensa 80 %:n osuuden myynnistä Credit Suisse Energy Infrastructure Partnersin (CSEIP) hallinnoimille rahastoille. Myytävän 80 %:n osuuden velattoman kokonaisarvon arvioidaan olevan noin 250 miljoonaa euroa (sisältäen Sørfjord tuulipuiston, jonka rakentaminen on vielä kesken), josta 170 miljoonaa euroa kohdistuu vuoden 2020 ensimmäiselle vuosineljännekselle. Kaupan toteutuminen edellyttää tavanomaisia viranomaislupia EU:ssa ja se odotetaan saatettavan päätökseen vuoden 2020 ensimmäisellä neljänneksellä. Kaupalla on vähäinen positiivinen vaikutus Generation-segmentin vuoden 2020 ensimmäisen vuosineljänneksen vertailukelpoiseen liikevoittoon.

Fortum sopi 20.12.2019 Joensuun kaukolämpöliiketoiminnan myynnistä Savon Voima Oyj:lle. Kaupan velaton kokonaisarvo oli noin 530 miljoonaa euroa ja maksu suoritettiin 10.1.2020 kun myynti saatettiin päätökseen. Katso lisätietoja ► **liitetiedossa 39** Tilikauden jälkeiset tapahtumat.

Elokuussa 2018 Fortum myi 54 prosentin osuuden aurinkovoimayhtiöstään UK Climate Investmentsille (40 %) ja Elite Alfred Bergille (14 %). Kaupan kohteena olevalla yhtiöllä on Intiassa neljä toiminnassa olevaa aurinkovoimalaitosta. Pääoman tehokkaaseen hyödyntämiseen tähtäävän liiketoimintamallin mukaisesti myynnistä syntyvä 26 miljoonan euron tulosvaikutus on kirjattu Muut toiminnot -segmentin Vertailukelpoiseen liikevoittoon. Kaupan velaton kokonaisarvo mukaan lukien Fortumin vähemmistöosuus nettovelasta, joka ei kaupan myötä enää sisälly Fortum-konserniin, on 147 miljoonaa euroa. Huhtikuussa 2019 Elite Alfred Berg käytti optiotaan ostaa 2 %:n lisäosuuden Fortumilta.

Myydyt tytäryhtiöosakkeet - Vaikutus rahoitusasemaan

milj. euroa	2019	2018
Myydyt tytäryhtiöosakkeet (brutto)	15	147
Aineettomat hyödykkeet sekä aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	9	138
Muut pitkä- ja lyhytaikaiset varat	1	7
Likvidit varat	0	12
Korolliset lainat	0	-108
Muut velat ja varaukset	-1	-4
Myydyt nettovarot	9	45
Uudelleenluokiteltu osuuksiin osakkuus- ja yhteisyrityksissä	-	20
Myynnistä syntynyt tulosvaikutus	7	26

3.2.2 Muut yritysmyyntit

Elokuussa 2019 Solbergin ja Blaikenin tuulipuistojen yhteisomistuksen uudelleenjärjestely Skellefteå Kraftin kanssa saatiin päätökseen. Katso lisätietoja ► **liitetiedossa 3.1.2** Tytäryrityshankinnat 2019.

Kesäkuussa 2018 Fortum myi 10 prosentin omistusosuutensa Hafslund Produksjon Holding AS:stä Svartisen Holding AS:lle. Svartisen on norjalainen yhtiö, jonka omistajina ovat Vantaan Energia Oy, Oy Turku Energia - Åbo Energi Ab ja Oulun Seudun Sähkö. Fortum osti nyt myytävän osuuden Hafslund-omistusjärjestelyn yhteydessä vuonna 2017. Osakkeiden kauppahinta oli 160 miljoonaa euroa ja Fortum kirjasi 77 miljoonan euron myyntivoiton Generation-segmentin vuoden 2018 tulokseen.

3.3 Myytävänä olevat omaisuuserät

Fortumin osuus pohjoismaisista tuulivoimalaitoksista (lukuunottamatta Sørfjordin tuulipuistoa, jonka rakentaminen on vielä kesken) (Generation -segmentti) ja Joensuun kaukolämpöliiketoiminta (City Solutions -segmentti) on 31.12.2019 luokiteltu myytävänä oleviin omaisuuseriin.

milj. euroa	31.12.2019
Myytävänä olevat omaisuuserät	
Aineettomat hyödykkeet sekä aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet ja käyttöoikeusomaisuuserät	290
Muut pitkä- ja lyhytaikaiset varat	15
Likvidit varat	2
Yhteensä	307
Myytävänä oleviin omaisuuseriin liittyvät velat	
Vuokrasopimusvelat	6
Laskennalliset verovelat	20
Muut velat ja varaukset	26
Yhteensä	52

4 Rahoitusriskien hallinta

Fortumin Riskienhallinnan viitekehys ja tavoitteet, organisaation ja prosessien sekä strategisten, kestävän kehityksen, operatiivisten ja rahoitusriskien löytyvät Riskienhallinta osiosta toimintakertomuksessa.

4.1 Hyödykemarkkina- ja polttoaineriskit

Fortumin liiketoiminta on alttiina hintojen vaihtelulle sekä energian tuotannossa että myynnissä käytettävien hyödykkeiden volyymin. Pääsääntöisesti riskit liittyvät sähkön hintaan ja volyymiin, päästöjen hintaan sekä polttoaineiden hintaan että saatavuuteen. Fortum suojaa hyödykemarkkinariskejään vuosittain hyväksyttävien suojausohjeiden ja mandaattien mukaisesti.

4.2 Sähkön hinta- ja volyyimiriskit

Sähkön hintariskiä pohjoismaissa suojataan pääasiassa sähköjohdannaissopimuksilla, jotka toteutetaan Nasdaq Commodities hyödykepörssissä. Suojaustoiminnan päätavoite on vähentää sähkön hintavolatiliteetin vaikutusta tulokseen. Suojausstrategiat kattavat useita vuosia lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä riskinottomandaattien puitteissa. Näitä suojausstrategioita arvioidaan jatkuvasti niin sähkön, kuin muiden hyödykehintojen, vesitilanteen ja muiden oleellisten parametrien muuttuessa. Generation-segmentin sähkön myynnin suojaus tehdään euroissa Pohjoismaisella tasolla käsittäen sekä Suomen että Ruotsin. Näiden suojausten valuuttakomponenttia ei tällä hetkellä suojata Ruotsissa.

Fortumin herkkyys pohjoismaissa sähkön markkinahinnalle määräytyy tietyn ajanjakson suojausasteen mukaan. Suojaustaso 31.12.2019 oli noin 75 % Generation-segmentin ennustetusta pohjoismaisesta sähkön myyntivolyymin kalenterivuodelle 2020 hinnalla 34 EUR/MWh ja noin 40 % kalenterivuodelle 2021 hinnalla 33 EUR/MWh. Jos tuotantomäärät, suojaustaso tai kustannusrakenne eivät muutu, vaikuttaisi markkinahinnan yhden euron suuruinen muutos megawattitunnilta Fortumin vuoden 2020 vertailukelpoiseen liikevoittoon noin 11 miljoonaa euroa ja vuonna 2021 noin 27 miljoonaa euroa. Tässä herkkyysanalyysissä on käytetty 45 TWh:n volyymin, joka sisältää Generation-segmentin sähköntuotannon myynnin Suomen ja Ruotsin spot-markkinoille ilman vähemmistöosakkaiden osuutta sähköstä ja muita läpikulkueriä pois lukien Fortumin hiililauhteen tuotannon volyymin. Tämä volyymin on voimakkaasti riippuvainen hintatasosta, vesitilanteesta, vuosihuoltojaksojen pituudesta ja voimalaitosten käytettävyydestä. Herkkyys on laskettu ainoastaan sähkön hinnan muutokselle. Vesitilanne, lämpötila, tuuliolosuhteet, hiilidioksidin päästöoikeuksien hinnat, polttoaineiden hinnat, taloudellinen kehitys, sähkön siirtokapasiteetti sekä tuonti-/vientitilanne vaikuttavat kaikki sähkön hintaan lyhyellä aikavälillä ja näiden tekijöiden vaikutuksia ei voida esittää erillisinä.

Venäjällä sähkön hinta muodostaa pääosan markkinariskistä. Sähkön hinta korreloi merkittävästi kaasun hinnan kanssa. Sähkön hintariski suojataan osittain kiinteähintaisilla kahdenvälisillä sopimuksilla mutta suurin osa sähkön myynnistä altistuu hintariskille.

4.2.1 IFRS 7:n mukainen herkkyysanalyysi

Herkkyysanalyysi osoittaa sähköjohdannaisista aiheutuvan herkkyuden kuten IFRS 7 -standardissa on määritelty. Näitä rahoitusjohdannaisia käytetään suojaustoimintaan Fortumissa. Herkkyudet on laskettu 31.12.2019 (31.12.2018) positioille. Positioita hallinnoidaan aktiivisesti päivittäisessä liiketoiminnassa ja siksi herkkyudet vaihtelevat hetkestä toiseen. Herkkyysanalyysi sisältää ainoastaan johdannaisista syntyvän markkinariskin eli suojattavan fyysisen sähkön myynnin ja oston hintariskiä ei ole analyysissä mukana. Herkkyys on laskettu sillä oletuksella, että sähkötermiinien ja futuurien noteeraus Nasdaq Commodities ja EEX:ssä muuttuisi yhden euron megawattitunnilta ajanjaksolla, jolla Fortumilla on johdannaisia.

IFRS 7:n mukainen herkkyysanalyysi

+/- 1 EUR/MWh muutos sähkötermiinien ja futuurien noteerauksissa, milj. euroa	Vaikutus	2019	2018
Vaikutus tulokseen ennen veroja	-/+	4	1
Vaikutus omaan pääomaan	-/+	49	56

4.2.2 Sähköjohdannaiset

Seuraavissa taulukoissa on esitetty konsernin sähköjohdannaiset, joita käytetään pääasiassa sähkön hintariskin suojaamiseen. Käyvät arvot edustavat taseeseen kirjattuja arvoja. Katso myös ► **liitetieto 15** Rahoitusvarat ja rahoitusvelat luokittain, käypien arvojen arviointi sekä ► **liitetieto 8** Johdannaisien käypien arvojen muutokset sekä suojausten kohteet tuloslaskelmassa.

Sähköjohdannaiset instrumenteittain 2019

	Määrä, TWh				Käypä arvo, milj. euroa		
	Alle 1 vuosi	1–5 vuotta	Yli 5 vuotta	Yhteensä	Positiivinen	Negatiivinen	Netto
Sähköjohdannaiset	31	22	0	53	467	571	-105
Yhteensä							
Netotukset sähköpörssiä vastaan ¹⁾					-372	-372	0
Yhteensä					95	199	-105

Sähköjohdannaiset instrumenteittain 2018

	Määrä, TWh				Käypä arvo, milj. euroa		
	Alle 1 vuosi	1–5 vuotta	Yli 5 vuotta	Yhteensä	Positiivinen	Negatiivinen	Netto
Sähköjohdannaiset	29	26	0	55	848	1 712	-864
Yhteensä							
Netotukset sähköpörssejä vastaan ¹⁾					-701	-701	0
Yhteensä					147	1 011	-864

1) Kun sähköpörsseiden kanssa tehdyillä standardijohdannaissopimuksilla on samanaikainen toimitus, saamiset ja velat netotetaan.

Hyödykejohdannaisten erääntyminen

Taulukossa esitetyt luvut ovat käypiä arvoja.

milj. euroa	2019				2018			
	Alle 1 vuotta	1–5 vuotta	Yli 5 vuotta	Yhteensä	Alle 1 vuotta	1–5 vuotta	Yli 5 vuotta	Yhteensä
Sähköjohdannaiset, velat	147	52	0	199	706	305	0	1 011
Sähköjohdannaiset, saamiset	82	13	0	95	94	53	0	147
Muut hyödykejohdannaiset, velat	52	11	0	63	77	13	0	90
Muut hyödykejohdannaiset, saamiset	34	10	0	44	116	24	0	140

4.3 Polttoaineen hintariskit

Polttoaineiden hintariski on Fortumilla tietyssä määrin rajattu johtuen joustavasta tuotantokapasiteetista, joka mahdollistaa polttoaineiden vaihtamisen markkinatilanteen mukaan. Jäljellejäävää polttoaineen hintariskiä pienennetään kiinteähintaisilla ostosopimuksilla tai hyödykejohdannaiksilla, kuten hiili- ja kaasujohtannaiksilla. Nämä johdannaiset sisältyvät yllä olevaan taulukkoon rivillä "Muut hyödykejohdannaiset".

4.4 Päästöoikeuksiin liittyvät hinta- ja volyyimiriskit

Osa Fortumin voiman- ja lämmöntuotannosta on päästöoikeuskaupan piirissä. Fortum hallinnoi hiilidioksidin (CO₂) päästöoikeuksien hinta- ja volyyimiriskiä käyttämällä hiilidioksidifutuuureja. Suurin osa hiilidioksidifutuuureista täyttää oman käytön kriteerit ja ne arvostetaan hankintahintaan. Osaa hiilidioksidifutuuureista käsitellään taseessa johdannaisina ja ne sisältyvät yllä olevan taulukon riveille "Muut hyödykejohdannaiset".

4.5 Rahoitus ja likviditeetin hallinta

Fortumin liiketoiminta on pääomavaltaista, ja konsernilla on hajautettu luottosalkku, joka koostuu pääasiassa pitkäaikaisesta euromääräisestä rahoituksesta. Pitkäaikainen rahoitus koostuu pääasiallisesti joukkovelkakirjalainoista, joita on laskettu liikkeelle Fortumin EMTN-ohjelman (Euro Medium Term Note programme) puitteissa sekä erilaisista kahdenkeskisistä ja syndikoiduista rahoitusjärjestelyistä usean eri rahoituslaitoksen kanssa.

Rahoitusta on pääasiassa nostettu emoyhtiötasolla ja jaettu sisäisesti erilaisten sisäisten rahoitusjärjestelyjen kautta. Esimerkiksi Fortumin liiketoiminta Venäjällä on rahoitettu konsernin sisäisillä pitkäaikaisilla ruplamääräisillä lainoilla. Sisäiset ruplamääräiset lainasaamiset on suojattu ulkoisilla valuuttatermiinisopimuksilla pienentäen konsernin sisäisen lainanantajan valuuttariskiä. Ulkoisesta velasta 31.12.2019 oli 89 % (2018: 95 %) emoyhtiö Fortum Oyj:n nostamaa.

Fortumin korollinen velka 31.12.2019 oli yhteensä 6 688 miljoonaa euroa (2018: 6 093). Korollinen nettovelka oli 5 260 miljoonaa euroa (2018: 5 509) sisältävät 4 miljoonaa euroa nettovelkaa liittyen 2019 lopussa myytävänä oleviin omaisuuseriin.

Fortum hallitsee likviditeetti- ja jälleenrahoitusriskejä kassavaroilla ja keskeisten yhteistyöpankkien kanssa tehtyjen valmiusluottosopimusten avulla. Konsernilla on aina oltava käytettävissään käteisvaroja tai niihin verrattavissa olevia jälkimarkkinakelpoisia arvopapereita sekä käyttämättömiä valmiusluottoja (tililuotot mukaan lukien) kattamaan kaikki 12 seuraavan kuukauden aikana erääntyvät lainat. Likvidien varojen ja käyttämättömien valmiusluottolimiittien tulee kuitenkin aina olla vähintään 500 miljoonaa euroa.

Vuoden 2019 lopussa 12 seuraavan kuukauden aikana erääntyviä lainoja oli yhteensä 551 miljoonaa euroa (2018: 1 086), likvidit varat olivat 1 433 miljoonaa euroa (2018: 584).

Vuoden 2019 viimeisellä neljänneksellä Fortum allekirjoitti sopimuksen 8,3 miljardin euron luottolimiiteistä Uniperin osakkeiden hankintaa varten 8.10.2019 ilmoitetun mukaisesti. Joulukuun 2019 lopussa luottolimiittien yhteismäärä ja nostamaton määrä oli 10,1 miljardia euroa (2018: 1,8). Fortum peruutti 3,0 miljardia euroa näistä uusista luottolimiiteistä 7.1.2020.

Lainojen erääntyminen

milj. euroa	2019
2020	551
2021	526
2022	1 036
2023	1 093
2024	303
2025 ja myöhemmin	3 071
Yhteensä	6 580

Katso lisätietoa ► [liitetiedossa 27](#) Korolliset velat.

Diskonttaamattomien vuokrasopimusvelkojen erääntyminen

milj. euroa	2019
Vuoden sisällä erääntyvät	20
Yli vuoden, mutta viiden vuoden sisällä erääntyvät	52
Yli viiden vuoden kuluttua erääntyvät	65
Yhteensä	137

Katso lisätietoa ▶ **liitetiedossa 34** Vuokrasopimukset.

Likvidit varat sekä tärkeimmät luottolimitit ja luotto-ohjelmat 2019

milj. euroa	Kokonais- määrä	Nostettu määrä	Jäljellä
Likvidit varat			
Rahat ja pankkisaamiset			1 357
Talletukset ja arvopaperit yli kolme kuukautta			76
Yhteensä			1 433
joista Venäjällä (PAO Fortum)			201
Luottolimitit			
1 750 miljoonan euron syndikoitu luottolimiitti	1 750	-	1 750
8 300 miljoonan euron syndikoitu luottolimiitti ¹⁾	8 300	-	8 300
Luotolliset tilit	50	-	50
Yhteensä	10 100	0	10 100
Luottolimitit (ei sitoumuksia)			
Fortum Oyj, yritystodistusohjelma 1 000 milj. euroa	1 000	10	990
Fortum Oyj, yritystodistusohjelma 10 000 milj. SEK	957	0	957
Fortum Oyj, EMTN-ohjelma 8 000 milj. euroa	8 000	4 196	3 804
Yhteensä	9 957	4 206	5 751

1) Vuoden 2019 neljännellä neljänneksellä Fortum allekirjoitti 8,3 miljardin euron luottolimiitin 8.10.2019 julkistettua Uniper osakkeiden ostoa varten. Fortum peruutti uusista luottolimiiteistä 3,0 miljardia euroa 7.1.2020.

Likvidit varat sekä tärkeimmät luottolimitit ja luotto-ohjelmat 2018

milj. euroa	Kokonais- määrä	Nostettu määrä	Jäljellä
Likvidit varat			
Rahat ja pankkisaamiset			556
Talletukset ja arvopaperit yli kolme kuukautta			29
Yhteensä			584
joista Venäjällä (PAO Fortum)			317
Luottolimitit			
1 750 miljoonan euron syndikoitu luottolimiitti	1 750	-	1 750
Luotolliset tilit	50	-	50
Yhteensä	1 800	0	1 800
Luottolimitit (ei sitoumuksia)			
Fortum Oyj, yritystodistusohjelma 500 milj. euroa	1 000	180	820
Fortum Oyj, yritystodistusohjelma 5 000 milj. SEK	975	27	948
Fortum Oyj, EMTN-ohjelma 8 000 milj. euroa	8 000	2 448	5 552
Yhteensä	9 975	2 655	7 320

Likvidit varat olivat 1 433 miljoonaa euroa (2018: 584), sisältäen PAO Fortumin rahat ja pankkitalletuksia 201 miljoonaa euroa (2018: 317).

Katso myös ▶ **liitetieto 24** Likvidit varat.

Korollisten velkojen ja johdannaissopimusten erääntyminen

Alla esitetyt määrät ovat korollisten velkojen sekä korko- ja valuuttajohdannaisten diskonttaamattomia kassavirtoja, poislukien leasing sopimukset (tulevat koronmaksut ja lyhennykset).

milj. euroa	2019				2018			
	Alle 1 vuosi	1–5 vuotta	Yli 5 vuotta	Yhteensä	Alle 1 vuosi	1–5 vuotta	Yli 5 vuotta	Yhteensä
Korolliset velat	661	3 207	3 333	7 201	1 212	3 616	1 792	6 620
Korko- ja valuuttajohdannaisiin liittyvät velat	4 163	807	91	5 061	3 665	682	16	4 363
Korko- ja valuuttajohdannaisiin liittyvät saamiset	-4 117	-821	-99	-5 037	-3 736	-726	-20	-4 482
Yhteensä	707	3 193	3 325	7 225	1 141	3 572	1 788	6 501

Tilinpäätöspäivänä avoinna olevien valuutta- ja korkojohdannaisten keskipurssi oli Ruotsin kruunuissa 10,534 ja Venäjän ruplissa 71,230.

4.6 Korkoriski ja valuuttariski

4.6.1 Korkoriskit

Fortumin riskimandaattien mukaan velkasalkun keskimääräisen duraation on oltava aina 12–36 kuukautta ja korkojen muutokset eivät saa vaikuttaa konsernin nettokorkomenoihin seuraavan liukuvan 12 kuukauden jaksolla enemmän kuin 50 miljoonaa euroa. Koronhallintastrategioita arvioidaan ja kehitetään näiden valtuuksien puitteissa, jotta löydetään optimaalinen suhde riskien ja rahoituskustannusten välillä.

Vuoden 2019 lopussa Fortumin nettovelkasalkun (johdannaiset mukaan lukien) keskimääräinen duraatio oli 2,6 vuotta (2018: 1,6). Noin 65 % (2018: 79 %) velkasalkusta oli vaihtuvakorkoisia tai seuraavien 12 kuukauden aikana jälleenrahoitettavia kiinteäkorkoisia lainoja. Virtariski, joka lasketaan perusversion nettokorkokuluennusteen ja ääritapausennusteen erotuksena Fortumin nettovelkasalkulle seuraavan 12 kuukauden aikana, oli 10 miljoonaa euroa (2018: 13).

Pääasiassa euromääräisistä lainoista koostuvan lainasalkun keskimääräinen korkokulu tilinpäätöspäivänä oli 1,6 % (2018: 1,7 %). Osa ulkoisista lainoista, 787 miljoonaa euroa (2018: 686), on vaihdettu johdannaissopimuksilla Venäjän ruplamääräisiksi. Näiden lainojen keskimääräinen korkokulu tilinpäätöspäivänä oli 7,8 % sisältäen Venäjän ruplasuojauksen kulut (vuoden 2018 lopussa: 8,3 %). Lainojen ja johdannaisten keskipurssi 31.12.2019 oli 2,3 % (2018: 2,4 %). Lainojen ja johdannaisten keskipurssi vuonna 2019 oli 2,7 % (2018: 3,0 %).

Sijoitusten keskipurssi ilman Venäjän talletuksia 31.12.2019 oli -0,13 % (2018: -0,11 %). PAO Fortumissa likvidien varojen määrä oli 201 miljoonaa euroa (2018: 317), joiden keskimääräinen korkotuotto tilinpäätöspäivänä oli 3,9 %.

4.6.2 Valuuttariskit

Fortumin politiikkana on suojata huomattavat transaktioriskit paikallisella tasolla jokaisen yhtiön raportointivaluutassa, jotta välttyttäisiin tuloslaskelman kurssieroilta. Suojaus tapahtuu pääasiassa termiinisopimuksilla. Poikkeuksen muodostaa Generation-segmentin sähkön myynnin suojaus Ruotsissa, jossa valuuttakomponenttia ei tällä hetkellä suojata.

Translaatiopositiot Fortumissa eivät ole tyypillisesti suojattuja, koska pääosan omaisuudesta katsotaan olevan pitkäaikaista strategista omistusta. Fortumissa tämä tarkoittaa pääasiassa yhtiöitä Ruotsissa, Venäjällä, Norjassa ja Puolassa, joiden kotivaluutta ei ole euro.

Transaktioposition valuuttariskin määrittelyssä käytetään absoluuttisia eurovasta-arvoja per valuutta. Avoimen transaktioposition mandaatti on 50 miljoonaa euroa. Avoin transaktiopositio 31.12.2019 ilman Generation-segmentin EUR/SEK positiota oli 1 miljoonaa euroa (2018: 6). Avoin translaatiopositio 31.12.2019 oli 8 292 miljoonaa euroa (2018: 7 723). Jos euro olisi ollut tilinpäätöshetkellä 5 % heikompi/vahvempi, olisi transaktioposition vaikutus tulokseen ollut + 0.04/-0.04 miljoonaa euroa (2018: +0.3/-0.3) ja translaatioposition vaikutus omaan pääomaan +414/-414 miljoonaa euroa (2018: +386/-386).

Konsernirahoituksen transaktiopositio

milj. euroa	2019			2018		
	Netto-positio	Suojaus	Avoin	Netto-positio	Suojaus	Avoin
RUB	570	-570	0	541	-541	0
SEK	1 439	-1 440	-1	969	-969	0
PLN	439	-439	1	366	-365	0
NOK	245	-244	0	296	-290	6
INR	132	-132	0	93	-93	0
USD	-147	147	0	-117	116	0
Muut	-4	5	1	-16	16	0
Yhteensä	2 674	-2 673	1	2 132	-2 126	6

Transaktiopositio koostuu jo sovituista tai ennustetuista valuuttamääräisistä eristä ja kassavirroista.

Transaktiopositio jaetaan tase- ja kassavirtapositioniin. Tasepositiossa ovat valuuttamääräiset saamiset ja velat kuten talletukset ja lainat sekä myyntisaamiset ja ostovelat muussa kuin yhtiön kotivaluutassa. Kassavirtapositionissa on tulevia ennustettuja tai sovittuja valuuttamääräisiä kassavirtoja, jotka syntyvät liiketoiminnoista, kuten myynneistä, ostoista tai investoinneista. Transaktioposition nettoero kirjataan rahoitustuottoihin ja -kuluihin, kun ne liittyvät rahoituseriin ja kun ne liittyvät myyntisaamisiin ja ostovelkoihin ne kirjataan liikevoittoon sisältyviin eriin. Kassavirran suojauslaskennan vaatimukset täyttävät kaupat kirjataan omaan pääomaan.

Fortumin politiikan mukaan tasepositiot suojataan, jotta vältetään tuloslaskelman kurssierot. Ulkoinen rahoitus on pääasiallisesti euromääräistä, joten konsernin tasepositio liittyy lähinnä tytäryhtiöiden rahoittamiseen euro-

alueen ulkopuolella. Tämän taseposition suojauksiin Fortum ei sovelle suojauslaskentaa, koska tulosvaikutukset netottuvat tuloslaskelmassa. Johdannaisten realisoituneilla kassavirroilla on vaikutus konsernin rahavirtalaskelmaan. Vuonna 2019 positiivinen vaikutus oli 14 miljoonaa (2018: 231).

Sovitut kassavirtaerät suojataan, jotta vältytään tulevien kassavirtojen vaihteluilta. Suojaukseen käytetään yleensä valuuttajohdannaisia, jotka kohdistetaan alla olevan kassavirran eräpäivän mukaan. Fortumilla on sekä valuuttariskin kassavirtasuojauksia, joihin sovelletaan suojauslaskentaa, että valuuttariskin suojauksia, joihin ei IFRS:n mukaisesti sovelleta suojauslaskentaa. Ne valuuttariskin liittyvät kassavirran suojaukset, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa, suojaavat etupäässä sähköjohdannaisia. Suojaukset, jotka eivät ole erääntyneet, aiheuttavat liikevoiton volatilitteettia.

Konsernin translaatiopositio

milj. euroa	2019			2018		
	Netto- investointi	Suojaus	Avoim	Netto- investointi	Suojaus	Avoim
RUB	2 612	-222	2 391	2 364	-144	2 220
SEK	3 964	-144	3 821	3 704	-244	3 460
NOK	1 662	-	1 662	1 625	-	1 625
PLN	266	-	266	291	-	291
Muut	154	-	154	128	-	128
Yhteensä	8 656	-365	8 292	8 111	-388	7 723

Translaatiopositio sisältää nettoinvestoinnit ulkomaisiin tytä- ja osakkuusyhtiöihin. Konsernitiilinpäätöksessä kurssierot, jotka syntyvät ulkomaisiin yrityksiin tehtyjen nettosijoitusten muuntamisesta, kirjataan omaan pääomaan. Pääasiassa Venäjän ruplasta ja Ruotsin kruunusta johtuva muuntoeron nettomuutos vuonna 2019 vaikutti konsernin emoyhtiön omistajille kuuluvaan omaan pääomaan 253 miljoonaa euroa (2018: -518). Osa tästä translaatiopositivista on suojattu ja suojaustuloksen kurssivaikutus vuonna 2019 oli -14 miljoonaa euroa (2018: 24).

Korko- ja valuuttajohdannaiset instrumenteittain 2019

milj. euroa	Nimellismäärä Erääntymisprofiili				Käypä arvo		
	Alle 1 vuosi	1–5 vuotta	Yli 5 vuotta	Yhteensä	Positiivinen	Negatiivinen	Netto
Valuuttatermiinit	3 925	359	-	4 284	11	57	-45
Koronvaihtosopimukset	-	2 715	1 525	4 240	153	53	100
Koron- ja valuuttavaihtosopimukset	104	263	-	367	8	17	-10
Yhteensä	4 029	3 337	1 525	8 891	172	127	45
Josta pitkäaikaisia					156	74	82
Lyhytaikaisia					16	53	-37

Korko- ja valuuttajohdannaiset instrumenteittain 2018

milj. euroa	Nimellismäärä Erääntymisprofiili				Käypä arvo		
	Alle 1 vuosi	1–5 vuotta	Yli 5 vuotta	Yhteensä	Positiivinen	Negatiivinen	Netto
Valuuttatermiinit	3 240	310	-	3 550	43	20	23
Koronvaihtosopimukset	1 515	2 242	225	3 982	159	70	88
Koron- ja valuuttavaihtosopimukset	383	265	-	648	66	-	66
Yhteensä	5 137	2 817	225	8 179	268	90	178
Josta pitkäaikaisia					152	44	108
Lyhytaikaisia					116	46	70

4.7 Luottoriskit

Kaikkien vastapuolien kanssa tehdyt sopimukset altistavat Fortumin vastapuoliriskille.

Johdannaissopimuksiin liittyvät luottoriskit ovat usein epävakaita. Suurin osa hyödykejohdannaisten vaihdannasta ja selvityksestä tapahtuu julkisessa pörssissä tai selvitysyhtiössä, kuten Nasdaq Clearing AB:ssa, tai selvityspankkien kautta. Kaupankäynti vastapuolien kanssa on rajoitettu luotettaviin vastapuoliin, jotka toimivat rahoitus- tai hyödykemarkkinoilla. Valuutta- ja korkojohdannaisten vastapuolet on rajattu hyvän luottoluokituksen (investment grade) saaneisiin pankkeihin ja rahoituslaitoksiin. Vastapuolista valtaosan kanssa on voimassa ISDA -sopimukset, johon sisältyy netotusoikeus ja joissain tapauksissa Credit Support Annex -sopimus. Hyödykejohdannaisten osalta kauppaa käydään vain sellaisten vastapuolien kanssa, jotka ovat luottokelpoisia. Vastapuolista valtaosan kanssa on voimassa puitesopimukset, kuten ISDA, FEMA ja EFET, joissa on netotusoikeudet.

Likviditeetti- ja jälleenrahoitus vaatimuksista johtuen, Fortumilla on useaan pankkiin tai rahoituslaitokseen kohdistuva luotto- ja vastapuoliriski. Suurin osa luottoriskeistä kohdistuu luottokelpoisiin pankkeihin, joiden asiakas Fortum on. Luottoriskiä sisältyy myös Venäjän rahoituslaitoksiin, joihin Fortum tekee talletuksia, sekä pankkien antamiin toimittaja- ja sopimusvastapuolivakuuksiin. Venäjän talletukset on keskitetty luottokelpoisimmille, valtion omistamille tai kontrolloimille pankeille. Pankki- ja rahoituslaitosten luottokelpoisuutta seurataan siten että riskiä pienentäviä toimenpiteitä voidaan tehdä, jos pankkien luottoluokitukset ja taloudellinen tilanne muuttuvat. Venäjää koskevien taloudellisten pakotteiden kehittymistä seurataan osana valvontaprosessia.

Asiakkaisiin liittyvä luottoriski on jakautunut laajasti teollisiin vastapuoliin, pienyrityksiin ja kuluttaja-asiakkaisiin eri maantieteellisillä alueilla. Pääosa vastapuoliriskipositioista on Pohjoismaissa, Puolassa ja Venäjällä. Sähkö- ja lämpöasiakkaiden luottotappioriski on suurempi Venäjällä kuin Pohjoismaissa.

4.7.1 Rahoitusvarojen luottoriskin arviointi

Fortum kirjaa odotettavissa olevat luottotappiot jaksotettuun hankintamenoön luokitelluista rahoitusvaroista jokaisena raportointipäivänä. Arvonalentuminen perustuu odotettavissa olevien luottotappioiden malliin (Expected Credit Loss, ECL), joka korvasi IAS 39 mukaisen luottotappiomallin. Uutta arvonalentumistapaa käytetään rahoitusvaroihin kuten myyntisaamisiin, lainasaamisiin ja hyödykepörssiin vakuudeksi annettuihin käteisvaroihin. Odotettu luottotappio lasketaan yksittäisten sopimusten perusteella talletuksiin, yritystodistuksiin ja lainasaamisiin. Arvonalentumistappiota ei kirjata pankkeihin talletettuihin käteisvaroihin. Tämän mallin mukaisesti odotettavissa olevat luottotappiot perustuvat yksittäisen vastapuolen maksukyvyttömyysriskin arviointiin. Maksukyvyttömyysriski arvioidaan jokaisena raportointipäivänä luottoluokituksen perusteella sen määrittämiseksi, onko luottoriski merkittävästi kasvanut. Luottoluokituksen muutos hyvästä luottoluokituksesta (investment grade) alhaisempaan luottoluokituksen (non- investment grade) merkitsee luottoriskin merkittävää kasvua. Jos rahoitusvaroihin liittyvä luottoriski ei ole kasvanut merkittävästi alkuperäisen kirjauksen jälkeen, luottotappiovarauksen osuus on 12 kuukauden odotettavissa olevien luottotappioiden määrä. Jos rahoitusvaroihin liittyvä luottoriski on lisääntynyt merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen, luottotappiovaraus vastaa odotettavissa olevaa luottotappiota luoton koko elinkaaren osalta. Luottoriski ei ole merkittävästi noussut vuoden 2019 aikana. Talletusten, yritystodistusten ja lainasaamisten luottotappiovaraus oli yhteensä 1 miljoonaa euroa 31.12.2019. Alla on esitetty vastapuolittain korolliset saatavat mukaan lukien pankkitalletukset ja taseen saamisina esitetyt johdannaisinstrumentit.

Rahoitusvarojen luottoriskin arviointi

milj. euroa	2019		2018	
	Tasearvo	josta erääntynyt	Tasearvo	josta erääntynyt
Saamiset yhtiöiltä, joilla hyvä luottokelpoisuus (investment grade)				
Pankkitalletukset ja yritystodistukset	1 099	-	168	-
Korko- ja valuuttajohdannaisten käyvät arvot	172	-	268	-
Sähkö- ja muiden hyödykejohdannaisten käyvät arvot	4	-	58	-
Saamiset yhteensä yhtiöiltä, joilla on hyvä luottokelpoisuus	1 275	-	494	-
Saamiset energiapörssiä				
Johdannaisten käyvät arvot Nasdaq Commodities	54	-	76	-
Johdannaisten käyvät arvot European Energy Exchange AG:sta	0	-	4	-
Johdannaisten käyvät arvot Polish Power Exchangesta	4	-	75	-
Saamiset energiapörssiä yhteensä	58	-	155	-
Saamiset osakkuusyhtiöiltä ja yhteisyrityksiltä				
Lainasaamiset	625	-	641	-
Sähkö- ja muiden hyödykejohdannaisten käyvät arvot	4	-	22	-
Saamiset osakkuusyhtiöiltä ja yhteisyrityksiltä yhteensä	629	-	663	-
Muut saamiset				
Yritystodistukset	156	-	46	-
Venäjän pankkitalletukset, joilla alempi luottoluokitus	60	-	260	-
Pantatut varat vakuudeksi hyödykejohdannaispörssille	65	-	379	-
Saaminen SIBURilta, joka liittyy myytyihin OOO Tobolsk CHP:n osakkeisiin	57	-	70	-
Lainasaamiset ja muut korolliset saamiset	6	-	2	-
Sähkö- ja muiden hyödykejohdannaisten käyvät arvot	72	-	53	-
Muut saamiset yhteensä	416	-	810	-
Yhteensä	2 378	-	2 122	-

Talletukset ja arvopaperit

Oheisissa taulukoissa on esitetty pankkitalletuksien, yritystodistuksien ja johdannaisten käyvät arvot luottoluokittain.

milj. euroa	2019	2018
Vastapuolet ulkopuolisten luottoluokitusten mukaan (Standard & Poor's, Fitch ja/tai Moody's) Hyvä luottokelpoisuus (investment grade)		
AAA	-	-
AA+/AA/AA-	198	62
A+/A/A-	545	30
BBB+/BBB/BBB-	356	76
Hyvä luottokelpoisuus (investment grade) yhteensä	1 099	168
Alemmat luottoluokitukset (non-investment grade)		
BB+/BB/BB-	60	260
B+/B/B-	-	-
Alle B-	-	-
Alemmat luottoluokitukset (non-investment grade) yhteensä	60	260
Vastapuolet ilman ulkopuolista luottoluokitusta (Standard & Poor's, Fitch ja/tai Moody's)		
Valtiot ja kunnat	-	-
Fortum luokitus 5 - alin riski	156	46
Fortum luokitus 4 - alhainen riski	-	-
Fortum luokitus 3 - normaali riski	-	-
Fortum luokitus 2 - korkea riski	-	-
Fortum luokitus 1 - korkein riski	-	-
Ei luokitusta	-	-
Ei ulkopuolista luokitusta yhteensä	156	46
Yhteensä	1 315	474

Yllä olevien lisäksi rahaa muilla pankkitileillä oli yhteensä 118 miljoonaa euroa 31.12.2019 (2018: 110).

Katso ▶ **liitetieto 24** Likvidit varat.

Korko- ja valuuttajohdannaiset

milj. euroa	2019		2018	
	Saamiset	Netto- summa ¹⁾	Saamiset	Netto- summa ¹⁾
Vastapuolet ulkopuolisten luottoluokitusten mukaan (Standard & Poor's; Fitch ja/tai Moody's) Hyvä luottokelpoisuus (investment grade)				
AAA	-	-	-	-
AA+/AA/AA-	14	0	46	26
A+/A/A-	137	15	180	59
BBB+/BBB/BBB-	20	10	42	24
Hyvä luottokelpoisuus (investment grade) yhteensä	172	24	268	109
Osakkuusyhtiöt ja yhteisyritykset yhteensä	-	-	-	-
Vastapuolet ilman ulkopuolista luottoluokitusta (Standard & Poor's, Fitch ja/tai Moody's)				
Yhteensä	172	24	268	109

1) Nettosumma sisältää Credit Support Annex -sopimuksella saadun rahamäärän 65 miljoonaa euroa (2018: 75).

Sähkö-, hiili-, kaasu-, öljyjohdannaiset ja CO2 päästöoikeussopimukset johdannaiskäsittelyn piirissä

milj. euroa	2019		2018	
	Saamiset	Netto-summa	Saamiset	Netto-summa
Vastapuolet ulkopuolisten luottoluokitusten mukaan (Standard & Poor's, Fitch ja/tai Moody's) Hyvä luottokelpoisuus (investment grade)				
AAA	-	-	-	-
AA+/AA/AA-	1	1	-	-
A+/A/A-	3	1	56	60
BBB+/BBB/BBB-	0	0	2	2
Hyvä luottokelpoisuus (investment grade) yhteensä	4	2	58	62
Alemmat luottoluokitukset kuin hyvä luottokelpoisuus (non-investment grade)				
BB+/BB/BB-	0	0	0	0
B+/B/B-	2	0	-	-
Alle B-	-	-	-	-
Alemmat luottoluokitukset kuin hyvä luottokelpoisuus (non-investment grade) yhteensä	2	0	0	0
Osakkuusyhtiöt ja yhteisyritykset yhteensä	4	0	22	0
Vastapuolet ilman ulkopuolista luottoluokitusta Standard & Poor'silta, Fitchiltä ja/tai Moody'silta				
Valtiot ja kunnat	2	0	12	0
Fortum luokitus 5 - alin riski	21	19	12	1
Fortum luokitus 4 - alhainen riski	9	3	13	5
Fortum luokitus 3 - normaali riski	13	11	3	1
Fortum luokitus 2 - korkea riski	0	0	3	3
Fortum luokitus 1 - korkein riski	0	0	-	-
Ei luokitusta	24	18	10	3
Ei ulkopuolista luokitusta yhteensä	69	51	53	13
Yhteensä	79	53	133	75

Johdannaissaamiset ovat positiivisten käyppien arvojen summa eli bruttosumma. Nettosumma sisältää myös negatiiviset käyvät arvot, jos netotussopimus on voimassa ko. vastapuolen kanssa tai netotus on lain mukaan mahdollista. Kun nettosumma on pienempi kuin nolla, se ei ole mukana. Jos on olemassa emoyhtiötakausta, näytetään positio takauksen antajan mukaan.

Kaikilla valuutta- ja korkojohdannaisvastapuolilla ja pääosalla pankkitalletusvastapuolista on ulkopuolisten luottoluokittajien Standard & Poor'sin, Fitchin ja/tai Moody'sin luokitus. Yllä oleva luokitusasteikko on Standard & Poor'sin ja Fitchin mukainen. Vastapuolille, joilla ei ole kuin Moody'sin luokitus, luokitus on muutettu vastaamaan Standard & Poor'sin ja Fitchin luottoluokitusta. Vastapuolille, joilla on luottoluokituksia useammalta luottoluokittajalta, luokitus tehdään heikomman luokituksen mukaan.

Hyödykejohdannais- ja yritystodistusmarkkinoilla on paljon vastapuolia, joilla ei ole Standard & Poor'sin, Fitchin tai Moody'sin luokitusta. Näille vastapuolille Fortum antaa oman sisäisen luokituksen. Sisäinen luokitus perustuu muiden ulkoisten luottoluokittelijoiden luokitukseen. Pohjoismaalaisille vastapuolille käytetään Bisnoden luokituksia, muille käytetään Dun&Bradstreetin luokituksia. Valtioita ja kunnallisia laitoksia ei tyypillisesti luokitella ja ne näytetään erikseen. Tämä luokka ei sisällä kuntien tai valtion omistamia yhtiöitä. Pienet kuluttaja-asiakkaat ja vastapuolet, joilla ei ole ollenkaan luokitusta, näytetään "Ei luokitusta" -rivillä.

5 Pääomariskien hallinta

Fortum päivitti strategiansa ja vahvisti osinkopolitiikkansa ja pitkän aikavälin taloudellisten tavoitteidensa pysyvän ennallaan marraskuussa 2018. Päivitetty strategia jatkaa kehitystä kohti Fortumin "For a cleaner world" -visiota. Strategian tavoitteena on vahvistaa Fortumin kilpailukykyä ja taata kilpailukykyinen liiketoimintaportfolio 2020-luvulle.

Fortum on käynyt läpi merkittävän muutoksen viime vuosina. Alkusysäyksen muutokselle antoi strateginen päätös luopua säädelystä sähkönjakeliiketoiminnasta. Tämä on mahdollistanut vahvemman keskittymisen sähkön ja lämmön tuotantoon Uniper-investoinnin myötä sekä biomassaan ja jätteeseen perustuvan lämmön ja sähkön yhteistuotannon lisäämiseen. Lisäksi Fortum on luonut vahvan pohjan aurinko- ja tuulivoiman tuotannolle, kasvattanut kuluttajaliiketoimintaansa sekä toimintaansa kierrätys- ja jäteratkaisuihin.

Strategian keskiössä ovat toiminnan tehokkuus ja joustavuuden lisääminen sekä viime vuosina tehtyjen investointien tuottavuuden varmistaminen ja tuotantorakenteen optimointi. Kilpailukyvyyn ylläpitäminen ja vahvistaminen pitkällä aikavälillä edellyttää toiminnan tehokkuutta. Seuraavien 2–3 vuoden aikana Fortumin tärkein strateginen prioriteetti on varmistaa, että nykyiset liiketoiminnat tuottavat jatkuvasti arvoa. Tämä saavutetaan tehokkaalla toiminnalla ja joustavuuden lisäämisellä. Kaikki mahdollinen joustavuus, niin joustava tuotanto kuin suuriasiakkaiden ja kuluttajien kysyntäjoustokin, tarvitaan vaihtelevan uusiutuvan energiantuotannon tasapainottamiseksi. Toiminnan tehokkuus ja joustavuuden lisääminen parantavat Fortumin taloudellista tulosta ja kassavirtaa, mikä antaa taloudellista liikkumavaraa. Lisäksi Fortum jatkaa tarkkaa investointien priorisointia. Näillä toimenpiteillä tavoitellaan nettovelka/käyttökate -suhteen alentamista kohti pitkän aikavälin tavoitetta, joka on noin 2,5.

Viime vuosina Fortum on tehnyt useita isoja investointeja, joille nyt haetaan määrätietoisesti tuottoa yhtiön taloudellisen tuloksen vahvistamiseksi. Sijoitus Uniperiin, joka on tällä hetkellä Fortumin osakkuusyhtiö, kasvattaa Fortumin osakekohtaista tulosta, ja Uniperin osinko kasvattaa Fortumin kassavirtaa. Uniperin suurimpana osakkeenomistajana Fortumin tavoitteena on arvon luominen molemmille yhtiölle ja niiden sidosryhmille.

Lisäksi Fortum jatkaa liiketoimintojensa arviointia muuttuvassa toimintaympäristössä. Toimenpiteitä arvioitaessa kriteereinä ovat strategian mukaisesti päästöttömyys, joustavuus ja alhaiset käyttökustannukset. Fortum hakee myös valikoitua kasvua sähkön arvoketjussa ja pyrkii luomaan perustaa uusille merkittävälle liiketoiminnoille.

Fortumin taloudelliset tavoitteet vastaavat yhtiön näkemystä pitkän aikavälin arvонуontimahdollisuuksista, uudesta kasvustrategiasta ja liiketoiminnasta. Pitkän aikavälin taloudelliset tavoitteet yli suhdannesyklin ovat: Sijoitetun pääoman tuotto (ROCE) vähintään 10 % ja vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate noin 2,5. Nämä tunnusluvut ovat vaihtoehtoisia tunnuslukuja.

Osinkopolitiikka varmistaa, että osakkeenomistajat saavat asianmukaisen korvauksen sijoittamalleen pääomalle. Poliittikkaa tukee yhtiön pitkän aikavälin strategia, joka tähtää osakekohtaisen tuloksen, ja sen myötä osingon kasvattamiseen. Hallitus perustaa osinkoehdotuksensa laaja-alaiselle tarkastelulle, joka kattaa makrotalouden, taseen vahvuuden sekä tulevaisuuden investointisuunnitelmat. Fortum Oyj:n tavoitteena on maksaa vakaa, kestävä ja aikaa myöten kasvava osinko, joka on 50–80 % osakekohtaisesta tuloksesta ilman kertaluonteisia eriä.

Standard & Poor's ja Fitch arvioivat uudelleen Fortumin luottoluokituksen sen jälkeen, kun Fortum oli ilmoittanut lisäävänsä Uniper-omistustaan yli 20,5 %:lla. Lokakuussa 2019 Standard & Poor's antoi Fortumille pitkäaikaiseksi luottoluokitukseksi BBB/CreditWatch Negative. Lyhyen ajan luokitus on tasolla A-2. Lokakuussa 2019 Fitch antoi Fortumille pitkäaikaiseksi luottoluokitukseksi BBB ja lyhyen ajan luokitukseksi F2 (Rating Watch Negative). Kummankin luottoluokituslaitoksen odotetaan päivittävän luokitustaan sen jälkeen, kun vähintään 20,5 %:n lisäosuuden hankinta Uniperista on saatu päätökseen.

Fortumin päätavoitteena on vähintään BBB-tason investment grade -luottoluokitus, jotta yhtiö voi varmistaa taloudellisen joustavuuden ja pääoman hyvän saatavuuden sen jälkeen, kun edellä mainittu Uniperin osakkeiden hankinta on saatu päätökseen, sekä vahvistaa taloudellista profiiliaan pitkällä aikavälillä. Näin taataan kasvaneelle konsernille riittävä taloudellinen vakaus ja tuki.

Fortumin keskeiset taloudelliset tavoitteet arvioidaan aikanaan uudelleen, jotta voidaan varmistaa, että ne ovat yhdenmukaisia vähintään BBB-tason investment grade -luottoluokituksen säilyttämiseen tähtäävän tavoitteen kanssa.

Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate - tunnusluku

milj. euroa	Liite	2019	2018
Korolliset velat		6 694	6 093
Vähennetään: Likvidit varat ¹⁾		1 435	584
Nettovelka	27	5 260	5 509
Liikevoitto		1 110	1 138
Lisätään: Poistot		575	536
Käyttökate (EBITDA)		1 685	1 674
Vähennetään: Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät		-81	151
Vertailukelpoinen käyttökate (Comparable EBITDA)		1 766	1 523
		3,0	3,6

¹⁾ Nettovelka lasketaan korollisten velkojen ja likvidien varojen erotuksena vähentämättä korollisia saamisia, määrältään 1 035 miljoonaa euroa (2018: 1 092).

Sijoitetun pääoman tuotto, %

milj. euroa	Liite	2019	2018
Tulos ennen veroja		1 728	1 040
Korkokulut		167	148
Muut rahoituskulut	12	15	26
+Korkokulut ja muut rahoituskulut		181	174
Tulos ennen veroja + korkokulut ja muut rahoituskulut		1 909	1 214
Sijoitettu pääoma			
Taseen loppusumma		23 364	22 409
Velat yhteensä		10 129	10 332
- Korolliset velat		6 694	6 093
- Korottomat velat		3 435	4 239
Sijoitettu pääoma		19 929	18 170
Sijoitettu pääoma edellisen raportointijakson lopussa		18 170	18 172
Sijoitettu pääoma keskimäärin		19 051	18 171
		10,0 %	6,7 %

Katso ▶ [Tunnuslukujen laskentakaavat.](#)

6 Segmenttiraportointi

MERKITTÄVÄT LAADINTAPERIAATTEET

MYyntITUOTTOJEN MÄÄRITTÄMINEN

Fortumin liiketoiminta koostuu sähkön, kaukolämmön ja -kylmän sekä jätteiden käsittelyn myynnistä. Liikevaihto voidaan jakaa neljään tulomuodostusprosessiin: sähkön myyntiin tukkumarkkinoille, sähkön myyntiin vähittäisasiakkaille, lämmönmyyntiin ja jätteiden käsittelyn myyntiin.

Liikevaihto kirjataan, kun (tai sitä mukaa kun) tavarat luovutetaan tai palvelut suoritetaan, ts. kun suoritevelvoite täytetään ja asiakas saa määräysvallan kyseisen suoritevelvoitteen alla olevaan tavaraan tai palveluun. Liikevaihto tuloutetaan sillä hinnalla, johon Fortum odottaa olevansa oikeutettu ja esitetään vähennettynä nettohyvityksillä, alennuksilla sekä myyntiin perustuvilla välillisillä veroilla kuten arvonlisäveroilla ja valmisteveroilla, mukaan lukien sähkövero.

Eri tulomuodostusprosesseja koskevat laadintaperiaatteet on esitetty alla.

SÄHKÖN MYYNTI TUUKUMARKKINOILLE

Fyysisen sähkön myyntisopimukset Nord Pool -sähköpörssiin tai muille tukkumarkkinoille tehdään päivää ennen toimitusta tai samana päivänä kun toimitus tapahtuu. Sopimuksen kesto aika on siten hyvin lyhyt. Myyntihinta on sähkön spot-hinta eikä siten sisällä muuttuvia elementtejä. Sähkön myynti tuloutetaan toimitushetkellä Nord Pool -markkinalla tai muulla tukkumarkkinalla määrittyvään hintaan. Fortumin toimiessa agenttina sähkönmyynnissä tarjoamalla pääsyn Nord Pool -kaupankäyntijärjestelmään, esitetään Fortumin ja asiakkaan väliset kaupat nettoperusteisesti ja ainoastaan palvelumaksu kirjataan liikevaihtoon.

SÄHKÖN MYYNTI VÄHITTÄIASIAKKAILLE

Fortumin sähkön myyntisopimus kuluttaja- ja yritysasiakkaiden kanssa kattaa sähkön myynnin, kun taas sähkön siirto tapahtuu paikallisen verkkoyhtiön toimesta. Fortumilla on yksi suoritevelvoite, eli valmius toimittaa sähköä asiakkaalle. Myyntihinta sisältää usein sekä kiinteän että muuttuvan osan, joka muodostuu toimitetun sähkömäärän perusteella. Koska Fortumin lupaus on valmius toimittaa sähköä asiakkaalle, kiinteä ja muuttuva maksu kohdistetaan ja tuloutetaan asiakkaalta veloittavissa olevien maksujen perusteella. Jos etäluettavaa mittaria ei ole käytössä, viimeisimmän mittarinluennan ja kuun lopun välinen kulutus arvioidaan.

LÄMMÖNMYyntI

Monilla alueilla kaukolämpösopimus kattaa sekä lämmön jakelun että myynnin. Vaikka lämpö joillakin alueilla ostetaan kolmannelta osapuolelta, Fortum vastaa lämmön toimittamisesta kokonaisuudessaan ja toimii siten päämiehenä myös lämmön myynnin osalta. Fortumilla on yksi suoritevelvoite, eli valmius toimittaa lämpöä asiakkaalle. Lämmön hinta sisältää usein sekä kiinteän että muuttuvan maksun, joka määrittyy toimitetun lämpövolyymin perusteella. Koska Fortumin lupaus on valmius toimittaa lämpöä asiakkaalle, kiinteä ja muuttuva maksu kohdistetaan ja tuloutetaan asiakkaalta veloittavissa olevien maksujen perusteella. Venäjällä, Baltiassa ja Puolassa on lisäksi alueita, joissa Fortum vastaa ainoastaan lämmöntuotannosta ja lämmön jakelu on puolestaan jonkin kolmannen osapuolen vastuulla. Näissä tapauksissa Fortumin suoritevelvoite on lämmön tuotanto ja liikevaihto tuloutetaan asiakkaalta laskutettavissa olevien myyntivolyymin perusteella.

JÄTTEIDEN KÄSITTELYN MYYNTI

Jätteiden käsittelymyynnin merkittävin osa muodostuu jätteen vastaanottomaksuista. Maksu määrittyy yleensä vastaanotetun jätemäärän perusteella, eikä hintaan sisälly muuttuvia elementtejä. Fortumin velvollisuus on käsitellä jäte ja tämä suoritevelvoite täyttyy, kun jäte on käsitelty. Jätteiden kuljetus muodostaa toisen suoritevelvoitteen, jonka hinta määritetään erikseen asiakassopimuksessa ja se vastaa sitä hintaa, joka palveluista erikseen veloittaisiin. Kuljetuspalveluiden myynti tuloutetaan kun jäte on kuljetettu.

Jätteiden käsittelyn myynti sisältää lisäksi erilaisia kaatopaikka- ja maanrakennusprojekteja, jotka toteutetaan useimmiten asiakkaan omistamalla maa-alueella. Asiakkaalta veloittava hinta laskutetaan asiakkaan kanssa sovitun maksuaikataulun mukaan. Asiakas saa ja kuluttaa rakennusprojektista saatavan hyödyn samanaikaisesti, kun rakennusprojekti etenee ja projektit tuloutetaan siten ajan kuluessa. Rakennusprojektin täyttämistä voidaan mitata parhaiten syntyneiden kulujen tai rakennetun maa-alueen perusteella.

SOPIMUSTEN HANKKIMISESTA AIHEUTUVAT MENOT

Uusien asiakassopimusten hankinnasta sekä olemassa olevien asiakkuuksien säilyttämisestä aiheutuvat lisämenot aktivoidaan Consumer Solutions -divisioonassa aineettomiin hyödykkeisiin ja poistetaan sopimuksen odotetun keston aikana.

NETOTUS JA SEGMENTTIEN VÄLISET TAPAHTUMAT

Generation-segmentti myy kaiken tuottamansa sähkön Nord Pool -sähköpörssiin ja Consumer Solutions -segmentti ostaa kaiken sähkönsä Nord Pool -sähköpörssistä. Myyntien eliminoinnit sisältävät ostot ja myynnit Nord Poolissa, jotka netotetaan konsernitasolla tuntiperusteisiin myynteihin ja ostoihin perustuen. Ne esitetään joko tuottona tai kuluna sen mukaan, onko Fortum tiettyä hetkenä nettomyyjä vai netto-ostaja. Konsernin sisäiset toimitukset vaikuttavat eri liiketoimintasegmenttien välisiin myynteihin, kuluihin ja tuloksiin, jotka eliminoidaan konsernitalinpäätöksessä. Sisäiset tapahtumat ovat markkinaperusteisia.

6.1 Liiketoimintarakenne

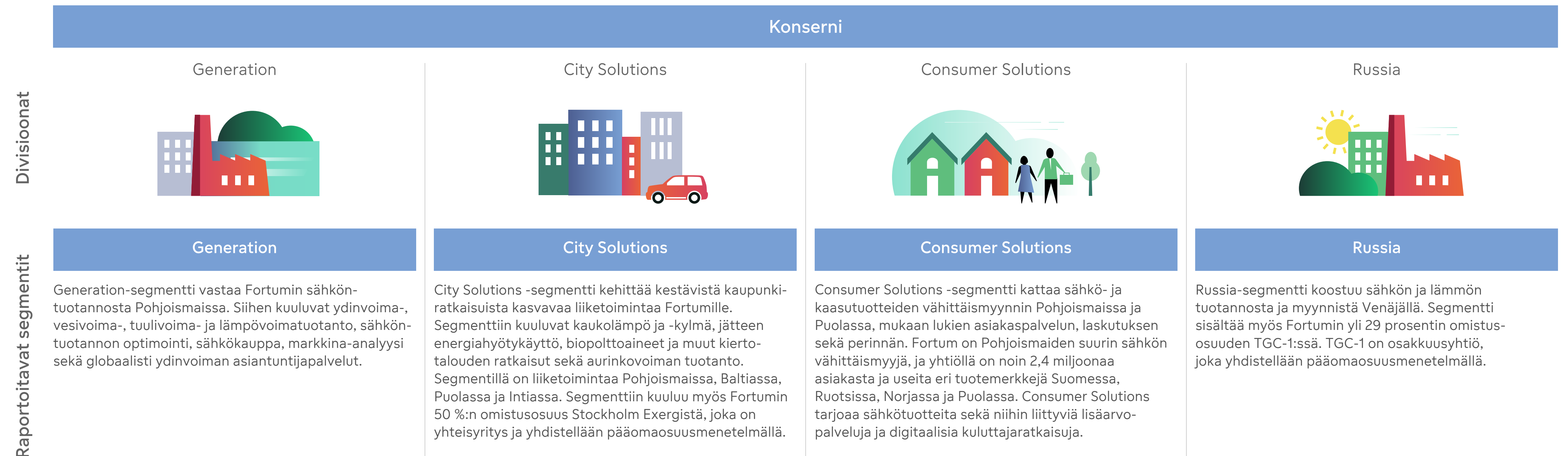
Fortumin divisioonat ovat Generation, City Solutions, Consumer Solutions ja Russia. Muut toiminnot sisältää konsernitoiminnot, T&K-toiminnot, teknologian kehitysprojektit sekä Fortumin omistusosuuden Uniper SE:stä.

Marraskuussa 2018 Fortum ilmoitti aurinko- ja tuulivoimaliiketoimintojen uudelleenorganisoinnista siten, että tuulivoimaliiketoiminnat on Generation-segmentin liiketoiminta-alue ja aurinkoliiketoiminnat City Solutions-segmentin liiketoiminta-alue. Nämä sisältyivät 31.12.2018 asti Muihin toimintoihin. Aurinko- ja tuulivoimaliiketoiminta Venäjällä pysyy edelleen Russia-segmentissä. Fortum on muuttanut vuoden 2018 vertailutiedot uuden organisaatorakenteen mukaiseksi.

6.2 Segmenttirakenne

Fortum esittää segmenttiedot tavalla, joka on yhtenevä Fortumin hallitukselle ja toimitusjohtajan vetämälle johtoryhmälle tapahtuvan sisäisen raportoinnin kanssa. Fortumin segmentit muodostuvat liiketoiminta-alueittain määrittelyistä segmenteistä sekä yhdestä maantieteellisen alueen perusteella määritellyistä segmentistä. Fortumin raportoitavat segmentit ovat Generation, City Solutions, Consumer Solutions ja Russia.

Kuvaus konsernin raportoitavista segmenteistä:

6.3 Segmenttietojen määrittely

Fortumin segmenttiedoissa esitetään taloudelliset tunnusluvut, joita käytetään taloudellisessa tavoiteasetannassa, ennustamisessa, johdon tuloskehityksen seurannassa sekä resurssien allokoinnissa konsernin suoritusjohtamisprosessissa. Näitä vaihtoehtoisia tunnuslukuja, kuten Vertailukelpoista liikevoittoa ja Vertailukelpoista sidotun pääoman tuottoa, on käytetty johdonmukaisesti vuodesta 2005 alkaen. Lisätietoja ► **liitetiedossa 1** Merkittävät laadintaperiaatteet. Segmenttiraportoinnissa on käytetty samoja laadintaperiaatteita kuin Fortum-konsernissa.

6.4 Segmenttitiedot

Konsernin tuloslaskelma

milj. euroa	Liite	Generation ¹⁾		City Solutions ¹⁾		Consumer Solutions		Russia		Muut toiminnot		Yhteensä	
		2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018
Sähkönmyynti ²⁾		2 006	1 771	153	134	1 630	1 547	924	872	0	0	4 714	4 324
Lämmönmyynti		0	0	615	604	0	0	145	193	0	0	760	797
Jätteiden käsittelyn myynti		0	0	250	211	0	0	0	0	0	0	250	211
Muu myynti		135	71	181	161	206	212	2	4	115	103	639	550
Liikevaihto		2 141	1 842	1 200	1 110	1 835	1 759	1 071	1 069	115	103	6 363	5 883
Eliminoinnit		-259	2	-45	-37	3	-11	0	0	-86	-79	-387	-125
Nord Pool netotus ³⁾												-529	-516
IS Ulkoinen liikevaihto		1 883	1 844	1 155	1 073	1 839	1 748	1 071	1 069	29	24	5 447	5 242
Vertailukelpoinen käyttökate		939	763	309	310	141	110	469	417	-91	-78	1 766	1 523
IS Poistot		-145	-135	-188	-175	-62	-57	-153	-147	-28	-22	-575	-536
IS Vertailukelpoinen liikevoitto		794	628	121	135	79	53	316	271	-119	-99	1 191	987
Arvonalentumiset	7	-3	-4	0	0	0	0	0	0	-6	0	-8	-4
Myyntivoitot ja muut	7	3	77	5	-1	0	0	1	2	-2	23	7	102
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset	7, 8	-15	79	2	-4	-59	22	0	0	0	0	-72	98
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	7, 29	-9	-45	0	0	0	0	0	0	0	0	-9	-45
IS Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	7	-23	108	7	-5	-59	22	1	2	-8	23	-81	151
IS Liikevoitto		771	736	127	130	20	75	317	273	-127	-76	1 110	1 138
IS Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	19, 29	10	-72	37	74	0	0	59	36	638	0	744	38
IS Rahoitustuotot ja -kulut												-125	-136
IS Tuloverot												-221	-181
IS Tilikauden voitto												1 507	858

1) Sekä ulkoinen että sisäinen liikevaihto sisältää realisoituneiden suojausinstrumenttien vaikutukset. Vaikutus liikevaihtoon voi olla positiivinen tai negatiivinen riippuen keskimääräisen sopimushinnan ja realisoituneen spot-hinnan erotuksesta.

2) Sähkönmyynti sisältää hyödykejohdannaisten realisoituneen tuloksen sopimuksista, +121 miljoonaa euroa, joilla ei ollut IFRS 9:n mukaista suojauslaskentaa, mutta ovat operatiivisesti luokiteltu suojaukseksi.

3) Tuntiperusteiset Nord Pool myynnit ja ostot netotetaan konsernitasolla ja esitetään joko tuottona tai kuluna sen mukaan onko Fortum tiettyinä hetkenä nettomyyjä vai -ostaja.

Segmenttien varat ja velat

milj. euroa	Liite	Generation		City Solutions		Consumer Solutions		Russia		Muut toiminnot		Yhteensä	
		2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018
Korottomat varat		6 433	6 861	3 728	3 582	942	1 044	2 630	2 408	192	173	13 924	14 069
BS Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä	19, 29	838	854	584	641	0	0	681	495	4 331	3 988	6 435	5 978
Eliminoinnit												-107	-114
Segmenttien varat yhteensä		7 271	7 715	4 312	4 223	942	1 044	3 311	2 903	4 523	4 161	20 252	19 933
Korolliset saamiset	21											1 035	1 092
BS Laskennalliset verosaamiset	28											77	70
Muut varat												567	731
BS Likvidit varat	24											1 435	584
Varat yhteensä												23 364	22 409
Segmenttien velat		1 124	1 230	419	429	302	396	107	114	167	138	2 119	2 308
Eliminoinnit												-107	-114
Segmenttien velat yhteensä												2 012	2 194
BS Laskennalliset verovelat	28											885	720
Muu vieras pääoma												537	1 325
Sijoitettuun pääomaan sisältyvä vieras pääoma												3 435	4 239
Korollinen vieras pääoma	27											6 694	6 093
BS Oma pääoma												13 235	12 077
Oma pääoma ja vieras pääoma yhteensä												23 364	22 409

Segmenttien varat ja velat sisältävät myytävänä olevat omaisuuserät. Katso lisätietoja ► [liitetiedossa 3](#) Yrityshankinnat ja -myynnit ja myytävänä olevat omaisuuserät.

Bruttoinvestoinnit/-divestoinnit

milj. euroa	Liite	Generation		City Solutions		Consumer Solutions		Russia		Muut toiminnot		Yhteensä	
		2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018
Bruttoinvestoinnit osakkeisiin	19, 3	13	14	9	33	0	0	66	63	18	3 977	106	4 088
Investoinnit käyttöomaisuuteen	17, 18	247	248	313	209	55	47	67	54	31	26	713	584
Osakkeiden bruttodivestoinnit	3	12	160	2	147	0	0	0	0	16	0	30	306

Vertailukelpoinen liikevoitto sisältäen osuuden osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta sekä Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto

milj. euroa	Liite	Generation		City Solutions		Consumer Solutions		Russia		Muut toiminnot	
		2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018
Vertailukelpoinen liikevoitto		794	628	121	135	79	53	316	271	-119	-99
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	19	10	-72	37	74	0	0	59	36	638	0
Oikaisu erään Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta ¹⁾		-13	94	22	0	0	0	0	0	-461	-38
Vertailukelpoinen liikevoitto sisältäen osuuden osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta		791	650	179	209	79	53	375	307	58	-137
Segmenttien varat tilikauden lopussa		7 271	7 715	4 312	4 223	942	1 044	3 311	2 903	4 523	4 161
Segmenttien velat tilikauden lopussa		1 124	1 230	419	429	302	396	107	114	167	138
Vertailukelpoinen sidottu pääoma		6 147	6 485	3 892	3 794	640	648	3 205	2 789	4 356	4 023
Vertailukelpoinen sidottu pääoma keskimäärin ²⁾		6 190	6 019	3 823	3 808	602	671	3 041	2 976	4 192	2 361
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto, %		12,8	10,8	4,7	5,5	13,2	7,8	12,3	10,3	1,4	-5,8

1) Katso ▶ **Tunnuslukujen laskentakaavat.**

2) Keskimääräinen sidottu pääoma on laskettu käyttäen vuoden alun ja jokaisen vuosineljänneksen lopun arvoja.

Segmenttien varat ja velat sisältävät myytävänä olevat omaisuuserät. Katso lisätietoja ▶ **liitetiedossa 3** Yrityshankinnat ja -myynnit ja myytävänä olevat omaisuuserät.

Henkilöstö

	Generation		City Solutions		Consumer Solutions		Russia		Muut toiminnot		Yhteensä	
	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018
Henkilöstön lukumäärä 31.12.	1 109	1 091	1 970	2 017	1 327	1 399	2 955	2 941	830	838	8 191	8 286
Henkilöstö keskimäärin	1 122	1 107	1 979	1 994	1 379	1 473	2 942	3 378	825	814	8 248	8 767

6.5 Konserninlaajuiset tiedot

Konsernin toimintasegmentit toimivat pääasiassa Pohjoismaissa, Venäjällä, Puolassa sekä muilla Itämeren alueilla.

Generation toimii lähinnä Suomessa ja Ruotsissa, Consumer Solutions lähinnä Pohjoismaissa ja Puolassa, kun taas City Solutions toimii näillä kaikilla maantieteellisillä alueilla, Venäjää lukuun ottamatta. "Muut maat" kattaa pääasiassa Viron, Latvian, Liettuan ja Intian. Konsernin kotivaltio on Suomi.

Alla on esitetty myyntituotot kohdemaittain asiakkaiden sijainnin mukaan. Varat, investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin ja henkilöstö on ilmoitettu niiden sijainnin mukaan. Osuuksia osakkuus- ja yhteisyrityksiin ei ole jaettu maittain, koska kyseessä olevilla yhtiöillä voi olla liiketoimintaa usealla maantieteellisellä alueella.

Koska konsernin asiakkaiden lukumäärä on suuri ja liiketoiminta-alueet erilaiset, konsernilla ei ole sellaisia yksittäisiä asiakkaita, joiden merkitys olisi olennainen Fortumin koko liiketoiminnan kannalta.

Liikevaihto maantieteellisin alueittain asiakkaiden sijainnin mukaan

milj. euroa	2019	2018
Pohjoismaat	3 740	3 619
Venäjä	1 071	1 069
Puola	375	331
Muut maat	261	223
IS Yhteensä	5 447	5 242

Pohjoismaista sähköntuotantoa ei ole jaettu esitettäväksi kohdemaittain, sillä pohjoismainen sähköntuotanto myydään pääsääntöisesti Nord Pool -sähköpörssiin.

Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin maittain

milj. euroa	2019	2018
Suomi	199	215
Ruotsi	114	89
Norja	115	97
Venäjä	67	54
Puola	47	86
Muut maat	171	43
Yhteensä	713	584

Segmenttien varat maittain

milj. euroa	2019	2018
Suomi	4 130	4 589
Ruotsi	4 125	4 202
Norja	1 605	1 622
Venäjä	2 630	2 408
Puola	671	645
Muut maat ja eliminoinnit	656	488
Korottomat varat	13 817	13 955
BS Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä	6 435	5 978
Yhteensä	20 252	19 933

Suomen segmenttivarat sisältävät 169 miljoonaa euroa (2018: 590) selvitettyjä futuuripositioita. Segmenttien varat ja velat sisältävät myytävänä olevat omaisuuserät. Katso lisätietoja ▶ **liitetiedossa 3** Yrityshankinnat ja -myynnit ja myytävänä olevat omaisuuserät.

Henkilöstön lukumäärä maittain 31.12.

	2019	2018
Suomi	2 234	2 238
Ruotsi	985	981
Norja	660	667
Venäjä	2 955	2 941
Puola	560	754
Muut maat	797	705
Yhteensä	8 191	8 286

7 Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät

milj. euroa	2019	2018
Arvonalentumiset	-8	-4
Myyntivoitot ja muut	7	102
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset	-72	98
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	-9	-45
IS Yhteensä	-81	151

Fortum käyttää vaihtoehtoisia tunnuslukuja (APM) taloudellisessa tavoiteasetannassa ja ennustamisessa, segmenttien ja konsernin tuloskehityksen seurannassa sekä resurssien allokoinnissa osana konsernin liiketoiminnan johtamisprosessia. Liiketoimintojen tulosta ei voi vertailla eri raportointikausien välillä huomioimatta vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä ja siksi nämä erät eivät sisälly vertailukelpoiseen liikevoittoon eivätkä vertailukelpoiseen käyttökatteeseen (EBITDA). Keskeisiä liiketoiminnan suoritusmittareita on käytetty johdonmukaisesti vuodesta 2005 lähtien.

Tunnuslukujen määritelmät on esitetty ▶ **Tunnuslukujen laskentakaavat** -osiossa.

Arvonalentumiset

Arvonalentumiset kirjataan vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin ja sisältävät arvonalentumisia ja mahdollisia varauksia (lähinnä liittyen voimalaitosten käytöstäpoistamiseen), jotka on oikaistu poistoista ja arvonalentumisista. Arvonalentumiset olivat yhteensä -8 miljoonaa euroa vuonna 2019 (2018: -4).

Myyntivoitot ja muut

Myyntivoitot ja muut sisältää myyntivoittoja ja hankintoihin liittyviä transaktiokuluja, jotka luokitellaan vastaavasti muista tuotoista ja kuluista vertailukelpoisuutta vaikuttaviin eriin. Myyntivoitot ja muut oli yhteensä 7 miljoonaa euroa vuonna 2019 (2018: 102). Vertailuvuosi sisälsi 77 miljoonan euron myyntivoiton Fortumin 10 %:in omistusosuuden myynnistä Hafslund Produksjon Holding AS:ssä sekä 26 miljoonaa euroa Espoon pääkonttorin toimitilan myynnistä. Katso lisätietoja osakkeiden myynnistä ▶ **liitetiedossa 3** Yrityshankinnat ja -myynnit ja myytävänä olevat omaisuuserät.

Johdannaisten käyvän arvon muutokset

Vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin kirjataan myös sellaisten tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käypien arvojen muutokset, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa, tai jotka eivät täytä oman käytön poikkeuksen kriteerejä, tai fyysiset sopimukset muiden kuin rahoitususerien ostamiseksi ja myymiseksi, jotka arvostetaan käypään arvoon käyvän arvon optiolla kumoamaan arvostuksesta johtuvaa tuloslaskelmaeroa. Tämä on tehty eri tilikausien välisen taloudellisen tuloksen arvioinnin parantamiseksi. Tarkempia tietoja johdannaisten

käypien arvojen muutoksista on ► **liitetiedossa 8** Johdannaisten käypien arvojen muutokset sekä suojausten kohteet tuloslaskelmassa.

Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu

Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu aiheutuu siitä, että IFRIC 5 -kirjanpitokäsittelyn mukaan Fortumin valtion ydinjätehuoltorahasto-osuuden tasearvo ei saa ylittää IFRS:n mukaisesti laskettua ydinvoimaan liittyvää varauksen määrää taseessa. Niin kauan kuin ydinjätehuoltorahasto pysyy ylläpidettuna IFRS:n näkökulmasta, kirjataan positiivinen vaikutus liikevoittoon aina, kun varaus kasvaa enemmän kuin nettomaksut ydinjätehuoltorahastoon. Negatiivinen kirjaus liikevoittoon kirjataan, kun nettomaksut ydinjätehuoltorahastoon ovat suuremmat kuin varauksen kasvu. Lisäksi oikaisuja on tehty IFRS:n mukaisten arvostusten kirjanpitoaikautuksista.

Ydinvoimavaraus pieneni 100 miljoonaa euroa johtuen kustannusarvion ja teknisen suunnitelman päivittämisestä. Varauksen lasku johti negatiiviseen 54 miljoonan euron Ydinjätehuoltorahastoon liittyvään oikaisuun. Rahastotavoitteen jaksottaminen johti positiiviseen Ydinjätehuoltorahastoon liittyvään 51 miljoonan euron suuruiseen oikaisuun, joka on kirjattu korottomiin saamisiin.

Fortum uudelleenarvioi ydinvoimaan liittyviä varojaan ja velkojaan koskevia oletuksia 31.12.2018. Loviisan ydinvoimalaan liittyvä varaus kasvoi ja tästä syystä taseeseen kirjattiin osa aiemmin kirjaamattomasta osuudesta Suomen ydinjätehuoltorahastossa. Varauksen kasvu ja rahaston lisäosuus sisältyivät vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin. Näiden kaikkien ydinvoimaan liittyvien oikaisujen nettotulosvaikutus oli vähäinen.

Tarkempia tietoja ydinjätehuollon laskentavaikutuksista on ► **liitetiedossa 29** Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat.

8 Johdannaisten käypien arvojen muutokset sekä suojausten kohteet tuloslaskelmassa

Alla eriteltyt liikevoittoon sisältyvät käypien arvojen muutokset johtuvat suojauslaskennan ulkopuolelle IFRS 9 -standardin mukaisesti jäävistä tulevia kassavirtoja suojaavista rahoitusinstrumenteista sekä suojausten tehottomasta osuudesta. Taulukko sisältää myös fyysiset sopimukset muiden kuin rahoituserien ostamiseksi ja myymiseksi, jotka eivät täytä oman käytön poikkeuksen kriteerejä tai jotka arvostetaan käypään arvoon käyvän arvon optiolla.

Rahoituseriin sisältyvät IFRS 9:n mukaan suojauslaskennan ulkopuolelle jäävistä valuuttajohdannaisista syntyvät käyvän arvon muutokset, jotka liittyvät pääosin tase-erien suojaukseen. Nämä muodostavat luonnollisen suojausten saamisille ja veloille. Suojauslaskennan ulkopuolelle jäävien korkojohdannaisten käypien arvojen muutos oli -2 miljoonaa euroa (2018: -8).

milj. euroa	2019	2018
Sisältyy liikevoittoon		
Suojauslaskennan ulkopuolelle jäävien johdannaisten käypien arvojen muutokset		
Sähköjohdannaiset	5	77
Valuuttajohdannaiset	-3	3
Muut hyödykejohdannaiset	-73	17
Kokonaisvaikutus liikevoittoon	-72	98
Sisältyy rahoituskuluihin		
Lainojen ja saamisten valuuttakurssierot ¹⁾	91	-100
Suojauslaskennan ulkopuolelle jäävien johdannaisten käypien arvojen muutokset		
Koron- ja valuuttanvaihtosopimukset ¹⁾	30	8
Valuuttajohdannaiset ¹⁾	-120	91
Terminien käyvät arvot	-1	3
Valuuttajohdannaiset	-91	102
Koronvaihtosopimukset	-2	-8
Käyvän arvon suojauksesta syntyneet suojausinstrumenttien käypien arvojen muutokset	27	-24
Käyvän arvon suojauksesta syntyneet suojattavien kohteiden käypien arvojen muutokset	-23	24
Yhteensä ²⁾	-89	94
Kokonaisvaikutus rahoituskuluihin	2	-6
Kokonaisvaikutus tulokseen ennen veroja	-70	92

1) Lainojen, saamisten ja johdannaisten valuuttakurssierot 0 miljoonaa euroa (2018: -1).

2) Sisältää suojattujen rahoitusinstrumenttien sekä valuutta- ja korkojohdannaisten käypien arvojen muutoksista johtuvat voitot ja tappiot 1 miljoonaa euroa (2018: -5). Katso myös ► **liitetieto 12** Rahoituskulut - netto.

9 Muut tuotot ja muut kulut

LAADINTAPERIAATTEET

MUUT TUOTOT

Tavanomaisen liiketoiminnan ulkopuoliset tuotot esitetään muina tuottoina. Tähän ryhmään sisältyy toistuvia eriä kuten vuokratuottoja ja saatuja avustuksia sekä kertaluonteisia eriä kuten vakuutuskorvauksia. Lisäksi tehokkaaseen pääoman kierrätykseen tähtäävän liiketoimintamallin voitot raportoidaan muissa tuotoissa, koska liiketoiminnan tulokset toteutuvat osittain tai kokonaan osakkeiden myynnillä.

TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISMENOT

Tutkimus- ja kehittämismenot kirjataan kuluksi, kun ne syntyvät, ja ne sisältyvät konsernin tuloslaskelman muihin kuluihin. Mikäli kehittämismenojen odotetaan kerryttävän tuloja tulevaisuudessa, kyseiset menot aktivoidaan aineettomiksi hyödykkeiksi ja kirjataan poistoina kuluksi tulovirtojen kertymisen aikana.

9.1 Muut tuotot

milj. euroa	2019	2018
Vuokratuotot	23	12
Vakuutuskorvaukset	8	1
Saadut avustukset	28	47
Muut	54	71
IS Yhteensä	110	130

Muut-erä vuonna 2018 sisälsi 26 miljoonan euron tulosvaikutuksen intialaisen aurinkovoimayhtiön osuuden myynnistä pääoman tehokkaaseen hyödyntämiseen tähtäävän liiketoimintamallin mukaisesti. Katso myös ▶ **liitetieto 3** Yrityshankinnat ja -myynnit ja myytävänä olevat omaisuuserät.

9.2 Muut kulut

milj. euroa	2019	2018
Käyttö- ja kunnossapitokulut	134	130
Kiinteistöverot	71	109
Tietotekniikka ja -liikennekulut	94	77
Muut	292	278
IS Yhteensä	591	594

Suurimmat Muut kulut -ryhmään kirjatut erät ovat voima- ja lämpölaitosten ulkoisia käyttö- ja kunnossapitokuluja. Kiinteistöveroihin sisältyy suoraan omistettuun vesivoimatuotantoon liittyviä veroja 39 miljoonaa euroa (2018: 65). Muissa kuluissa on kiinteistöihin liittyviä kuluja ja muita operatiivisia kuluja.

Tilintarkastajan palkkiot

milj. euroa	2019	2018
Tilintarkastuspalkkiot	2,3	1,7
Palkkiot muista tilintarkastukseen liittyvistä toimeksiannoista	0,3	0,2
Palkkiot veropalveluista	0,0	0,0
Muut palkkiot	0,8	1,6
Yhteensä	3,3	3,5

Deloitte Oy on nimitetty tilintarkastajaksi tilikaudella 2020 pidettävään varsinaiseen yhtiökokoukseen saakka. Tilintarkastuspalkkiot sisältävät palkkiot konsernitilinpäätöksen tarkastamisesta, osavuositarkastusten läpikäynnistä sekä emoyhtiön ja sen tytäryritysten tarkastamisesta. Tilintarkastukseen liittyvät toimeksiannot sisältävät kestävän kehityksen raportoinnin varmennuksen sekä muita varmennuspalveluita ja vastaavia tilintarkastukseen liittyviä palveluita. Palkkiot veropalveluista sisältävät veroneuvonnasta veloitetut palkkiot. Muut palkkiot -ryhmä sisältää neuvonantopalkkioita.

10 Materiaalit ja palvelut

milj. euroa	2019	2018
Ostot	2 200	2 296
Ostot osakkuus- ja yhteisyrityksiltä	369	372
Sähkön siirtokulut	42	41
Ulkopuoliset palvelut	110	86
IS Yhteensä	2 721	2 795

Ostot koostuvat pääosin hiili-, kaasu- ja ydinpolttoainehankinnoista sähkön- ja lämmöntuotantoon.

Ostot osakkuus- ja yhteisyrityksiltä koostuvat ydin- ja vesivoimalla tuotetun sähkön hankinnasta omakustannushintaan (sisältäen korkokulut ja tuotantoverot) sekä höyryn hankinnasta.

Materiaalit ja palvelut yhteensä -erä sisältää tuotantoveroja 60 miljoonaa euroa (2018: 62), josta vesivoimatuotantoon liittyvät kiinteistöverot olivat 13 miljoonaa euroa (2018: 13). Edellä mainitut ydin- ja vesivoimatuotantoon liittyvät verot sisältyvät ostoihin osakkuus- ja yhteisyrityksiltä.

Katso ▶ [liitetieto 19](#) Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrityksiin.

11 Henkilöstökulut ja hallituksen palkkiot

milj. euroa	2019	2018
Palkat ja palkkiot	351	345
Eläkkeet		
Maksupohjaiset järjestelyt	38	34
Etuuspohjaiset järjestelyt	5	7
Sosiaalikulut	51	48
Osakeperusteiset kannustimet ¹⁾	12	3
Muut henkilöstökulut	23	23
IS Yhteensä	480	459

1) Osakeperusteiset kannustimet kasvoivat vuonna 2019 lähinnä päätyneiden ohjelmien korkeiden tuottojen vuoksi.

Fortumin työntekijöille tarjoamat kokonaispalkkiot muodostuvat palkoista, luontoiseduista, lyhyen aikavälin kannustimista, henkilöstörahasolle maksetusta voittopalkkiosta Suomessa sekä pitkän aikavälin osakepohjaisista kannustimista tietyille avainhenkilöille.

Palkitsemisperiaatteista päättää hallitus. Hallituksen nimitys- ja palkkiovaliokunnan tehtävänä on käsitellä, arvioida ja tehdä hallitukselle suosituksia ja ehdotuksia palkitsemisperiaatteista, toimitusjohtajan ja johtoryhmän palkitsemisesta, muun johdon ja avainhenkilöiden palkitsemis- ja kannustinjärjestelmistä sekä näiden vuosittainen valvonta. Lisäksi komitea tekee hallitukselle ehdotuksia johtoryhmän nimityksistä.

Tarkempia tietoja Fortumin eläkevastuista ▶ [liitetiedossa 31](#) Eläkevelvoitteet.

11.1 Lyhyen aikavälin kannustimet

Fortumin lyhyen aikavälin kannustinjärjestelmän tarkoituksena on tukea yhtiön taloudellisten ja muiden keskeisten vuositason tavoitteiden toteuttamista. Pääperiaatteena on, että kaikki työntekijät ovat mukana kannustinjärjestelmässä tai vaihtoehtoisesti liiketoimintokohtaisen tai vastaavan paikallisen palkkiojärjestelmän piirissä.

Hallitus määrittää johtoryhmän tulostavoitteiden tason ja määräytymisperusteet. Palkkioiden määrä riippuu konsernin taloudellisen tuloksen, divisioonakohtaisten ja henkilökohtaisten tavoitteiden saavuttamisesta. Tulospalkkiotavoite on 20 % ja enimmäistaso 40 % vuosipalkasta. Yhtiön hallitus arvioi säännöllisesti toimitusjohtajan ja johtoryhmän jäsenten suoriutumista.

Muun henkilöstön palkitseminen muodostuu konsernin, divisioonan tai toiminnon ja henkilökohtaisten tai tiimin tavoitteiden yhdistelmästä. Tavoitteet sovitaan alkuvuodesta käytävissä kehityskeskusteluissa. Lyhyen aikavälin kannustinohjelmien palkkiot maksetaan rahana.

11.2 Pitkän aikavälin osakeperusteiset kannustimet

Fortumin pitkän aikavälin kannustinjärjestelmän tarkoituksena on tukea konsernin pitkän aikavälin tavoitteiden saavuttamista kestävästi, yhdenmukaistaa johdon ja omistajien edut sekä auttaa sitouttamaan avainhenkilöt ja pitämään heidät yhtiön palveluksessa.

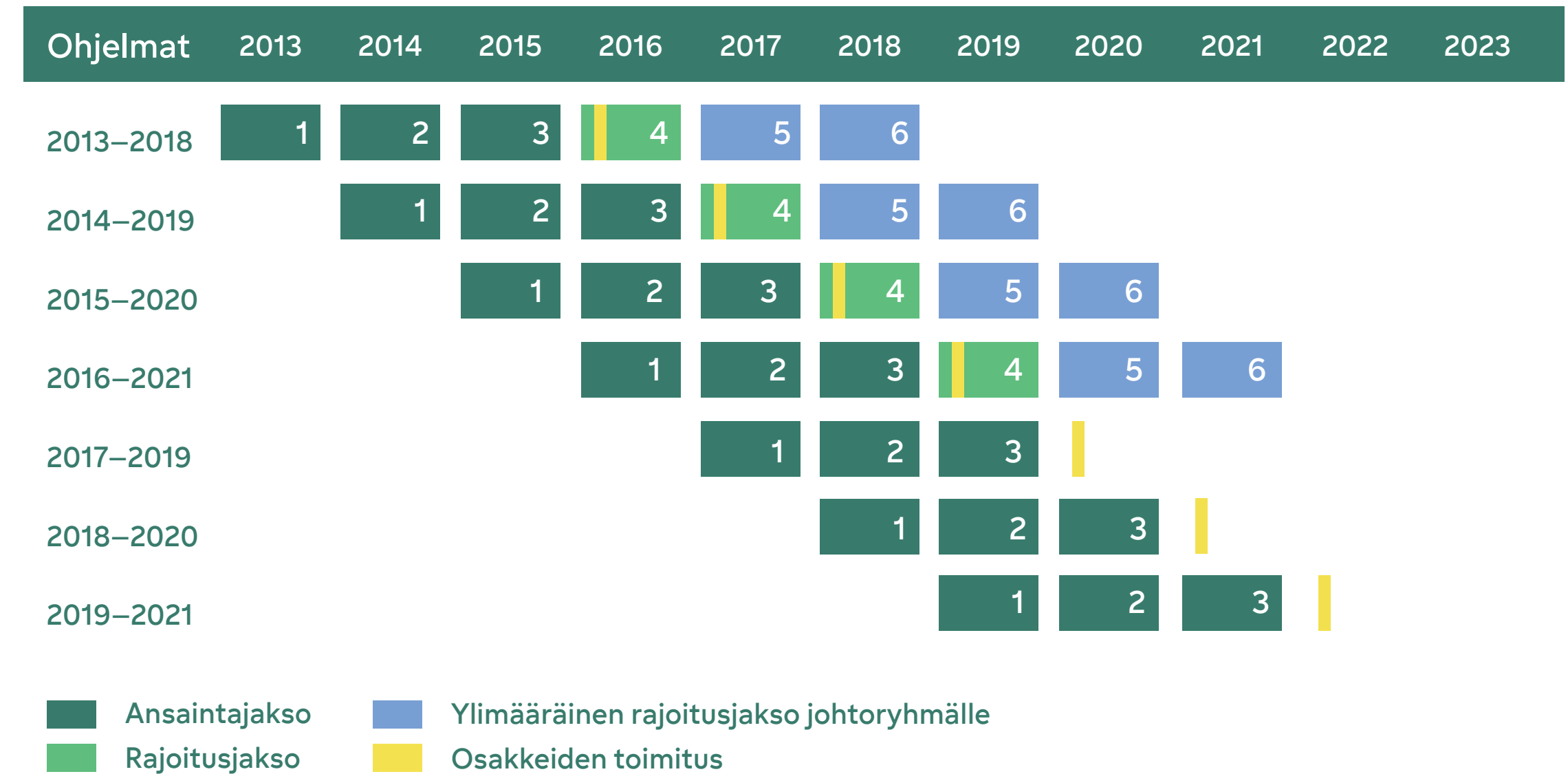
Fortumin pitkän aikavälin kannustinjärjestelmä tarjoaa osallistujilleen mahdollisuuden ansaita yhtiön osakkeita. Pitkän aikavälin kannustinjärjestelmän mukaisesti hallitus päättää vuosittain uuden pitkän aikavälin kannustinohjelman aloittamisesta. Hallitus hyväksyy Fortumin johdon jäsenet, joilla on oikeus osallistua vuosittain alkavaan pitkän aikavälin kannustinohjelmaan. Fortumin hallitus on valtuuttanut toimitusjohtajan päättämään kannustinohjelman osallistujista ja mahdollisista enimmäispalkkioista muiden paitsi Fortumin johtoryhmän jäsenten osalta hallituksen hyväksymien periaatteiden mukaisesti. Osallistujat eivät voi samanaikaisesti olla Fortumin Henkilöstörahaston jäseniä.

Kukin kannustinohjelma alkaa kolmen kalenterivuoden ansaintajaksolla, jonka aikana osallistujat voivat ansaita osakeoikeuksia, jos hallituksen asettamat tavoitteet täyttyvät. Osakkeita ei jaeta, jos vähimmäistavoitteet eivät täyty. Muuttuvien palkkioiden yhteenlaskettu kokonaissumma ei saa ylittää 120 %:a saajan vuosipalkasta kalenterivuoden aikana, vaikka suoritus olisi ollut erityisen hyvä ja hallituksen hyväksymät tavoitteet saavutettu. Kun ansaintajakso on päättynyt ja asiaan kuuluvat verot ja muut työsuhteeseen liittyvät kulut on vähennetty, osallistujat saavat nettomäärän osakkeina.

Vuosina 2013–2016 alkaneiden ohjelmien osalta johtoryhmän jäsenille kannustinohjelmista jaettu osakkeita koskee kolmen vuoden rajoitusjakso. Hallituksen päätöksellä rajoitusjakso voidaan lyhentää yhteen vuoteen niillä johtoryhmän jäsenillä, joiden yhteenlaskettu Fortumin osakkeiden omistus on suurempi tai yhtä suuri kuin heidän vuosipalkkansa. Muilla kannustinohjelmaan osallistuvilla henkilöillä rajoitusjakso on yksi vuosi. Jos osakkeiden arvo laskee tai nousee rajoitus- tai säilytysjakson aikana, kantavat osallistujat itse mahdollisen tappion tai voiton. Vuonna 2017 tai sen jälkeen alkavissa pitkän aikavälin kannustinohjelmissa ei ole lainkaan rajoitusjaksoa. Fortumin johtoryhmän jäsenten, joiden yhteenlaskettu Fortumin osakkeiden omistus ei vielä ole osakkeenomistusvaatimuksen mukainen, on kuitenkin säilytettävä vähintään 50 % saamista osakkeista, kunnes vaadittu osakeomistuksen taso on saavutettu.

Fortumin hallituksella on oikeus muuttaa kannustinohjelman tavoitteet, päättää poiketa tavoitteiden mukaisesta maksusta tai keskeyttää menossa oleva kannustinohjelma.

Osakepalkkiojärjestelmän mukaiset osakeohjelmat luokitellaan osittain osakkeina ja osittain rahana maksettaviin. Se osuus etuudesta, jonka osallistuja saa osakkeina, kirjataan osakkeina maksettavaksi. Niiden osallistujien kohdalla, jotka saavat vain rahamaksun, etuus kirjataan kokonaisuudessaan rahana maksettavana järjestelyynä. Palkkio kirjataan kuluksi ansaintajakson aikana ja vastaava lisäys merkitään velkoihin ja omaan pääomaan sikäli, kun kyseessä on osakkeina maksettava etuus. Järjestelyyn liittyvistä henkilöstösivukuluista kirjataan varaus. Osakepalkkiovelvoite sosiaalikuluneen oli vuoden 2019 lopussa 14 miljoonaa euroa (2018: 14), sisältäen omaan pääomaan kirjatun 7 miljoonan euron erän (2018: 8).

Vuoden 2019 lopussa noin 160 avainhenkilöä on mukana ainakin yhdessä kuudesta meneillään olevasta vuosittaisesta osakeohjelmasta (ohjelmat 2014–2019, 2015–2020, 2016–2021, 2017–2019, 2018–2020 ja 2019–2021).

Myönnetyt osakkeet

	Ohjelma 2016–2021	Ohjelma 2015–2020	Ohjelma 2014–2019	Ohjelma 2013–2018
Myöntämispäivä	21.2.2019	13.2.2018	13.2.2017	12.2.2016
Myöntämispäivän käypä arvo, euroa	19,33	17,04	14,28	12,18
Myönnettyjen osakkeiden määrä	293 534	73 377	92 321	152 200
Myöntämisen jälkeen menetettyjen tai rajoitusjakson alaisuudesta vapautuneiden osakkeiden määrä ja muut muutokset	-21 415	-71 498	-92 150	-152 200
Rajoitusjakson alaisuudessa olevien osakkeiden määrä 31.12.2019	272 119	1 879	171	-

Yllä olevien myönnettyjen osakkeiden lisäksi on myönnetty osakeoikeuksia osallistujille, jotka saavat rahamaksun osakkeiden sijaan rajoitusjakson lopussa. Myönnettyjen osakeoikeuksien bruttomäärä vuoden 2019 lopussa ohjelman 2016–2021 osalta oli 148 040, ohjelman 2015–2020 osalta 18 310, ohjelman 2014–2019 osalta 17 793 ja ohjelman 2013–2018 osalta 32 066 osakeoikeutta.

11.3 Fortumin henkilöstörahasto

Fortumin henkilöstörahasto, joka koskee vain Suomessa työskentelevää henkilöstöä, on toiminut vuodesta 2000 alkaen. Fortumin hallitus määrittelee vuosittain rahastoon maksettavan voittopalkkioerän määräytymisperusteet. Konsernin pitkän aikavälin kannustinjärjestelmiin kuuluvat henkilöt eivät voi olla rahaston jäseniä.

Henkilöstörahaston jäseniä ovat sekä vakituudessa että määräaikaisessa työsuhhteessa olevat konsernin työntekijät. Rahaston jäsenyys alkaa seuraavan kuukauden alusta siitä, kun työntekijän työsuhde on kestänyt yhtäjaksoisesti viisi kuukautta. Jäsenen rahasto-osuuden nosto-oikeus alkaa heti jäsenyyden alkamista seuraavana maksupäivänä. Rahaston jäsenyys päättyy, kun jäsen on saanut osuutensa rahastosta täysimääräisenä.

Konsernin rahastoon maksamat voittopalkkioerät jaetaan rahaston jäsenille tasasuuruusina. Kunkin työntekijän rahasto-osuudet on jaettu sidottuun osaan ja nostettavissa olevaan osaan. Työntekijä voi vuosittain siirtää sidotusta osasta nostettavaksi enintään 15 % pääomasta vastaavan määrän.

Nostettavissa oleva osa (enintään 15 % sidotusta osasta) määritellään vuosittain ja maksetaan niille jäsenille, jotka haluavat käyttää nosto-oikeuttaan.

Rahaston edellinen tilivuosi päättyi 30.4.2019, ja rahastossa oli tällöin 2 280 jäsentä (2018: 2 233). Huhtikuun 2019 lopussa Fortum maksoi vuoden 2018 tuloksen perusteella henkilöstörahastoon 2,4 miljoonan euron (2018: 2,0) vuotuisen voittopalkkioerän. Rahaston jäsenten rahasto-osuuksien yhteenlaskettu määrä oli 20 miljoonaa euroa (2018: 19).

Henkilöstörahastolle maksettava voittopalkkio kirjautuu kuluksi saatua työsuoritusta vastaavasti.

11.4 Toimitusjohtajan ja muun johtoryhmän palkitseminen

Konsernin johtoryhmään kuuluu kymmenen jäsentä, mukaan lukien toimitusjohtaja. Seuraava taulukko esittää toimitusjohtajan ja konsernin johtoryhmän palkkiot kunkin toimikauden ajalta. Alla esitetyt palkkiot ovat suoriteperusteisia.

Johdon palkitseminen

1 000 euroa	2019		2018	
	Pekka Lundmark, toimitusjohtaja	Muut johtoryhmän jäsenet	Pekka Lundmark, toimitusjohtaja	Muut johtoryhmän jäsenet
Palkat ja luontoisedut	1 057	3 382	1 048	3 101
Tulospalkkiot ¹⁾	200	661	228	658
Osakeperusteiset kannustimet ^{1) 2)}	898	3 506	297	1 431
Eläke-etuudet (lakisääteiset)	207	748	250	677
Eläke-etuudet (vapaaehtoiset)	265	647	252	596
Sosiaalikulut	39	344	36	254
Yhteensä	2 666	9 287	2 112	6 716

1) Kirjattu arviomääräisinä.

2) Osakeperusteiset kannustimet kasvoivat vuonna 2019 lähinnä päättäneiden ohjelmien korkeiden tuottojen vuoksi.

Vuosimaksu toimitusjohtaja Pekka Lundmarkin lisäeläkejärjestelystä on 25 % vuosipalkasta. Vuosipalkka koostuu peruspalkasta ja luontoiseduista. Toimitusjohtajan eläkeikä on 63 vuotta. Mikäli toimitusjohtaja irtisanotaan ennen eläkeikää, on hän oikeutettu siihen mennessä eläkerahastoon maksettuihin varoihin.

Konsernin muiden johtoryhmän jäsenten eläkeikä on 62–65 vuotta eläkejärjestelmästä riippuen. Konsernipolitiikan mukaan kaikki uudet lisäeläkejärjestelyt ovat maksuperusteisia, jolloin vuosimaksu voi olla korkeintaan 25 % vuosipalkasta. Johtoryhmän jäsenet, jotka ovat tulleet yhtiön palvelukseen ennen vuotta 2009, ovat oikeutettuja etuusperusteiseen lisäeläkejärjestelyyn. Tällöin eläkkeen tavoitetaso on korkeintaan 60–66 % eläkepalkasta, ja eläkkeen vakuuttaa ja maksaa joko vakuutusyhtiö tai Fortumin eläkesäätiö.

Johtoryhmän etuusperusteisten eläkejärjestelyjen osalta taseeseen on kirjattu 824 tuhannen euron velka (2018: 624). Toimitusjohtajan lisäeläkejärjestelmä on maksupohjainen järjestelmä, joten siitä ei ole kirjattua eläkevelkaa taseessa.

Mikäli Fortum irtisanoo toimitusjohtajan, tämä on oikeutettu irtisanomisajan palkkaan (6 kuukautta) sekä irtisanomiskorvaukseen, joka vastaa 12 kuukauden palkkaa. Muut johtoryhmän jäsenet ovat oikeutettuja 6–12 kuukauden palkkaa vastaavaan korvaukseen.

Johdolle toimitetut osakkeet (kpl)

Alla oleva taulukko esittää osakepalkkiojärjestelmien myötä toimitusjohtajalle ja muille Fortumin johtoryhmän jäsenille vuosina 2019 ja 2018 toimitetut osakkeet. Järjestelmien perusteella toimitetut osakkeet ovat rajoitusjakson alaisia, jonka aikana osakkeita ei saa myydä tai siirtää kolmannelle osapuolelle.

	2019 ²⁾	2018 ³⁾
Johtoryhmän jäsenet 31.12.2019		
Pekka Lundmark, toimitusjohtaja	25 765	6 453
Arun Aggarwal (johtoryhmän jäsen 17.10.2018 alkaen)	-	-
Alexander Chuvaev ¹⁾	33 522	15 930
Per Langer	5 057	1 621
Risto Penttinen	6 232	1 767
Markus Rauramo	11 137	2 103
Arto Rätty	4 931	-
Mikael Rönnblad	3 435	-
Sirpa-Helena Sormunen	6 012	1 879
Tiina Tuomela	7 206	2 117
Entiset johtoryhmän jäsenet		
Kari Kautinen (johtoryhmän jäsen 30.9.2018 saakka)	N/A	2 059
Yhteensä	103 297	33 929

1) Arvioon perustuva osakemäärä verojen ja veroluonteisten vähennysten jälkeen. Osakeoikeudet maksetaan osakkeiden sijaan rahana kolmen vuoden rajoitusjakson jälkeen paikallisesta lainsäädännöstä johtuen.

2) Osakkeet toimitettiin ohjelman 2016–2021 perusteella.

3) Osakkeet toimitettiin ohjelman 2015–2020 perusteella.

11.5 Johdon omistamat osakkeet

Fortum Oyj:n hallituksen jäsenet omistivat 31.12.2019 yhteensä 8 540 (2018: 8 540) osaketta, eli 0,00 % (2018: 0,00 %) yhtiön osakkeista ja äänivallasta.

Hallituksen jäsenten omistamat osakkeet (kpl)

	2019	2018
Hallituksen jäsenet 31.12.2019		
Matti Lievonen, puheenjohtaja	1 500	1 500
Klaus-Dieter Maubach, varapuheenjohtaja	-	-
Eva Hamilton	40	40
Kim Ignatius	4 000	4 000
Essimari Kairisto	-	-
Anja McAlister	-	-
Veli-Matti Reinikkala	3 000	3 000
Philipp Rösler	-	N/A
Yhteensä	8 540	8 540

Toimitusjohtaja ja muut Fortumin johtoryhmän jäsenet omistivat yhteensä 263 002 (2018: 193 227) osaketta, eli noin 0,03 % (2018: 0,02 %) yhtiön osakkeista ja äänivallasta.

Fortumin johtoryhmän omistamat osakkeet (kpl)

	2019	2018
Johtoryhmän jäsenet 31.12.2019		
Pekka Lundmark	92 931	67 166
Arun Aggarwal	-	-
Alexander Chuvaev	22 053	22 053
Per Langer	38 248	33 191
Risto Penttinen	18 587	12 355
Markus Rauramo	45 272	34 135
Arto Rätty	4 931	-
Mikael Rönnblad	3 435	-
Sirpa-Helena Sormunen	12 668	6 656
Tiina Tuomela	24 877	17 671
Yhteensä	263 002	193 227

11.6 Hallituksen jäsenten palkkiot

Hallitukseen kuuluu viidestä kymmeneen jäsentä. Yhtiökokous valitsee jäsenet yhden vuoden mittaiseksi toimikaudeksi, joka päättyy valintaa seuraavaan ensimmäiseen varsinaiseen yhtiökokoukseen. Vuoden 2019 lopussa hallitukseen kuului kahdeksan jäsentä.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40

Varsinainen yhtiökokous vahvistaa hallituksen jäsenten vuosipalkkiot. Hallituksen jäsenille ei tarjota pitkän aikavälin kannustinohjelmia eikä mahdollisuutta osallistua muihin kannustinohjelmiin. Fortumilla ei myöskään ole heitä koskevaa eläkejärjestelmää. Lakisääteisiä sivukuluja 11 tuhatta euroa (2018: 11) on maksettu hallituksen palkkioista kulloinkin sovellettavan kansallisen lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Hallituksen palkkiot

1 000 euroa	2019	2018
Puheenjohtaja	75	75
Varapuheenjohtaja	57	57
Tarkastus- ja riskivaliokunnan puheenjohtaja ¹⁾	57	57
Jäsenet	40	40

1) Jos ei ole samanaikaisesti puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja.

Kullekin hallituksen jäsenelle maksetaan kiinteä vuosipalkkio ja osallistumisperusteinen kokouspalkkio. Kokouspalkkio, 600 euroa, maksetaan niin hallituksen kuin valiokuntienkin kokouksista. Suomen ulkopuolella Euroopassa asuvan jäsenen kokouspalkkio on 1 200 euroa ja Euroopan ulkopuolella asuvan 1 800 euroa. Hallituksen ja valiokuntien puhelinkokouksista maksetaan kaikille jäsenille 600 euron kokouspalkkio. Ilman erillistä kokousta tehdyistä päätöksistä ei makseta palkkiota.

Hallituksen jäsenten matkakulut hyvitetään yhtiön matkustussääntöjen mukaisesti.

Hallituksen kokonaispalkkiot

1 000 euroa	2019	2018
Hallituksen jäsenet 31.12.2019		
Matti Lievonen, puheenjohtaja 28.3.2018 alkaen	89	80
Klaus-Dieter Maubach, varapuheenjohtaja 28.3.2018 alkaen	71	54
Eva Hamilton	54	54
Kim Ignatius, Tarkastus- ja riskivaliokunnan puheenjohtaja	67	65
Essimari Kairisto (hallituksen jäsen 28.3.2018 alkaen)	56	42
Anja McAlister	59	60
Veli-Matti Reinikkala	58	54
Philipp Rösler (hallituksen jäsen 26.3.2019 alkaen)	44	N/A
Entiset hallituksen jäsenet		
Sari Baldauf (puheenjohtaja 28.3.2018 saakka)	N/A	20
Heinz-Werner Binzel (hallituksen jäsen 26.3.2019 saakka)	12	54
Marco Ryan (hallituksen jäsen 26.3–1.8.2019)	19	N/A
Yhteensä	529	483

12 Rahoituskulut - netto

milj. euroa	Liite	2019	2018
Korkokulut			
Lainat		-171	-155
Muut korkokulut		-4	-3
Aktivoidut korkokulut	18	9	10
Yhteensä		-167	-148
Korkotuotot			
Lainasaamiset ja talletukset		25	31
Muut korkotuotot		3	3
Yhteensä		28	34
Rahoitusinstrumenttien käypien arvojen muutoksista johtuvat voitot ja tappiot	8		
Korkojohdannaiset, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa		-2	-8
Käyvän arvon suojauksesta syntyneet suojausinstrumenttien käypien arvojen muutokset		27	-24
Käyvän arvon suojauksen suojattavat kohteet		-23	24
Valuuttatermiinit, korkoero		-1	3
Muiden sijoitusten käyvän arvon muutos		7	-3
Yhteensä		8	-8
Valuuttakurssierot			
Lainat ja saamiset	8	91	-100
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	8	30	8
Valuuttajohdannaiset	8	-120	91
Lainasaamisten arvonalentumiset	21	0	-13
Korkotuotto rahasto-osuudelle Valtion ydinjätehuoltorahastossa	29	6	7
Ydinjätehuoltovarauksen diskonttauksen purkautuminen	29	7	11
Muiden varauksien diskonttauksen purkautuminen	30, 31	-10	-3
Muut rahoitustuotot		17	11
Muut rahoituskulut		-15	-26
Yhteensä		6	-15
IS Rahoituskulut - netto		-125	-136

Korkokuluihin sisältyvät korollisten lainojen ja koron- ja valuutanvaihtosopimusten korkokulut sekä lainoja ja saamia suojaavien valuuttatermiinien termiinipisteet. Korkokulut olivat 167 miljoonaa euroa (2018: 148) sisältäen 13 miljoonaa euroa jäljellä olevasta jaksotetusta hankintamenosta liittyen Uniperin osakkeiden hankintaa varten vuonna 2018 otetun lainan ennaikaiseen takaisinmaksuun.

Korkotuotot olivat 28 miljoonaa euroa (2018: 34) sisältäen 12 miljoonaa euroa (2018: 12) Ruotsin yhteisomisteisille ydinvoimayhtiöille annetuista osakaslainoista ja 11 miljoonaa euroa (2018: 17) pankkitalletuksista ja yritystodistuksista.

Rahoitusinstrumenttien käypien arvojen muutoksista johtuvat voitot ja tappiot olivat 8 miljoonaa euroa (2018: -8). Rahoitusinstrumenttien käypään arvoon arvostamisesta syntyvät voitot ja tappiot sisältävät suojauslaskennan ulkopuolelle jäävien koron- ja valuutanvaihtosopimusten muutokset ilman kertyneitä korkoja. Tähän ryhmään kuuluvat myös korkojohdannaisten ja suojattujen kohteiden käypien arvojen muutokset. Näiden johdannaisten kertynyt korko kirjataan lainojen korkokuluihin. Käypään arvoon arvostamisesta johtuviin voittoihin ja tappioihin sisältyvät myös suojauslaskennan ulkopuolelle jäävien lainoja ja saamia suojaavien valuuttatermiinisopimusten korkopisteiden erot.

Valuuttakurssivoitot ja -tappiot olivat nettona nolla sisältäen kurssierot, jotka syntyvät ulkomaanvaluutan määräisten lainojen ja saamisten muuntamisesta sekä valuuttatermiineihin ja koron- ja valuutanvaihtosopimukseen liittyvistä kurssieroista.

Ydinjätehuoltovarauksen diskonttauksen purkautuminen oli 7 miljoonaa euroa (2018: 11) sisältäen Suomen ydinvoimatuotannossa säännöllisin väliajoin tehtävään tekniseen päivitykseen liittyvä 40 miljoonan euron positiivinen vaikutus ja vuonna 2018 49 miljoonan euron positiivinen vaikutus oletusten muutoksesta, joka liittyi varauksen purkautuneeseen korkovaikutukseen. Katso lisätietoja liitetiedossa 29 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat.

Muut rahoitustuotot olivat 17 miljoonaa (2018: 11), jotka sisältävät 8 miljoonaa euroa (2018: 10) saatavasta venäläiseltä kaasunjalostus- ja petrokemianyhtiöltä SIBURilta liittyen OOO Tobolsk CHP osakkeiden myyntiin ja 6 miljoonaa euroa, jotka palautettiin Nasdaq vakuusrahastosta 2019. Muut rahoituskulut olivat 15 miljoonaa euroa (2018: 26), jotka sisältävät 10 miljoonaa euroa uusista luottolimiiteistä liittyen vähintään 20,5 %:n lisäosuuden hankintaan Uniperista. Muut rahoituskulut vuonna 2018 sisälsivät 20 miljoonaa euroa täydennysmaksua Nasdaq vakuusrahastoon.

Koron- ja valuuttajohdannaiset rahoituskuluissa (netto)

milj. euroa	2019	2018
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset		
Lainojen korkokulut	20	27
Johdannaisten valuuttakurssierot	30	8
Rahoitusinstrumenttien käypien arvojen muutokset - korkoero ¹⁾	25	-32
Korkojohdannaisten käypien arvojen muutos yhteensä rahoituskuluissa (netto)	75	3
Valuuttatermiinit		
Lainojen korkokulut	-57	-52
Johdannaisten valuuttakurssierot	-120	91
Rahoitusinstrumenttien käypien arvojen muutokset - korkoero	-1	3
Valuuttajohdannaisten käypien arvojen muutos yhteensä rahoituskuluissa (netto)	-178	42
Yhteensä	-103	45

1) Rahoitusinstrumenttien käypien arvojen muutoksista johtuviin voittoihin ja tappioihin sisältyvät käypien arvojen muutokset niistä koronvaihtosopimuksista, jotka eivät täytä suojauslaskennan vaatimuksia, määrältään -2 miljoonaa euroa (2018: -8) ja käyvän arvon suojauksesta syntyneitä suojausinstrumenttien käypien arvojen muutoksia 27 miljoonaa euroa (2018: -24).

13 Tuloverot

13.1 Tulos ennen veroja

milj. euroa	2019	2018
Suomalaiset yhtiöt	303	113
Ruotsalaiset yhtiöt	383	396
Venäläiset yhtiöt	312	261
Muut yhtiöt ¹⁾	730	270
IS Yhteensä	1 728	1 040

1) Sisältää osuuden Uniperin tuloksesta 632 miljoonaa euroa (2018:-2).

Maakohtainen erittely tuloksesta ennen veroja esittää kunkin maan osuuden Fortum-konsernin Kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) ja siten konsernitalinpäätöksen mukaisesta tuloksesta ennen veroja. Kunkin maan tulos sisältää siten esimerkiksi osuuden osakkuusyrittysten tuloksesta sekä ydinvoimatuotantoon liittyvät varaukset, jotka eivät sisälly paikallisten tytäryritysten verotettavaan tuloon.

13.2 Tuloverojen merkittävimmät osatekijät maittain

milj. euroa	2019	2018
Kauden verotettavaan tuloon perustuva vero		
Suomalaiset yhtiöt	-40	-7
Ruotsalaiset yhtiöt	-79	-3
Venäläiset yhtiöt	-51	-38
Muut yhtiöt	-63	-46
Yhteensä	-233	-94
Laskennalliset verot		
Suomalaiset yhtiöt	-15	-18
Ruotsalaiset yhtiöt	6	-73
Venäläiset yhtiöt	-6	-11
Muut yhtiöt	30	15
Yhteensä	15	-87
Edellisten tilikausien verojen oikaisut		
Suomalaiset yhtiöt	-2	-1
Ruotsalaiset yhtiöt	0	0
Venäläiset yhtiöt	0	0
Muut yhtiöt	-1	0
Yhteensä	-3	-1
IS Tuloverot	-221	-181

13.3 Tuloverokanta

Konsernin tuloksesta ennen veroja laskettu vero eroaa Suomen nimellisen verokannan mukaan lasketusta verosta seuraavasti:

milj. euroa	2019	%	2018	%
Tulos ennen veroja	1 728		1 040	
Vero laskettuna Suomen nimellisellä verokannalla	-346	20,0	-208	20,0
Muutokset verokannoissa	-3	0,2	17	-1,6
Suomen ja ulkomaisten verokantojen ja -säännösten erot	-62	3,6	6	-0,6
Verovapaat myyntivoitot	2	-0,1	15	-1,5
Verotuksessa vähennyskelvottomat kulut	-8	0,4	-13	1,3
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	220	-12,7	7	-0,7
Osingonjakoon liittyvät verot	-17	1,0	-14	1,4
Verotappioiden laskennallisten verojen uudelleenarviointi	-5	0,3	11	-1,0
Muut erät	1	-0,1	-2	0,2
Edellisiin tilikausiin perustuva verojen korjaus	-3	0,2	0	0,0
IS Tuloverot	-221	12,8	-181	17,5

Tärkeimmät verotuksen tunnusluvut:

- Painotettu keskimääräinen tuloverokanta vuodelle 2019 on 23,6 % (2018: 19,4 %)
- Tuloslaskelman efektiivinen tuloverokanta vuodelle 2019 on 12,8 % (2018: 17,5 %)
- Vertailukelpoinen efektiivinen tuloverokanta (ilman osuutta osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta, verovapaita myyntivoittoja, verokantojen muutoksia sekä muita merkittäviä kertaluontoisia tuloveroeriä) vuodelle 2019 on 22,4 % (2018: 22,0 %).

Katso ▶ **Tunnuslukujen laskentakaavat**

Pääasialliset efektiiviseen tuloverokantaan vaikuttavat tekijät ovat:

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta 2019 alensi efektiivistä tuloverokantaa 12,7 %:lla; merkittävimpana eränä oli osuus Uniperin tuloksesta 632 miljoonaa euroa. Verokantojen ja -säännösten erot kasvattivat verokantaa 3,6 %:lla.

Osakkeiden myyntivoitot ja -tappiot vaikuttavat yhtiön efektiiviseen tuloverokantaan. Useissa maissa, kuten Suomessa, Ruotsissa, Hollannissa ja Norjassa, osakkeiden myynti on vapautettu tuloverosta. Tämän tarkoituksena on verottaa yhtiötä liiketoiminnan tuloksesta kertaalleen, eikä enää uudestaan osakkeiden myyntivoittojen tai -tappioiden muodossa. Osakkeiden myyntivoittojen tai -tappioiden verotus on linjassa yhtiön saamien osinkojen verotuksen kanssa.

Vuoden 2019 aikana Fortumilla on ollut käynnissä verotarkastuksia. Liittyen aikaisempiin tarkastuksiin Fortum on saanut veronoikaisupäätökset Belgiassa koskien vuosia 2008–2012. Fortum on valittanut saamistaan päätöksistä edellisinä vuosina. Lainopillisiin arvioihin perustuen Fortum ei ole kirjannut varauksia tilinpäätökseen veronoikaisupäätöksiin liittyen.

Lisätietoa käynnissä olevista verovalituksista katso ▶ **liitetieto 37** Oikeudenkäynnit ja viranomaismenettelyt. Vuoden 2019 aikana ensisijaisesti ruotsalaiset yhtiöt sekä belgialainen yhtiö ovat käyttäneet osan laskennallisiin verosaamisiin sisältyvistä vahvistetuista tappioista.

Fortumilla on merkittävä laskennallinen verovelka johtuen investoinneista pitkäaikaiseen käyttöomaisuuteen. Nämä varat poistetaan nopeammin verotuksessa kuin kirjanpidossa, mikä johtaa matalampiin maksettuihin veroihin hyödykkeen pitoajan alussa ja korkeampiin maksettuihin veroihin hyödykkeen pitoajan lopussa. Tästä erosta muodostuu laskennallinen verovelka.

Katso myös ▶ **liitetieto 28** Tuloverosaamiset ja -velat.

14 Osakekohtainen tulos ja osinko

LAADINTAPERIAATTEET

OSAKEKOHTAINEN TULOS

Laimentamaton osakekohtainen tulos lasketaan jakamalla emoyhtiön omistajille kuuluva voitto liikkeeseen laskettujen kantaosakkeiden lukumäärän painotetulla keskiarvolla, josta on vähennetty konsernin hankkimat ja omistuksessaan pitämät omat osakkeet.

OSINKO

Hallituksen yhtiökokoukselle ehdottamaa osingonjakoa ei kirjata velaksi tilinpäätökseen ennen kuin yhtiön osakkeenomistajat ovat hyväksyneet sen yhtiökokouksessa.

14.2 Osakekohtainen osinko

Hallituksen yhtiökokoukselle ehdottamaa osingonjakoa ei kirjata velaksi tilinpäätökseen ennen kuin yhtiön osakkeenomistajat ovat hyväksyneet sen yhtiökokouksessa.

Suunnitellulle yhtiökokoukselle 17.3.2020 on ehdotettu jaettavaksi vuodelta 2019 osinkoa 1,10 euroa osakkeelta, yhteensä 977 miljoonaa euroa, mikä perustuu 5.2.2020 rekisteröityjen osakkeiden lukumäärään. Ehdotettua osinkoa ei ole kirjattu osinkovelaksi tässä tilinpäätöksessä.

Vuoden 2018 osingonjaosta, 1,10 euroa osaketta kohti, yhteensä 977 miljoonaa euroa, päätettiin yhtiökokouksessa 26.3.2019. Osinko maksettiin 4.4.2019.

Vuoden 2017 osingonjaosta, 1,10 euroa osaketta kohti, yhteensä 977 miljoonaa euroa, päätettiin yhtiökokouksessa 28.3.2018. Osinko maksettiin 10.4.2018.

14.1 Osakekohtainen tulos

Laimentamaton osakekohtainen tulos

	2019	2018
IS Emoyhtiön omistajille kuuluva tilikauden voitto, milj. euroa	1 482	843
Osakkeiden painotettu keskimääräinen lukumäärä, 1 000 kpl	888 294	888 312
Osakekohtainen tulos (euroa)	1,67	0,95

Länsivoima Oyj:n (entinen Lounais-Suomen Sähkö Oy) sulautuessa Fortum Oyj:hin vuonna 2000 Fortum suoritti sulautumisvastikkeena annetut Fortum Oyj:n osakkeet niille Länsivoima Oyj:n osakkeenomistajille, jotka eivät olleet esittäneet osakekirjoaan ja vaatineet oikeuksiensa kirjaamista arvo-osuusjärjestelmään, näiden osakkeenomistajien lukuun perustetulle yhteiselle arvo-osuustilille (yhteistili). Yhtiökokous 2018 päätti, että oikeudet kaikkiin sellaisiin yhteistilillä olleisiin osakkeisiin ja niihin perustuviin oikeuksiin, joiden kirjaamista arvo-osuusjärjestelmään ei ollut vaadittu ennen yhtiökokouksen päätöstä, on menetetty. Osakkeiden lisäksi menetetään osakkeisiin liittyvät oikeudet, kuten nostamattomat osingot. Menetettyihin osakkeisiin sovelletaan yhtiön hallussa olevia omia osakkeita koskevia säännöksiä. Fortum Oyj:n hallitus päätti 17.12.2018 mitätöidä osakepääomaa alentamatta kaikki 72 580 kappaletta yhtiön hallussa olevaa omaa osaketta. Osakkeiden mitätöinti merkittiin kaupparekisteriin 21.12.2018. Vuonna 2018 näillä osakkeilla oli vähäinen vaikutus osakkeiden painotettuun keskimääräiseen lukumäärään.

Laimennetut osakekohtaiset tulokset ovat samat kuin osakekohtaiset tulokset yllä, koska Fortumilla ei tällä hetkellä ole ulkona olevia laimentavia instrumentteja.

15 Rahoitusvarat ja rahoitusvelat luokittain

LAADINTAPERIAATTEET

RAHOITUSVARAT

Konserni luokittelee rahoitusvaransa seuraaviin IFRS 9:n mukaisiin luokkiin: rahoitusvarat jaksotettuun hankintamenuon, rahoitusvarat käypään arvoon tulosvaikutteisesti sekä rahoitusvarat käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta. Luokittelu tehdään rahoitusvarojen alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä ja se riippuu sopimukseen perustuvien rahavirtojen luonteesta sekä konsernin rahoitusvarojen hallinnoinnissa sovellettavasta liiketoimintamallista.

Rahoitusvaroihin kuuluvan instrumentin arvostaminen jaksotettuun hankintamenuon tai käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta edellyttää sopimusperusteisten rahavirtojen koostumista pelkästään korosta ja pääoman takaisinmaksusta (ns. SPPI-kriteeri). SPPI-kriteerin täyttymistä arvioidaan rahoitusinstrumenttikohteisesti. Jos SPPI-kriteeri ei täyty, rahoitusvarat arvostetaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti.

Rahoitusvarat esitetään lyhytaikaisina varoina, jos niiden maturiteetti on lyhempi kuin 12 kuukautta, sijoituksesta aiotaan luopua 12 kuukauden kuluessa tilinpäätöspäivästä tai niitä pidetään kaupankäyntitarkoituksessa. Muussa tapauksessa erä esitetään pitkäaikaisina varoina.

JAKSOTETTUUN HANKINTAMENUON KIRJATTAVAT RAHOITUSVARAT

Konserni arvostaa rahoitusvarat jaksotettuun hankintamenuon, jos rahoitusomaisuutta pidetään hallussa sellaisen liiketoimintamallin mukaisesti, jonka tavoitteena on sopimukseen perustuvien kiinteiden tai ennalta määritettyjen rahavirtojen kerääminen. Rahavirrat muodostuvat pääomasta ja jäljellä olevan pääoman korosta, ja ne syntyvät, kun konserni antaa lainaa tai toimittaa tuotteita ja palveluja suoraan velalliselle. Jaksotettuun hankintamenuon arvostettavat rahoitusvarat sisältävät johdannaisia lukuun ottamatta kaikki rahoitusvarat, joiden rahavirrat perustuvat kiinteisiin tai ennalta määritettyihin maksuihin, ja joilla ei ole toimivilla markkinoilla noteerattua hintaa.

Jaksotettuun hankintamenuon arvostettavien rahoitusvarojen arvosta vähennetään mahdolliset arvonalentumistappiot. Taseesta pois kirjaamisesta aiheutuvat voitot ja tappiot kirjataan tuloslaskelmaan.

KÄYPÄÄN ARVOON TULOSVAIKUTTEISESTI KIRJATTAVAT RAHOITUSVARAT

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat sisältävät; lyhytaikaiset kaupankäyntitarkoituksessa olevat rahoitusvarat; rahoitusvarat, jotka ovat alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä peruuttamattomasti arvostettu käypään arvoon tulosvaikutteisesti; sekä rahoitusvarat, jotka ovat IFRS 9:n mukaan pakotetusti arvostettu käypään arvoon tulosvaikutteisesti. Konserni on myös päättänyt arvostaa oman pääoman ehtoiset sijoitukset (ts. muut sijoitukset) peruuttamattomasti käypään arvoon tulosvaikutteisesti. Nämä sisältävät pääosin osakkeita listaamattomissa yhtiöissä. Johdannaiset luokitellaan kaupankäyntitarkoituksessa oleviksi, ellei niitä määritellä tehokkaiksi suojausinstrumenteiksi.

Voitot ja tappiot, jotka johtuvat käyvän arvon muutoksista, sisältyvät sen kauden tuloslaskelmaan, jonka aikana ne syntyvät.

KÄYPÄÄN ARVOON MUIDEN LAAJAN TULOSEN ERIEN KAUTTA KIRJATTAVAT RAHOITUSVARAT

Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjatusta muista sijoituksista ei kirjata luottotappiovarauksia, ja kertyneitä käyvän arvon muutoksia ei koskaan kirjata tuloslaskelmaan. Saadut osingot kirjataan tulosvaikutteisesti.

Konsernilla ei tällä hetkellä ole olennaisia käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattuja muita sijoituksia.

TASEESTA POIS KIRJAAMINEN

Rahoitusvarat kirjataan pois taseesta, kun oikeudet niiden kassavirtoihin lakkaavat olemasta voimassa tai kun konserni on siirtänyt olennaisilta osin omistamiseen liittyvät riskit ja edut.

ARVONALENTUMINEN

Konserni kirjaa jaksotettuun hankintamenuon arvostettavien rahoitusvarojen osalta luottotappiovarauksen perustuen odotettuun luottotappioon IFRS 9:n mukaan. Katso lisätietoja ▶ **liitetiedossa 4.7.1** Rahoitusvarojen luottoriskin arviointi ja ▶ **liitetiedossa 23** Myyntisaamiset ja muut saamiset.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavista rahoitusvaroista ei kirjata odotettuun luottotappioon perustuvaa luottotappiovarausta, sillä niiden käyvät arvot ottavat huomioon odotetut luottotappiot. Rahoitusvarat kirjataan kokonaan alas, kun konserni ei voi kohtuudella odottaa saavansa sopimukseen perustuvia rahavirtoja.

RAHOITUSVELAT

Kaikki rahoitusvelat merkitään alun perin käypään arvoon. Lainojen sekä osto- ja muiden velkojen osalta vähennetään transaktiomenot. Myöhemmillä kausilla kaikki rahoitusvelat johdannaisia lukuun ottamatta kirjataan jaksotettuun hankintamenuon; maksetun rahamäärän (josta transaktiomenot vähennetty) ja lunastusarvon välinen erotus kirjataan korkokuluksi kyseisen lainan laina-ajalle käyttäen efektiivisen koron menetelmää.

Konsernin johdannaiset, joita ei ole määritetty suojausinstrumenteiksi, arvostetaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti. Efektiivisen koron menetelmällä laskettu korko sekä rahoitusveloista syntyvät voitot ja tappiot kirjataan tuloslaskelmaan.

Konsernin rahoitusvelkoihin sisältyvät osto- ja muut velat, lainat ja johdannaissopimukset. Sellaiset lainat tai niiden osa, jotka ovat käyvän arvon suojauksen kohde-etuutena, arvostetaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti. Rahoitusvelat kirjataan pois taseesta, kun konserni on täyttänyt sopimusveloitteensa.

JOHDANNAISINSTRUMENTTEIHIN JA SUOJAUSTOIMENPITEISIIN LIITTYVÄT LASKENTAPERIAATTEET

Konsernin tavanomaiseen liiketoimintaan kuuluvat hyödykkeiden myynti- ja osto. Suurin osa näistä liiketoimista on sellaisia, jotka on solmittu ja jotka pidetään edelleen voimassa tarkoituksena vastaanottaa tai toimittaa kohteena oleva hyödyke konsernin osto-, myynti- ja käyttötarpeiden mukaisesti (oman käytön poikkeus). Tällaiset sopimukset eivät kuulu IFRS 9:n soveltamisalaan. Fyysiset sopimukset muiden kuin rahoituserien ostamiseksi ja myymiseksi, jotka arvostetaan käypään arvoon käyvän arvon optiolla kumoamaan arvostuksesta johtuvaa tuloslaskelmaeroa, tai jotka eivät täytä oman käytön poikkeuksen kriteerejä, tai joille ei voida soveltaa suojauslaskentaa, arvostetaan käypään arvoon tuloslaskelman kautta.

Johdannaiset merkitään taseeseen alun perin käypään arvoon sinä päivänä, jolloin johdannaissopimus tehdään, ja arvostetaan aina jatkossa tilinpäätöshetken käypään arvoon. Arvostuserosta syntyvän voiton tai tappion kirjaamistapa riippuu siitä, onko johdannainen määritetty suojauslaskennassa hyväsyttäväksi suojausinstrumentiksi, ja jos on, suojatun kohteen luonteesta. Konserni määrittää tietyt johdannaiset joko: (1) erittäin todennäköisten ennakoitujen liiketoimien suojausiksi (kassavirran suojaus); (2) taseeseen merkittyjen varojen tai velkojen tai taseeseen merkitsemättömien kiinteäehtoisten sitoumusten käypien arvojen suojausiksi (käyvän arvon suojaus); tai (3) ulkomaisiin yksiköihin tehtyjen nettosijoitusten suojausiksi.

Konserni dokumentoi liiketoimen syntymisajankohtana suojausinstrumenttien ja suojattujen kohteiden välisen suhteen, sen muodostuvatko suojatut kohteet erillisistä riskikomponenteista tai riskikomponenttien yhdistelmästä, sekä riskienhallinnan tavoitteensa ja erilaisiin suojauksiin ryhtymisen strategiansa. Konserni dokumentoi myös arvionsa siitä, täyttävätkö suojausliiketoimissa käytettävät johdannaiset suojauksen tehokkuudelle asetetut vaatimukset: (1) suojaavan instrumentin ja suojatun kohteen välillä on taloudellinen suhde, (2) luottoriskin vaikutus ei dominoi tästä taloudellisesta suhteesta aiheutuvia arvonmuutoksia, (3) suojausaste on sama kuin mitä käytetään riskien hallinnassa. Konserni dokumentoi myös sekä suojausta aloitettaessa, että sen jälkeen arvionsa siitä, ovatko suojausliiketoimissa käytettävät johdannaiset prospektiivisesti erittäin tehokkaita kumoamaan suojattavien kohteiden käypien arvojen tai kassavirtojen muutokset. Suojauslaskenta lopetetaan siinä tapauksessa, kun suojaussuhde ei täytä suojauksen tehokkuuden vaatimuksia.

KASSAVIRRAN SUOJAUS

Kassavirtojen suojausiksi määritettyjen ja kassavirran suojauksen ehdot täyttävien johdannaissinstrumenttien käypien arvojen muutosten tehokas osuus merkitään omaan pääomaan. Tehottomaan osuuteen liittyvä voitto tai tappio kirjataan välittömästi tuloslaskelmaan. Omaan pääomaan kertyneet käypien arvojen muutokset merkitään tuloslaskelmaan sillä kaudella, jolloin suojattu erä vaikuttaa voittoon tai tappioon (esimerkiksi silloin, kun ennakoitu suojattu myyntitapahtuma toteutuu). Kuitenkin silloin, kun suojattu ennakoitu liiketoimi johtaa rahoitusvaroihin tai -velkoihin kuulumattoman omaisuuserän tai velan kirjaamiseen (esimerkiksi vaihto-omaisuus), omaan pääomaan kirjatut voitot ja tappiot siirretään omasta pääomasta ja

sisällytetään kyseisen omaisuuserän tai velan alkuperäiseen kirjanpitoarvoon. Kun suojaus ei enää täytä suojauslaskennan soveltamisedellytyksiä, kyseisellä hetkellä omassa pääomassa oleva kertynyt voitto tai tappio kirjataan tulosvaikutteisesti, kun myös ennakoitu liiketoimi toteutuu ja merkitään tuloslaskelmaan. Kun ennakoitun liiketoimen ei enää odoteta tapahtuvan, omassa pääomassa oleva kertynyt voitto tai tappio kirjataan välittömästi tuloslaskelmaan.

Fortum suojaa altistumisensa hyödykkeiden markkinariskille ja soveltaa suojauslaskentaa riskikomponentteittain. Pohjoismaisessa suojauslaskennassa sovellettava sähkön hintariski, joka liittyy pohjoismaiseen aluehintaeseen sähkön toimitukseen, jaetaan kolmeen riskikomponenttiin: (1) systeemihintariskiin, (2) aluehintaeroriskiin (EPAD) sekä (3) valuuttariskiin. Jokaiselle edellä mainituista riskikomponenteille on yleisesti saatavilla niille nimenomaisesti kohdennettuja johdannaissopimuksia, jotka ovat kyseisen riskikomponentin täydellisiä suojauskohteita, eivätkä aiheuta suojauksen tehottomuutta.

KÄYVÄN ARVON SUOJAUKSET

Käyvän arvon suojausiksi määritettyjen ja nämä ehdot täyttävien johdannaisten käypien arvojen muutokset kirjataan tuloslaskelmaan, samoin ne suojatun omaisuuserän tai velan käyvän arvon muutokset, jotka ovat kohdistettavissa suojatulle riskille.

Jos suojaus ei enää täytä suojauslaskennan soveltamisedellytyksiä, suojattavan kohteen kirjanpitoarvoa oikaistaan efektiivisen koron menetelmällä tulosvaikutteisesti suojauskohteen juoksuajalle.

ULKOMAIISIIN YKSIKÖIHIN TEHTYJEN NETTOSIJOITUSTEN SUOJAUS

Ulkomaisiin yksiköihin tehtyjen nettosijoitusten suojaukset käsitellään kirjanpidossa kassavirran suojausten tavoin. Se osa suojausinstrumentin voitosta tai tappiosta, joka liittyy suojauksen tehokkaaseen osuuteen, merkitään omaan pääomaan. Tehottomaan osuuteen liittyvä voitto tai tappio kirjataan välittömästi tuloslaskelmaan. Omaan pääomaan kertyneet voitot ja tappiot kirjataan tulosvaikutteisesti, kun ulkomaisesta yksiköstä luovutaan.

JOHDANNAISET, JOTKA EIVÄT TÄYTÄ SUOJAUSLASKENNAN SOVELTAMISEDELLYTYKSIÄ

Tietyt johdannaissinstrumentit eivät täytä suojauslaskennan ehtoja. Tällaisten hyödykejohdannaissinstrumenttien käypien arvojen muutokset kirjataan välittömästi tuloslaskelmaan vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin. Vastaavat käypien arvojen muutokset valuutta- ja korkojohdannaissista kirjataan rahoituskulut - nettoon.

Rahoitusvarat ja -velat on alla olevassa taulukossa jaettu IFRS 9:n mukaisiin kategorioihin. Kategoriat on edelleen jaettu luokkiin, joiden perusteella rahoitusvarat ja -velat arvostetaan. Lisätietoja on liitetiedoissa, joihin taulukossa viitataan.

Katso lisätietoja ▶ [liitetiedossa 1.6](#) Fyysisesti toteutettavat hyödykkeiden osto- ja myyntisopimukset (IFRS 9).

Rahoitusvarat luokittain 2019

milj. euroa	Liite	Jaksotettu hankintameno	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat			Muut rahoitusvarat	Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta	Yhteensä
			Suojauslaskenta, käyvän arvon suojaus	Ei sovelleta suojauslaskentaa	Rahavirran suojaus			
Rahoitusinstrumentit, pitkäaikaiset varat								
Muut pitkäaikaiset sijoitukset	20	75				75	151	
Johdannaisinstrumentit	4							
Sähköjohdannaiset				12		1	13	
Korko- ja valuuttajohdannaiset			153	2		1	156	
Muut hyödykefutuurit ja -termiinit				10			10	
Pitkäaikaiset korolliset saamiset	21	628				23	651	
Rahoitusinstrumentit, lyhytaikaiset varat								
Johdannaisinstrumentit	4							
Sähköjohdannaiset				40		42	82	
Korko- ja valuuttajohdannaiset				7		9	16	
Muut hyödykefutuurit ja -termiinit				34			34	
Myyntisaamiset	23	736					736	
Lyhytaikaiset korolliset saamiset	21	69				315	384	
Likvidit varat	24	1 433					1 433	
Yhteensä		2 941	153	105		413	3 666	

Rahoitusvarat luokittain 2018

milj. euroa	Liite	Jaksotettu hankintameno	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat			Muut rahoitusvarat	Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta	Yhteensä
			Suojauslaskenta, käyvän arvon suojaus	Ei sovelleta suojauslaskentaa	Rahavirran suojaus			
Rahoitusinstrumentit, pitkäaikaiset varat								
Muut pitkäaikaiset sijoitukset	20	90				49	139	
Johdannaisinstrumentit	4							
Sähköjohdannaiset				52		1	53	
Korko- ja valuuttajohdannaiset			122	4		26	152	
Muut hyödykefutuurit ja -termiinit				24			24	
Pitkäaikaiset korolliset saamiset	21	642				41	683	
Rahoitusinstrumentit, lyhytaikaiset varat								
Johdannaisinstrumentit	4							
Sähköjohdannaiset				84		10	94	
Korko- ja valuuttajohdannaiset				97		19	116	
Muut hyödykefutuurit ja -termiinit				116		0	116	
Myyntisaamiset	23	800					800	
Lyhytaikaiset korolliset saamiset	21	379				30	409	
Likvidit rahat	24	584					584	
Yhteensä		2 495	122	377		120	3 170	

Rahoitusvelat luokittain 2019

milj. euroa	Liite	Jaksotettu hankintameno	Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat rahoitusvelat			Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta	Vuokrasopimusvelat	Yhteensä
			Suojauslaskenta, käyvän arvon suojaus	Ei sovelleta suojauslaskentaa	Muut rahoitusvelat	Netto-investoinnin ja rahavirran suojaus		
Rahoitusinstrumentit, pitkäaikaiset velat								
Korolliset velat	27	3 736	2 293 ¹⁾				89	6 118
Johdannaisinstrumentit	4							
Sähköjohdannaiset				22		30		52
Korko- ja valuuttajohdannaiset			25	3		47		75
Muut hyödykefutuurit ja -termiinit				11				11
Rahoitusinstrumentit, lyhytaikaiset velat								
Korolliset velat	27	270			281		19	570
Johdannaisinstrumentit	4							
Sähköjohdannaiset				62		85		147
Korko- ja valuuttajohdannaiset				49		4		53
Muut hyödykefutuurit ja -termiinit				52				52
Ostovelat	33	316						316
Muut velat	33	168						168
Yhteensä		4 490	2 318	199	281	166	108	7 562

1) Osuus joukkovelkakirjalainasta johon sovelletaan käyvän arvon suojauslaskentaa.

Rahoitusvelat luokittain 2018

milj. euroa	Liite	Jaksotettu hankintameno	Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat rahoitusvelat		Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta	Yhteensä
			Suojauslaskenta, käyvän arvon suojaus	Ei sovelleta suojauslaskentaa	Rahavirran suojaus	
Rahoitusinstrumentit, pitkäaikaiset velat						
Korolliset velat	27		4 077	930 ¹⁾		5 007
Johdannaisinstrumentit	4					
Sähköjohdannaiset					70	305
Korko- ja valuuttajohdannaiset				25	2	44
Muut hyödykefutuurit ja -termiinit					13	13
Rahoitusinstrumentit, lyhytaikaiset velat						
Korolliset velat	27		1 086			1 086
Johdannaisinstrumentit	4					
Sähköjohdannaiset					65	706
Korko- ja valuuttajohdannaiset					45	46
Muut hyödykefutuurit ja -termiinit					77	77
Ostovelat	33		334			334
Muut velat	33		212			212
Yhteensä			5 709	955	272	7 830

1) Osuus joukkovelkakirjalainasta johon sovelletaan käyvän arvon suojauslaskentaa.

16 Rahoitusvarat ja rahoitusvelat käypään arvoon

LAADINTAPERIAATTEET

Käypiin arvoihin arvostetut rahoitusvarat ja -velat esitetään käyvän arvon määrittämiseen perustuvien hierarkiatasojen mukaisesti käyttäen Tasoja 1, 2 ja 3, jotka kuvaavat käytettyjen syöttötietojen merkittävyyttä käypien arvojen määrittämisessä.

TASON 1 MUKAINEN KÄYPIEN ARVOJEN MÄÄRITTÄMISHIERARKIA

Toimivilla markkinoilla noteerattujen rahoitusinstrumenttien (kuten noteeratut sähköoptiot, hiili-, kaasu- ja öljyfutuurit) käyvät arvot ovat tilinpäätöspäivänä noteerattuja markkinahintoja.

TASON 2 MUKAINEN KÄYPIEN ARVOJEN MÄÄRITTÄMISHIERARKIA

Toimivilla markkinoilla noteerattujen rahoitusinstrumenttien, mukaan lukien noteeratut sähköjohdannaiset, käyvät arvot perustuvat tilinpäätöspäivänä noteerattuihin markkinahintoihin. Olemassa olevia arvostusmenetelmiä, kuten arvioituja diskontattuja kassavirtoja, käytetään määrittäessä korko- ja valuuttainstrumenttien käypiä arvoja. Koronvaihtosopimusten käypä arvo lasketaan arvioitujen vastaisten kassavirtojen nykyarvona. Valuuttatermiinisopimusten käypä arvo määritetään käyttämällä tilinpäätöspäivän termiinikurssia. Optioiden käyvät arvot määritetään optioiden arvostusmallien avulla. Rahoitusvelkojen käypä arvo arvioidaan diskonttaamalla vastaiset sopimusperusteiset kassavirrat vastaavalla markkinakorkokannalla, jolla konserni saisi samantyyppisen velkainstrumentin. Käypään arvoon arvostamisessa ei ole otettu huomioon luottomarginaalia, koska käytettyjen johdannaissopimusten noteerattujen markkinahintojen katsotaan parhaiten vastaavan instrumenttien käypää arvoa.

Konsernin laskelmat perustuvat kunakin tilinpäätöspäivänä vallinneeseen markkinatilanteeseen. Fortumissa käytetyt rahoitusinstrumentit ovat standardoituja tuotteita, jotka joko selvitetään pörssien kautta tai joilla on vakiintuneet toimivat markkinat. Hyödykejohdannaiset selvitetään normaalisti pörssien, kuten Nasdaq Commodities:n, kautta ja rahoitusjohdannaiset tehdään hyvämaineisten rahoituslaitosten kanssa.

TASON 3 MUKAINEN KÄYPIEN ARVOJEN MÄÄRITTÄMISHIERARKIA

Investoinnit listaamattomien yhtiöiden osakkeisiin, jotka on luokiteltu muihin sijoituksiin ja joiden käypää arvoa ei pystytä määrittämään luotettavasti. Muut sijoitukset kirjataan käypään arvoon pääosin tulosvaikutteisesti.

Rahoitusvarat

milj. euroa	Liite	Taso 1		Taso 2		Taso 3		Netotus ¹⁾		Yhteensä	
		2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018
Pitkäaikaisissa varoissa											
Muut sijoitukset	20	0	0			75	49			75	49
Johdannaisinstrumentit	4										
Sähköjohdannaiset											
Sovelletaan suojauslaskentaa				9	23			-8	-22	1	1
Ei sovelleta suojauslaskentaa				26	146			-15	-94	12	52
Korko- ja valuuttajohdannaiset											
Sovelletaan suojauslaskentaa				154	149					154	149
Ei sovelleta suojauslaskentaa				2	4					2	4
Muut hyödykefutuurit ja -termiinit											
Ei sovelleta suojauslaskentaa		10	29	1				-1	-5	10	24
Korolliset saamiset						23	41			23	41
Lyhytaikaisissa varoissa											
Johdannaisinstrumentit	4										
Sähköjohdannaiset											
Sovelletaan suojauslaskentaa				101	93			-59	-83	42	10
Ei sovelleta suojauslaskentaa		1	2	304	585			-265	-502	39	84
Korko- ja valuuttajohdannaiset											
Sovelletaan suojauslaskentaa				9	19					9	19
Ei sovelleta suojauslaskentaa				7	97					7	97
Muut hyödykefutuurit ja -termiinit											
Ei sovelleta suojauslaskentaa		314	203	2				-282	-87	34	116
Korolliset saamiset		281				34	30			315	30
Yhteensä		606	234	615	1 116	132	120	-630	-793	724	675

1) Kun sähkö- ja muiden hyödykepörssien kanssa tehdyillä standardijohdannaisopimuksilla on samanaikainen toimitus, saamiset ja velat netotetaan.

Rahoitusvelat

milj. euroa	Liite	Taso 1		Taso 2		Taso 3		Netotus ¹⁾		Yhteensä	
		2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018
Pitkäaikaisissa veloissa											
Korolliset velat ²⁾	27			2 293	930					2 293	930
Johdannaisinstrumentit	4										
Sähköjohdannaiset											
Sovelletaan suojauslaskentaa				38	257			-8	-22	30	235
Ei sovelleta suojauslaskentaa				37	163			-15	-94	22	70
Korko- ja valuuttajohdannaiset											
Sovelletaan suojauslaskentaa				72	42					72	42
Ei sovelleta suojauslaskentaa				3	2					3	2
Muut hyödykefutuurit ja -termiinit											
Ei sovelleta suojauslaskentaa		11	18	0	0			-1	-5	10	13
Lyhytaikaisissa veloissa											
Korolliset velat	27			281						281	
Johdannaisinstrumentit	4										
Sähköjohdannaiset											
Sovelletaan suojauslaskentaa				143	724			-59	-83	85	641
Ei sovelleta suojauslaskentaa			1	328	566			-265	-502	62	65
Korko- ja valuuttajohdannaiset											
Sovelletaan suojauslaskentaa				4	1					4	1
Ei sovelleta suojauslaskentaa				49	45					49	45
Muut hyödykefutuurit ja -termiinit											
Ei sovelleta suojauslaskentaa		334	158		7			-282	-87	52	77
Yhteensä		345	177	3 248	2 737	0	0	-630	-793	2 963	2 121

1) Kun sähkö- ja muiden hyödykepörssien kanssa tehdyillä standardijohdannais sopimuksilla on samanaikainen toimitus, saamiset ja velat netotetaan.

2) Osuus joukkovelkakirjalainoista, joihin sovelletaan käyvän arvon suojauslaskentaa.

Korko- ja valuuttajohdannaisten käyvän arvon nettomäärä on 45 miljoonaa euroa, josta varoja 172 miljoonaa euroa ja velkoja 127 miljoonaa euroa. Fortumilla on käteisvakuuksia perustuen Credit Support Annex -sopimukseen, joita Fortumilla on joidenkin vastapuolten kanssa. Vuoden 2019 lopussa Fortum oli saanut 65 miljoonaa euroa näistä Credit Support Annex -sopimuksista. Saatu raha on kirjattu lyhytaikaisiin korollisiin velkoihin.

17 Aineettomat hyödykkeet

LAADINTAPERIAATTEET

Aineettomat hyödykkeet, paitsi liikearvo, arvostetaan alkuperäiseen hankintamenoonsa vähennettyinä kertyneillä poistoilla ja kertyneillä arvonalentumistappioilla. Ne poistetaan tasapoistoina arvioidun taloudellisen vaikutusajan kuluessa.

LIKEARVO

Liikearvo on se määrä, jolla hankintameno ylittää konsernin osuuden hankitun tytäryhtiön, osakkuusyrityksen tai yhteisyrityksen yksilöitävissä olevien nettovarojen käyvästä arvosta hankintahetkellä. Tytäryhtiöiden hankinnoista syntynyt liikearvo sisältyy aineettomiin hyödykkeisiin ja testataan vuosittain arvonalentumisen varalta. Osakkuusyritysten ja yhteisyritysten hankinnoista syntynyt liikearvo sisältyy sijoituksen tasearvoon ja nämä liikearvot testataan arvonalentumisen varalta ao. kokonaisuuden osana. Erikseen taseeseen merkityt liikearvot testataan vuosittain arvonalentumisen varalta ja ne on merkitty taseeseen hankintamenoon kertyneillä arvonalentumistappioilla vähennettyinä. Liikearvosta kirjattuja arvonalentumistappioita ei peruuteta. Tytäryhtiön tai osakkuusyrityksen luovutuksen yhteydessä syntyneet voitot ja tappiot sisältävät myydyn yhtiön liikearvon kirjanpitoarvon.

TIETOKONEOHJELMAT

Hankitut tietokoneohjelmien lisenssit aktivoidaan hankinnasta ja käyttöönnotosta johtuvien menojen määräisinä. Tietokoneohjelmien kehittämiseen tai ylläpitoon liittyvät kustannukset kirjataan kuluksi sillä kaudella, jonka aikana ne ovat syntyneet. Sellaiset menot, jotka liittyvät välittömästi konsernin määräysvallassa ja yksilöitävissä olevien, räätälöityjen tietokoneohjelmien kehittämiseen ja jotka todennäköisesti tuottavat vastaavat kulut ylittävää taloudellista hyötyä yli yhden vuoden ajan, merkitään taseeseen aineettomiksi hyödykkeiksi. Tällaiset välittömät kulut sisältävät tietokoneohjelmien kehittämiseen liittyvät henkilöstökulut ja kehittämiseen liittyvät yleiskulut. Aktivoidut tietokoneohjelmat poistetaan niiden arvioidun taloudellisen vaikutusajan kuluessa (3–5 vuotta).

TAVARAMERKIT JA LISENSSIT

Tavaramerkit ja lisenssit merkitään taseeseen alkuperäiseen hankintamenoon kertyneillä poistoilla ja mahdollisilla arvonalentumistappioilla vähennettyinä. Poistot lasketaan tasapoistoin kirjaamalla hankintamenot kuluksi arvioitujen taloudellisten vaikutusaikojen kuluessa (15–20 vuotta).

SOPIMUKSIIN PERUSTUVAT ASIAKASSUHTEET

Liiketoimintojen yhdistämisessä hankitut sopimukseen perustuvat asiakassuhteet kirjataan hankinta-ajankohdan käypään arvoon. Niiden taloudellinen vaikutusaika on rajallinen, joten ne merkitään taseeseen hankintamenoon vähennettyinä kertyneillä poistoilla. Asiakassuhteista kirjataan tasapoistot niiden odotettavissa olevana taloudellisena vaikutusajana.

SOPIMUSTEN HANKKIMISESTA AIHEUTUVAT MENOT

Uusien asiakassopimusten hankinnasta sekä olemassa olevien asiakkuuksien säilyttämisestä aiheutuvat lisämenot aktivoidaan aineettomiin hyödykkeisiin ja poistetaan sopimuksen odotetun keston aikana.

PÄÄSTÖOIKEUDET

Päästöoikeudet kirjataan konsernissa perustuen voimassaoleviin IFRS-standardeihin. Näiden mukaan ostetut päästöoikeudet kirjataan aineettomiin hyödykkeisiin hankintahintaan ja ilmaiseksi saadut päästöoikeudet kirjataan nimellisarvoonsa. Sähkön- ja lämmöntuotannosta aiheutuvista hiilidioksidipäästökuluista kirjataan varaus. Päästökustannus katetaan palauttamalla päästöoikeuksia. Jos konsernilla on riittävästi päästöoikeuksia kattamaan palautusveloitteet, varaus kirjataan ko. päästöoikeuksia vastaavalla kirjanpitoarvolla. Jos päästöoikeuksia ei ole riittävästi kattamaan palautusvelvollisuutta, arvostetaan puuttuvat päästöoikeudet markkina-arvoon. Päästökustannuskulu kirjataan tuloslaskelmaan materiaalit ja palvelut -ryhmään. Sellaisten päästöoikeuksien myyntivoitot- ja tappiot, joita ei käytetä kattamaan velvoitteita hiilidioksidipäästöistä, kirjataan liiketoiminnan muihin tuottoihin.

RAHOITUSVAROIHIN KUULUMATTOMIEN OMAISUSERIEN ARVONALENTUMINEN

Yksittäisen rahoitusvaroihin kuulumattoman omaisuuserän kirjanpitoarvoa tarkastellaan jatkuvasti mahdollisen arvonalentumisen varalta. Arvonalentumistappio kirjataan tulosvaikutteisesti siltä osin kuin omaisuuserän kirjanpitoarvo ylittää siitä kerrytettävissä olevan rahamäärän.

Lisäksi arvonalentumistarve arvioidaan ja dokumentoidaan vuosittain konsernin pitkän aikavälin ennusteprosessin yhteydessä. Viitteitä mahdolliseen arvonalentumiseen tulee tarkastella erikseen divisioonakohtaisesti, koska ne vaihtelevat liiketoiminta-alueittain. Mahdollisia tarkasteltavia riskejä ovat mm. sähkön ja polttoaineiden hinnan muutokset, muutokset sääntelyssä tai poliittiset muutokset liittyen energiaveroihin ja hintasäännöksiin. Mikäli viitteitä arvonalentumisesta on, omaisuuserän arvo on testattava. Omaisuuseristä, joiden taloudellinen vaikutusaika on rajoittamaton, ei kirjata poistoja, vaan niille tehdään vuosittain arvonalentumistesti.

Käyttöarvo määritetään diskonttaamalla kyseisen omaisuuserän tai rahavirtaa tuottavan yksikön arvioidut tulevat nettorahavirrat nykyarvoon. Jos yksittäisen omaisuuserän tuottamien rahavirtojen määrittäminen ei ole mahdollista, arvonalentumistestaus tehdään sille rahavirtaa tuottavalle yksikölle, johon omaisuuserä kuuluu. Rahavirtaa tuottava yksikkö on pienin sellainen liiketoiminta-alue, jossa testattava omaisuuserä tuottaa rahavirtoja, jotka ovat riippumattomia muiden omaisuuserien muilla liiketoiminta-alueilla tuottamista rahavirroista. Liikearvo kohdistetaan rahavirtaa tuottavalle yksikölle tai pienimmälle rahavirtaa tuottavien yksiköiden ryhmälle, joka hyötyy hankitun liikearvon synnyttämistä synergioista. Rahavirtaennusteet perustuvat konsernin johdon ja hallituksen hyväksymään viimeisimpään pitkän aikavälin ennusteeseen. Tulevista investoinneista, kuten rakennettavista tuotantolaitoksista aiheutuvat rahavirrat poistetaan näistä laskelmista,

jollei laitosten rakentamista ole jo aloitettu. Mikäli rakentaminen on käynnissä, laskelmiin sisällytetään rakentamisen loppuunsaattamisesta aiheutuvat rahavirrat.

Rahoitusvaroihin kuulumattomia omaisuuseriä lukuun ottamatta liikearvoa, josta on kirjattu arvonalentumistappio, tarkastellaan jokaisena tilinpäätöspäivänä mahdollisen arvonalentumisen peruutuksen varalta.

KRIITTISET TILINPÄÄTÖSARVIOT JA -HARKINNAT: HANKITUT AINEETTOMAT JA AINEELLISET HYÖDYKKEET – KÄYVÄT ARVOT JA POISTOAJAT

Yrityshankintatilanteissa ostettu aineeton ja aineellinen omaisuus arvostetaan käypään arvoon ja sen taloudellinen vaikutusaika määritetään. Yhtiön johto uskoo, että arvioidut käyvät arvot ja taloudellinen vaikutusaika sekä taustalla olevat oletukset ovat asianmukaisia. Eriävät arviot ja vaikutusajat voisivat vaikuttaa merkittävästi raportoituihin lukuihin.

Konsernin aineettomien ja aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden ja osakkuus- ja yhteisyritysten arvot ovat merkittäviä. Nämä kirjanpitoarvot testataan arvonalentumisten varalta yllä kuvattujen periaatteiden mukaisesti.

KRIITTISET TILINPÄÄTÖSARVIOT JA -HARKINNAT: ARVONALENTUMISTESTAUKSESSA KÄYTETYT OLETUKSET

Konsernin merkittäviä käyttöomaisuushyödykkeiden, aineettomien hyödykkeiden ja osakkuus- ja yhteisyritysten kirjanpitoarvoja testataan arvonalentumisen varalta tilinpäätöksen liitetiedoissa kuvattujen tilinpäätösperiaatteiden mukaisesti. Rahavirtaa tuottavien yksiköiden kerrytettävissä olevat rahamäärät perustuvat käyttöarvolaskelmiin. Nämä laskelmat perustuvat viimeisimmän hyväksytyn pitkän aikavälin kassavirtaennusteisiin, joiden laatiminen edellyttää johdolta arvioita tulevaisuuden rahavirroista. Arvioiden luonne vaihtelee riippuen siitä mihin liiketoimintaan testattavat käyttöomaisuushyödykkeet kuuluvat. Sähkön- ja lämmöntuotannon osalta tärkeimpiä arvioita ovat arviot tulevista liiketoiminnan kassavirroista sekä korkokannasta jolla nämä kassavirrat diskontataan nykyhetkeen.

Yrityshankintatilanteissa johto tekee arvioita liittyen hankitun omaisuuden arvostamiseen ja sen taloudelliseen vaikutusaikaan.

milj. euroa	Liikearvo		Muut aineettomat hyödykkeet		Yhteensä	
	2019	2018	2019	2018	2019	2018
Hankintameno 1.1.	588	613	869	796	1 457	1 409
Muuntoerot ja muut oikaisut	24	-27	0	-21	24	-49
Lisäykset tytäryritysten hankintojen kautta	0	0	12	22	12	22
Investoinnit	0	0	75	53	75	53
Päästöoikeuksien muutos	0	0	14	16	14	16
Vähennykset	0	0	-43	-24	-43	-24
Vähennykset tytäryritysten myyntien kautta	0	0	0	-6	0	-6
Siirto myytävänä oleviin omaisuuseriin ¹⁾	0	-	-12	-	-12	-
Uudelleenryhmittelyt	0	3	40	35	40	37
Hankintameno 31.12.	612	588	954	869	1 566	1 457
Kertyneet poistot 1.1.	0	0	370	325	370	325
Muuntoerot ja muut oikaisut	0	0	-1	-12	-1	-12
Lisäykset tytäryritysten hankintojen kautta	0	0	0	0	0	0
Vähennykset	0	0	-43	-24	-43	-24
Vähennykset tytäryritysten myyntien kautta	0	0	0	0	0	0
Siirto myytävänä oleviin omaisuuseriin ¹⁾	0	-	-1	-	-1	-
Uudelleenryhmittelyt	0	0	14	0	14	0
Tilikauden poistot	0	0	84	81	84	81
Kertyneet poistot 31.12.	0	0	422	370	422	370
BS Tasearvo 31.12.	612	588	531	499	1 143	1 087

1) Katso lisätietoja ▶ [liitetiedossa 3](#) Yrityshankinnat ja -myynnit ja myytävänä olevat omaisuuserät.

Liikearvo rahavirtaa tuottavien yksiköiden ryhmittäin

milj. euroa	2019	2018
Consumer Solutions	228	226
City Solutions	208	207
Russia	176	154
Yhteensä	612	588

Muut aineettomat hyödykkeet

Muut aineettomat hyödykkeet sisältää asiakkuuksien hankinnasta aiheutuvia myyntiprovisioita yhteensä 79 miljoonaa euroa (2018: 63). Myyntiprovisiokulujen määrä tasearvosta oli 186 miljoonaa euroa (2018: 111) ja kertyneiden poistojen määrä 108 miljoonaa euroa (2018: 49).

Aineettomien hyödykkeiden muut merkittävimmät erät koostuvat asiakassopimuksista, tietokoneohjelmista, ohjelmalisensseistä sekä ostetuista ja vastikkeetta saaduista päästöoikeuksista, jotka kirjataan taseeseen aineettomiksi hyödykkeiksi alkuperäiseen hankintamenuun tai sitä alempan käypään arvoon.

Arvon alentumistestaus

Arvon alentumistestauksessa käytetyt keskeiset oletukset sekä perusteet kunkin oletuksen arvon määrittämiselle on listattu alla olevassa taulukossa. Oletukset perustuvat sisäisiin ja ulkoisiin tietoihin ja ne ovat, soveltuvin osin, yhteneviä havainnoitavissa olevan markkinatiedon kanssa. Johto määrittää oletukset osana konsernin pitkän aikavälin ennusteprosessia.

Keskeiset oletukset	Perusteet oletusten arvon määrittämiselle
Sähkömarkkinoiden kehitys, kierrätys- ja jätemarkkinoiden kehitys	Markkinoiden analysointi ja tulevaisuuden ennustaminen
Markkinamekanismi ja niitä koskeva sääntely	Nykyinen mekanismi ja ennusteet (esimerkiksi CSA kapasiteettimaksut Venäjällä)
Voimalaitosten ja jätteenkäsittelylaitosten käyttöaste	Toteutunut käyttöaste, tekninen arviointi ja ennustettu markkinakehitys
Arvioidut kunnossapitoinvestoinnit	Toteutunut käyttöaste, tekninen arviointi ja suunnitellut kunnossapitotyöt
Diskonttokorko	Pääosin markkinainformaatio

Testauksessa käytetyt kassavirrat perustuvat viimeisimpään pitkän aikavälin ennusteeseen ja ne on määritetty paikallisessa valuutassa. Kassavirtaennusteiden ajanjakso on suhteutettu testattavien omaisuuserien taloudelliseen vaikutusaikaan. Kasvuennuste, jota käytetään ekstrapoloimaan budjetteihin perustuvat ennakoitavat kassavirrat omaisuuserien taloudellisen pitoajan loppuun, on linjassa inflaatioennusteiden kanssa. Venäjällä vuoden 2007 jälkeen investointivelvoitesopimusten perusteella rakennetulle tuotantokapasiteetille maksetaan takuuhintaa 10 vuoden ajan käyttöönotosta lähtien.

Diskonttokorko määritetään ottaen huomioon sen maan riskiprofiili, jossa kassavirrat muodostuvat. Diskonttokoron komponenteissa tai niiden määrittämisessä käytetyissä menetelmissä ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia. Käytetyt diskonttokorot ennen veroja olivat: City Solutions 7,3 % Consumer Solutions 5,2 %-7 % sijainnista riippuen ja Russia 11,4 %.

Liikearvoa sisältävien rahavirtaa tuottavien yksiköiden tai yksiköiden ryhmien nettovarot testataan vuosittain mahdollisten arvonalentumisten varalta. Testattavat nettovarot sisältävät paitsi liikearvon myös hankinnasta aiheutuvat käyvän arvon kohdistukset. Tilinpäätöspäivänä 31.12.2019 kerrytettävissä olevien rahamäärien todettiin ylittävän omaisuuserien kirjanpitoarvot ja siten tarvetta arvonalentumisille ei ollut.

Arvon alentumistestauksen yhteydessä konserni on analysoinut testauksen tulosten herkkyyttä keskeisten oletusten muutoksille. Tässä tarkastelussa on huomioitu myös seurannaisvaikutukset yhden oletuksen muutoksen vaikutuksista muihin muuttujiin. Testaustulokset ovat herkimpiä muutoksille käyttökate-ennusteissa (EBITDA-ennuste) ja diskonttokoroissa.

Johdon mukaan jokseenkin mahdollinen muutos diskonttokorossa tai tuottotasossa ei aiheuttaisi sitä, että testattavien omaisuuserien kirjanpitoarvot ylittäisivät kerrytettävissä olevat rahamäärät missään testatuista yksiköistä.

Jos arvioitu käyttökate (EBITDA) ennen poistoja olisi ollut 10 % pienempi kuin johdon arvio tai kassavirtojen laskennassa käytetty diskonttokorko ennen veroja olisi ollut 10 % korkeampi, konsernilla ei olisi ollut tarvetta kirjata arvonalentumista testatuista varoista.

18 Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet ja käyttöoikeusomaisuuserät

LAADINTAPERIAATTEET

Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet koostuvat pääasiassa sähkön- ja lämmöntuotantoon käytettävistä rakennuksista ja koneista, vesiputousoikeuksista ja kaukolämpöverkoista sekä jätteenkäsittelyprosesseissa ja ympäristörakentamisessa käytettävistä rakennuksista, koneista sekä kaatopaikoista ja jätteenkäsittelyalueista. Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet on merkitty konsernitaseeseen alkuperäiseen hankintamenoonsa vähennettyinä kertyneillä poistoilla ja mahdollisilla kertyneillä arvonalentumistappioilla. Alkuperäinen hankintameno sisältää menot, jotka johtuvat välittömästi kyseisen hyödykkeen hankinnasta, sekä aktivoidut vieraan pääoman menot. Hankintameno voi myös sisältyä omasta pääomasta siirrettyjä voittoja ja tappioita, jotka liittyvät ulkomaan rahan määräisten aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden ostoja suojaaviin, suojauslaskennan soveltamisedellytykset täyttäviin kassavirran suojaussopimuksiin. Uuden tytäryrityksen hankinnan yhteydessä hankitut omaisuuserät merkitään taseeseen niiden hankinta-ajankohdan käypään arvoon.

Myöhemmin syntyvät menot sisältyvät kyseisen hyödykkeen kirjanpitoarvoon tai ne on soveltuvin osin kirjattu taseeseen erillisenä omaisuuseränä vain silloin, kun on todennäköistä, että hyödykkeeseen liittyvä vastainen taloudellinen hyöty koituu konsernin hyväksi ja että hyödykkeen hankintameno on luotettavasti määritettävissä. Kaikki muut korjaus- ja ylläpitokulut kirjataan kuluksi tuloslaskelmaan sillä tilikaudella, jonka aikana ne ovat syntyneet.

Lisäksi aineellisen käyttöomaisuushyödykkeen hankintameno sisältää arvioidut menot hyödykkeen purkamisesta, siirtämisestä ja alkuperäiseen tilaan palauttamisesta.

Katso lisätietoja ► **liitetiedossa 30** Muut varaukset hyödykkeen käytöstä poistamiseen liittyvistä velvoitteista. Katso lisätietoja ydinjätelaitosten käytöstäpoistovarauksista ► **liitetiedossa 29** Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat. Katso lisätietoja käyttöomaisuuseristä ► **liitetiedossa 34** Vuokrasopimukset.

Maa- ja vesialueista sekä vesiputousoikeuksista ei tehdä poistoja, koska niiden taloudellista vaikutusaikaa ei voida määritellä. Poistot muista omaisuuseristä lasketaan tasapoistoina kirjaamalla hankintamenot kuluksi arvioitujen taloudellisten vaikutusaikojen kuluessa seuraavasti:

Vesivoimalaitosten rakennukset, rakennelmat ja koneet	40–50 vuotta
Lämpövoimalaitosten rakennukset, rakennelmat ja koneet	25 vuotta
Ydinvoimalaitoksen rakennukset, rakennelmat ja koneet	25 vuotta
Yhdistettyjen sähkön- ja lämmöntuotantolaitosten (CHP) rakennukset, rakennelmat ja koneet	15–25 vuotta
Kierrätys- ja jätteenkäsittelylaitosten rakennukset, rakennelmat ja koneet	15–40 vuotta
Aurinko- ja tuulivoimalaitosten rakennelmat ja koneet	25 vuotta
Kaukolämpöverkko	30–40 vuotta
Muut rakennukset ja rakennelmat	20–40 vuotta
Muut aineelliset hyödykkeet	20–40 vuotta
Muut koneet ja muu kalusto	3–20 vuotta
Muut pitkäaikaiset omaisuuserät	5–10 vuotta

Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden jäännösarvot ja taloudelliset vaikutusajat arvioidaan ja oikaistaan tarvittaessa jokaisena tilinpäätöspäivänä. Jos omaisuuserän kirjanpitoarvo on sen arvioitua kerrytettävissä olevaa rahamäärää suurempi, kyseisen omaisuuserän kirjanpitoarvoa alennetaan välittömästi siten, että se vastaa kerrytettävissä olevaa rahamäärää. Katso lisätietoja arvonalentumistestauksesta ► **liitetiedossa 17** Aineettomat hyödykkeet.

JULKISET AVUSTUKSET

Julkiset avustukset merkitään kirjanpitoon niiden käypään arvoon silloin, kun on kohtuullisen varmaa, että avustukset tullaan saamaan ja että konserni täyttää niiden saamiseen liittyvät ehdot. Menoihin liittyvät avustukset merkitään tuloennakoiksi taseeseen ja kirjataan tuloslaskelmaan samalle kaudelle, jolloin niihin liittyvät menot kirjataan. Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden hankintoihin liittyvät avustukset vähennetään asianomaisen käyttöomaisuushyödykkeen hankintamenoista ja kirjataan tulosvaikutteisesti vähentäen kyseisen käyttöomaisuushyödykkeen poistoja.

VIERAAN PÄÄOMAN MENOT

Vieraan pääoman menot, jotka välittömästi johtuvat ehdot täyttävän omaisuuserän hankkimisesta, rakentamisesta tai valmistamisesta, kirjataan taseeseen osaksi kyseisen omaisuuserän hankintamenoa, kunnes omaisuuserä on valmis sille aiottua käyttötarkoitusta tai myyntiä varten. Ehdot täyttää sellainen omaisuuserä, jonka saattaminen valmiiksi sille aiottua käyttötarkoitusta tai myyntiä varten vaatii välttämättä huomattavan pitkän ajan.

Muut vieraan pääoman menot kirjataan kuluksi sillä kaudella, jonka aikana ne syntyvät.

milj. euroa	Maa- ja vesialueet		Rakennukset ja rakennelmat		Koneet ja kalusto		Muut aineelliset hyödykkeet		Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat		Yhteensä	
	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018
Hankintameno 31.12.	2 591	2 694	3 851	3 805	7 979	8 335	170	163	631	626	15 222	15 623
Laskentakäytännön muutoksen vaikutus (IFRS 16) ¹⁾	27	-	57	-	12	-	0	-	0	-	96	-
Hankintameno 1.1.	2 617	2 694	3 908	3 805	7 992	8 335	170	163	631	626	15 319	15 623
Muuntoerot ja muut oikaisut	-55	-104	114	-208	253	-328	-1	-3	6	-82	317	-725
Lisäykset tytäryritysten hankintojen kautta	0	0	1	3	3	8	5	0	4	1	12	14
Investoinnit	12	1	8	5	181	3	2	0	435	522	638	532
Käyttöoikeusomaisuuserien lisäykset ja vähennykset	4	-	25	-	3	-	0	-	0	-	31	-
Ydinvoiman käytöstäpoistamiskulut	0	0	0	0	-14	16	0	0	0	0	-14	16
Vähennykset	-1	0	-29	-33	-85	-30	-3	0	0	0	-118	-64
Vähennykset tytäryritysten myyntien kautta	-4	-1	-22	-3	-1	-132	0	0	0	0	-27	-136
Siirto myytävänä oleviin omaisuuseriin ²⁾	-6	-	-71	-	-250	-	-14	-	-30	-	-371	-
Uudelleenryhmittelyt	11	1	170	281	386	107	42	9	-627	-436	-18	-37
Hankintameno 31.12.	2 578	2 591	4 103	3 851	8 467	7 979	201	170	419	631	15 768	15 222
Kertyneet poistot 1.1.	0	0	1 678	1 629	3 427	3 349	135	133	0	0	5 241	5 113
Muuntoerot ja muut oikaisut	0	0	28	-86	83	-177	-1	-2	0	0	111	-265
Lisäykset tytäryritysten hankintojen kautta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vähennykset	0	0	-27	-33	-54	-29	-3	0	0	0	-84	-62
Vähennykset tytäryritysten myyntien kautta	0	0	-18	0	-1	0	0	0	0	0	-19	0
Siirto myytävänä oleviin omaisuuseriin ²⁾	0	-	-27	-	-64	-	-2	-	0	-	-93	-
Tilikauden poistot	2	0	130	113	356	340	3	3	0	0	491	455
Uudelleenryhmittelyt	0	0	0	54	-4	-55	1	1	0	0	-3	0
Kertyneet poistot 31.12.	1	0	1 765	1 678	3 745	3 427	132	135	0	0	5 644	5 241
BS Tasearvo 31.12.	2 577	2 591	2 339	2 173	4 721	4 552	68	35	419	631	10 123	9 981

1) Katso lisätietoja ► **liitetiedossa 1** Laadintaperiaatteet sekä ► **liitetiedossa 34** Vuokrasopimukset.

2) Katso lisätietoja ► **liitetiedossa 3** Yrityshankinnat ja -myynnit ja myytävänä olevat omaisuuserät.

Aineellisia käyttöomaisuushyödykkeitä on pantattu kiinteistökiinnityksin 139 miljoonan euron arvosta (2018: 158). Katso ► **liitetieto 36** Pantatut varat ja vastuut.

Vuonna 2019 taseeseen aktivoitiin vieraan pääoman menoja 9 miljoonaa euroa (2018: 10). Käytetty korkokanta vaihteli välillä 2 %-7 % (2018: 2 %-6 %).

Aktivoidut vieraan pääoman menot

milj. euroa	Rakennukset ja rakennelmat		Koneet ja kalusto		Ennako-maksut ja keskeneräiset hankinnat		Yhteensä	
	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018
1.1.	56	59	146	175	12	12	214	245
Muuntoerot ja muut oikaisut	5	-6	17	-20	0	-1	22	-26
Lisäykset / vähennykset	0	0	1	0	8	10	9	10
Vähennykset tytäryritysten myyntien kautta	0	0	0	-4	0	0	0	-4
Siirto myytävänä oleviin omaisuuseriin ¹⁾	0	-	-2	-	0	-	-3	-
Uudelleenryhmittelyt	1	3	8	6	-17	-9	-8	0
Poistot	-2	0	-8	-11	0	0	-11	-11
31.12.	59	56	162	146	3	12	224	214

1) Katso lisätietoja ► **liitetiedossa 3** Yrityshankinnat ja -myynnit ja myytävänä olevat omaisuuserät.

19 Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrityksiin

LAADINTAPERIAATTEET

Konsernin sijoitukset osakkuusyrityksiin ja yhteisessä määräysvallassa oleviin yrityksiin käsitellään pääomaosuusmenetelmällä. Osakkuus- tai yhteisyritykseen tehdyn sijoituksen yhteydessä hankitut varat ja vastuulle otetut velat arvostetaan alun perin niiden hankinta-ajankohdan käypiin arvoihin. Se määrä, jolla sijoituksen hankintameno ylittää konsernin osuuden hankittujen yksilöitävissä olevien nettovarojen käyvästä arvosta, kirjataan liikearvoksi. Jos hankintameno alittaa tehtyyn osakkuus- tai yhteisyrityssijoitukseen liittyvien nettovarojen käyvän arvon, tämä erotus kirjataan suoraan tuloslaskelmaan.

Konsernin osuus sen osakkuus- tai yhteisyritysten hankinnan jälkeisistä voitoista tai tappioista verojen jälkeen kirjataan tuloslaskelmaan vähennettynä kuluilla, jotka syntyvät varojen ja velkojen käypien arvojen oikaisuista. Sijoituksen kirjanpitoarvoa oikaistaan hankinnan jälkeisillä oman pääoman muutoksilla. Konsernin osuus osakkuus- tai yhteisyritysten hankinnan jälkeisistä oman pääoman oikaisuista, joita ei ole kirjattu osakkuus- tai yhteisyritysten tuloslaskelmaan, kirjataan suoraan konsernin omaan pääomaan ja sijoituksen kirjanpitoarvon oikaisuksi.

Kun konsernin osuus osakkuus- tai yhteisyrityksen tappioista on yhtä suuri tai suurempi kuin sen sijoitus osakkuus- tai yhteisyritykseen, muut vakuudettomat saamiset mukaan lukien, konserni ei kirjaa sijoitusta suurempaa tappiota, ellei konsernilla ole näihin liittyviä velvoitteita tai ellei se ole suorittanut maksuja osakkuus- tai yhteisyrityksen puolesta.

Konsernin ja sen osakkuus- tai yhteisyrityksen välisistä liiketoimista syntyneet realisoitumattomat voitot eliminoidaan konsernin omistuosuuden mukaisesti. Myös realisoitumattomat tappiot eliminoidaan, ellei liiketapahtuma anna näyttöä siitä, että siirretyn omaisuuserän arvo on alentunut. Osakkuus- tai yhteisyritysten tilinpäätösten laadintaperiaatteita on tarvittaessa muutettu, jotta voidaan varmistua niiden yhdenmukaisuudesta konsernin noudattamien laadintaperiaatteiden kanssa.

Jos tietoja ei ole saatavilla, osuus eräiden osakkuus- tai yhteisyritysten voitosta on sisällytetty konsernitalinpäätökseen perustuen viimeisimpiin saatavilla oleviin tietoihin.

KRIITTISET TILINPÄÄTÖSARVIOT JA -HARKINNAT

Johto käyttää harkintaa arvioidessaan Fortumin omistuksien luonnetta ja yhteisjärjestelyjen luokittelua. Luokittelun määrittämisessä tarkastellaan erityisesti sovittua päätöksentekomekanismia ja juridista rakennetta sekä järjestelyjen rahoitusta.

Osakkuus- ja yhteisyritysten kirjanpitoarvojen arvonalennustestaus edellyttää johdon harkintaa. Lisätietoja ▶ **liitetiedossa 17** Aineettomat hyödykkeet.

19.1 Merkittävimmät osakkuus- ja yhteisyritykset

	OKG AB	Forsmarks Kraftgrupp AB	Kemijoki Oy	Uniper SE	TGC-1	TVO Oyj	Stockholm Exergi AB
Sijoituksen luonne	Yhteisomistettu ydinvoimayhtiö	Yhteisomistettu ydinvoimayhtiö	Yhteisomistettu vesivoimayhtiö	Kansainvälinen energiayhtiö (listattu)	Energiayhtiö (listattu)	Yhteisomistettu ydinvoimayhtiö	Sähkön- ja lämmön- tuotantoyhtiö
Luokittelu	Osakkuus-yritys	Osakkuus-yritys	Osakkuus-yritys	Osakkuus-yritys	Osakkuus-yritys	Yhteis-yritys	Yhteis-yritys
Segmentti	Generation	Generation	Generation	Muut	Russia	Generation	City Solutions
Kotipaikka	Ruotsi	Ruotsi	Suomi	Saksa	Venäjä	Suomi	Ruotsi
Osallistumisosuus, % ¹⁾	46	26	58	49,99	29	28	50
Äänimäärä, %	46	26	28	49,99	29	28	50

1) Kemijoki Oy:ssä ja TVO:lla on erilaisia osakesarjoja. Osakesarjoille kohdistuva oman pääoman määrä vaikuttaa Fortumin osallistumisosuuteen yhtiöissä. Vuonna 2018 osallistumisosuus Kemijoki Oy:ssä oli 58 % ja TVO:ssa 25 %.

Osakeomistukset energiatuotantoyhtiöissä

Voimalaitoksia rakennetaan usein yhdessä muiden energiantuottajien kanssa. Yhteisissä järjestelyissä jokainen omistaja on oikeutettu osuuteen tuotetusta sähköstä joko omistamiensa osakkeiden tai muun sopimuksen mukaisesti ja toisaalta jokainen omistaja vastaa yhtäläisellä osuudellaan kustannuksista. Tuotantoyhtiöt eivät tee taloudellista tulosta, sillä omistajat ostavat sähkötuotannon hinnalla, joka vastaa tuotannon kustannuksia mukaan lukien korkokulut ja tuotannolliset verot. Koska yhtiöt eivät paikallisten kirjanpitoperiaatteiden mukaisesti tuota taloudellista tulosta, konsernin kirjaama tulosvaikutus yhtiöistä koostuu pääasiassa IFRS oikaisuista (esimerkiksi ydinvoimaan liittyvien varojen ja velkojen kirjanpito) ja poistojen kirjaamisesta alkuperäisistä kauppahinnan kohdistuksista konsernin taseella.

Fortumilla on merkittäviä osakeomistuksia sellaisissa energiatuotantoyhtiöissä (pääasiassa ydinvoima ja vesivoima), jotka konsolidoidaan pääomaosuusmenetelmää käyttäen konserniin joko osakkuusyrityksenä (OKG AB, Forsmarks Kraftgrupp AB ja Kemijoki Oy) tai joissakin tapauksissa yhteisyrityksenä (Teollisuuden Voima Oyj (TVO)).

Ruotsissa osuudet ydinvoimalaitoksissa ovat 45,5 % OKG AB:n osakkeista ja 25,5 % Forsmarks Kraftgrupp AB:n osakkeista. Fortumin tytäryhtiöiden määräysvallattomien omistajien osuus huomioiden omistusosuudet ovat 43,4 % OKG AB:ssä ja 22,2 % Forsmarks Kraftgrupp AB:ssä. Nämä osuudet vastaavat sitä osaa sähköntuotannosta, jonka Fortum voi myydä markkinoilla. Vähemmistön osuus ostetusta sähköstä laskutetaan vähemmistöosakkailta näiden omistusosuuksien suhteessa ja käsitellään läpikulkueränä.

Suomessa Fortumilla on omistusosuus ydinvoimaa tuottavassa TVO:ssa. Yhtiöllä on kolme osakesarjaa, jotka oikeuttavat osakkeenomistajat TVO:n eri voimalaitoksilla tuotettuun sähkөөn.

A-sarjan osakkeet oikeuttavat Olkiluoto 1 ja 2 voimalaitosten ydinvoimalla tuottamaan sähkөөn. Fortum omistaa 26,6 % näistä osakkeista. B-sarjan osakkeet oikeuttavat rakenteilla olevan uuden ydinvoimalaitoksen, Olkiluoto 3:n, tulevaisuudessa tuottamaan sähkөөn. B-sarjan osakkeista Fortum omistaa 25 %. C-sarjan osakkeet oikeuttavat TVO:n osuuteen Meri-Porin lauhdevoimalan tuottamasta sähkөөstä. Fortum osti 1.1.2019 loput TVO:n Meri-Porin voimalaitoksen tuotantotehoon oikeuttavat C-sarjan osakkeet ja omistaa nyt 100 % näistä osakkeista. Meri-Porin voimalaitosta käytetään pääasiassa Fingridin tehoreservikapasiteettina ja varakapasiteettina. Meri-Porin voimalaitos käsitellään yhteisenä toimintona.

Katso myös ► [liitetieto 37](#) Oikeudenkäynnit ja viranomaismenettelyt ja kohta Yhteiset toiminnot, ► [liitetiedossa 18](#) Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet ja käyttöoikeusomaisuuserät.

Merkittävin vesivoimaomistus on 63,8 %:n vesivoimaosakkeiden ja 26,7 %:n rahaosakkeiden omistus Kemijoki Oy:ssä. Vesivoimaosakkeet oikeuttavat omistusosuuden mukaiseen tuottoon yhtiön vesivoimatuotannosta.

Omistus Uniperissa

Vuoden 2018 aikana Fortum hankki 49,99 % Uniperin osakkeista, katso ► [liitetieto 3](#) Yrityshankinnat ja -myynnit ja myytävänä olevat omaisuuserät. Fortumin osuus Uniperin tuloksesta raportoidaan neljännesvuoden viiveellä mahdollisine oikaisuneen, koska Uniper on listattu yhtiö ja julkaisee osavuositietonsa myöhemmin kuin Fortum.

Omistukset muissa merkittävässä osakkuus- ja yhteisyrityksissä

Fortum omistaa myös osakkeita muissa listatuissa yhtiöissä kuten Territorial Generating Company 1:ssä (TGC-1). TGC-1 käsitellään osakkuusyrittäksenä perustuen Fortumin hallituspaikkoihin. Osuus osakkuusyrittästuloksesta TGC-1:ssä perustuu edellisen vuosineljänneksen tietoihin, sillä uudempia tietoja ei yleensä ole saatavilla.

Fortumilla on Ruotsissa 50 % omistusosuus Stockholm Exergi AB (publ):ssa, jonka Fortum omistaa yhdessä Tukholman kaupungin omistaman Stockholms Stadshus AB:n kanssa. Stockholm Exergi tuottaa kaukolämpöä, -kylmää sekä sähkөөä ja toimittaa lämpöä ja kaukokylmää asiakkailleen Tukholman alueella.

Yhteenveto merkittävimpien osakkuusyritysten taloudellisista tiedoista 2019

milj. euroa	Forsmarks			Uniper SE	
	OKG AB	Kraftgrupp AB	Kemijoki Oy	group	TGC-1 group
Tase	31.12.2018	31.12.2018	31.12.2018	30.9.2019	30.9.2019
Pitkäaikaiset varat	683	2 473	474	23 917	2 162
Lyhytaikaiset varat	230	388	4	16 728	312
Pitkäaikainen vieras pääoma	827	2 704	295	12 507	395
Lyhytaikainen vieras pääoma	73	124	131	16 012	152
Oma pääoma	13	33	52	12 125	1 926
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma	13	33	52	11 547	1 775
Määräysvallattomat omistajat	0	0	0	578	152
Laaja tuloslaskelma	1.1.2018 - 31.12.2018	1.1.2018 - 31.12.2018	1.1.2018 - 31.12.2018	1.10.2018 - 30.9.2019	1.10.2018 - 30.9.2019
Liikevaihto	289	536	48	77 895	1 357
Tulos	1	-1	-5	1 085	176
Emoyhtiön omistajille	1	-1	-5	1 107	173
Määräysvallattomille omistajille	0	0	0	-22	3
Laaja tulos yhteensä	1	-1	-5	856	178
Emoyhtiön omistajille	1	-1	-5	850	175
Määräysvallattomille omistajille	0	0	0	6	3
Täsmäytys kirjanpitoarvoon Fortum-konsernissa					
Konsernin osuus osakkuusyrityksen omasta pääomasta 1.1.2019	6	9	33	5 512	421
Muutos osuiksissa osakkuusyrityksen tuloksesta ja muista laajan tuloksen eristä	0	0	-3	473	54
Saadut osingot	0	0	0	-165	-10
Muuntoerot ja muut oikaisut	0	0	0	0	56
Konsernin osuus osakkuusyrityksen omasta pääomasta 31.12.2019	6	8	30	5 820	523
Hankintojen käypään arvoon arvostaminen ja erilaiset laadintaperiaatteet ¹⁾	-6	77	153	-1 514	-18
Kirjanpitoarvo 31.12.2019	0	86	182	4 306	505
Listattujen yhtiöiden markkina-arvo ²⁾				5 399	209

1) Erilaiset laadintaperiaatteet sisältävät pääosin IFRS-oikaisuja ydinvoimaan liittyviin varoihin ja velkoihin, aktivoituja vieraan pääoman eriä, sekä Uniperin taseessa olevan liikearvon oikaisun ja käyvän arvon oikaisun Uniperin hankittuihin varoihin ja velkoihin liittyen. Lisätietoja Uniperin hankintamenolaskelmasta löytyy ▶ [liitetiedosta 3](#) Yrityshankinnat, -myynnit ja myytävänä olevat omaisuuserät. Fortum kirjaa osuutensa ydinvoimaliiketoimintaa harjoittavien osakkuusyritysten ydinvoimaan liittyvistä varoista ja veloista pääomaosuusmenetelmällä. Laskentaperusteet ovat samat kuin Loviisan voimalaitokselle, lisätietoja ▶ [liitetiedossa 29](#) Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat.

2) TGC-1:n osakkeiden markkina-arvoon vaikuttaa yhtiön osakkeiden alhainen likviditeetti Venäjän pörssiessä. Vuoden 2019 aikana TGC-1:n vaihdettujen osakkeiden lukumäärä verrattuna yhtiön osakemäärään oli noin 19 % (2018: 11 %).

Yhteenveto merkittävimpien osakkuusyritysten taloudellisista tiedoista 2018

milj. euroa	Forsmarks			Uniper SE	
	OKG AB	Kraftgrupp AB	Kemijoki Oy	group	TGC-1 group
Tase	31.12.2017	31.12.2017	31.12.2017	30.9.2018	30.9.2018
Pitkäaikaiset varat	581	2 336	472	33 213	1 730
Lyhytaikaiset varat	273	412	8	27 311	258
Pitkäaikainen vieras pääoma	760	2 603	352	21 070	309
Lyhytaikainen vieras pääoma	82	112	71	27 819	138
Oma pääoma	13	34	57	11 635	1 540
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma	13	34	57	11 027	1 429
Määräysvallattomat omistajat	0	0	0	608	112
Laaja tuloslaskelma	1.1.- 31.12.2017	1.1.- 31.12.2017	1.1.- 31.12.2017	1.7.2017– 30.9.2018	1.10.2017– 30.9.2018
Liikevaihto	426	637	42	17 091	1 229
Tulos	1	-1	-11	1	132
Emoyhtiön omistajille	1	-1	-11	-4	127
Määräysvallattomille omistajille	0	0	0	5	5
Laaja tulos yhteensä	1	-1	-11	-10	130
Emoyhtiön omistajille	1	-1	-11	1	125
Määräysvallattomille omistajille	0	0	0	-11	5
Täsmäytys kirjanpitoarvoon Fortum-konsernissa					
Konsernin osuus osakkuusyrityksen omasta pääomasta 1.1.2018	6	9	41	-	454
Muutos osuiksissa osakkuusyrityksen tuloksesta ja muista laajan tuloksen eristä	0	0	-7	0	40
Saadut osingot	0	0	0	0	-7
Hankitut nettovarot	0	0	0	5 512	0
Muuntoerot ja muut oikaisut	0	0	0	0	-66
Konsernin osuus osakkuusyrityksen omasta pääomasta 31.12.2018	6	9	33	5 512	421
Hankintojen käypään arvoon arvostaminen ja erilaiset laadintaperiaatteet	-6	82	155	-	-18
Ero hankintahintaan verrattuna	-	-	-	-1 544	-
Kirjanpitoarvo 31.12.2018	0	90	188	3 968	403
Listattujen yhtiöiden markkina-arvo				4 135	114

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40

Yhteenveto merkittävimpien yhteisyritysten taloudellisista tiedoista 2019 ja 2018

milj. euroa	2019		2018	
	TVO Oyj konserni	Stockholm Exergi AB group	TVO Oyj group	Stockholm Exergi AB group
Tase	30.9.2019	31.12.2019	30.9.2018	31.12.2018
Pitkäaikaiset varat	7 200	2 541	7 231	2 581
Lyhytaikaiset varat	669	305	420	313
josta rahat ja pankkisaamiset	203	0	115	15
Pitkäaikainen vieras pääoma	5 466	1 356	5 108	1 271
josta korollinen pitkäaikainen vieras pääoma	4 472	983	4 033	903
Lyhytaikainen vieras pääoma	636	365	776	418
josta lyhytaikaiset rahoitusvelat	514	223	603	246
Oma pääoma	1 767	1 126	1 767	1 205
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma	1 767	1 125	1 767	1 205
Määräysvallattomat omistajat	0	1	0	0
Laaja tuloslaskelma	1.10.2018–30.9.2019	1.1.2019–31.12.2019	1.10.2017–30.9.2018	1.1.2018–31.12.2018
Liikevaihto	287	658	338	683
Poistot ja arvonalentumiset	-46	-199	-55	-138
Korkotuotot	13	0	12	0
Korkokulut	-36	-18	-44	-17
Tuloverot	0	-11	0	-5
Tulos	29	41	-10	113
Muut laajan tuloksen erät	-18	-17	7	2
Laaja tulos yhteensä	10	24	-2	116
Emoyhtiön omistajille	10	24	-2	116
Täsmäytys kirjanpitoarvoon Fortum-konsernissa				
Konsernin osuus yhteisyrityksen omasta pääomasta 31.12.	448	602	280	608
Laskentakäytännön muutosten vaikutus (IFRS 9)	-	-	145	0
Konsernin osuus yhteisyrityksen omasta pääomasta 1.1.	448	602	425	608
Muutos osuuksissa osakkuusyhtiön tuloksesta ja muista laajan tuloksen eristä	1	12	-1	58
Saadut osingot	0	-40	0	-39
Hankinnat	0	0	25	0
Myynnit ja pääoman palautukset	0	0	-2	0
Muuntoerot ja muut oikaisut	2	-11	0	-25
Konsernin osuus yhteisyrityksen omasta pääomasta 31.12.	451	563	448	602
Hankintojen käypään arvoon arvostaminen ja erilaiset laadintaperiaatteet ¹⁾	-9	-63	-9	-68
Kirjanpitoarvo 31.12.	442	500	439	535

1) Erilaiset laadintaperiaatteet sisältävät pääosin IFRS oikaisuja ydinvoimaan liittyviin varoihin ja velkoihin sekä aktivoituja vieraan pääoman eräiä. Fortum kirjaa osuutensa ydinvoimaliiketoimintaa harjoittavien osakkuusyhtiöiden ydinvoimaan liittyvistä varoista ja veloista pääomaosuusmenetelmällä. Laskentaperusteet ovat samat kuin Loviisan voimalaitokselle, lisätietoja ▶ [liitetiedossa 29](#) Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat.

19.2 Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrityksiin

Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrityksiin taseessa

milj. euroa	2019	2018
Merkittävimmät osakkuusyrietykset	5 079	4 649
Merkittävimmät yhteisyritykset	942	973
Muut osakkuusyrietykset	65	60
Muut yhteisyritykset	348	295
BS Yhteensä	6 435	5 978

Muutokset osuuksissa tilikauden aikana

milj. euroa	2019		2018	
	Osakkuus- yrietykset	Yhteis- yrietykset	Osakkuus- yrietykset	Yhteis- yrietykset
Hankintameno				
Hankintameno 31.12.	4 549	831	680	598
Laskentakäytännön muutosten vaikutus (IFRS 9)	-	-	20	145
Hankintameno 1.1.	4 549	831	699	743
Muuntoerot ja muut oikaisut	27	12	-33	-17
Hankinnat	0	75	3 969	97
Uudelleenryhmittelyt	-1	0	-3	20
Myynnit ja pääomanpalautukset	0	-29	-83	-12
Hankintameno 31.12.	4 576	889	4 549	831
Oman pääoman oikaisut				
Oman pääoman oikaisut 1.1.	160	437	190	432
Muuntoerot ja muut oikaisut	29	-11	-29	-19
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	696	48	-32	71
Uudelleenryhmittelyt	-11	-4	41	0
Myynnit	0	2	0	0
Saadut osingot	-176	-63	-10	-51
Osakkuus- ja yhteisyritysten muut laajan tuloksen erät	-130	-8	1	5
Oman pääoman oikaisut 31.12.	569	401	160	437
Tasearvo 31.12.	5 144	1 290	4 709	1 269

Vuoden 2019 aikana Fortum sai osakkuus- ja yhteisyrityksistään osinkoa 239 miljoonaa euroa (2018: 61), josta Uniperiltä saatu osinko oli 165 miljoonaa euroa (2018:0) ja Stockholm Exergiltä saatu osinko oli 40 miljoonaa euroa (2018: 39).

Lisätietoa osakkuusyrietysten hankinnoista ja myynneistä ▶ **liitetiedossa 3** Yrityshankinnat ja -myynnit ja myytävänä olevat omaisuuserät.

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta

milj. euroa	2019	2018
Merkittävimmät osakkuusyrietykset		
Uniper SE	632	-2
OKG AB	12	-58
Forsmarks Kraftgrupp AB	-3	-7
Kemijoki Oy	-5	-9
TGC-1	54	40
Merkittävimmät osakkuusyrietykset yhteensä	690	-35
Merkittävimmät yhteisyritykset		
Stockholm Exergi AB	24	61
TVO Oyj	6	1
Merkittävimmät yhteisyritykset yhteensä	30	62
Muut osakkuusyrietykset	5	3
Muut yhteisyritykset	18	9
IS Yhteensä	744	38

Osuuksia osakkuusyrietysten ja yhteisyritysten tappioista ei ole jätetty kirjaamatta.

Uniper

Uniperin osakkuusyrietystulos perustuu raportoituun Uniper SE:n omistajille kuuluvaan nettotulokseen, sisältäen ei-operatiivisen tuloksen vaikutuksen, esim. johdannaisinstrumenttien käypiin arvoihin arvostus, johon liittyy volatilitteettia. Ei-operatiivinen tulos vaikutti osakkuusyhtiötulokseen vuonna 2019 392 miljoonaa euroa (2018: 79). Fortumin osuus Uniperin tuloksesta 2019 sisältää Uniperin vuoden 2018 neljännen neljänneksen tuloksen sekä vuoden 2019 kolmen ensimmäisen neljänneksen tuloksen. Lisäksi Fortumin osuus Uniperin tuloksesta sisältää vaikutuksen Yhdistyneen kuningaskunnan kapasiteettimarkkinan uudelleenkäyttöön otosta lokakuussa 2019, sekä käyvän arvon oikaisuun liittyvän peruutuksen 31 miljoonaa euroa. Jäljellä oleva käyvän arvon oikaisu verojen jälkeen 31.12.2019 oli 582 miljoonaa euroa. Katso lisätietoja ▶ **liitetiedossa 3** Yrityshankinnat ja myynnit ja myytävänä olevat omaisuuserät.

Muut osakkuus- ja yhteisyritykset

Vuonna 2019 osuus Stockholm Exergin tuloksesta sisältää 22 miljoonan euron arvonalentumisen, joka liittyy sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitoksen (CHP6) ennenaikaiseen purkamiseen.

Fortum uudelleenarvioi ydinvoimaan liittyviä varojaan ja velkojaan koskevia oletuksia 31.12.2018. Lisäksi oletuksia muutettiin myös yhteisomisteisten ydinvoimayhtiöiden, Teollisuuden Voima Oyj:n (TVO), Oskarshamn

Kraft Grupp AB:n (OKG) ja Forsmarks Kraftgrupp AB:n, vastaavien erien osalta Suomessa ja Ruotsissa. Muutoksen kokonaisvaikutus osuuteen näiden osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta verojen jälkeen oli -37 miljoonaa euroa sisältäen ydinjätevastuun lisäyksen, joka liittyy aiemmin syntyntä ydinjätettä koskeviin velvoitteisiin Ruotsissa. Näillä kaikilla ydinvoimaan liittyvillä oikaisuilla oli yhteensä vähäinen nettotulosvaikutus. Katso lisätietoja ► **liitetiedossa 29** Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat.

19.3 Liiketoimet ja avoimet saldot

Liiketoimet osakkuusyritysten kanssa

milj. euroa	2019	2018
Myynnit osakkuusyrityksille	1	0
Korkotuotot osakkuusyritysten lainasaamisista	12	12
Ostot osakkuusyrityksiltä	259	256

Ostot osakkuusyrityksiltä sisältävät lähinnä ydin- ja vesivoimalla tuotetun sähkön ostot omakustannushintaan sisältäen korkokulut ja valmisteverot.

Avoimet saldot osakkuusyritysten kanssa

milj. euroa	2019	2018
Saamiset osakkuusyrityksiltä		
Pitkäaikaiset korolliset lainasaamiset	564	581
Myyntisaamiset	0	1
Velat osakkuusyrityksille		
Pitkäaikaiset velat	1	0
Ostovelat	0	2

Lisätietoja korollisista saamisista osakkuusyrityksiltä ► **liitetiedossa 21** Korolliset saamiset.

Liiketoimet ja saldot yhteisyritysten kanssa

milj. euroa	2019	2018
Myynnit yhteisyrityksille	23	39
Ostot yhteisyrityksiltä	113	124

Ostot yhteisyrityksiltä sisältävät lähinnä ydin- ja vesivoimalla tuotetun sähkön ostot omakustannushintaan sisältäen korkokulut ja valmisteverot.

Avoimet saldot yhteisyritysten kanssa

milj. euroa	2019	2018
Saamiset yhteisyrityksiltä		
Pitkäaikaiset korolliset lainasaamiset	61	60
Myyntisaamiset	68	53
Muut saamiset	18	18
Velat yhteisyrityksille		
Pitkäaikaiset velat	293	293
Ostovelat	21	31
Muut velat	3	14

Lisätietoja korollisista saamisista yhteisyrityksiltä ► **liitetiedossa 21** Korolliset saamiset.

20 Muut pitkäaikaiset sijoitukset

milj. euroa	2019	2018
Muut sijoitukset	75	49
Korottomat saamiset	75	90
BS Yhteensä	151	139

Muut sijoitukset ovat muita kuin osakkuus- ja yhteisyritysosakkeita ja koostuvat pääosin listaamattomien yhtiöiden osakkeista, arvoltaan 75 miljoonaa euroa (2018: 49). Nämä sisältävät myös Fortumin epäsuoran omistuksen Fennovoimassa, 33 miljoonaa euroa (2018: 33).

21 Korolliset saamiset

milj. euroa	2019		2018	
	Tasearvo	Käypä arvo	Tasearvo	Käypä arvo
Pitkäaikaiset lainasaamiset osakkuusyryyksiltä	564	599	581	601
Pitkäaikaiset lainasaamiset yhteisyryyksiltä	61	69	60	68
Muut pitkäaikaiset korolliset lainasaamiset	26	27	43	43
BS Pitkäaikaiset korolliset saamiset yhteensä	651	695	683	712
Vakuusjärjestelysopimusarvopaperit	281	281	-	-
Muut lyhytaikaiset korolliset saamiset	103	103	409	409
BS Lyhytaikaiset korolliset saamiset yhteensä	384	384	409	409
Yhteensä	1 035	1 079	1 092	1 121

Pitkäaikaisiin korollisiin saamisiin sisältyy saamia osakkuus- ja yhteisyryyksiltä yhteensä 625 miljoonaa euroa (vuoden 2018 lopussa: 641). Näihin sisältyy 558 miljoonaa euroa saamia (vuoden 2018 lopussa: 575) ruotsalaisilta ydinvoima-osakkuusyryyksiltä OKG AB:lta ja Forsmarks Kraftgrupp AB:lta, joita rahoitetaan pääsääntöisesti osakaslainoilla osakkaiden omistusosuuksien suhteessa.

Vuoden 2019 ensimmäisen vuosineljänneksen aikana Fortum solmi vakuusjärjestelysopimuksen vapauttaakseen Pohjoismaiseen hyödykepörssiin annetun käteispanin. Fortum on lainannut arvopapereita korvaamaan pantattuja rahavaroja. Järjestelyn seurauksena Fortum kirjasi joulukuun 2019 lopussa lyhytaikaisen saamisen 281 miljoonaa euroa ja vastaavan lyhytaikaisen velan. Katso ► [liitetieto 27](#) Korolliset velat.

Muut korolliset saamiset sisältää 57 miljoonan euron (2018: 70) saamisen venäläiseltä kaasunjalostus- ja petrokemianyhtiöltä SIBURilta liittyen myytyihin OOO Tobolsk CHP:n osakkeisiin.

Muut lyhytaikaiset korolliset saamiset sisältää 65 miljoonaa euroa (2018: 379) pantattuja rahavaroja, jotka on pääasiassa annettu vakuudeksi hyödykejohdannaispörsseille. Vuonna 2016 voimaan astunut EMIR-asetus edellyttää täysimääräisiä vakuuksia.

Lisätietoja luottoriskien hallinnasta ja luottoriskeistä ► [liitetiedossa 4.7](#) Luottoriskit.

Korolliset saamiset

milj. euroa	Efektiivinen korko, %	Tasearvo 2019	Uudelleenhinnoittelu			Käypä arvo 2019	Tasearvo 2018	Käypä arvo 2018
			Alle 1 vuosi	1–5 vuotta	Yli 5 vuotta			
Pitkäaikaiset lainasaamiset	1,8	651	607	21	23	668	683	712
Lyhytaikaiset saamiset	1,1	384	384			384	409	409
Yhteensä	1,6	1 035	991	21	23	1 052	1 092	1 121

22 Vaihto-omaisuus

LAADINTAPERIAATTEET

Vaihto-omaisuus koostuu pääasiassa tuotantoprosessissa ja palvelutoiminnassa käytettävistä polttoaineista. Vaihto-omaisuus arvostetaan hankintamenuon tai sitä alempaan nettorealisointiarvoon. Nettorealisointiarvo on arvioitu myyntihinta vähennettynä muuttuvilla myyntikuluilla ja muilla tuotantokuluilla. Hankintamenu määritetään käyttämällä FIFO (first in, first out) -menetelmää.

Pääasiallisesti kaupankäyntitarkoituksessa hankittu vaihto-omaisuus arvostetaan käypään arvoon vähennettynä myynnistä aiheutuvilla kuluilla.

milj. euroa	2019	2018
Ydinpolttoaine	66	72
Hiili	44	52
Öljy	8	7
Biopolttoaineet	4	4
Materiaalit ja varaosat	58	56
Muu vaihto-omaisuus	50	43
BS Yhteensä	230	233

Vaihto-omaisuuden arvonalentumisia kirjattiin 4 miljoonaa euroa (2018: 6).

23 Myyntisaamiset ja muut saamiset

LAADINTAPERIAATTEET

Myyntisaamisiin sisältyvä tuotot perustuvat arvioon jo toimitetusta sähköstä, lämmöstä ja jäähdytyksestä, mutta jota ei ole vielä mitattu ja jota ei ole vielä laskutettu.

Myyntisaamisten arvonalentumistappiot lasketaan odotettavissa olevan luottotappiomallin mukaisesti (ECL, Expected Credit Loss). Taseeseen tehdään varaus odotettavissa olevista luottotappioista. Varaus säilyy taseessa, kunnes se kirjataan luottotappioksi. Luottotappiovaraukset voivat olla taseessa useita vuosia, riippuen perintäprosessien ja oikeudellisten menettelyjen tuloksista. Alaskirjauskäytännöt ovat riippuvaisia eri maiden lainsäädännöstä ja sen hyödyntämismahdollisuuksista. Suurille myyntisaamisille odotettavissa oleva luottotappio lasketaan yksittäiselle asiakkaalle maksukyvyttömyyden todennäköisyyden ja odotetun takaisinperintäasteen perusteella. Tämä arvio perustuu asiakkaan luottoluokitukseen ja luokitusta oikaistaan mikäli asiakkaan luottokelpoisuuden voidaan arvioida heikentyneen esim. asiakkaan maksukäyttäytymisen perusteella. Pienasiakkaiden myyntisaamisten odotettavissa olevat luottotappiot lasketaan asiakasportfolion perusteella maittain ja liiketoimintasegmenteittäin. Luottotappiovaraukset voivat perustua toteutuneiden luottotappioiden historialliseen analyysiin tai ulkopuolelta saatuun tietoon asiakkaiden keskimääräisistä maksukyvyttömyysasteista. Varausta voidaan oikaista, jos tulevaisuudessa ilmenee muutoksia, jotka vaikuttavat odotettavissa olevaan luottotappion määrään. Yli 180 päivää viivästyneitä myyntisaamisia pidetään yleensä arvonalentuneina ja arvonalennukset tehdään saatavan kokonaismäärälle, jota oikaistaan odotettavissa olevan luottotappion takaisinperintäasteella.

milj. euroa	2019	2018
Myyntisaamiset	736	800
Korkosaamiset	1	1
Siirtosaamiset	106	59
Futuuriin päivittäinen selvitys	177	592
Muut saamiset	156	168
BS Yhteensä	1 176	1 620

Siirtosaamiset sisältävät 51 miljoonan euron suuruisen erän liittyen Valtion ydinjätehuoltorahastotavoitteen jaksottamiseen. Katso lisätietoja [liitetiedosta 29](#) Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat. Selvitettyjen futuurien lasku johtui pääasiassa suojausperiodin matalammista sähkön hinnoista. Futuurit selvitetään päivittäin Nasdaq Commodities-pörssissä.

Myyntisaamiset

Myyntisaamisten ikäjakauma

milj. euroa	2019			2018		
	Brutto	Odotettavissa oleva luottotappio	Luottotappio suhde,%	Brutto	Odotettavissa oleva luottotappio	Luottotappio suhde,%
Erääntymättömät	653	3	0	712	2	0
1–30 päivää erääntyneet	58	2	3	63	2	3
31–90 päivää erääntyneet	18	5	28	17	4	24
91–180 päivää erääntyneet	11	5	45	15	11	73
Yli 181 päivää erääntyneet	95	84	88	77	66	86
Yhteensä	836	99	12	885	85	10

Odotettavissa olevan luottotappion muutos

milj. euroa	2019	2018
1.1.	85	64
Tilikauden aikana kirjattu odotettavissa oleva luottotappio	7	27
Arvonalentumiset	-2	-5
Muuntoerot ja muut muutokset	9	-2
31.12.	99	85

Suurin osa arvonalentuneista myyntisaamisista, 72 miljoonaa euroa (2018: 61) liittyy Venäjä-segmenttiin.

Myyntisaamisten valuuttajakauma (Brutto)

milj. euroa	2019	2018
EUR	219	234
SEK	118	137
RUB	204	197
NOK	175	217
PLN	95	84
Muut	25	16
Yhteensä	836	885

Myyntisaamiset, jotka ovat pääosin euroissa, Ruotsin kruunuissa, Venäjän ruplissa ja Norjan kruunuissa, ovat jakaantuneet suuren asiakaskunnan kesken vähentäen riskin kasaantumista.

Lisätietoja luottoriskien hallinnasta ja luottoriskeistä, katso [Vastapuoliriskit](#) Hallituksen toimintakertomuksessa sekä [liitetieto 4.7](#) Luottoriskit.

24 Likvidit varat

LAADINTAPERIAATTEET

Likvideihin varoihin sisältyvät rahavarat koostuvat käteisestä rahasta, nostettavissa olevista pankkitalletuksista ja muista lyhytaikaisista erittäin likvideistä sijoituksista, joiden maturiteetti on kolme kuukautta tai sitä lyhyempi. Talletukset ja arvopaperit, joiden maturiteetti on yli 3 kuukautta koostuvat määräaikaisista talletuksista ja yritystodistuksista, joiden maturiteetti on yli 3 mutta alle 12 kuukautta. Talletukset ja arvopaperit arvostetaan hankintamenoon.

Käytössä olevat luottolimiitit esitetään lainojen ryhmässä taseen lyhytaikaisissa veloissa. Käteisvakuudet ja muut pantatut varat on esitetty erässä Lyhytaikaiset korolliset saamiset

milj. euroa	2019	2018
Käteinen raha ja pankkitilit	118	203
Talletukset ja arvopaperit, joiden maturiteetti alle 3kk	1 239	353
Rahat ja pankkisaamiset	1 356	556
Talletukset ja arvopaperit, joiden maturiteetti yli 3kk	76	29
BS Yhteensä ¹⁾	1 433	584

1) Ei sisällä 2 miljoonaa euroa rahavaroja liittyen vuoden 2019 lopussa myytävänä oleviin omaisuuseriin. Katso lisätietoja ▶ [liitetiedossa 3](#)
Yrityshankinnat ja -myynnit ja myytävänä olevat omaisuuserät.

Likvidit varat sisältävät talletuksia ja rahaa pankkitileillä 893 miljoonaa euroa ja yritystodistuksia 540 miljoonaa euroa. Sijoitusten keskikorko ilman Venäjän talletuksia 31.12.2019 oli -0,13 % (2018: -0,11 %). PAO Fortumissa likvidien varojen määrä oli 201 miljoonaa euroa (2018: 317), josta pankkitalletuksia EUR 151 miljoonaa euroa (2018: 316). Tämän salkun keskimääräinen korkotuotto tilinpäätöspäivänä oli 3,9 %.

Likvideistä varoista 1 099 miljoonaa euroa (2018: 168) on talletettu sellaisille vastapuolille, joilla on hyvä (investment grade) luottoluokitus. Lisäksi 334 miljoonaa euroa (2018: 416) on talletettu sellaisille vastapuolille, jotka konsernin luotonvalvonta on erikseen arvioinut ja hyväksynyt.

Vuoden 2019 viimeisellä neljänneksellä Fortum allekirjoitti sopimuksen 8,3 miljardin euron luottolimiiteistä Uniperin osakkeiden hankintaa varten 8.10.2019 ilmoitetun mukaisesti. Joulukuun 2019 lopussa luottolimiittien yhteismäärä ja nostamaton määrä oli 10,1 miljardia euroa (2018: 1,8). Fortum peruutti 3,0 miljardia euroa näistä uusista luottolimiiteistä 7.1.2020.

Lisätietoja luottoriskien hallinnasta ja luottoriskeistä, katso ▶ [liitetieto 4.7](#) Luottoriskit.

25 Osakepääoma

milj. euroa	2019		2018	
	Osakkeiden lukumäärä	Osakepääoma	Osakkeiden lukumäärä	Osakepääoma
Rekisteröidyt osakkeet 1.1.	888 294 465	3 046	888 367 045	3 046
Omien osakkeiden mitätöinti	-	-	72 580	-
Rekisteröidyt osakkeet 31.12.	888 294 465	3 046	888 294 465	3 046

Fortum Oyj:llä on yksi osakesarja. Vuoden 2019 lopussa osakkeita oli laskettu liikkeeseen kaikkiaan 888 294 465 kappaletta. Kukin osake oikeuttaa yhteen ääneen yhtiökokouksessa. Kaikki osakkeet oikeuttavat samansuuruiseen osinkoon. Vuoden 2019 lopussa Fortum Oyj:n kokonaan maksettu ja kaupparekisteriin rekisteröity osakepääoma oli 3 046 185 953,00 euroa.

Länsivoima Oyj:n (entinen Lounais-Suomen Sähkö Oy) sulautuessa Fortum Oyj:hin vuonna 2000 Fortum suoritti sulautumisvastikkeena annetut Fortum Oyj:n osakkeet niille Länsivoima Oyj:n osakkeenomistajille, jotka eivät olleet esittäneet osakekirjojaan ja vaatineet oikeuksiensa kirjaamista arvo-osuusjärjestelmään, näiden osakkeenomistajien lukuun perustetulle yhteiselle arvo-osuustilille (yhteistili). Yhtiökokous 2018 päätti, että oikeudet kaikkiin sellaisiin yhteistilillä olleisiin osakkeisiin ja niihin perustuviin oikeuksiin, joiden kirjaamista arvo-osuusjärjestelmään ei ollut vaadittu ennen yhtiökokouksen päätöstä, on menetetty. Osakkeiden lisäksi menetetään osakkeisiin liittyvät oikeudet, kuten nostamattomat osingot. Menetettyihin osakkeisiin sovelletaan yhtiön hallussa olevia omia osakkeita koskevia säännöksiä. Fortum Oyj:n hallitus päätti 17.12.2018 mitätöidä osakepääomaa alentamatta kaikki 72 580 kappaletta yhtiön hallussa olevaa omaa osaketta. Osakkeiden mitätöinti merkittiin kaupparekisteriin 21.12.2018.

Fortum Oyj:n osake on listattu Nasdaq Helsinki Oy:ssä. Kaupankäyntitunnus on FORTUM (25.1.2017 asti FUM1V). Fortum Oyj:n osakkeet kuuluvat Euroclear Finland Oy:n ylläpitämään arvo-osuusjärjestelmään.

▶ [Liitetiedossa 11](#) Henkilöstökulut ja hallituksen palkkiot on toimitusjohtajan ja muiden konsernin johtoryhmän jäsenten osakeomistukset ja osuudet pitkän aikavälin osakekannustinhjelmassa.

25.1 Yhtiökokouksen 2019 antamat valtuudet

Yhtiökokous 26.3.2019 valtuutti hallituksen päättämään yhtiön omien osakkeiden hankkimisesta ja luovuttamisesta. Hankittavien tai luovutettavien osakkeiden lukumäärä voi olla yhteensä enintään 20 000 000 osaketta eli noin 2,25 prosenttia yhtiön kaikista osakkeista. Lisäksi päätettiin, että omia osakkeita ei voida hankkia käytettäväksi yhtiön kannustin- ja palkitsemisjärjestelmissä. Valtuutus kumosi vuoden 2018 varsinaisen yhtiökokouksen myöntämän valtuutuksen ja on voimassa seuraavaan varsinaiseen yhtiökokoukseen saakka, kuitenkin enintään 18 kuukautta. Vuoden 2019 loppuun mennessä hallitus ei ollut käyttänyt valtuutustaan.

25.2 Muut vaihtovelkakirjalainat ja optiolainat

Fortum-konserni ei ole laskenut liikkeeseen vaihtovelkakirjalainoja eikä optiolainoja, jotka oikeuttaisivat velkakirjojen haltijaa merkitsemään Fortumin osakkeita. Hallituksella ei ole tällä hetkellä yhtiökokouksen myöntämiä käyttämättömiä valtuuksia vaihtovelkakirjojen tai optiolainojen liikkeeseen laskemiseksi eikä yhtiön osakepääoman korottamiseksi.

26 Määräysvallattomien omistajien osuus

Merkittävimpien määräysvallattomien omistajien osuus

milj. euroa		2019	2018
PAO Fortum -konserni	Venäjä	34	33
AS Fortum Tartu -konserni	Viro	37	37
Fortum Oslo Varme AS -konserni	Norja	166	152
Muut		16	14
BS Yhteensä		252	236

27 Korolliset velat

Nettovelka

milj. euroa	Nettovelka 2019	Luokiteltu myytävänä oleviin omaisuus- eriin ¹⁾	BS Yhteensä 2019	Nettovelka 2018
Korolliset velat	6 694	-6	6 688	6 093
Likvidit varat	1 435	-2	1 433	584
Nettovelka	5 260	-4	5 256	5 509

1) Katso lisätietoja ► **liitetiedossa 3** Yrityshankinnat ja -myynnit ja myytävänä olevat omaisuuserät.

Nettovelka lasketaan korollisten velkojen ja likvidien varojen erotuksena vähentämättä korollisia saamisia, jotka olivat määrältään 1 035 miljoonaa euroa (2018: 1 092). Korolliset saamiset sisältävät pääasiassa pitkäaikaisia osakaslainoja osittain omistetuille ydinvoimayhtiöille. Katso lisätietoja ► **liitetiedossa 21** Korolliset saamiset.

Korolliset velat

milj. euroa	2019	2018
Lainat	6 580	6 093
Vuokrasopimusvelat ¹⁾	108	-
Yhteensä	6 688	6 093

1) Ei sisällä 6 miljoonaa euroa vuokrasopimusvelkoja liittyen vuoden 2019 lopussa myytävänä oleviin omaisuuseriin. Katso lisätietoja ► **liitetiedossa 3** Yrityshankinnat ja -myynnit ja myytävänä olevat omaisuuserät.

milj. euroa	2019	2018
Joukkovelkakirjalainat	4 251	1 746
Lainat rahoituslaitoksilta	329	1 799
Takaisinlainaus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	1 145	1 158
Vuokrasopimusvelat	89	-
Muut pitkäaikaiset korolliset velat	304	303
BS Pitkäaikaiset korolliset velat yhteensä	6 118	5 007
Lyhytaikainen osuus joukkovelkakirjalainoista	0	750
Lyhytaikainen osuus lainoista rahoituslaitoksilta	33	48
Lyhytaikainen osuus muista pitkäaikaisista korollisista veloista	40	5
Yritystodistusvelka	10	207
Lyhytaikainen osuus vuokrasopimusveloista	19	-
Vakuusjärjestelysopimusvelka	281	-
Muut lyhytaikaiset korolliset velat	187	76
BS Lyhytaikaiset korolliset velat yhteensä	570	1 086
Yhteensä	6 688	6 093

Lainat

milj. euroa	Efek- tiivinen korko, %	Tasearvo 2019	Uudelleenhinnoittelu			Käypä arvo 2019	Tasearvo 2018	Käypä arvo 2018
			Alle 1 vuosi	1–5 vuotta	Yli 5 vuotta			
Joukkovelkakirjalainat	2,3	4 251	96	2 539	1 616	4 478	2 496	2 629
Lainat rahoituslaitoksilta	1,3	362	307	39	16	378	1 847	1 901
Takaisinlainaus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	0,5	1 185	1 185			1 250	1 158	1 218
Muut pitkäaikaiset lainat ¹⁾	3,3	304	202		102	346	309	351
Pitkäaikaiset lainat yhteensä ²⁾	1,9	6 102	1 790	2 578	1 734	6 452	5 810	6 099
Vakuusjärjestelysopimusvelka	0,8	281	281			281	-	-
Yritystodistusvelka	0,2	10	10			10	207	207
Muut lyhytaikaiset lainat	2,6	187	187			187	76	76
Lyhytaikaiset lainat yhteensä	1,5	478	478			478	283	283
Yhteensä ³⁾	1,9	6 580	2 268	2 578	1 734	6 930	6 093	6 382

1) Sisältää lainat suomalaisilta eläkelaitoksilta 33 miljoonaa euroa (2018: 38) ja muita lainoja 271 miljoonaa euroa (2018: 270).

2) Sisältää pitkäaikaisen lainan lyhytaikaisen osuuden 73 miljoonaa euroa (vuoden 2018 lopussa: 803).

3) Korollisten velkojen ja johdannaisten keskikorko 31.12.2019 oli 2,3 % (2018: 2,4 %).

Korolliset velat kasvoivat vuoden 2019 aikana 595 miljoonalla eurolla 6 688 miljoonaan euroon (2018: 6 093). Lyhytaikainen rahoitus kasvoi 195 miljoonaa euroa. Vuoden lopussa lyhytaikaisen velan määrä oli 478 miljoonaa euroa (2018: 283), josta 65 miljoonaa euroa (2018: 75) oli Credit Support Annex -sopimuksia.

Vuoden 2019 ensimmäisen neljänneksen aikana Fortum laski liikkeelle nimellisarvoltaan 2,5 miljardin euron joukkovelkakirjalainat osana yhtiön Euro Medium Term Note (EMTN) -lainaohjelmaa. Tämä koostui 1 miljardin euron lainasta neljäksi vuodeksi, jonka kiinteä kuponkikorko on 0,875 % ja kahdesta 750 miljoonan lainasta seitsemäksi ja kymmeneksi vuodeksi 1,625 % ja 2,125 % kuponkikorolla.

Maaliskuussa 2019 Fortum maksoi takaisin erääntyvän 750 miljoonan euron joukkovelkakirjalainan ja kesäkuussa 2018 Uniper-osakkeiden rahoitusta varten nostetun 1,75 miljardin euron lainan.

Takaisinlainausta Valtion ydinjätehuoltorahastosta ja Teollisuuden Voimalta lisättiin 27 miljoonalla eurolla yhteensä 1 185 miljoonaa euroon. Lisäksi Fortum allekirjoitti 300 miljoonan kahdenvälisen viisivuotisen vaihtuvakorkoisen lainasopimuksen, joka nostettiin huhtikuun 2019 alussa.

Vuoden 2019 ensimmäisen neljänneksen aikana Fortum solmi vakuusjärjestelysopimuksen vapauttaakseen Pohjoismaiseen hyödykepörssiin annetun käteispannin. Järjestelyn seurauksena Fortum kirjasi joulukuun 2019 lopussa lyhytaikaista velkaa 281 miljoonaa euroa arvopapereiden lainaajalle. Arvopaperit on kirjattu korollisiin saamisiin. Katso ▶ **liitetieto 21** Korolliset saamiset.

Pääasiassa eurolainoista koostuvan lainasalkun keskimääräinen korkokulu tilinpäätöspäivänä oli 1,6 % (2018: 1,7 %). Osa ulkoisista lainoista, 787 miljoonaa euroa (2018: 686), on vaihdettu johdannaissopimuksilla Venäjän ruplamääräisiksi. Näiden lainojen keskimääräinen korkokulu tilinpäätöspäivänä oli 7,8 % sisältäen Venäjän ruplasuojauksen kulut (2018: 8,3 %). Koko lainasalkun keskimääräinen korkokulu johdannaissopimusten tilinpäätöspäivänä oli 2,3 % (2018: 2,4 %).

Katso lisätieto ▶ **liitetiedossa 4** Rahoitusriskien hallinta, ▶ **liitetiedossa 34** Vuokrasopimukset ja ▶ **liitetiedossa 36** Pantatut varat ja vastuut.

Korollisten velkojen täsmäytyslaskelma

milj. euroa	31.12.2018	Laskentakäytännön muutosten vaikutus (IFRS 16) ¹⁾	1.1.2019	Rahoituksen rahavirta ²⁾	Muutokset joilla ei ole vaikutusta rahavirtaan			31.12.2019
					Vakuusjärjestely- sopimus	Kurssierot	Vuokrasopimusvelat	
Joukkovelkakirjalainat	2 496		2 496	1 729		-2	28	4 251
Lainat rahoituslaitoksilta	1 848		1 848	-1 497		-3	14	362
Takaisinlainaus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	1 158		1 158	27				1 185
Vuokrasopimusvelat ³⁾	-	99	99	-15			25	108
Muut korolliset velat	592		592	-88	281	-3		782
Yhteensä	6 093	99	6 192	156	281	-8	42	6 688

1) Katso lisätietoja ► liitetiedossa 1 Merkittävät laadintaperiaatteet ja ► liitetiedossa 34 Vuokrasopimukset.

2) Lyhennykset ja nostot.

3) Ei sisällä 6 miljoonaa euroa vuokrasopimusvelkoja liittyen vuoden 2019 lopussa myytävänä oleviin omaisuuseriin. Katso lisätietoja ► liitetiedossa 3 Yrityshankinnat ja -myynnit ja myytävänä olevat omaisuuserät.

milj. euroa	31.12.2017	Rahoituksen rahavirta ¹⁾	Muutokset joilla ei ole vaikutusta rahavirtaan			31.12.2018
			Yritysmyyynnit	Kurssierot	Käypien arvojen muutokset ja arvostus jaksotettuun hankintamenoon	
Joukkovelkakirjalainat	2 943	-413		-13	-21	2 496
Lainat rahoituslaitoksilta	283	1 571		-10	4	1 848
Takaisinlainaus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	1 129	29				1 158
Muut korolliset velat	530	126	-58	-6		592
Yhteensä	4 885	1 313	-58	-29	-17	6 093

1) Lyhennykset ja nostot.

Joukkovelkakirjalainojen liikkeeseenlaskut

Laskettu liikkeeseen/erääntyy	Koron peruste	Korko, %	Efektiivinen korko, %	Valuutta	Nimellis- arvo, milj.	Tase- arvo, milj. euroa
Fortum Oyj 8 000 miljoonan euron EMTN ohjelma ¹⁾						
2011/2021	Kiinteä	4,000	4,123	EUR	500	508
2012/2022	Kiinteä	2,250	2,344	EUR	1 000	1 034
2019/2023	Kiinteä	0,875	0,996	EUR	1 000	998
2019/2026	Kiinteä	1,625	1,638	EUR	750	759
2019/2029	Kiinteä	2,125	2,247	EUR	750	760
2013/2023	Vaihtuva	Stibor 3M+1,13		SEK	1 000	96
2013/2043	Kiinteä	3,500	3,719	EUR	100	97
Tasearvo yhteensä 31.12.2019						4 251

1) EMTN = Euro Medium Term Note

28 Tuloverosaamiset ja -velat

LAADINTAPERIAATTEET

Tilikaudelta maksettavat tuloverot perustuvat tilikauden verotettavaan tulokseen. Verotettava tulos eroaa konsernitilinpäätöksessä raportoidusta tuloksesta johtuen tuottojen ja kulujen kirjanpitokäsittelyn ja verokäsittelyn eriaikaisuudesta tai siitä, että tietyt erät eivät ole lainkaan verotettavia tai verotuksessa vähennyskelpoisia. Tilikauden vero on laskettu käyttämällä niitä verokantoja, joista on säädetty tai joiden hyväksytystä sisällöstä on ilmoitettu tilinpäätöspäivään mennessä.

Laskennalliset verot on kirjattu konsernitilinpäätökseen taseperusteisesti varojen ja velkojen verotuksen arvojen sekä näiden kirjanpitoarvojen välisistä väliaikaisista eroista. Laskennallista veroa ei kuitenkaan kirjata, jos se syntyy, kun omaisuuserä tai velka alun perin merkitään kirjanpitoon ja kyseinen liiketoimi ei ole liiketoimintojen yhdistäminen, ja joka ei vaikuta kirjanpidon tulokseen eikä verotettavaan tuloon (tai verotukselliseen tappioon) liiketapahtuman toteutumisaikana. Laskennallinen vero määritetään käyttämällä niitä verokantoja (ja soveltaen niitä verolakeja), joista on säädetty tai joiden hyväksytystä sisällöstä on ilmoitettu tilinpäätöspäivään mennessä ja joiden oletetaan olevan voimassa, kun kyseinen laskennallinen verosaaminen realisoituu tai verovelka suoritetaan.

Laskennalliset verosaamiset kirjataan siihen määrään asti kuin on todennäköistä, että se voidaan hyödyntää tulevaisuudessa syntyvää verotettavaa tuloa vastaan. Laskennalliset verosaamiset vähennetään laskennallisista verovelosta, jos ne liittyvät saman veronsaajan perimiin tuloveroihin.

Laskennallinen vero kirjataan väliaikaisista eroista, jotka johtuvat tytäryhtiöihin sekä osakkuus- ja yhteisyrityksiin tehdyistä sijoituksista, paitsi silloin, kun konserni voi määrätä väliaikaisen eron purkautumisajankohdan ja väliaikainen ero ei todennäköisesti purkautu ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa.

Konserni kirjaa verovelan ennakoitavissa olevien verotarkastusvaateiden osalta, mikäli arviot lisäverojen ja -maksujen todennäköisyydestä antavat siihen aiheutta. Varausta ei kirjata tilinpäätökseen, mikäli Fortum pitää vaatimuksia perusteettomina. Näin ollen, mikäli verot liittyen käynnissä oleviin verotarkastuksiin täytyy maksaa ennen lopullista oikeuden päätöstä, ne kirjataan saamisiksi. Jos lopputulos poikkeaa alun perin tehdyistä kirjauksista, tällaiset erot vaikuttavat tilikauden veroihin ja laskennallisten verovarausten määrään kaudella, jolloin ratkaisu tehdään.

KRIITTISET TILINPÄÄTÖSARVIOT JA -HARKINNAT: TULEVIIN VEROSEURAAMUKSIIN LIITTYVÄT OLETUKSET JA ARVIOT

Fortumilla on laskennallisia verosaamisia ja -velkoja, joiden arvioidaan realisoituvan tuloslaskelmaan kirjattavaksi tiettyinä ajanjaksoina tulevaisuudessa. Laskennallisten verosaamisten ja -velkojen laskennassa Fortumin täytyy tehdä tiettyjä oletuksia ja arvioita liittyen tulevaisuuden veroseuraamuksiin, jotka johtuvat varojen ja velkojen tilinpäätökseen kirjattujen kirjanpitoarvojen sekä niiden verotuksellisten arvojen eroista.

Tulevaisuuden veroseuraamuksiin liittyviä oletuksia ovat, että tulevaisuudessa tytäryhtiöiden liiketoiminnalliset tulokset ovat yhdenmukaisia historiallisiin tasoihin verrattuna, vähennyskelpoisten vahvistettujen verotappioiden hyödyntämisaika pysyy muuttumattomana, ja että voimassaolevat verolait ja verokannat pysyvät muuttumattomina lähitulevaisuudessa.

Fortum pitää laskennallisten verosaamisten- ja velkojen laskennassa käyttämiään oletuksia huolellisesti harkittuina.

Epävarmaan verotukselliseen tilanteeseen liittyvissä arvioissa ja oletuksissa tukeudutaan myös ulkopuolisiin asiantuntijalausuntoihin.

Mikäli verotarkastusten lopulliset ratkaisut poikkeaisivat negatiivisesti 10 %:lla johdon tekemistä arvioista, konsernin verovelat kasvaisivat 11 miljoonalla eurolla tilanteessa 31.12.2019. Lisätietoa avoimista verovaateista ▶ [liitetiedossa 37](#)
Oikeudenkäynnit ja viranomaismenettelyt.

28.1 Laskennalliset verot taseessa

milj. euroa	2019			2018		
	1.1.	Muutos	31.12.	1.1.	Muutos	31.12.
BS Laskennalliset verosaamiset	70	7	77	73	-3	70
BS Laskennalliset verovelat	-720	-144	-865	-822	100	-720
Laskennalliset verot netto	-651	-137	-788	-749	97	-651

Laskennalliset verosaamiset ja verovelat on vähennetty toisistaan siinä tapauksessa, kun ne voidaan laillisesti toimeenpantavissa olevan oikeuden nojalla kuitata keskenään ja ne liittyvät saman veronsaajan perimiin tuloveroihin.

Laskennallisten verosaamisten ja -velkojen muutos 2019

milj. euroa	Aineettomat hyödykkeet	Aineelliset käyttöomaisuus- hyödykkeet ja käyttöoikeus- omaisuuserät	Eläkevelvoitteet	Varaukset	Johdannais- instrumentit	Vahvistetut tappiot ja käyttämättömät hyvitykset	Muut erät	Laskennalliset verot netto
1.1.2019	-106	-788	20	-15	169	70	-1	-651
Tuloslaskelmaan kirjatut erät	-5	-30	0	1	19	-5	35	15
Muihin laajan tuloksen eriin kirjatut erät	7	1	5	0	-156	0	-2	-144
Kurssierot, erien väliset siirrot ja muut muutokset	1	-29	1	-3	0	-1	6	-25
Tytäryritysten ostot ja myynnit	-1	-1	0	0	0	0	0	-2
Myytäväinä olevat omaisuuserät ¹⁾	0	24	0	0	0	-2	-1	20
31.12.2019	-104	-823	25	-17	33	63	36	-788

1) Katso ▶ **liitetieto 3** Yrityshankinnat ja -myynnit ja myytävänä olevat omaisuuserät.

Laskennallisten verosaamisten ja -velkojen muutos 2018

milj. euroa	Aineettomat hyödykkeet	Aineelliset käyttöomaisuus- hyödykkeet	Eläkevelvoitteet	Varaukset	Johdannais- instrumentit	Vahvistetut tappiot ja käyttämättömät hyvitykset	Muut erät	Laskennalliset verot netto
31.12.2017	-101	-806	21	7	35	116	-20	-747
Laskentakäytännön muutosten vaikutus (IFRS 15)	-3	-	-	-	-	-	-	-3
1.1.2018	-104	-806	21	7	35	116	-20	-749
Tuloslaskelmaan kirjatut erät	0	-24	0	-23	-7	-42	10	-87
Muihin laajan tuloksen eriin kirjatut erät	0	0	-2	0	159	0	5	162
Kurssierot, erien väliset siirrot ja muut muutokset	3	41	-1	1	-18	-3	4	28
Tytäryritysten ostot ja myynnit	-5	1	0	0	0	0	0	-5
31.12.2018	-106	-788	20	-15	169	70	-1	-651

Kun jakokelpoisia varoja jaetaan osinkoina esimerkiksi venäläisistä tai virolaisista yhtiöistä, joudutaan osingonjaon yhteydessä maksamaan lähdevero (esim. Venäjä) tai osinkovero (esim. Viro). Laskennallinen verovelka osingonjakoon liittyvistä veroista on kirjattu siihen määrään saakka, kun osingonjako on ennustettavissa. Vuoden 2019 lopussa lähdeveroista ja muista varojen jaosta maksettavista veroista kirjattu laskennallinen verovelka on 13 miljoonaa euroa (2018: 32).

Laskennallisten verosaamisten ja -velkojen muutos vuonna 2019 ja 2018 johtui pääasiassa muutoksista muihin laajan tuloksen eriin kirjatuissa johdannaisinstrumenteissa.

Laskennalliset verosaatavat vahvistetuista tappioista

Laskennallinen verosaaminen vahvistetuista tappioista on kirjattu siihen määrään saakka, kun on todennäköistä, että niitä voidaan käyttää tulevia verotettavia tuloja vastaan. Kirjatut laskennalliset verosaamiset liittyvät vahvistettuihin tappioihin, joilla ei ole varsinaista vanhentumisaikaa tai joilla on vanhentumisaika, kuten alla on määritelty.

milj. euroa	2019		2018	
	Vahvistetut tappiot	Laskennallinen verosaaminen	Vahvistetut tappiot	Laskennallinen verosaaminen
Vahvistetut tappiot, joilla ei ole vanhentumisaikaa	171	36	197	43
Vahvistetut tappiot, joilla on vanhentumisaika	170	29	110	28
Yhteensä	340	65	307	70

Taseeseen on jätetty kirjaamatta yhteensä 14 miljoonaa euroa (2018: 10) laskennallisia verosaamisia, koska verosaamisen realisoituminen ei ole todennäköistä. Kirjaamaton laskennallinen verosaaminen liittyy pääosin vahvistettuihin tappioihin, joiden käyttäminen tulevaisuudessa on epävarmaa.

28.2 Tuloverosaamiset

milj. euroa	2019	2018
Ruotsi	0	41
Belgia	114	114
Muut	19	17
Yhteensä	133	172

Tuloverosaamiset liittyvät vuoden 2019 tuloverojen maksuihin sekä aiempia vuosia koskevien veronoikaisupäätöksien maksuihin.

Tuloverosaaminen Ruotsin veroviranomaisilta 2018, yhteensä 41 miljoonaa euroa, koskee ennakkoveron liian suurta maksua.

Belgiassa Fortumin tuloverotusta on oikaistu vuosilta 2008–2012. Aikaisempina vuosina verotuksessa määrätyt verot on maksettu vuosittain, yhteensä 114 miljoonaa euroa ja ne on lainopilliseen arvioon perustuen kirjattu verosaatavaksi.

Katso ▶ **liitetieto 37** Oikeudenkäynnit ja viranomaismenettelyt.

29 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat

LAADINTAPERIAATTEET

Fortum omistaa Suomessa Loviisan ydinvoimalaitoksen. Fortumin konsernitaseen erät Osuus valtion ydinjätehuoltorahastosta ja Ydinvoimaan liittyvät varaukset liittyen ydinjätehuoltoon koskevat Loviisan ydinvoimalaa. Fortumin ydinjätehuoltoon liittyvä varaus sekä siihen liittyvä rahasto-osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta esitetään bruttomääräisenä pitkäaikaisissa korollisissa varauksissa ja varoissa. Fortumin rahasto-osuus Valtion ydinjätehuoltorahastossa on käsitelty IFRIC 5 Oikeudet osuuksiin rahastoista, jotka on tarkoitettu käytöstä poistamiseen, alkuperäiseen tilaan palauttamiseen ja ympäristön kunnostamiseen -tulokinnan mukaisesti, jossa todetaan, että rahaston varat arvostetaan joko käypään arvoon tai sitä alempaan kyseisten velkojen arvoon, koska Fortumilla ei ole määräysvaltaa tai yhteistä määräysvaltaa Valtion ydinjätehuoltorahastossa. Viranomaiset hallinnoivat Valtion ydinjätehuoltorahastoa. Varaukset liittyvät laitoksen käytöstäpoistamiseen ja käytetyn polttoaineen loppusijoitukseen.

Varausten käypä arvo on laskettu IAS 37 mukaan, diskonttaamalla kassavirrat, jotka perustuvat arvioituihin tuleviin kustannuksiin ja jo tehtyihin toimenpiteisiin. Käytöstä poistamiseen liittyvän varauksen alkuperäinen nettohyötyarvo (ydinvoimalaitoksen käyttöönottohetkellä) on kirjattu kyseisen investoinnin hankintamenon osana taseeseen ja poistetaan voimalan käyttöajan kuluessa. Muutokset teknisissä suunnitelmissa, jotka vaikuttavat käytöstä poistamisesta aiheutuviin tulevaisuuden kassavirtoihin, diskontataan tähän hetkeen ja tällä oikaistaan ko. investoinnin hankintamenoa taseessa. Käytöstä poistamiseen liittyvästä investoinnista tehdään poistot ydinvoimalaitoksen oletetun käyttöajan kuluessa. Käytöstä poistetuissa voimalaitosyksiköissä veloitteen kasvu kirjataan kuluksi heti.

Käytettyyn ydinpolttoaineeseen liittyvä varaus kattaa tulevat loppusijoituskustannukset kunkin tilikauden loppuun mennessä käytetyn ydinpolttoaineen osalta. Käytetyn polttoaineen loppusijoitukseen liittyvät kustannukset kirjataan kuluksi laitoksen käyttöaikana polttoaineen käytön perusteella. Suunnitelmiin mahdollisesti tulevien muutosten vaikutus kirjataan välittömästi tuloslaskelmaan perustuen tähän asti käytetyn polttoaineen määrään kunkin tilikauden loppuun mennessä. Varauksen diskonttaukseen liittyvä korkokulu vastaavalta kaudelta kirjataan tuloslaskelmaan.

Rahan aika-arvo otetaan huomioon kirjaamalla ydinjätehuoltovarauksen diskonttaukseen liittyvä korkokulu. Fortumin Valtion ydinjätehuoltorahaston osuudelle kertyvä korko esitetään rahoitustuotoissa.

Fortumin Loviisan ydinvoimalaitokseen liittyvä rahasto-osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta on suurempi kuin rahasto-osuutta vastaava taseessa esitetty omaisuuserä. Ydinjätehuoltovastuun tulee olla maksuilla tai takauksilla täysin katettu Valtion ydinjätehuoltorahastossa Suomen ydinenergialain mukaisesti. Ydinjätehuoltovaraksesta poiketen lainmukaista ydinjätehuoltovastuuta ei diskontata. Koska tulevat kassavirrat ulottuvat hyvin pitkälle ajanjaksolle, erot lainmukaisen vastuun ja ydinjätehuoltovarauksen välillä ovat merkittävät.

Vuosittainen maksu Valtion ydinjätehuoltorahastoon perustuu ydinjätehuoltovastuun tai rahastotavoitteen muutokseen sekä osuuteen Valtion ydinjätehuoltorahaston korkotuotoista. Maksua pienentävät tehdyt toimenpiteet.

Fortumilla on myös vähemmistöosuuksia ydinvoimayhtiöissä, joita ovat Teollisuuden Voima Oyj (TVO) Suomessa sekä omistukset OKG Aktiebolagissa (OKG) ja Forsmarks Kraftgrupp AB:ssa (Forsmark) Ruotsissa. Vähemmistöosuudet on luokiteltu osakkuus- ja yhteisyriytyksiksi ja konsolidoidaan pääomaosuusmenetelmällä. Yhtiöt Suomessa ja Ruotsissa toimivat omakustannuseräillä. Omistajat ostavat sähköä paikallisen kirjanpitoikäntönnön mukaisesti lasketulla tuotantokustannushinnalla, joka sisältää myös poistot, korkokulut ja tuotantoverot. Osakkuusyhtiöiden tilinpäätösten laadintaperiaatteita ydinvoimaan liittyvien varojen ja velkojen suhteen on tarvittaessa muutettu vastaamaan konsernin noudattamia konsernin laadintaperiaatteita.

KRIITTISET TILINPÄÄTÖSARVIOT JA -HARKINNAT: YDINVOIMATUOTANTOON LIITTYVIEN VARAUSTEN MÄÄRITTÄMISESSÄ TEHTÄVÄT OLETUKSET

Fortumin ydinvoimalan tulevaan käytöstä poistoon ja käytetyn ydinjätteen loppusijoitukseen liittyvä varaus perustuu pitkäaikaisiin kassavirtaennusteisiin arvioiduista syntyvistä kustannuksista. Pääasialliset oletukset liittyvät teknisiin suunnitelmiin, ajoituksiin, kustannusennusteisiin ja diskonttokorkoon. Valtion viranomaiset hyväksyvät tekniset suunnitelmat, oletukset ajoituksesta ja kustannusennusteet.

Muutokset oletetussa diskonttokorossa vaikuttavat varauksen määrään. Jos diskonttokorkoa pienennetään, varaus kasvaa. Fortumin maksut Valtion ydinjätehuoltorahastolle ovat perustuneet diskonttaamattomaan velkaan, mikä johtaa siihen, että varauksen kasvun vaikutus kompensoituisi taseeseen kirjattavalla vastaavalla Fortumin osuuden kasvulla Valtion ydinjätehuoltorahaston varoista. Tuloslaskelmavaikutus on tällöin positiivinen, koska käytöstäpoistamisen osuus varauksesta kirjataan kuten menot hyödykkeen purkamisesta. Tämä pätee niin kauan kuin maksut Valtion ydinjätehuoltorahastoon perustuvat diskonttaamattomaan velkaan, ja niin kauan kuin IFRS:n mukaan varojen kirjanpitoarvo ei voi ylittää varauksen arvoa, koska Fortumilla ei ole määräysvaltaa Valtion ydinjätehuoltorahastossa.

Suomen ydinenergialain mukaan Fortumilla on lainmukainen, viranomaisten määrittämä velvoite rahoittaa kokonaisuudessaan Valtion ydinjätehuoltorahaston kautta ydinvoimalaitoksen käytöstäpoisto ja käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitus.

Sekä Suomessa että Ruotsissa ydinvoimaoperaattorit ovat lakisääteisesti velvollisia huolehtimaan laitosten käytöstäpoistamisesta ja käytetyn polttoaineen loppusijoituksesta (ydinjätehuolto). Molemmissa maissa ydinvoimaoperaattorit ovat veloitettuja turvaamaan ydinjätehuollon rahoittamisen suorittamalla maksuja viranomaisten hallinnoimiin ydinjäterahastoihin. Ydinvoimaoperaattoreiden pitää myös antaa vakuuksia taatakseen riittävät varat laitosten tulevista käytöstäpoistoista ja käytetyn polttoaineen loppusijoituksesta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi.

29.1 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat kokonaan omistetuissa ydinvoimalaitoksissa, Loviisa

milj. euroa	2019	2018
Taseeseen sisältyvät erät		
BS Ydinvoimaan liittyvät varaukset	813	899
BS Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	813	899
Lyhytaikainen saaminen Valtion ydinjätehuoltorahastosta	51	-
Lainmukainen vastuu ja osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta		
Ydinjätehuoltovastuu Suomen ydinenergialain mukaan	1 214	1 180
Rahastotavoite	1 135	1 180
Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	1 180	1 153
Taseeseen kirjaamaton rahasto-osuus	316	254

Loviisan ydinvoimalaitoksen lainmukainen vastuu

Suomalaiset ydinvoimatoimijat toimittivat päivitetty tekniset suunnitelmat ja kustannusennusteet Työ- ja elinkeinoministeriöön kesäkuussa 2019. Työ- ja elinkeinoministeriön marraskuussa 2019 tekemään päätökseen perustuva lainmukainen vastuu 31.12.2019 oli yhteensä 1 214 miljoonaa euroa.

Lainmukainen vastuu perustuu vuosittain tehtävään kustannusarvioon sekä joka kolmas vuosi tehtävään tekniseen suunnitelmaan. Tekninen suunnitelma ja kustannusennuste päivitettiin vuonna 2019. Lainmukainen vastuu määritetään olettaen, että laitoksen käytöstäpoisto tapahtuisi arviointivuotta seuraavan vuoden alussa. Varaukset perustuvat samoihin tulevien kustannusten kassavirtoihin kuin lainmukainen vastuu, mutta lainmukaista vastuuta ei diskonta nykyarvoon.

Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastossa

Suomen ydinenergialain mukaisesti Fortumilla on velvoite kattaa lainmukainen vastuunsa kokonaisuudessaan Valtion ydinjätehuoltorahaston kautta. Viranomaiset päättävät Fortumin rahastotavoitteen Valtion ydinjätehuoltorahastossa samassa yhteydessä, kun lainmukaisen vastuun määrä päätetään vuosittain. Fortum suorittaa ydinjätehuoltomaksuja Valtion ydinjätehuoltorahastoon kyseisten päätösten mukaisesti. Fortum on anonut lakiperusteista ydinjätehuoltorahaston rahastotavoitteen jaksottamista laillisen vastuun muutoksen myötä. Työ- ja elinkeinoministeriö hyväksyi anomuksen marraskuussa 2019 ja vahvisti Fortumin rahastotavoitteeksi 1 135 miljoonaa euroa.

Ydinvoimaan liittyvät varaukset

milj. euroa	2019	2018
BS 1.1.	899	858
Varausten lisäykset	10	29
Käytetyt varaukset	-29	-26
Varausten purku	-100	-
Diskonttauksesta johtuvat muutokset	32	38
BS 31.12.	813	899
Fortumin Valtion ydinjätehuoltorahasto-osuuden tasearvo	813	899

IFRS-standardien mukainen ydinvoimaan liittyvä varaus ja rahasto-osuus

Ydinvoimaan liittyvät varaukset sisältävät käytöstäpoistamista ja käytetyn polttoaineen loppusijoittamista varten tehdyt varaukset. IAS 37:n mukaan lasketut ydinvoimaan liittyvät varaukset pienenevät 86 miljoonaa euroa vuoden 2018 lopusta ja olivat 813 miljoonaa euroa 31.12.2019. Varauksen pieneminen vuonna 2019 johtui pääasiallisesti kustannusarvion päivytyksestä. Ydinvoimavaraus pieneni 100 miljoonaa euroa, josta käytettyyn polttoaineeseen liittyvä osuus kirjattiin suoraan tuloslaskelmaan ja käytöstäpoistamiseen liittyvä osuus aktivoitiin aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin. Varauksen lasku johti negatiiviseen 54 miljoonan euron Ydinjätehuoltorahastoon liittyvään oikaisuun sekä positiiviseen 40 miljoonan euron vaikutukseen erässä Muut rahoituserät - netto. Rahastotavoitteen jaksottaminen johti positiiviseen Ydinjätehuoltorahastoon liittyvään 51 miljoonan euron suuruiseen oikaisuun, jolla ei ole vaikutusta varauksen suuruuteen. Varauksen kasvu vuonna 2018 johtui suurelta osin varauksessa käytettyjen oletusten muutoksesta.

IFRIC 5 -tulkinnan mukaan rahasto-osuuden tasearvo ei saa ylittää ydinjätevastuun tasearvoa. Rahasto on IFRS:n näkökulmasta yllirahastoitu yhteensä 316 miljoonaa euroa, koska Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta 31.12.2019 oli 1 180 miljoonaa euroa, kun taas rahasto-osuuden tasearvo vastaavalla hetkellä oli 813 miljoonaa euroa ja rahastoon liittyvän lyhytaikaisen saamisen tasearvo oli 51 miljoonaa euroa. Katso lisätietoja ► **liitetiedossa 23** Myyntisaamiset ja muut saamiset.

Fortumin Valtion ydinjätehuoltorahasto-osuuden tasearvo ei saa ylittää IFRS:n mukaisesti laskettua varauksen määrää taseessa. Niin kauan kuin ydinjätehuoltorahasto pysyy IFRS:n näkökulmasta yllirahoitettuna, kirjataan positiivinen vaikutus liikevoittoon, kun varaus kasvaa enemmän kuin nettomaksut ydinjätehuoltorahastoon. Negatiivinen kirjaus kirjataan liikevoittoon aina, kun nettomaksut ydinjätehuoltorahastoon ovat suuremmat kuin varauksen kasvu. Edellä mainittua kirjausta ei sisällytetä Fortumin vertailukelpoiseen liikevoittoon, katso ► **liitetieto 7** Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät.

Takaisinlainaus Valtion ydinjätehuoltorahastosta

Suomalaisilla Valtion ydinjätehuoltorahaston osapuolilla on mahdollisuus ottaa lainaa rahastolta tietyin ehdoin. Fortum on käyttänyt oikeuttaan lainata rahastolta ja pantannut Kemijoki Oy:n osakkeita vakuudeksi. Lainat uusitaan vuosittain. Katso ▶ **liitetieto 27** Korolliset velat ja ▶ **liitetieto 36** Pantatut varat ja vastuut.

29.2 Ydinvoimalaitokset osakkuus- ja yhteisyrityksissä

OKG, Forsmark ja TVO ovat omakustannuseriaatteella toimivia yrityksiä, joista omistajat ostavat sähköä tuotantokustannuksia vastaavaan hintaan sisältäen myös poistot, korkokulut ja tuotantoverot. Fortum kirjaa laskutetut kustannukset paikallisten kirjanpitosäännösten mukaisina. Laskutetun sähköntuotantokustannuksen lisäksi Fortum kirjaa IFRS-oikaisuja Fortumin laadintaperiaatteiden mukaisesti. Oikaisut sisältävät myös Fortumin osuudet yhtiöiden ydinjäterahastoista ja ydinvoimaan liittyvistä varauksista. Vuonna 2018 ydinvoimavaruksen oletuksia muutettiin myös yhteisomisteisten ydinvoimayhtiöiden, Teollisuuden Voiman (TVO), Oskarshamn Kraftgrupp AB:n (OKG) ja Forsmark Kraftgrupp AB:n, vastaavien erien osalta Suomessa ja Ruotsissa. Muutoksen kokonaisvaikutus osuuteen osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta verojen jälkeen oli -37 miljoonaa euroa sisältäen ydinjätevastuun lisäyksen, joka liittyy aiemmin syntyneitä ydinjätettä koskeviin velvoitteisiin Ruotsissa. Näillä kaikilla ydinvoimaan liittyvillä oikaisuilla oli yhteensä vähäinen nettotulosvaikutus.

Alla olevissa taulukoissa on esitetty osakkuusyhtiöiden ydinjäterahastojen ja -varausten määrät (100 %) sekä Fortumin osuudet näistä.

TVO:n ydinvoimaan liittyvät varat ja velat (100 %)

milj. euroa	2019	2018
TVO:n taseeseen sisältyvät erät		
Ydinvoimaan liittyvät varaukset	1 041	1 016
TVO:n osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	1 041	1 016
joista Fortumin nettomääräinen osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltynä	0	0
TVO:n lainmukainen vastuu ja osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta		
Ydinjätehuoltovastuu Suomen ydinenergialain mukaan	1 471	1 506
Osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	1 506	1 471
Taseeseen kirjaamaton rahasto-osuus	465	455

TVO:n lainmukainen vastuu, varaus ja osuus rahastosta perustuvat samoihin periaatteisiin kuin yllä on kuvattu Loviisan ydinvoimalan osalta. Vuonna 2019 päivitetyllä teknisellä suunnitelmalla ja kustannusennusteilla oli pieni vaikutus Fortumin osuuteen TVO:n varoista ja veloista.

TVO:n osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta Suomessa on IFRS-näkökulmasta yllärahoitettu 465 miljoonaa euroa (josta Fortumin osuus on 124 miljoonaa euroa), koska TVO:n osuus rahastosta 31.12.2019 oli 1 506 miljoonaa euroa ja tasearvo 1 041 miljoonaa euroa.

Suomalaisilla Valtion ydinjätehuoltorahaston osapuolilla on mahdollisuus ottaa lainaa rahastolta tietyin ehdoin. Fortum käyttää oikeuttaan lainata rahastolta TVO:n kautta omistusosuutensa mukaisesti. Katso lisätietoja ▶ **liitetieto 27** Korolliset velat.

OKG:n ja Forsmarkin ydinvoimaan liittyvät varat ja velat (100 %)

milj. euroa	2019	2018
OKG:n ja Forsmarkin ydinvoimaan liittyvät varat ja velat ¹⁾		
Ydinvoimaan liittyvät varaukset	3 932	3 930
Osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	3 363	3 230
Nettomäärä	-570	-701
joista Fortumin nettomääräinen osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltynä	-201	-242

1) Kirjattu Fortumin laadintaperiaatteiden mukaan. Yhtiöiden erillistilinpäätöksiä ei laadita IFRS-standardien mukaan.

Ydinvoimaoperaattorien omistama Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) huolehtii Ruotsissa kaikesta ydinjätehuollosta ydinvoimaoperaattorien puolesta. SKB:n toimintaa rahoittaa Ruotsin Valtion Ydinjätehuoltorahasto, joka puolestaan on ydinvoimaoperaattoreiden rahoittama.

Ydinjätehuoltomaksujen ja -vastuiden tarkistus tehdään kolmen vuoden välein viranomaispäätöksellä Ruotsin ydinturvallisuusviranomaisen (Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM) esityksestä. Syyskuusta 2018 alkaen esityksen tekee Ruotsin valtiokonttori (Riksgälden). Esitys perustuu SKB:n ja lisenssin haltijoiden laatimaan kustannusarvioon. SKB hyväksyi ydinjätehuollon päivitetyn teknisen suunnitelman syyskuussa 2019 ja se luovutettiin SSM:lle syyskuun lopussa. Joulukuussa 2017 Ruotsin hallitus päätti ydinjättemaksuista ja vastuista vuosille 2018–2020. Ydinjättemaksut perustuvat tulevaisuuden kustannusennusteisiin olettaen, että ydinvoimalan yksiköiden käyttöikä on 50 vuotta (aikaisemmin 40 vuotta).

Ydinjätehuoltomaksujen lisäksi ydinvoimayhtiöt antavat takauksia kattamattomien vastuiden ja ennakoimattomien tapahtumien vakuudeksi.

Lisätietoja Fortumin antamiin takauksiin ydinvoima-osakkuusyritysten puolesta esitetään ▶ **liitiedossa 36** Pantatut varat ja vastuut.

30 Muut varaukset

LAADINTAPERIAATTEET

Konserni kirjaa varaukset ympäristöön liittyvistä velvoitteista, hyödykkeen käytöstä poistamisesta, lakiin perustuvista vaateista ja muista velvoitteista silloin, kun konsernilla on aikaisemman tapahtuman seurauksena olemassa oleva oikeudellinen tai tosiasiallinen velvoite kolmatta osapuolta kohtaan ja kun on todennäköistä, että velvoitteen täyttäminen edellyttää voimavarojen siirtymistä pois konsernista ja kun velvoitteen määrä on luotettavasti arvioitavissa.

Varauksen määrä on niiden menojen nykyarvo, joita velvoitteen täyttämisen odotetaan edellyttävän. Arvostamisessa käytetään ennen veroja määritettyä korkoa, joka kuvastaa markkinoiden näkemystä tarkasteluhetkellä rahan aika-arvosta ja kyseistä velkaa koskevista erityisriskeistä tarkasteluhetkellä. Ajan kulumisesta johtuva varauksen määrän kasvu kirjataan korkokuluksi.

YMPÄRISTÖVARAUKSET

Ympäristölakien ja -säännösten tilinpäätöshetkellä vallinneeseen tulkintaan perustuvat, ympäristöön liittyvät varaukset kirjataan silloin, kun on todennäköistä, että on syntynyt olemassa oleva velvoite, jonka määrä on luotettavasti arvioitavissa. Ne ympäristökustannukset, jotka ovat syntyneet aikaisempien toimintojen aiheuttamien olemassa olevien olosuhteiden korjaamisesta ja jotka vaikuttavat tämänhetkisiin tai tuleviin tuottoihin, kirjataan kuluksi sillä tilikaudella, kun kyseiset kustannukset syntyvät.

Ympäristövaraukset sisältävät kaatopaikkojen peittovelvoitteen ja saastuneen maa-alueen puhdistusvelvoitteen. Velvoite määritetään kaatopaikan kokonaispinta-alan, jäljellä olevan peitettävän ja maisemoitavan tai puhdistettavan alueen pinta-alan sekä peitosta, maisemoinnista ja puhdistuksesta aiheutuvien ennakoitujen yksikkökustannusten perusteella.

Ympäristövarauksiin kirjataan myös jälkihoito- ja valvontavelvoite, jotka aiheutuvat kaatopaikan luvanhaltijan velvoitteesta hallita terveydelle tai ympäristölle mahdollisesti aiheutuvia riskejä vähintään 30 vuoden tai jopa 60 vuoden ajan kaatopaikan peittotoimenpiteiden jälkeen. Jälkihoito- ja valvontavaraukset määritetään arvioitujen kustannusten ja kaatopaikan täyttöajan perusteella.

KÄYTTÖOMAISUUSHYÖDYKKEEN KÄYTÖSTÄ POISTAMISEEN LIITTYVÄT VELVOITTEET

Käyttöomaisuushyödykkeen käytöstä poistamiseen liittyvä velvoite kirjataan joko silloin, kun on olemassa kolmanteen osapuoleen kohdistuva sopimukseen perustuva velvoite tai kun on olemassa oikeudellinen velvoite ja tämän velvoitteen määrä voidaan arvioida luotettavasti. Velvoitteen synnyttävä tapahtuma on esimerkiksi se, kun vuokratulle maa-alueelle rakennetaan laitos, jota koskee purkamis- ja poistamisvelvoite tai kun Fortumia koskeva oikeudellinen velvoite muuttuu. Käyttöomaisuushyödykkeen käytöstä poistamiseen liittyvä velvoite kirjataan osana kyseisen hyödykkeen hankintamenoa, kun

laitos otetaan käyttöön tai kun ympäristön vahingoittuminen tapahtuu. Menot kirjataan poistoina hyödykkeen jäljellä olevan taloudellisen vaikutusajan kuluessa.

KRIITTISET TILINPÄÄTÖSARVIOT JA -HARKINNAT: VARAUSTEN ARVIOINNISSA KÄYTETYT OLETUKSET

Varausten kirjaaminen olemassa olevista velvoitteista edellyttää johdon parasta arviota menoista, joita olemassa olevan velvoitteen täyttäminen edellyttää raportointikauden päättämispäivänä. Todelliset menot ja niiden toteutumisaikakohta voivat erota näistä arvioista.

milj. euroa	2019			2018		
	Ympäristö- varaukset	Muut varaukset	Yhteensä	Ympäristö- varaukset	Muut varaukset	Yhteensä
1.1.	41	65	106	43	79	122
Varausten lisäykset	3	14	17	0	25	25
Käytetyt varaukset	-1	-22	-23	0	-33	-33
Käyttämättömien varausten purku	-1	-3	-4	0	-4	-4
Siirto myytävänä oleviin omaisuuseriin ¹⁾	-1	0	-1	0	0	0
Kurssierot ja muut muutokset	8	-2	6	-1	-3	-4
31.12.	49	52	101	41	65	106
Josta lyhytaikaiset varaukset ²⁾	0	13	13	0	14	14
BS Josta pitkäaikaiset varaukset	49	38	87	41	50	91

1) Katso ► **liitetieto 3** Yrityshankinnat ja -myynnit ja myytävänä olevat omaisuuserät.

2) Sisältyy konsernitaseen tase-erään ostovelat ja muu lyhytaikainen vieras pääoma, katso ► **liitetieto 33** Ostovelat ja muu lyhytaikainen vieras pääoma.

Ympäristövaraukset muodostuvat pääasiassa kaatopaikkojen peitto- ja valvontavelvoitteista sekä saastuneiden alueiden puhdistusvelvoitteista. Varauksista suurimman osan arvioidaan tulevan käytetyksi seuraavien 10–15 vuoden kuluessa.

Suomalaisten hiilivoimalaitosten käytöstäpoistamisvaraukset sisältyvät muihin varauksiin.

Tietoja ydinvoimalaitosten käytöstä poistamiseen ja käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoittamiseen liittyvistä varauksista, katso ► **liitetieto 29** Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat.

31 Eläkelvoitteet

LAADINTAPERIAATTEET

Konserniyhtiöillä on erilaisia eläkejärjestelyjä kunkin toimintamaan paikallisten olosuhteiden ja käytäntöjen mukaisesti.

Järjestelyt on yleensä rahoitettu vakuutusyhtiöihin tai konsernin eläkesäätiöihin suoritetuilla, määräajoin tehtäviin eläkevastuulaskelmiin perustuvilla maksuilla. Konsernilla on sekä etuus- että maksupohjaisia järjestelyjä.

Konsernin maksuperusteisiin järjestelyihin suorittamat maksut kirjataan tuloslaskelmaan sillä kaudella, johon kyseiset maksut kohdistuvat.

Etuuspohjaisissa järjestelyissä eläkekulut arvioidaan käyttämällä ennakoituun etuusoikeyyksikköön perustuvaa menetelmää. Eläkkeiden suorittamisesta johtuvat kulut kirjataan tuloslaskelmaan tavoitteena jakaa työsuoritukseen perustuva meno työntekijöiden palvelusajalle. Nettokorko näytetään rahoituserissä ja muu tulosvaikutus eläkekuluissa.

Etuuspohjaiseen järjestelyyn liittyvä velvoite lasketaan vuosittain tilinpäätöspäivänä ja arvostetaan arvioitujen vastaisten kassavirtojen nykyarvoon käyttäen sellaisten korkealuokkaisten yritysten joukkovelkakirjalainojen korkoa, joiden juoksuaika suunnilleen vastaa kyseisen eläkevelan kestoaikaa. Maissa, joissa tällaisille joukkovelkakirjalainoille ei ole syviä markkinoita, käytetään valtion joukkolainojen markkinatuottoa. Järjestelyyn kuuluvat varat arvostetaan käypään arvoon. Taseeseen merkitty velka on etuuspohjaisen järjestelyn velvoite tilinpäätöspäivänä vähennettynä järjestelyyn kuuluvien varojen käyväällä arvolla. Ennakkomaksut kirjataan varoiksi siihen määrään asti, kuin rahana saatava palautus tai vastaisten maksujen vähennys on saatavissa.

Jos järjestelyn etuuksia muutetaan tai jos järjestelyä supistetaan, tästä aiheutuva aiempaan työsuoritukseen liittyvä etuuksien muutos tai supistamisesta aiheutuva voitto tai tappio kirjataan välittömästi tuloslaskelmaan. Velvoitteen täyttämistä johtuvat voitot ja tappiot kirjataan, kun velvoitteen täyttäminen tapahtuu.

KRIITTISET TILINPÄÄTÖSARVIOT JA -HARKINNAT:

TULEVIEN ELÄKEVELVOITTEIDEN MÄÄRITTÄMISESSÄ KÄYTETYT OLETUKSET

Eläkelvoitteiden nykyarvo riippuu lukuisista tekijöistä, jotka perustuvat vakuutusmatemaattisiin oletuksiin. Muutokset näissä oletuksissa vaikuttavat eläkelvoitteiden tasearvoon.

Fortumin eläkejärjestelyt

Suomi

Suomessa työntekijöiden lakisääteiset työeläke-etuudet (TyEL) takaavat työntekijälle työeläketurvaa vanhuus-, työkyvyttömyys- tai leskeneläkkeen muodossa. Etuudet on järjestetty eläkevakuutusyhtiön kautta ja luokiteltu maksuperusteisiksi järjestelyiksi.

Lisäksi konsernilla on lisävanhuuseläke- ja perhe-eläke-etuuksia, jotka on järjestetty Fortumin eläkesäätiössä. Eläkesäätiö on suljettu säätiö, jota hallinnoi sekä työnantajien että työntekijöiden edustajista koostuva hallitus. Säätiö toimii Finanssivalvonnan (FIVA) sääntöjen mukaan. Eläkevelan tulee olla sääntöjen mukaan täysin katettu. Kansallinen etuuspohjaisiin järjestelyihin liittyvä velvoite lasketaan niin, että luvattu etuus on täysin katettu eläkkeelle siirtymiseen asti. Eläkkeelle siirtymisen jälkeen maksettavat etuudet tarkistetaan vuosittain TyEL-indeksiin mukaan. Luvatut etuudet on määritetty säätiön säännöissä, joiden mukaan etuuden määrä lasketaan osuutena palkkasummasta. Osuus on useimmiten 66 % palkasta. Etuuden laskennassa käytettävä palkkasumma on viimeisten kymmenen vuoden keskimääräinen palkka, joka on indeksoitu yleisellä ansiotasoindeksillä laskentavuoteen.

Ruotsi

Ruotsissa konsernilla on useita etuus- ja maksupohjaisia eläkejärjestelyjä, kuten yleinen ITP-järjestelmä sekä PA-KL- ja PA-KFS -järjestelmät, joihin aiemmin kunnan omistamissa yhtiöissä palveluksessa olevat työntekijät ovat oikeutettuja. Etuuspohjaiset eläkejärjestelyt ovat täysimääräisesti katettuja ja on rahoitettu osittain Fortumin eläkesäätiön ja osittain vakuutusmaksujen kautta. Eläkejärjestelyihin sisältyvät normaali ja täydentävä vanhuuseläke sekä perhe- ja työkyvyttömyyseläke. Merkittävin eläkejärjestely on tietyt ikäehdot täyttävien, pysyvässä työsuhteessa olevien toimihenkilöiden ITP-järjestelmä, johon myös määräaikaiset työntekijät ovat oikeutettuja tietyn odotusajan jälkeen. Saadakseen täyden eläkkeen työntekijällä on oltava ennakoitu eläkkeeseen oikeuttava työjakso, työn aloittamisesta eläkeikään saakka, vähintään 30 vuoden ajan.

Ruotsin eläkesäätiötä hallinnoi hallitus, joka koostuu sekä työnantajien että työntekijöiden edustajista. Säätiön toimintaa säätelee Ruotsin laki (no. 1967:531) ja se toimii Ruotsin arvopaperimarkkinaviranomaisen sekä lääninhallituksen sääntelyn ja valvonnan alaisena. Säätiön varat toimivat vakuutena etuuspohjaisille eläkelvoitteille eikä säätiöllä ole varsinaisiin eläkemaksuihin liittyviä velvoitteita. Työnantajalla on oltava eläkelvoitteelle vakuutus Ruotsin keskinäisen eläkevakuutusyhtiö PRI Pensionsgarantin kautta. Velan ei tarvitse säännösten mukaan olla täysin katettu säätiössä.

Useaa työnantajaa koskeva osuus ITP-eläkejärjestelystä, joka katetaan Alectaan suoritettavilla eläkemaksuilla (Fortumissa kollektiiviset perhe-eläkkeet), käsitellään maksupohjaisena järjestelynä, koska ei ole olemassa yhdenmukaista ja luotettavaa perustaa allokoida varat ja veloitteet ITP-järjestelmään osallistuvien kesken. Syy tähän on se, että järjestelmän ehtojen perusteella ei ole mahdollista määrittää miten yli- tai alijäämä vaikuttaa tuleviin maksuihin.

Norja

Konserniyhtiöillä on sekä etuus- että maksupohjaisia järjestelyjä. Osa etuuspohjaisista eläkejärjestelyistä tarjoaa yleisesti Norjan kuntatyönantajilla olevia etuuksia ja osa yksityisen sektorin järjestelyitä. Etuudet sisältävät vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeen mukaan lukien Norjan kansallisen eläkejärjestelmän (Folketrygden) mukaiset eläke-etuudet. Eläkevastuut ovat Norjan vakuutuslainsäädännön mukaisesti täysimääräisesti katettuja.

Pääosa etuuspohjaisista järjestelyistä on suljettuja, joko yksityisiä tai kunnallisia järjestelyjä, jotka on järjestetty Fortumin eläkesäätiössä. Fortumin eläkesäätiö perustettiin vuonna 2018 ja osallistujat siirrettiin sinne Hafslund AS:n ja Infratek AS:n yhteisestä eläkesäätiöstä. Konsernilla on myös suljettu kunnallinen etuuspohjainen järjestely, joka on järjestetty Oslo Pensjonsforsikring AS:ssa. Lisäksi konsernilla on etuuspohjaisia järjestelyjä useissa vakuutusyhtiöissä.

Muiden maiden eläkejärjestelyt

Fortumin venäläisten yhtiöiden eläkkeet katetaan pääosin maksuilla valtiollisiin eläkejärjestelyihin. Nämä järjestelyt ovat maksupohjaisia järjestelyjä. Fortum osallistuu Venäjällä (maksupohjaisten järjestelyjen lisäksi) ja Puolassa työnantajakohtaisesti etuuspohjaisiin järjestelyihin, joista on erikseen sovittu työehtosopimuksissa. Nämä etuuspohjaiset järjestelyt ovat rahastoimattomia ja yhtiö suorittaa etuuksien maksut sitä mukaa, kun ne erääntyvät maksettaviksi. Näihin järjestelyihin liittyy eläkemaksujen lisäksi kertaluonteisia etuuksia, jotka maksetaan esimerkiksi työntekijän kuoleman- tai työkyvyttömyystapauksissa tai huomionosoituksina ansioituneille, eläkkeelle jääneille tai merkkipäiviä viettäville työntekijöille.

Muissa maissa eläkejärjestelyt perustuvat paikallisiin määräyksiin ja käytäntöihin, pääasiassa järjestelyt ovat maksupohjaisia eläkejärjestelyjä.

Merkittävimmät eläkejärjestelyihin liittyvät riskit - Suomi ja Ruotsi

Yleiset riskit

Suomi - Jos rahaston varojen tuotto ei riitä kattamaan eläkevelvoitteen kasvua ja etuuksien maksua tilikauden aikana, työnantajan tulee kattaa alijäämä lisämaksuilla, jollei rahaston oma pääoma ole riittävä.

Ruotsi - Koska eläkesäätiö on eriytetty rahastoista, Fortumilla ei ole veloitetta suorittaa lisämaksuja eläkesäätiöön, vaikka rahastolla ei olisikaan riittävästi varoja veloitteidensa kattamiseksi. Jos rahaston varojen määrä laskee Ruotsin kirjanpitolainsäädännön mukaan lasketun veloitteen alapuolelle, Fortumin vakuutusmaksut eläkeyhtiö PRI:hin kuitenkin kasvavat.

Diskonttauskoron muutokset

Suomi - IFRS-standardien mukaisen etuuspohjaisen eläkevelvoitteen laskennassa käytettävä diskonttauskorko riippuu yritysten joukkovelkakirjalainojen korosta tilinpäätöspäivänä. Korkojen lasku kasvattaa eläkevelvoitteen määrää, mitä tasoittaa vastaavasti kiinteän tuoton sijoitusten arvon nousu.

Sijoitusriski ja volatiliteettiriski

Suomi - Eläkesäätiön hallitus hyväksyy vuosittain sijoitussuunnitelman, joka perustuu ulkopuolisten asiantuntijoiden suorittamaan taseanalyysiin. Säätiön varat sijoitetaan osakkeisiin ja osakerahastoihin, kiinteän tuoton instrumentteihin ja kiinteistöihin. Sijoitukset hajautetaan eri sijoitusluokkiin ja eri varainhoitajille Finanssivalvonnan sääntely huomioiden.

Ruotsi - Eläkesäätiön toimintaa säätelee laki ja se toimii Ruotsin arvopaperimarkkinaviranomaisen sekä lääninhallituksen sääntelyn ja valvonnan alaisena. Eläkesäätiön hallitus päättää vuosittain varojen sijoitussuunnitelmasta ja riskienhallinnasta, joissa määritetään myös rajat sijoitettujen varojen markkina-arvon laskulle. Varat koostuvat pääasiassa kiinteän tuoton instrumenteista, indeksisidonnaisista rahastoista ja rahavaroista.

Oletuksiin liittyvät riskit

Aktuaarilaskelmat edellyttävät oletusten tekemistä inflaatiosta, palkkatasosta sekä pitkäikäisyydestä. Jos toteumat poikkeavat oletuksista, eläkevelvoitteesta voi muodostua arvioitua suurempi.

Velvoitteen nykyarvon muutokset

milj. euroa	Etuuspohjainen velvoite		Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo		Etuuspohjainen netto-omaisuuserä(-)/-velka(+)	
	2019	2018	2019	2018	2019	2018
1.1.	483	501	-386	-401	97	101
Tuloslaskelmaan kirjatut erät						
Työsuoritukseen perustuva meno	6	8			6	9
Aiempaan työsuoritukseen perustuva meno	-1	-1			-1	-1
Velvoitteen täyttämisestä johtuvat voitot tai tappiot	0	-4	0	2	0	-1
Nettokorko ¹⁾	10	9	-7	-7	2	2
	14	13	-6	-4	7	9
Laajaan tuloslaskelmaan kirjatut erät						
Uudelleen määrittämisestä johtuvat voitot(-)/tappiot(+)	50	-8	-26	2	25	-6
Taloudellisten oletuksien muutoksista johtuvat vakuutusmatemaattiset voitot/tappiot	52	-12			52	-12
Kokemuseräisistä tarkistuksista johtuvat vakuutusmatemaattiset voitot/tappiot	-2	4			-2	4
Järjestelmään kuuluvien varojen tuotto (pois lukien tuloslaskelmaan kirjattu nettokorko)			-26	2	-26	2
Kurssierot	-2	-7	1	5	0	-2
	49	-15	-24	7	24	-8
Muut						
Työnantajan suorittamat maksut			-2	-1	-2	-1
Maksetut etuudet	-17	-17	13	13	-4	-4
31.12.	529	483	-406	-386	123	97
Rahastoitujen velvoitteiden nykyarvo					524	480
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo					-406	-386
Rahastoitu määrä					119	94
Rahastoimattomien velvoitteiden nykyarvo ²⁾					5	3
Nettomääräinen eläkevelvoite					123	97
Etuuspohjainen omaisuuserä taseen muissa pitkäaikaisissa sijoituksissa					2	1
BS Etuuspohjainen eläkevelvoite taseessa					125	98

1) Nettokorko on esitetty tuloslaskelmassa rahoituserissä, muut etuuspohjaisiin järjestelyihin liittyvät kulut sisältyvät henkilöstökuluihin (rivi etuuspohjaiset järjestelyt ▶ liitetiedon 11 Henkilöstökulut ja hallituksen palkkiot henkilöstökuluerittelyssä).

2) Rahastoimattomat velvoitteet liittyvät Venäjän ja Puolan eläkejärjestelyihin.

Vuoden 2019 lopussa yhteensä 836 (2018: 833) Fortumin työntekijää kuului etuuspohjaisiin eläkejärjestelmiin, jotka tarjoavat eläke-etuuksia. Vuoden 2019 aikana eläkkeitä tai vastaavia etuuksia maksettiin yhteensä 3 665 (2018: 3 375) henkilölle.

Eläkejärjestelyihin liittyvien maksusuoritusten arvioidaan olevan 3 miljoonaa euroa vuonna 2020.

Eläkejärjestelyihin kuuluvien varojen jakautuminen

milj. euroa	2019	2018
Oman pääoman ehtoiset instrumentit	152	129
Velkainstrumentit	174	173
Rahat ja pankkisaamiset	47	51
Kiinteistöt ¹⁾	14	12
Sijoitusrahastot	2	1
Fortum Oyj:n omat osakkeet	0	5
Muut varat	16	16
Yhteensä	406	386

1) Joista konsernin omassa käytössä 1 miljoonaa euroa (2018: 1).

Kun eläkejärjestely on rahoitettu vakuutusyhtiössä, järjestelyyn kuuluvien varojen jakauma ei ole ollut käytettävissä. Tällöin varat on sisällytetty erään 'Muut varat'.

Järjestelyyn kuuluvien varojen toteutunut tuotto Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa oli 32 miljoonaa euroa (2018: 5).

Taseeseen kirjatut määrät maittain 2019

milj. euroa	Suomi	Ruotsi	Norja	Muut maat	Yhteensä
Rahastoitujen velvoitteiden nykyarvo	283	180	61	0	524
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo	-244	-104	-57	0	-406
Alijäämä(+)/ylijäämä(-)	39	76	4	0	119
Rahastoimattomien velvoitteiden nykyarvo	-	-	-	5	5
Nettomääräinen omaisuuserä(-)/velka(+) taseessa	39	76	4	5	123
Etuuspohjainen omaisuuserä taseen muissa pitkäaikaisissa sijoituksissa	0	0	1	0	2
BS Etuuspohjainen eläkevelvoite	39	76	5	5	125

Taseeseen kirjatut määrät maittain 2018

milj. euroa	Suomi	Ruotsi	Norja	Muut maat	Yhteensä
Rahastoitujen velvoitteiden nykyarvo	269	147	64	0	480
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo	-233	-102	-52	0	-386
Alijäämä(+)/Ylijäämä(-)	37	45	12	0	94
Rahastoimattomien velvoitteiden nykyarvo	-	-	-	3	3
Nettomääräinen omaisuuserä(-)/velka(+) taseessa	37	45	12	3	97
Etuuspohjainen omaisuuserä taseen muissa pitkäaikaisissa sijoituksissa	0	0	1	0	1
BS Etuuspohjainen eläkevelvoite	37	45	13	3	98

Tärkeimmät vakuutusmatemaattiset oletukset

%	2019			2018		
	Suomi	Ruotsi	Norja	Suomi	Ruotsi	Norja
Diskonttauskorko	0,80	1,20	2,20	1,60	2,30	2,60
Tuleva palkankorotus	1,60	2,80	2,25	1,70	2,90	2,75
Etuuksien korotukset	1,60	1,80	1,24	1,80	1,90	1,33
Inflaatio	1,30	1,80	1,50	1,50	1,90	1,50

Suomessa käytetty diskonttauskorkokanta perustuu eurooppalaisten yritysten liikkeeseen laskemien korkealaatuisten joukkovelkakirjalainojen viitekorkoihin, jotka vastaavat parhaiten etuuspohjaisten eläkevastuiden arvioitua kestoa. Ruotsissa käytetty diskonttauskorkokanta perustuu ruotsalaisiin vakuudellisten joukkovelkakirjalainojen tuottoihin, jotka vastaavat parhaiten etuuspohjaisten eläkevastuiden arvioitua kestoa. Ruotsalaisia vakuudellisia joukkovelkakirjalainoja pidetään korkealaatuksina niiden vakuutena olevan varallisuuden johdosta. Norjassa käytetty diskonttauskorkokanta perustuu norjalaisten yhtiöiden liikkeeseen laskemien korkealaatuisten vakuudellisten joukkovelkakirjalainojen (OMF) viitekorkoihin.

Elinajanodotus on odotettu jäljellä oleva elinikä tiettyssä iässä

Pitkäikäisyys 65-vuotiaana	Suomi	Ruotsi	Norja
45 - mies	22	23	23
45 - nainen	27	25	27
65 - mies	21	22	21
65 - nainen	25	24	24

Diskonttauskorko, inflaatio-oletus ja tuleva palkankorotusoletus ovat tärkeimpiä etuuspohjaisten eläkevastuiden laskennassa käytettyjä oletuksia. Alla on esitetty puolen prosenttiyksikön oletuksen muutoksen vaikutus vuoden 2019 lopun etuuspohjaisen velvoitteen määrään, pitäen muut laskelmissa käytetyt muuttujat ennallaan.

Etuuspohjaisen velvoitteen herkkyyks muutoksille keskeisissä oletuksissa

Oletuksen muutos	Vaikutus eläkevelvoitteeseen lisäys(+)/vähennys(-)		
	Suomi	Ruotsi	Norja
0,5 % lisäys diskonttauskorossa	-7 %	-11 %	-8 %
0,5 % vähennys diskonttauskorossa	8 %	12 %	10 %
0,5 % lisäys etuuksien korotusoletuksessa	7 %	10 %	7 %
0,5 % vähennys etuuksien korotusoletuksessa	-6 %	-9 %	-6 %
0,5 % lisäys palkankorotusoletuksessa	1 %	2 %	3 %
0,5 % vähennys palkankorotusoletuksessa	-1 %	-2 %	-3 %

Käytetyt menetelmät herkkyyksianalyysin laatimisessa eivät ole muuttuneet verrattuna edelliseen kauteen. Muutos kuolevuusoletukseen niin, että elinikä nousee yhdellä vuodella lisäisi nettovelkaa Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa yhteensä 20 miljoonaa euroa (17 %).

Diskonttaamattoman eläkevastuun erääntyminen Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa vuoden 2019 lopussa

milj. euroa	Tulevat maksut
Alle 1 vuoden sisällä erääntyvät	17
1–5 vuoden sisällä erääntyvät	74
5–10 vuoden sisällä erääntyvät	87
10–20 vuoden sisällä erääntyvät	159
20–30 vuoden sisällä erääntyvät	114
Yli 30 vuoden kuluttua erääntyvät	74

Eläkevelvoitteen painotettu keskimääräinen kesto Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa oli vuoden 2019 lopussa 17 vuotta.

32 Muut pitkäaikaiset velat

milj. euroa	2019	2018
Liittymismaksut	85	109
Muut pitkäaikaiset velat	82	73
BS Yhteensä	167	182

Liittymismaksut koostuvat Suomen kaukolämpöverkon palautettavista liittymismaksuista. Liittymismaksuihin liittyi palautusvelvollisuus vuoteen 2013 asti.

33 Ostovelat ja muu lyhytaikainen vieras pääoma

milj. euroa	2019	2018
Ostovelat	316	334
Siirtovelat		
Henkilöstökulujaksotukset	97	103
Korkovelat	80	98
Sopimukseen perustuvat velat	31	40
Muut siirtovelat	42	80
Muut velat		
ALV-velka	54	34
Verovelka	64	30
Saadut ennakkomaksut	78	110
Lyhytaikaiset varaukset ¹⁾	13	14
Muut velat	168	214
BS Yhteensä	943	1 058

1) Katso ▶ [liitetieto 30](#) Muut varaukset.

Sopimukseen perustuvat velat koostuvat pääasiassa laskutetusta projekti- ja jätteenkäsittelymyynnistä joka on maksua koskevan palvelun osalta vielä suorittamatta.

Johdon arvion mukaan ostovelkojen ja muiden velkojen käypä arvo ei poikkea olennaisesti tasearvosta.

34 Vuokrasopimukset

LAADINTAPERIAATTEET

Konserni vuokraa pääosin toimistorakennuksia ja maa-alueita. Konsernin vuokrasopimukset oli 31.12.2018 asti luokiteltu operatiivisiksi vuokrasopimuksiksi edellisen laskentastandardin IAS 17 Vuokrasopimukset -standardin mukaan. Konserni on 1.1.2019 lähtien kirjannut taseeseen IFRS 16 Vuokrasopimukset - standardin mukaan käyttöoikeusomaisuuseräksi ja vuokrasopimusvelaksi kaikki vuokrasopimukset lukuun ottamatta lyhytaikaisia (vuokrakausi alle 12 kuukautta) ja arvoltaan vähäisiä omaisuuseriä. Käyttöoikeusomaisuuserä ja vuokrasopimusvelka kirjataan taseeseen sinä päivänä jolloin käyttöoikeusomaisuuserä on konsernin käytettävissä. Katso ▶ [liitetiedossa 1](#) Merkittävät laadintaperiaatteet lisätietoja laadintaperiaatteen muutoksesta.

Vuokrasopimukseksi määritellään sopimus, jonka mukaan konsernilla on oikeus käyttää yksilöityä omaisuuserää tietyn ajanjakson aikana korvausta vastaan. Vuokrakautta määritettäessä konserni arvioi jatko- ja peruutusoptioiden käyttämisen todennäköisyyttä ei-purettavissa olevan vuokrakauden lisäksi ottamalla huomioon kaikki asiassa merkitykselliset olosuhteet.

Vuokrasopimuksista syntyvät omaisuuserät ja velat kirjataan konsernitaseeseen vuokrakauden aikana maksettavien kiinteden vuokrien määräisenä, diskontattuna nykyarvoon efektiivisen koron menetelmää käyttäen. Käyttöoikeusomaisuuserä poistetaan tasapoistoina vuokrakauden kuluessa ja kirjanpitoarvoa seurataan kausittain mahdollisen arvonalenemisen viitteiden varalta.

Kun tulevat vuokrien maksut päivitetään johtuen muutoksista indekseissä tai sopimusehdoissa, käyttöoikeusomaisuuserä ja siihen liittyvä vuokrasopimusvelka arvostetaan uudelleen. Uudelleenarvostuksesta mahdollisesti syntyvät erot kirjataan konsernin tuloslaskelmaan.

Korkokulut vuokrasopimusveloista kirjataan konsernin tuloslaskelmaan. Rahavirtalaskelmassa vuokrasopimusvelan pääomaa koskeva osuus esitetään Rahoituksen rahavirrassa erässä Pitkäaikaisten lainojen lyhennykset ja koron osuus esitetään Liiketoiminnan rahavirrassa erässä Maksetut korot. Muuttuvat vuokrat ja niiden vuokrien maksut, joita ei standardin helpotusten vuoksi kirjata taseeseen, kirjataan Muihin kuluihin.

Konsernitalinpäätökseen kirjatut erät

milj. euroa	2019
Konsernin tuloslaskelmalla	
Poistot	-18
Vuokrasopimusvelkojen korkokulut	-3
Konsernitaseessa	
Käyttöoikeusomaisuuserien lisäykset	38
Josta maa-alueita	8
Josta rakennuksia ja rakennelmia	27
Josta koneita ja kalustoa	4
Käyttöoikeusomaisuuserien tasearvo	114
Josta maa-alueita	33
Josta rakennuksia ja rakennelmia	70
Josta koneita ja kalustoa	11
Vuokrasopimusvelat	108
Konsernin rahavirtalaskelmalla	
Vuokrasopimusten rahavirta	-18

Vuokravastuut

Konsernilla on 22 miljoonaa euroa taseen ulkopuolisia vuokrasopimuksia, jotka eivät ole vielä 31.12.2019 mennessä alkaneet, mutta joihin konserni on sitoutunut.

Katso lisätietoja ► [liitetiedossa 1](#) Merkittävät laadintaperiaatteet, ► [liitetiedossa 4](#) Rahoitusriskien hallinta, ► [liitetiedossa 18](#) Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet ja käyttöoikeusomaisuuserät, sekä ► [liitetiedossa 27](#) Korolliset velat.

35 Investointi- ja muut sitoumukset

Investointisitoumukset

milj. euroa	2019	2018
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	260	322

Investointisitoumukset ovat investointeihin liittyviä sitoumuksia, joita ei ole kirjattu tilinpäätökseen.

Muut sitoumukset

Fortum sopi 8.10.2019 ostavansa kaikki Elliott Management Corporation ja sen tytäryhtiöiden ("Elliott") sekä Knight Vinke Energy Advisors Limited ja sen tytäryhtiöiden ("Knight Vinke") hallinnoimat Uniperin osakkeet, yhteensä yli 20,5 %. Osakejärjestely rahoitetaan olemassa olevilla kassavaroilla ja Barclays Bank PLC:n myöntämällä rahoituksella. Näiden sopimusten mukaan Fortum on sitoutunut maksaamaan yhteensä noin 2,3–2,6 miljardia euroa riippuen hankittujen osakkeiden määrästä.

Fortum on sitoutunut rahoittamaan enintään 85 miljoonalla eurolla Voimaosakeyhtiö SF:ää liittyen sen osuuteen Fennovoiman ydinvoimahankkeesta Suomessa. Lisäksi Fortumin jäljellä oleva suora rahoitussitoumus liittyen jätepolttoainetta käyttävään sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitokseen Liettuan Kaunaksessa on enintään 7 miljoonaa euroa. Voimalaitosinvestointi toteutetaan Fortumin ja Lietuvos Energijan yhdessä omistaman Kauno Kogeneracinė Jėgainėn kautta.

Fortum on myös sitoutunut osallistumaan korkeintaan 7 miljoonalla eurolla yhteisyritykseen Numaligarh Refinery Limitedin (NRL) ja Chempoloksen kanssa. Yhteisyritys rakentaa ja operoi biojalostamoja Assamissa, Intiassa.

Teollisuuden Voima Oyj:n (TVO) rakentamaa Olkiluoto 3 -ydinvoimalaa rahoitetaan ulkoisilla lainoilla, osakeanneilla ja osakaslainoilla TVO:n osakkeenomistajien välisten osakassopimusten perusteella. Fortumin osakassaaminen liittyen Olkiluoto 3 -ydinvoimalan rakentamiseen oli 31.12.2019 170 miljoonaa euroa (2018: 170 miljoonaa euroa). Tämän lisäksi Fortum on sitoutunut antamaan projektille korkeintaan 63 miljoonaa euroa lisärahoitusta. TVO:n osakaslaina on luokiteltu osuudeksi yhteisyrityksissä.

Kesäkuussa 2018 Ruotsin hallitus hyväksyi lainsäädännön liittyen Ruotsin kansalliseen strategiaan EU:n vesipolitiikkadirektiivin implementoinnista. Suurimmat vesivoimayhtiöt perustavat yhteisen vesivoimarahaston rahoittamaan tarvittavat ympäristötoimenpiteet. Rahaston rahoituskatto on 10 miljardia Ruotsin kruunua, joka maksetaan 20 vuoden aikana ja suurimmat toimijat rahoittavat rahastoa vesivoiman tuotannon markkinaosuuksien suhteessa. Fortumin osuus on 23 % rahaston kokonaisrahoituksesta.

36 Pantatut varat ja vastuut

LAADINTAPERIAATTEET

VASTUUT

Ehdollinen velka esitetään tilinpäätöksessä silloin, kun kyseessä on mahdollinen velvoite, joka on syntynyt aikaisempien tapahtumien seurauksena ja jonka olemassaolo varmistuu vasta yhden tai useamman epävarman tapahtuman myötä tulevaisuudessa. Ehdollisena velkana esitetään myös velvoite, jota ei merkitä taseeseen velaksi tai varaukseksi, koska voimavarojen poistuminen konsernista ei ole todennäköistä tai koska luotettavaa arviota veloitteen määrästä ei ole tehtävissä.

milj. euroa	2019	2018
Omasta puolesta pantatut varat		
Lainoista		
Pantit	288	288
Kiinteistökiinnitykset	137	137
Muista sitoumuksista		
Pantit	309	346
Kiinteistökiinnitykset	2	21
Muiden puolesta pantatut varat		
Pantit	33	31
Vastuut omasta puolesta		
Muut vakuudet ja vastuut	25	167
Vastuut osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta		
Takaukset	875	622

36.1 Velkojen vakuudeksi pantatut varat

Valtion ydinjätehuoltorahaston osapuolilla on mahdollisuus ottaa lainaa rahastosta. Fortumilla on tätä lainaa varten vakuutena Kemijoki Oy:n osakkeita. Pantattuina olevien osakkeiden arvo oli 269 miljoonaa euroa (2018: 269).

Virolainen Fortum Tartu (Fortumin omistusosuus 60 %) on antanut kiinteistökiinnityksiä arvoltaan 96 miljoonaa euroa (2018: 96) lainan vakuudeksi. Fortumin eläkesäätiön myöntämän lainan vakuudeksi on annettu 41 miljoonan euron (2018: 41) kiinteistökiinnitykset.

Lisätietoja näihin kiinnityksiin liittyvistä korollisista veloista on ▶ [liitetiedossa 27](#) Korolliset velat.

36.2 Muiden sitoumusten vakuudeksi pantatut varat

Pantit -erään sisältyy pantattuja rahavaroja 21 miljoonaa euroa (2018: 346) sekä pantattuja arvopapereita 281 miljoonaa euroa (2018: 0), jotka on annettu Nasdaq Commodities hyödykepörssissä, kansainvälisissä ICE- ja EEX-pörseissä sekä Puolan sähköpörssissä (TGE) käytävän sähkö- ja maakaasukaupan sekä hiilidioksidipäästöoikeuksilla käytävän kaupan vakuudeksi. Katso myös ▶ [liitetieto 21](#) Korolliset saamiset.

Fortum on antanut Valtion ydinjätehuoltorahastolle vakuudeksi suomalaisiin voimalaitoksiin liittyviä kiinteistökiinnityksiä arvoltaan 2 miljoonaa euroa (2018: 21). Vakuudet on annettu turvaamaan kattamattomat lainmukaiset vastuut ja mahdolliset odottamattomat tapahtumat liittyen Loviisan ydinvoimalan käytöstäpoistosta ja ydinjätteen loppusijoituksesta aiheutuviin tuleviin kustannuksiin. Suomen ydinenergialain mukaan Fortum on veloitettu maksamaan tarvittavat varat Valtion ydinjätehuoltorahastoon kattaakseen lainmukaiset vastuut. Mahdollinen kattamaton lainmukainen vastuu liittyy rahastolle suoritettavien maksujen jaksottamiseen. Kiinnitysten arvo tarkistetaan vuosittain toisen neljänneksen aikana perustuen edellisvuoden vaihteessa päivitettyyn lainmukaiseen vastuuseen ja rahastotavoitteeseen. Katso ▶ [liitetieto 29](#) Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat.

36.3 Muiden puolesta pantatut varat

Muiden puolesta pantatut varat sisältävät rahavaroja 33 miljoonaa euroa (2018: 31), jotka on annettu vakuudeksi Nasdaq Clearing AB:lle kattamaan Fortumin osuuden Commodity Market Default Fundista (vakuusrahasto). Vakuusrahasto on keskinäinen rahasto, johon kaikki Pohjoismaisen hyödykepörssin (OMX Nasdaq Commodities) osapuolet antavat markkinariskiinsä pohjautuvan vakuuden. Rahasto kattaa jäsenten tappioista aiheutuvat mahdolliset laiminlyönnit, joita jäsenten omat vakuudet eivät kata. Katso ▶ [liitetieto 21](#) Korolliset saamiset.

36.4 Omasta puolesta annetut vakuudet

Fortum osti loput Meri-Porin hiililauhdevoimalan tuotantotehoon oikeuttavista C-osakkeista 1.1.2019 ja on nyt oikeutettu 100 %:n osuuteen laitoksen voimantuotannosta. Tämän johdosta vakuus vapautettiin 1.1.2019. Vakuus oli määrältään 125 miljoonaa euroa vuoden 2018 lopussa. Meri-Porin voimalaa käytetään pääasiassa Fingridin kapasiteettivarantona sekä varakapasiteettina.

36.5 Vastuut osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta

Osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta annettavat vastuut koostuvat pääasiassa Fortumin ydinvoimaosakkuusyrityksille (Teollisuuden Voima Oyj, Forsmarks Kraftgrupp AB ja OKG AB) annetuista takauksista. Takauksia on annettu Forsmarks Kraftgrupp AB:n ja OKG AB:n puolesta yhteensä 8 239 miljoonaa Ruotsin kruunua eli 789 miljoonaa euroa (2018: 526 miljoonaa euroa). Takauksia on kahdenlaisia. Rahoitusmäärä (Finansieringsbelopp) annetaan ydinjätehuoltorahaston tarkasteluhetken mukaisen kattamattoman osuuden kattamiseksi olettaen, että tuotanto ei jatku eikä rahastoon suoriteta lisämaksuja. Kattamaton määrä lasketaan viranomaisen toimesta ja se perustuu ennakoidun kulun sekä veloitteen kattamiseksi tarkoitettujen varojen erotukseen laskentahetkellä. Lisämäärä (Kompletteringsbelopp) annetaan sellaisen alijäämän kattamiseksi, joka

voi muodostua ennakoimattomien tapahtumien seurauksena. Vastuiden tarkistus tehdään kolmen vuoden välein viranomaispäätöksellä. Fortumin Forsmark Kraftgrupp AB:n ja OKG AB:n puolesta antamat rahoitusmäärät olivat 5 695 miljoonaa Ruotsin kruunua (545 miljoonaa euroa) ja lisämäärät 2 544 miljoonaa Ruotsin kruunua (244 miljoonaa euroa).

Teollisuuden Voima Oyj:n puolesta annettu takaus ydinjätehuoltorahastolle oli 21 miljoonaa euroa (2018: 36). Takaus kattaa ydinjätehuoltomaksujen jaksotuksesta aiheutuvan lainmukaisen vastuun maksamattoman osuuden sekä ennakoimattomien tapahtumien riskin.

Fortumilla on vähemmistöosuuksia yhtiöissä, jotka omistavat ydinvoimalaitoksia Suomessa ja Ruotsissa. Nämä yhtiöt käsitellään pääomaosuusmenetelmällä, missä Fortumin osuus yhtiöiden varoista ja veloista esitetään taseessa nettomääräisenä. Lisätietoa Loviisan ydinvoimalaitokseen sekä Fortumin Ruotsin ja Suomen vähemmistöomisteisten ydinvoimaosakkuusyhtiöiden liittyvistä varoista ja veloista on esitetty ▶ **liitetiedossa 29** Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat.

Venäjän tuulivoimarahastolle annetut takaukset vapautettiin vuoden 2019 neljännen vuosineljänneksen aikana (2018: 48 miljoonaa euroa).

36.6 Muut vastuut

Fortum Oil and Gas Oy:n vuoden 2004 jakautumisen seurauksena Fortumin kokonaan omistamalla Fortum Heat and Gas Oy:llä on vastuusitoumus Neste Oyj:n kanssa. Vastuusitoumus perustuu osakeyhtiölain (734/1978) 14a luvun 6§:n säädökseen.

37 Oikeudenkäynnit ja viranomaismenettelyt

37.1 Tytäryritykset

Verovaateet Suomessa

Suomessa ei ole verovaateita tai -oikeudenkäyntejä, joiden vaikutus olisi olennainen.

Verovaateet Ruotsissa

Ruotsin korkovähennyksiin liittyvät verovaateet ja -oikeudenkäynnit

Maaliskuussa 2018 Ruotsin korkein hallinto-oikeus päätti, ettei se myönnä Fortumille valituslupaa vuosien 2009–2012 korkovähennyksiin liittyvässä riita-asiassa. Valitustuomioistuimen kesäkuussa 2017 antama epäsuotuisa päätös jää siten voimaan. Asiaan liittyvät ylimääräiset verot ja korot, yhteensä 1 175 miljoonaa Ruotsin kruunua (122 miljoonaa euroa), on maksettu 2016 ja kirjattu kuluksi 2017. Nähdäksemme edellä mainitut valitustuomioistuimen ja korkeimman hallinto-oikeuden päätökset loukkaavat EU-oikeutta ja EU-oikeuden mukaisia perusvapauksia. Näillä perusteilla Fortum on joulukuussa 2018 jättänyt Tukholman käräjäoikeuteen vahingonkorvauskanteen, jossa vaaditaan vahingonkorvausta Ruotsin valtiolta. Lisäksi Fortum on jättänyt pyynnön keskinäisen sopimusmenettelyn aloittamisesta Ruotsin ja Alankomaiden välillä vuoden 2012 osalta.

Ruotsiin vesivoiman kiinteistöveroä koskevat oikeudenkäynnit

Fortum Sverige AB:llä on avoinna oikeusprosessi, jossa se on vaatinut vesivoimaloiden kiinteistöveroprosentin alentamista normaaliin 0,5 %:iin kiinteistön verotusarvosta. Oikeusprosessi koskee vuosia 2009–2014 ja sisältää useita oikeudellisia perusteita, mukaan lukien valtioneuvoston argumentin. Fortum Sverige AB ei saanut valituslupaa korkeimmalta hallinto-oikeudelta tähän liittyen. Koska hallinto-oikeus, Tukholman valitustuomioistuin sekä korkein hallinto-oikeus ovat käsitelleet asian vain valtioneuvoston argumentin osalta, asia on siirretty takaisin hallinto-oikeuteen muiden argumenttien käsittelyä varten. Kiistanalainen kiinteistövero kyseiseltä ajanjaksolta on ilman korkoja yhteensä noin 510 miljoonaa Ruotsin kruunua (noin 49 miljoonaa euroa).

Lisäksi Fortumin ruotsalaisilla yhtiöillä on vireillä hallinto-oikeudessa erillisiä vesivoiman kiinteistöverotusta ja vuosia 2011–2016 koskevia valituksia omistamiensa vesivoimalaitostensa osalta samoilla oikeudellisilla perusteilla. Fortum on maksanut kiinteistöverot lainsäädännön mukaisesti, joten jos lopullinen päätös kuitenkin olisi negatiivinen, sillä ei olisi taloudellista vaikutusta Fortumille.

Fortum Sverige AB on joulukuussa 2018 tehnyt valituksen EU:n komissioon vuoden 2017 ja sitä edeltäneiden vuosien Ruotsin vesivoiman kiinteistöveron osalta. Fortum on pyytänyt komissiota tutkimaan onko Ruotsin vesivoiman kiinteistöverolainsäädäntö ja Ruotsin oikeusasteiden päätökset EU:n valtioneuvoston lainsäädännön mukaisia.

Verovaateet Belgiassa

Fortum on saanut vuosien 2008, 2009, 2010, 2011 ja 2012 tuloveroja koskevat jälkiverotuspäätökset Belgiassa. Veroviranomaiset ovat eri mieltä Fortum EIF NV:n verokohtelusta. Fortum NV sulautui myöhemmin Fortum Project Finance NV –nimiseen yhtiöön. Fortumin mielestä veroviranomaisten tulkinta ei perustu paikalliseen lainsäädäntöön ja on valittanut päätöksestä. Ensimmäisen asteen tuomioistuimien Antwerpenissa hylkäsi Fortumin valituksen vuosilta 2008 ja 2009 kesäkuussa 2014. Fortumin näkemyksen mukaan päätös oli perusteeton ja Fortum valitti asiassa valitustuomioistuimeen.

Tammikuussa 2016 Fortum sai myönteisen päätöksen Antwerpenin valitustuomioistuimesta, jossa tuomioistuimien hylkäsi veroviranomaisten tulkinnan ja vuoden 2008 verotuspäätös poistettiin. Veroviranomaiset olivat tyytymättömiä päätökseen ja valittivat päätöksestä korkeimpaan oikeuteen (Hof van Cassatie) maaliskuussa 2016. Huhtikuussa 2019 korkeimman oikeuden julkisasiamies antoi asiassa Fortumille myönteisen ratkaisuehdotuksen. Hän hylkäsi Belgian valtion argumentit ja vahvisti Antwerpenin valitustuomioistuimen päätöksen.

Toukokuussa 2019 korkein oikeus kuitenkin kumosi Antwerpenin valitustuomioistuimen päätöksen ja palautti jutun Gentin valitustuomioistuimelle täydellistä uudelleenkäsittelyä varten. Fortumin valitukset koskien vuosia 2009–2012 ovat edelleen vireillä ja Fortum arvioi myös näiden valitusten noudattavan vuotta 2008 koskevan lopullisen päätöksen linjauksia. Fortum on arvioinut lainopillisten lausuntojen tukemana, ettei se tee jälkiverotuspäätöksistä verovarausta. Vaadittujen jälkiverojen määrä on vuoden 2008 osalta noin 36 miljoonaa euroa, vuoden 2009 osalta noin 27 miljoonaa euroa, vuoden 2010 osalta noin 15 miljoonaa euroa, vuoden 2011 osalta noin 21 miljoonaa euroa ja vuoden 2012 osalta noin 15 miljoonaa euroa. Kyseessä olevat verot on jo maksettu.

Lisätietoa tuleviin veroseuraamuksiin liittyvistä oletuksista ja arvioista, katso ▶ **liitetieto 28** Tuloverosaamiset ja -velat. Lisätietoa myös ▶ **liitetiedossa 13** Tuloverot.

Muut oikeudenkäynnit ja viranomaismenettelyt

Edellä mainittujen oikeusprosessien lisäksi jotkin konsernin yhtiöt ovat asianosaisina eräissä konsernin normaaliin liiketoimintaan ja verotukseen liittyvissä riita-asioissa. Johdon mukaan näillä asioilla ei kuitenkaan ole olennaista vaikutusta konsernin rahoitusasemaan.

37.2 Osakkuusyrietykset

Suomessa Fortum on osakkaana maan viidennessä ydinvoimalaitosyksikössä, Olkiluoto 3:ssa (OL3), omistamiensa Teollisuuden Voima Oyj -osakkeiden (TVO) kautta. Fortumin 25 %:n omistusosuus vastaa noin 400 MW:n kapasiteettia.

OL3 on tilattu kiinteähintaisena avaimet käteen -periaatteella konsortiolta (laitostoimittaja), jonka muodostavat AREVA GmbH, AREVA NP SAS ja Siemens AG. Konsortioon kuuluvat yhtiöt ovat laitostoimitussopimuksen mukaisesti yhteisvastuussa sopimusvelvoitteista. Laitostoimittajan marraskuussa 2018 päivittämän aikataulun mukaan OL3:n säännöllinen sähköntuotanto alkaa tammikuussa 2020. Laitostoimittajan mukaan polttoaine

asennetaan reaktoriin kesäkuussa 2019 ja laitosyksikkö liitetään ensimmäistä kertaa valtakunnan verkkoon lokakuussa 2019. Käyttöönotto-ohjelman mukaisesti laitosyksikkö tuottaa 2–4 terawattituntia sähköä vaihtelevin tehoin aikana, joka alkaa verkkoon liittämisestä ja päättyy säännöllisen sähköntuotannon aloittamiseen.

TVO ja OL3 EPR -laitostoimittaja peruuttivat maaliskuussa 2018 allekirjoitetun sovintosopimuksen mukaisesti kansainvälisen kauppakamarin (ICC) sääntöjen mukaisen välimiesmenettelyn, joka koski OL3 EPR:n valmistumisen viivästymistä ja siitä aiheutuneita kustannuksia. Välimiesoikeus vahvisti kesäkuussa 2018 välimiesmenettelyä koskevan sovinnon sovintotuomiolla ja välimiesmenettely lopetettiin. Osapuolet peruuttivat myös Euroopan unionin yleisessä tuomioistuimessa vireillä olleet valitukset.

OL3 EPR -projektin loppuunsaattamista ja projektin kiistoja koskeva sovintosopimus laitostoimittajakonsortioon kuuluvien yhtiöiden, Areva NP:n, Areva GmbH:n ja Siemens AG:n sekä Ranskan valtion sataprosenttisesti omistaman Areva-yhtiöiden emoyhtiö Areva SA:n tuli voimaan maaliskuun 2018 lopulla.

Sopimuksen ehtojen mukaan:

- Varatakseen ja säilyttääkseen OL3 EPR -projektin loppuunsaattamiseen riittävät ja pätevät tekniset ja henkilöresurssit Areva hankkii tarpeelliset lisäresurssit Framatome S.A.S -yhtiöltä, jonka enemmistöomistaja on Electricité de France (EDF). Laitostoimittajakonsortioon kuuluvat yhtiöt sitoutuvat siihen, että OL3 EPR -hankkeen loppuunsaattamiseen tarkoitetut varat ovat riittävät ja ne kattavat myös kaikki asianmukaiset takuukaudet. Tätä varten on perustettu Areva-yhtiöiden rahoittama rahastomekanismi turvaamaan OL3 EPR projektin loppuunsaattamisesta aiheutuvien kustannusten kattamisen.
- OL3 EPR -laitostoimitussopimuksen avaimet käteen -periaate ja laitostoimittajakonsortioon kuuluvien yhtiöiden yhteisvastuu sopimusvelvoitteista ovat edelleen täysimittaisesti voimassa. Sopimus myös totesi laitostoimittajan sopimuksen allekirjoittamishetkellä voimassa olleen aikataulun, jonka mukaan laitostuotanto olisi alkanut toukokuussa 2019. Välimiesmenettely sovittiin 450 miljoonan euron korvauksella, jonka laitostoimittajakonsortioon kuuluvat yhtiöt maksavat TVO:lle kahdessa erässä.
- Mikäli laitostoimittajakonsortioon kuuluvat yhtiöt eivät saisi OL3 EPR -projektia valmiiksi vuoden 2019 loppuun mennessä, ne maksavat valmistumisen ajankohdasta riippuvan, enimmillään 400 miljoonan euron lisäkorvauksen TVO:lle.

TVO sai sovintoon liittyvän korvauksen ensimmäisen maksuerän, 328 miljoonaa euroa, sovintosopimuksen tullessa voimaan maaliskuussa 2018. Toinen, 122 miljoonan euron erä maksettiin 31.12.2019. Kaikki korvauksen mukaiset erät on kirjattu TVO:n konsernin taseen aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden hankintamenuun.

Joulukuussa 2019 TVO sai laitostoimittajalta päivitetyn aikataulun OL3 EPR -laitosyksikön käyttöönotosta. Saadun tiedon mukaan polttoaine asennetaan reaktoriin kesäkuussa 2020, laitosyksikkö liitetään ensimmäistä kertaa valtakunnan verkkoon marraskuussa 2020 ja säännöllinen sähköntuotanto laitosyksiköllä alkaa maaliskuussa 2021.

38 Lähipiiritapahtumat

38.1 Suomen valtio ja valtionyhtiöt

Vuoden 2019 lopussa Suomen valtion omistusosuus yhtiön osakkeista oli 50,76 % (2018: 50,76 %). Eduskunta on valtuuttanut valtioneuvoston vähentämään valtion osakkeenomistusta Fortum Oyj:ssä enintään 50,1 %:iin yhtiön osakkeista ja äänivallasta.

Kaikki liiketoimet Fortumin ja muiden suomalaisten valtionyhtiöiden välillä tapahtuvat markkinaehtoisesti.

38.2 Hallitus ja johtoryhmä

Fortumin johtoon kuuluvat avainhenkilöt ovat hallituksen ja johtoryhmän jäsenet. Fortumilla ei ole ollut merkittäviä liiketapahtumia hallituksen tai johtoryhmän jäsenten kanssa. Hallituksen jäsenille tai konsernin johtoryhmän jäsenille ei ollut myönnetty rahalainoja tilinpäätöspäivään mennessä. Johtoon kuuluvien avainhenkilöiden kokonaispalkkiot vuonna 2019 olivat (sisältäen eläke-etuudet ja sosiaalikulut) 12 miljoonaa euroa (2018: 9).

Hallituksen ja johtoryhmän jäsenten palkitseminen ja osakeomistukset on esitetty ▶ [liitetiedossa 11](#).
Henkilöstökulut ja hallituksen palkkiot.

38.3 Osakkuus- ja yhteisyritykset

Tavanomaisessa liiketoiminnassaan osakkuus- ja yhteisyritysten sekä muiden lähipiiriin kuuluvien tahojen kanssa Fortum toimii kaupallisesti perustein, jotka ovat samat kuin kolmansien osapuolten kanssa noudatettavat ehdot, poikkeuksena tietyt osakkuus- ja yhteisyritykset, joita käsitellään alla.

Fortum omistaa osuuksia osakkuus- ja yhteisyrityksissä, jotka omistavat vesivoima- ja ydinvoimalaitoksia. Osakassopimuksien nojalla jokaisella omistajalla on oikeus sähköön osakeomistuksensa suhteessa tai muiden sopimusten perusteella. Jokainen omistaja on vastuussa vastaavasta kustannusosuudesta tuotannon määrästä riippumatta. Nämä osakkuus- ja yhteisyritykset eivät ole voittoa tuottavia, koska omistajat ostavat sähköä tuotantokustannuksiin perustuvalla hinnalla, joka sisältää myös korkokulut ja valmisteverot.

Tarkempaa tietoa osakkuus- ja yhteisyrityksiin liittyvistä tapahtumista ja tasearvoista on ▶ [liitetiedossa 19](#).
Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrityksiin.

38.4 Eläkesäätiöt

Fortumin eläkesäätiöt Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa ovat itsenäisiä juridisia yksiköitä, jotka hallinnoivat eläketurvaan liittyviä varoja näissä maissa. Fortum ei maksanut kannatusmaksuja eläkesäätiöille vuonna 2019. Fortum maksoi 3 miljoonaa euroa pääomaa uuteen Norjaan perustettuun eläkesäätiöön vuonna 2018. Suomen eläkesäätiön eläkevaroihin sisältyy Fortum Oyj:n osakkeita, jotka vastaavat 0,04 % (2018: 0,04 %) kaikista liikkeelle lasketuista osakkeista. Fortumin eläkesäätiön myöntämän lainan vakuudeksi on annettu 41 miljoonan euron (2018: 41) kiinteistökiinnitykset.

39 Tilikauden jälkeiset tapahtumat

Joensuun kaukolämpöliiketoiminnan myynti

Fortum sai 10.1.2020 päätökseen Joensuun kaukolämpöliiketoimintansa myynnin Savon Voima Oyj:lle 20.12.2019 ilmoitetun mukaisesti. Kaupan velaton kokonaisarvo oli noin 530 miljoonaa euroa ja suoritus saatiin kaupan loppuun saattamisen yhteydessä 10.1.2020. Fortum kirjaa kaupasta City Solutions -segmentin vuoden 2020 ensimmäisen neljänneksen tulokseen noin 430 miljoonan euron verottoman myyntivoiton.

40 Tytäryritykset segmenteittäin 31.12.2019

C = City Solutions ¹⁾ Uusi yhtiö
 CS = Consumer Solutions ²⁾ Emoyhtiön omistamat yritykset
 G = Generation
 R = Russia
 O = Muu

Yrityksen nimi	Maa	Segmentti	Konsernin omistus, %
Böle Vindkraft Ab/Oy	Suomi	G	100,0
Ekopartnerit Turku Oy	Suomi	C	51,0
Fincumet Oy	Suomi	C	100,0
Fortum Asiakaspalvelu Oy ²⁾	Suomi	CS	100,0
Fortum Assets Oy	Suomi	O	100,0
Fortum Growth Oy	Suomi	C	100,0
Fortum Heat and Gas Oy ²⁾	Suomi	C,O	100,0
Fortum Heat Estonia Oy ¹⁾	Suomi	C	100,0
Fortum Joensuu Oy ^{1) 2)}	Suomi	C	100,0
Fortum Markets Oy ²⁾	Suomi	CS	100,0
Fortum Norm Oy ²⁾	Suomi	O	100,0
Fortum Power and Heat Holding Oy	Suomi	G	100,0
Fortum Power and Heat Oy ²⁾	Suomi	CS,C,G,O,R	100,0
Fortum Real Estate Oy ²⁾	Suomi	O	100,0
Fortum Recharge Oy ¹⁾	Suomi	O	100,0
Fortum Waste Solutions Oy ²⁾	Suomi	C	100,0
Kalax Vindkraft Ab/Oy	Suomi	G	100,0
Koillis-Pohjan Energiantuotanto Oy	Suomi	G	100,0
Kotimaan Energia Oy	Suomi	CS	100,0
Kristinestad-Tjöck Vindpark Ab ¹⁾	Suomi	G	100,0
Molpe Vindkraft Ab/Oy	Suomi	G	100,0
Närpes Vindkraft Ab/Oy	Suomi	G	100,0
Niemen Romukauppa Oy	Suomi	C	100,0
Nordic Wind Oy ¹⁾	Suomi	G	100,0
Oy Pauken Ab	Suomi	O	100,0
Oy Tersil Ab	Suomi	O	100,0
Oy Tertrade Ab	Suomi	O	100,0
Pjelax Vindkraft Ab/Oy	Suomi	G	100,0
Poikel Vindkraft Ab/Oy	Suomi	G	100,0
FB Generation Services B.V.	Alankomaat	O	100,0
Fortum 2 B.V.	Alankomaat	O	100,0

Yrityksen nimi	Maa	Segmentti	Konsernin omistus, %
Fortum 3 B.V.	Alankomaat	G	100,0
Fortum Charge & Drive B.V.	Alankomaat	O	100,0
Fortum Finance B.V.	Alankomaat	O	100,0
Fortum H&C B.V. ¹⁾	Alankomaat	O	100,0
Fortum Holding B.V. ²⁾	Alankomaat	C,G,O,CS	100,0
Fortum Hydro B.V.	Alankomaat	O	100,0
Fortum India B.V.	Alankomaat	C	100,0
Fortum Power Holding B.V.	Alankomaat	O	100,0
Fortum Russia B.V.	Alankomaat	R	100,0
Fortum Russia Holding B.V.	Alankomaat	O	100,0
Fortum SAR B.V.	Alankomaat	O	100,0
Fortum Star B.V.	Alankomaat	O	100,0
Nordic Wind B.V. ¹⁾	Alankomaat	G	100,0
PolarSolar B.V.	Alankomaat	C	100,0
Escandinava de Electricidad S.L.U	Espanja	CS	100,0
Fortum Insurance Ltd	Guernsey	O	100,0
PT Fortum Energy Solution ¹⁾	Indonesia	C	95,0
Fortum Charge & Drive India Private Limited ¹⁾	Intia	O	100,0
Fortum India Private Limited ²⁾	Intia	C	100,0
Fortum Solar India Private Limited	Intia	C	100,0
Fortum Solar Plus Private Limited	Intia	C	100,0
Fortum Finance Ireland Designated Activity Company ²⁾	Irlanti	O	100,0
Fortum Global Finance Designated Activity Company ¹⁾	Irlanti	O	100,0
Fortum P&H Ireland Limited	Irlanti	O	100,0
Fortum Participation Ltd	Irlanti	O	100,0
Fortum Carlisle Limited	Iso-Britannia	C	100,0
Fortum Energy Ltd	Iso-Britannia	O	100,0
Fortum Glasgow Limited	Iso-Britannia	C	100,0
Fortum O&M(UK) Limited	Iso-Britannia	C	100,0
IVO Energy Limited	Iso-Britannia	G	100,0
Fortum Jelgava, SIA	Latvia	C	100,0
Fortum Latvia SIA	Latvia	C	100,0
SIA Fortum Daugavpils	Latvia	C	100,0
SIA Lake Development	Latvia	C	100,0
UAB Fortum Heat Lietuva	Liettua	C	100,0
UAB Fortum Klaipeda	Liettua	C	100,0
UAB Joniskio energija	Liettua	C	66,2

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40

Laadintaperiaatteet

Riskit

Tuloslaskelma

Tase

Taseen ulkopuoliset erät

Konsernirakenne ja lähipiiritiedot

Yrityksen nimi	Maa	Segmentti	Konsernin omistus, %
UAB Svencioniu energija	Liettua	C	50,0
Ånstadblåheia Vindpark AS	Norja	G	100,0
Fortum Consumer Solutions AS	Norja	CS	100,0
Fortum Fiber AS ¹⁾	Norja	C	60,0
Fortum Forvaltning AS	Norja	O	100,0
Fortum Hedging AS	Norja	G	100,0
Fortum Kundesenter AS	Norja	CS	100,0
Fortum Markets AS	Norja	CS	100,0
Fortum Oslo Varme AS	Norja	C	50,0
Fortum Recharge AS ¹⁾	Norja	O	100,0
Fortum Tellier AS	Norja	CS	100,0
Fortum Waste Solutions Norway AS	Norja	C	100,0
Fredrikstad EnergiSalg AS	Norja	CS	100,0
Hafslund Strøm AS	Norja	CS	100,0
Hallingkraft AS	Norja	CS	100,0
Nordic Wind Norway AS ¹⁾	Norja	G	100,0
NorgesEnergi AS	Norja	CS	100,0
Nygårdsfjellet Vindpark AS	Norja	G	100,0
Oslo Energi AS	Norja	CS	100,0
Solvencia AS	Norja	CS	100,0
Sørfjord Vindpark AS	Norja	G	100,0
AMB Energia Sprzedaż Sp. z o.o.	Puola	CS	100,0
Fortum Customer Services Polska Sp. z o.o.	Puola	CS	100,0
Fortum Marketing and Sales Polska S.A.	Puola	CS	100,0
Fortum Markets Polska S.A.	Puola	CS	100,0
Fortum Network Częstochowa Sp. z o.o.	Puola	C	100,0
Fortum Network Płock Sp. z o.o.	Puola	C	100,0
Fortum Network Wrocław Sp. z o.o.	Puola	C	100,0
Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o.	Puola	C,CS	100,0
Fortum Silesia SA	Puola	C	100,0
Fortum Sprzedaż Sp. z o.o.	Puola	CS	100,0
Rejonowa Spółka Ciepłownicza Sp. z o.o.	Puola	C	100,0
Fortum France S.A.S	Ranska	G	100,0
HQ Services Limited	Ruanda	C	49,0
Blybergs Kraftaktiebolag	Ruotsi	G	66,7
Brännälven Kraft AB	Ruotsi	G	67,0
Bullerforsens Kraft Aktiebolag	Ruotsi	G	88,0
Energibolaget i Sverige Holding AB	Ruotsi	CS	100,0
Energikundservice Sverige AB	Ruotsi	CS	100,0
Fortum 1 AB	Ruotsi	R	100,0
Fortum Energy AB	Ruotsi	CS	100,0

Yrityksen nimi	Maa	Segmentti	Konsernin omistus, %
Fortum Fastigheter AB	Ruotsi	O	100,0
Fortum Markets AB	Ruotsi	CS	100,0
Fortum Produktionsnät AB	Ruotsi	G	100,0
Fortum Recharge AB ¹⁾	Ruotsi	O	100,0
Fortum Sverige AB	Ruotsi	C,G,O	100,0
Fortum Sweden AB ²⁾	Ruotsi	O	100,0
Fortum Vind Norr AB	Ruotsi	G	100,0
Fortum Waste Solutions AB	Ruotsi	C	100,0
Fortum Waste Solutions Holding AB	Ruotsi	C	100,0
Göta Energi AB	Ruotsi	CS	100,0
Mellansvensk Kraftgrupp Aktiebolag	Ruotsi	G	86,9
Nord Wind Sweden AB ¹⁾	Ruotsi	G	100,0
Nordgroup Waste Management AB	Ruotsi	C	100,0
Oreälvens Kraftaktiebolag	Ruotsi	G	65,0
Sävar Vindkraft AB	Ruotsi	G	100,0
Solberg Vindkraft AB	Ruotsi	G	100,0
Uddeholm Kraft Aktiebolag	Ruotsi	G	100,0
Värmlandskraft-OKG-delägarna Aktiebolag	Ruotsi	G	73,3
VG Power Tools AB	Ruotsi	C	100,0
VG Power Turbo AB	Ruotsi	C	100,0
Fortum Deutschland SE	Saksa	O	100,0
Fortum Service Deutschland GmbH	Saksa	C	100,0
Plugsurfing GmbH	Saksa	O	100,0
Barry Danmark ApS	Tanska	O	100,0
Fortum Energi A/S	Tanska	CS	100,0
Fortum Waste Solutions A/S	Tanska	C	100,0
Fortum Waste Solutions OW A/S	Tanska	C	100,0
Joint Stock Company Chelyabenergoremont	Venäjä	R	100,0
Fortum-New Generation 2 Limited Liability Company ¹⁾	Venäjä	R	100,0
Fortum-New Generation 4 Limited Liability Company ¹⁾	Venäjä	R	100,0
Fortum-New Generation 5 Limited Liability Company ¹⁾	Venäjä	R	100,0
LLC Bugulchanskaya Solar power station	Venäjä	R	100,0
PAO Fortum	Venäjä	R	98,2
Ural Heat Networks Company Joint Stock Company	Venäjä	R	100,0
AS Anne Soojus	Viro	C	100,0
AS Fortum Tartu	Viro	C	60,0
AS Tartu Joujaam	Viro	C	100,0
AS Tartu Keskkatlamaja	Viro	C	100,0
Fortum CFS Eesti OU	Viro	O	100,0
Fortum Eesti AS	Viro	C	100,0
Valo Ventures I LP Fund	Yhdysvallat	O	99,0

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40

Taloudelliset tunnusluvut

Fortum on ottanut käyttöön IFRS 16 -standardin 1.1.2019 alkaen. Käyttöön otossa sovellettiin siirtymäsäännösten mahdollisuutta olla muuttamatta vertailukauden 2018 tietoja. Katso lisätietoja ▶ **liitetiedossa 1** Merkittävät laadintaperiaatteet.

Lisätietoa Fortumin käyttämistä vaihtoehtoisista tunnusluvuista katso ▶ **Tunnuslukujen laskentakaavat** ja ▶ **liitetieto 1** Merkittävät laadintaperiaatteet.

milj. euroa tai kuten merkitty	2019	2018	Muutos 19/18 %
Tuloslaskelma			
Liikevaihto	5 447	5 242	4
Käyttökate (EBITDA) ¹⁾	1 685	1 674	1
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	1 766	1 523	16
Liikevoitto	1 110	1 138	-2
- % liikevaihdosta	20,4	21,7	
Vertailukelpoinen liikevoitto	1 191	987	21
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	744	38	1 858
Voitto ennen tuloveroja	1 728	1 040	66
- % liikevaihdosta	31,7	19,8	
Kauden voitto	1 507	858	76
- josta emoyhtiön omistajien osuus	1 482	843	76
Taloudellinen asema ja rahavirta			
Sijoitettu pääoma	19 929	18 170	10
Korollinen nettovelka	5 260	5 509	-5
Investoinnit ja bruttosijoitukset osakkeisiin	819	4 672	-82
- % liikevaihdosta	15,0	89,1	
Käyttöomaisuusinvestoinnit	713	584	22
Liiketoiminnan rahavirta	2 015	804	151

milj. euroa tai kuten merkitty	2019	2018	Muutos 19/18 %
Tunnusluvut			
Sijoitetun pääoman tuotto, %	10,0	6,7	
Oman pääoman tuotto, %	11,9	6,8	
Korkokate	8,0	10,0	
Korkokate sisältäen aktivoidut vieraan pääoman menot	7,5	9,2	
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta/korollinen nettovelka, %	32,2	26,8	
Velkaantumisaste, %	40	46	
Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate	3,0	3,6	
Omavaraisuusaste, %	57	54	
Muut tiedot			
Osingot	977 ²⁾	977	0
Tutkimus- ja kehittämismenot	67	56	20
- % liikevaihdosta	1,2	1,1	
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä	8 248	8 767	

1) Käyttökate (=EBITDA) on määritelty seuraavasti: liikevoitto + poistot.

2) Hallituksen ehdotus suunnitellulle yhtiökokoukselle 17.3.2020.

Katso ▶ **Tunnuslukujen laskentakaavat**

Osakekohtaiset tunnusluvut

milj. euroa tai kuten merkitty	2019	2018	Muutos 19/18 %
Osakekohtainen tieto			
Tulos/osake	1,67	0,95	76
Rahavirta/osake	2,27	0,91	149
Oma pääoma/osake	14,61	13,33	10
Osinko/osake	1,10 ¹⁾	1,10	0
Osinko/osakekohtainen tulos, %	65,9 ¹⁾	115,8	
Efekttiivinen osinkotuotto, %	5,0 ¹⁾	5,8	
Hinta/voitto-suhde (P/E-luku)	13,2	20,1	
Osakkeen kurssikehitys			
Kauden lopussa	22,00	19,10	
Keskikurssi	20,06	19,10	
Alin kurssi	18,09	16,43	
Ylin kurssi	22,50	22,91	
Muu tieto			
Osakekannan markkina-arvo kauden lopussa, milj. euroa	19 542	16 966	
Osakkeiden vaihdon kehitys ²⁾			
Osakkeiden lukumäärä, 1 000 osaketta	372 272	474 705	
Prosentuaalinen osuus osakekannasta, %	41,9	53,4	
Osakkeiden lukumäärä, 1 000 osaketta	888 294	888 294	
Osakkeiden määrä ilman omia osakkeita, 1 000 osaketta	N/A	N/A	
Osakkeiden keskimääräinen lukumäärä, 1 000 osaketta	888 294	888 312	
Laimennettu osakkeiden keskimääräinen lukumäärä, 1 000 osaketta	888 294	888 312	

1) Hallituksen ehdotus suunnitellulle yhtiökokoukselle 17.3.2020.

2) Taulukon 'osakkeiden vaihdon kehitys' -luvut sisältävät Nasdaq Helsingin osakkeiden vaihdon. Helsingin pörssin lisäksi Fortumin osakkeita vaihdettiin useilla vaihtoehtoisilla markkinapaikoilla; esimerkiksi Boat-, Cboe- ja Turquoise-markkinoilla sekä OTC-markkinoilla. Vuonna 2019 noin 73 % (2018: 68 %) Fortum Oyj:n osakkeiden vaihdosta käytiin muilla markkinapaikoilla kuin Nasdaq Helsingin pörssissä.

Katso ▶ [tunnuslukujen laskentakaavat](#)

Segmenttikohtaiset tunnusluvut

Liikevaihto segmenteittäin, milj. euroa	2019	2018
Generation	2 141	1 842
- josta sisäistä	259	-2
City Solutions	1 200	1 110
- josta sisäistä	45	37
Consumer Solutions	1 835	1 759
- josta sisäistä	-3	11
Russia	1 071	1 069
- josta sisäistä	0	0
Muut toiminnot	115	103
- josta sisäistä	86	79
Eliminoinnit ja Nord Pool netotus	-916	-641
Yhteensä	5 447	5 242

Vertailukelpoinen liikevoitto segmenteittäin, milj. euroa	2019	2018
Generation	794	628
City Solutions	121	135
Consumer Solutions	79	53
Russia	316	271
Muut toiminnot	-119	-99
Vertailukelpoinen liikevoitto	1 191	987
Arvon alentumiset	-8	-4
Myyntivoitot ja muut	7	102
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset	-72	98
Ydinjätehuolto-rahastoon liittyvä oikaisu	-9	-45
Liikevoitto	1 110	1 138

Vertailukelpoinen käyttökate segmenteittäin, milj. euroa	2019	2018
Generation	939	763
City Solutions	309	310
Consumer Solutions	141	110
Russia	469	417
Muut toiminnot	-91	-78
Yhteensä	1 766	1 523

Poistot segmenteittäin, milj. euroa	2019	2018
Generation	145	135
City Solutions	188	175
Consumer Solutions	62	57
Russia	153	147
Muut toiminnot	28	22
Yhteensä	575	536

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta segmenteittäin, milj. euroa	2019	2018
Generation	10	-72
City Solutions	37	74
Russia	59	36
Muut toiminnot	638	0
Yhteensä	744	38

Investoinnit käyttöomaisuuteen segmenteittäin, milj. euroa	2019	2018
Generation	247	248
City Solutions	313	209
Consumer Solutions	55	47
Russia	67	54
Muut toiminnot	31	26
Yhteensä	713	584

Bruttoinvestoinnit osakkeisiin segmenteittäin, milj. euroa	2019	2018
Generation	13	14
City Solutions	9	33
Consumer Solutions	0	0
Russia	66	63
Muut toiminnot	18	3 977
Yhteensä	106	4 088

Taloudelliset tunnusluvut

Osakekohtaiset tunnusluvut

Segmenttikohtaiset tunnusluvut

Tunnuslukujen laskentakaavat

Osakkeiden bruttodivestoinnit segmenteittäin, milj. euroa

	2019	2018
Generation	12	160
City Solutions	2	147
Consumer Solutions	0	0
Russia	0	0
Muut toiminnot	16	0
Yhteensä	30	306

Vertailukelpoinen sidottu pääoma segmenteittäin, milj. euroa

	2019	2018
Generation	6 147	6 485
City Solutions	3 892	3 794
Consumer Solutions	640	648
Russia	3 205	2 789
Muut toiminnot	4 356	4 023
Yhteensä	18 239	17 739

Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto segmenteittäin, %

	2019	2018
Generation	12,8	10,8
City Solutions	4,7	5,5
Consumer Solutions	13,2	7,8
Russia	12,3	10,3
Muut toiminnot	1,4	-5,8

Henkilöstö keskimäärin segmenteittäin

	2019	2018
Generation	1 122	1 107
City Solutions	1 979	1 994
Consumer Solutions	1 379	1 473
Russia	2 942	3 378
Muut toiminnot	825	814
Yhteensä	8 248	8 767

Tunnuslukujen laskentakaavat

Vaihtoehtoiset tunnusluvut

Liiketoimintojen tulos	Määritelmä	Tunnusluvun käyttämisen syy	Viittaus täsmäytyksen
Vertailukelpoinen käyttökate	Liikevoitto + poistot ja arvonalentumiset - vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	Vertailukelpoinen käyttökate edustaa koko konsernin ja segmenttien tuottamaa kassavirtaa. Käytetään osatekijänä pääomarakenteen tavoitteen tunnusluvussa vertailukelpoinen nettovelka/EBITDA.	► Liitetieto 5 Pääomariskien hallinta
Vertailukelpoinen liikevoitto	Liikevoitto - vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	Vertailukelpoista liikevoittoa käytetään taloudellisessa tavoiteasetannassa ja ennustamisessa, tuloskehityksen seurannassa sekä resurssien allokoinnissa osana konsernin liiketoiminnan johtamisprosessia.	Tuloslaskelma
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	Arvonalentumiset + myyntivoitot ja muut + tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset + ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	Osatekijää käytetään vertailukelpoisen liikevoiton ja vertailukelpoisen käyttökatteen (EBITDA) laskelmissa.	Tuloslaskelma
Arvonalentumiset	Arvonalentumiset ja niihin liittyvät varaukset (pääasiassa käytöstä poistoon liittyvät), jotka on oikaistu poistoista.	Osatekijää käytetään vertailukelpoisen liikevoiton ja vertailukelpoisen käyttökatteen (EBITDA) laskelmissa.	Tuloslaskelma
Myyntivoitot ja muut	Myyntivoitot ja hankintojen transaktiokulut, jotka on oikaistu liiketoiminnan muista tuotoista ja liiketoiminnan muista kuluista. Tehokkaaseen pääoman kierrätykseen tähtäävän liiketoimintamallin voitot raportoidaan vertailukelpoisessa liikevoitossa, koska liiketoiminnan tulokset toteutuvat osittain tai kokonaan osakkeiden myynnillä.	Osatekijää käytetään vertailukelpoisen liikevoiton ja vertailukelpoisen käyttökatteen (EBITDA) laskelmissa.	Tuloslaskelma

Liiketoimintojen tulos	Määritelmä	Tunnusluvun käyttämisen syy	Viittaus täsmäytyksen
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset	Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavat johdannaisinstrumentit, joihin ei voida soveltaa suojauslaskentaa tai oman käytön poikkeusta IFRS 9:n mukaisesti ja joiden käyvän arvon muutos on oikaistu liiketoiminnan muista tuotoista tai liikevaihtoon ja materiaaleihin ja palveluihin, kun lasketaan Fortumin vaihtoehtoisia tunnuslukuja.	Osatekijää käytetään vertailukelpoisen liikevoiton ja vertailukelpoisen käyttökatteen (EBITDA) laskelmissa.	Tuloslaskelma
Ydinjätehuolto-rahastoon liittyvä oikaisu	IFRIC tulokinnon nro 5 mukainen vaikutus, joka aiheutuu siitä, että taseen saamiin kirjattu Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta ei voi ylittää vastaavaa velkaa ja joka on oikaistu materiaaleista ja palveluista. Oikaisu sisältää myös IFRS:n mukaisesta arvostuksesta johtuvia kirjanpitovaikutuksia.	Osatekijää käytetään vertailukelpoisen liikevoiton ja vertailukelpoisen käyttökatteen (EBITDA) laskelmissa.	Tuloslaskelma
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto, %	Vertailukelpoinen liikevoitto + osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta (tappiosta) + oikaisu liittyen osuuteen osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	Vertailukelpoista sidotun pääoman tuottoa käytetään taloudellisessa tavoiteasetannassa ja ennustamisessa, tuloskehityksen seurannassa sekä resurssien allokoinnissa osana konsernin liiketoiminnan johtamisprosessia.	► Liitetieto 6 Segmentti- raportointi
	$\frac{\text{Vertailukelpoinen sidottu pääoma}}{\text{keskimäärin}} \times 100$		
Oikaisu liittyen osuuteen osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	Merkittävien vertailukelpoisuuteen vaikuttavien erien oikaisu.	Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta sisältyy voittokomponenttiin vertailukelpoisen sidotun pääoman tuoton laskelmassa ja oikaisu tehdään perustuen vastaaviin komponentteihin kuin vertailukelpoisuuteen vaikuttavissa erissä.	► Liitetieto 6 Segmentti- raportointi
Vertailukelpoinen sidottu pääoma	Korottomat varat + Valtion ydinjätehuoltorahastoon liittyvät korolliset varat - korottomat velat - varaukset (korottomat varat ja velat eivät sisällä rahoitukseen, veroihin ja laskennallisiin veroihin liittyviä eriä sekä varoja ja velkoja, jotka syntyvät tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaissopimusten käypään arvoon arvostamisesta)	Vertailukelpoinen sidottu pääoma on osatekijä vertailukelpoisen sidotun pääoman tuoton laskelmassa, jossa mitataan suoraan liiketoimintoihin sijoitetun pääoman tuottoa.	► Liitetieto 6 Segmentti- raportointi

Pääomarakenne	Määritelmä	Tunnusluvun käyttämisen syy	Viittaus täsmäytyksen
Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate	Korollinen nettovelka Vertailukelpoinen käyttökate	Fortumin taloudelliset tavoitteet vastaavat yhtiön näkemystä pitkän aikavälin arvonluontimahdollisuuksista, uudesta kasvustrategiasta ja liiketoiminnasta. Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate on yksi Fortumin pitkän aikavälin taloudellisista tavoitteista, joka mittaa konsernin pääomarakennetta.	► Liitetieto 5 Pääomariskien hallinta
Korolliset nettovelat	Korolliset velat - likvidit varat	Korollisia nettovelkoja käytetään konsernin velkaantuneisuuden, ts. pääomarakenteen, seurannassa erityisesti osatekijänä konsernin pitkän aikavälin taloudellisessa tavoitteessa vertailukelpoisessa nettovelassa/käyttökate.	► Liitetieto 27 Korolliset velat
Sijoitetun pääoman tuotto, %	Voitto ennen veroja + korko- ja muut rahoituskulut Sijoitettu pääoma keskimäärin	Sijoitetun pääoman tuotto on pitkän aikavälin tunnusluku, joka kuvaa kannattavuutta sekä kuinka tehokkaasti sijoitettua pääomaa käytetään. Tämä vastaa yhtiön näkemystä pitkän aikavälin arvonluontimahdollisuuksista, uudesta kasvustrategiasta ja liiketoiminnasta.	► Liitetieto 5 Pääomariskien hallinta
Sijoitettu pääoma	Taseen loppusumma - korottomat velat	Sijoitettu pääoma on sijoitetun pääoman kirjanpitoarvo ja sitä käytetään osatekijänä konsernin sijoitetun pääoman tuoton laskelmassa.	► Liitetieto 5 Pääomariskien hallinta

Muut tunnusluvut

Osakekohtaiset tunnusluvut

Tulos/osake (EPS)	Kauden voitto - määräysvallattomat omistajat Osakkeiden keskimääräinen osakeantioikaistu lukumäärä tilikauden aikana	
Rahavirta/osake	Liiketoiminnan rahavirta Osakkeiden keskimääräinen osakeantioikaistu lukumäärä tilikauden aikana	
Oma pääoma/osake	Oma pääoma Osakkeiden lukumäärä kauden lopussa	
Osinko/osakekohtainen tulos, %	Osinko/osake Tulos/osake (EPS)	x 100
Efektiivinen osinkotuotto, %	Osinko/osake Osakeantioikaistu tilikauden viimeinen kaupantekokurssi	x 100
Hinta/voitto-suhde (P/E-luku)	Osakeantioikaistu tilikauden viimeinen kaupantekokurssi Tulos/osake	
Keskikurssi	Osakkeen euromääräinen kokonaisvaihto Kauden aikana vaihdettujen osakkeiden osakeantioikaistu lukumäärä	
Osakekannan markkina-arvo	Osakkeiden lukumäärä kauden lopussa x osakeantioikaistu tilikauden viimeinen kaupantekokurssi	
Osakkeiden vaihdon kehitys	Kauden aikana vaihdettujen osakkeiden lukumäärä sekä sen prosentuaalinen osuus osakkeiden keskimääräisestä lukumäärästä tilikauden aikana	

Muut tunnusluvut

Rahavirta ennen käyttö- pääoman muutosta (FFO)	Liiketoiminnan rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta
Investoinnit käyttöomaisuuteen	Aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin tehdyt investoinnit mukaan lukien kunnossapito-, tuottavuus- ja kasvuinvestoinnit sekä lainsäädännön edellyttämät investoinnit. Investointeihin kuuluvat myös investointien rakennusaikana taseeseen aktivoituneet korkokulut. Kunnossapitoinvestoinnit pidentävät olemassa olevan omaisuuserän vaikutusaikaa, ylläpitävät käytettävyyttä sekä/tai ylläpitävät luotettavuutta. Tuottavuusinvestoinnit parantavat olemassa olevan hyödykkeen tuottavuutta. Kasvuinvestointien tarkoitus on rakentaa uutta kapasiteettia ja/tai lisätä olemassa olevien liiketoimintojen asiakaskantaa. Lainsäädännön edellyttämät investoinnit tehdään tiettyinä ajankohtina lakien vaatimusten mukaan.
Bruttoinvestoinnit osakkeisiin	Investoinnit tytäryritysosakkeisiin, osakkuusyrittösoakkeisiin ja muihin sijoituksiin. Investoitujen tytäryritysosakkeiden hankintahintaan on lisätty hankittavan yhtiön nettovelka.
Oman pääoman tuotto, %	$\frac{\text{Kauden voitto}}{\text{Oma pääoma keskimäärin}} \times 100$
Velkaantumisaste, %	$\frac{\text{Korolliset nettovelat}}{\text{Oma pääoma sisältäen määräysvallattomat omistajat}} \times 100$
Omavaraisuusaste, %	$\frac{\text{Oma pääoma sisältäen määräysvallattomat omistajat}}{\text{Taseen loppusumma}} \times 100$
Korkokate	$\frac{\text{Liikevoitto}}{\text{Nettokorkokulut}}$
Korkokate sisältäen aktivoituneet vieraan pääoman menot	$\frac{\text{Liikevoitto}}{\text{Nettokorkokulut - aktivoituneet vieraan pääoman menot}}$
Henkilöstö keskimäärin	Perustuu koko raportointikauden kuukausittaisiin keskiarvoihin

Verojen tunnusluvuissa käytetyt määritelmät

Efektiivinen tuloverokanta, %	=	$\frac{\text{Tuloverot}}{\text{Voitto ennen veroja}} \times 100$
Vertailukelpoinen efektiivinen tuloverokanta, %	=	$\frac{\text{Tuloverot - verokannan muutosten vaikutukset ja merkittävät kertavaikutteiset veroerät}}{\text{Voitto ennen veroja ilman osakkuus- ja yhteisyritysten voittoja ja verottomia myyntivoittoja tai -tappioita}} \times 100$
Painotettu keskimääräinen tuloverokanta	=	Yhteenlaskettu summa jokaisen konsernin toimintamaan suhteellisesti painotetusta osuudesta tuloksesta ennen veroja kerrottuna kyseisen maan nimellisellä verokannalla.

Emoyhtiön tilinpäätös, FAS

Tuloslaskelma

milj. euroa	Liite	2019	2018
Liikevaihto	2	82	82
Muut tuotot	3	7	8
Henkilöstökulut	4	-37	-36
Poistot ja arvonalentumiset	8	-8	-8
Muut kulut		-84	-78
Liiketappio		-40	-33
Rahoitustuotot ja -kulut	6	4	751
Tappio/voitto ennen tilinpäätössiirtoja		-35	719
Saadut konserniavustukset ¹⁾		286	85
Voitto ennen veroja		251	803
Tuloverot	7	-37	-5
Tilikauden voitto		213	798

1) Verotettavaa tuloa siirretty suomalaisista tytäryrityksistä emoyhtiöön.

Tase

milj. euroa	Liite	31.12.2019	31.12.2018
VASTAAVAA			
Pitkäaikaiset varat			
Aineettomat hyödykkeet	8	24	23
Aineelliset hyödykkeet	8	12	10
Osuudet saman konsernin yrityksissä	8	16 702	16 725
Pitkäaikaiset korolliset saamiset saman konsernin yrityksiltä	8	2 952	2 954
Pitkäaikaiset korolliset saamiset osakkuusyrittäiltä	8	1	1
Muut osuudet ja pitkäaikaiset saamiset	8	0	0
Johdannaisinstrumentit	13, 14	160	157
Laskennallinen verosaaminen		5	1
Pitkäaikaiset varat yhteensä		19 857	19 870
Lyhytaikaiset varat			
Lyhytaikaiset saamiset saman konsernin yrityksiltä	9	314	99
Lyhytaikaiset saamiset osakkuusyrittäiltä	9	0	0
Johdannaisinstrumentit	13, 14	126	167

milj. euroa	Liite	31.12.2019	31.12.2018
Muut lyhytaikaiset saamiset	9	10	10
Talletukset ja arvopaperit (erääntyminen yli kolme kuukautta)		70	27
Rahat ja pankkisaamiset		1 095	132
Likvidit varat		1 165	159
Lyhytaikaiset varat yhteensä		1 614	435
Vastaavaa yhteensä		21 471	20 305

VASTATTAVAA

milj. euroa	Liite	31.12.2019	31.12.2018
Oma pääoma	10		
Osakepääoma		3 046	3 046
Ylikurssirahasto		2 822	2 822
Käyvän arvon rahasto		-20	-11
Edellisten tilikausien voitto		4 025	4 205
Tilikauden voitto		213	798
Oma pääoma yhteensä		10 087	10 859

Pakolliset varaukset

		0	0
--	--	----------	----------

VIERAS PÄÄOMA

milj. euroa	Liite	31.12.2019	31.12.2018
Pitkäaikainen vieras pääoma			
Ulkoiset korolliset velat	11, 13, 14	5 414	4 386
Korolliset velat saman konsernin yrityksille		5 240	3 400
Korolliset velat osakkuusyrittäiltä		293	293
Johdannaisinstrumentit	13, 14	78	51
Muu pitkäaikainen vieras pääoma		23	35
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä		11 048	8 165

Lyhytaikainen vieras pääoma

Ulkoiset korolliset velat	11	136	1 074
Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat saman konsernin yrityksille	12	10	13
Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat osakkuusyrittäiltä	12	9	2
Johdannaisinstrumentit	13, 14	63	103
Ostovelat ja muu lyhytaikainen vieras pääoma	12	118	88
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä		336	1 281
Vieras pääoma yhteensä		11 384	9 446
Oma pääoma ja vieras pääoma yhteensä		21 471	20 305

Rahoituslaskelma

milj. euroa	2019	2018
Liiketoiminnan rahavirta		
Tilikauden voitto	213	798
Oikaisuerät:		
Tuloverot	37	5
Konserniavustukset	-286	-85
Rahoitustuotot ja -kulut	-4	-751
Poistot ja arvonalentumiset	8	8
Liikevoitto ennen poistoja	-32	-24
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua	0	0
Saadut korot ja muut rahoitustuotot	26	18
Maksetut korot ja muut rahoituskulut	-97	-104
Saadut osingot	87	796
Saadut konserniavustukset	85	157
Toteutuneet kurssierot	37	16
Maksetut verot	-3	-6
Liiketoiminnan rahavirta	102	853
Lyhytaikaisten korottomien saamisten lisäykset(-)/vähennykset(+)	-12	9
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäykset(+)/vähennykset(-)	-1	-4
Käyttöpääoman muutos	-13	4
Liiketoiminnan nettorahavirta yhteensä	90	857
Investointien rahavirta		
Investoinnit käyttöomaisuuteen	-8	-16
Ostetut tytäryritysosakkeet sekä oman pääoman sijoitukset	0	0
Pääoman palautukset	0	0
Käyttöomaisuuden myynnit	0	0
Korollisten lainasaamisten ja muiden pysyvien vastaavien muutos	-2	-2 744
Investointien rahavirta	-11	-2 760
Rahavirta ennen rahoitusta	79	-1 903

milj. euroa	2019	2018
Rahoituksen rahavirta		
Pitkäaikaisten lainojen nostot	2 808	1 762
Pitkäaikaisten lainojen lyhennykset	-2 540	-530
Konsernitilivelkojen muutos	1 838	110
Lyhytaikaisten velkojen muutos	-201	-1 810
Osingonjako yhtiön osakkeenomistajille	-977	-977
Rahoituksen rahavirta	927	-1 444
Laskelman mukainen likvidien varojen muutos, lisäys (+), vähennys (-)	1 006	-3 347
Likvidit varat tilikauden alussa	159	3 506
Likvidit varat tilikauden lopussa	1 165	159

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

1 Laadintaperiaatteet

Fortum Oyj:n tilinpäätös tilikaudelle 1.1. - 31.12.2019 on laadittu Suomen kirjanpitolain säännösten ja muiden Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laadintaa koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti.

1.1 Liikevaihto

Liikevaihtoon luetaan myyntituotot ja myynnin kurssierot vähennettynä alennuksilla sekä myyntiin perustuvilla välillisillä veroilla kuten arvonlisäveroilla.

1.2 Muut tuotot

Muina tuottoina kirjataan omaisuuden myyntivoitot ja muut kuin varsinaiseen suoritemyyntiin liittyvät tuotot kuten vuokrat.

1.3 Ulkomaanrahan määräiset erät ja johdannaissopimukset

Ulkomaanrahan määräiset tapahtumat kirjataan tapahtumahetken kurssiin. Tilinpäätöshetkellä taseessa olevat ulkomaanrahan määräiset saatavat ja velat arvostetaan tilinpäätöspäivän kurssiin. Kurssierot kirjataan nettomääräisinä rahoitustuottoihin tai -kuluihin.

Fortum Oyj solmii johdannaissopimuksia pääasiassa Fortum -konsernin kurssierojen ja korkotason hallitsemiseksi.

Kirjanpitolautakunta antoi rahoitusjohdannaisten laskentakäytäntöä koskevan uusia vaatimuksia sisältävän lausunnon 13.12.2016 (KILA 1963/2016), jonka johdosta Fortum Oyj valitsi IAS 39 standardin mukaisen soveltamisen erillistilinpäätöksissä. Fortum Oyj siirtyi soveltamaan IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardia johdannaissopimusten ja suojauslaskennan osalta 1.1.2018 alkavalla tilikaudella.

Rahoitusjohdannaisten laskentaperiaatteet, katso konsernitiilinpäätöksen ▶ **liitetieto 4** Rahoitusriskien hallinta, ▶ **liitetieto 15** Rahoitusvarat ja rahoitusvelat luokittain ja ▶ **liitetieto 16** Rahoitusvarat ja rahoitusvelat käypään arvoon.

1.4 Tuloverot

Tuloslaskelmaan kirjatut tuloverot sisältävät sekä verot tilikaudelta että mahdolliset korjaukset edellisten tilikausien veroihin.

1.5 Tytäryhtiöosakkeet

Tytäryhtiöosakkeiden tasearvo muodostuu välittömästi hankintamenosta vähennettynä arvonalennuksilla. Jos pysyviin vastaaviin kuuluvan hyödykkeen tai sijoituksen kerryttämän arvioidun tulevan kassavirran oletetaan

olevan pysyvästi pienempi kuin kirjanpitoarvo, erotus on kirjattava arvonalennuksena kuluksi. Jos arvonalennuksen perusteet eivät enää ole perusteltavissa tilinpäätöshetkellä, arvonalennus on peruutettava.

1.6 Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

Aineettomien ja aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden tasearvo muodostuu välittömästi hankintamenosta vähennettynä kertyneillä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja mahdollisilla arvonalennuksilla. Kuluista aineettomista ja aineellisista hyödykkeistä tehdään suunnitelman mukaiset poistot, jotka perustuvat hyödykkeiden odotettavissa olevaan taloudelliseen pitoaikaan.

Poistot perustuvat seuraaviin taloudellisiin pitoaikoihin:

Rakennukset ja rakennelmat	15 – 40 vuotta
Koneet ja kalusto	3 – 15 vuotta
Aineettomat hyödykkeet	5 – 10 vuotta

1.7 Eläkekulut

Lakisääteiset eläkevelvoitteet katetaan pakollisella eläkevakuutuksella tai konsernin omassa eläkesäätiössä. Eläkesäätiön osalta tuloslaskelman kulu vastaa Suomen eläkelainsäädännön mukaista kannatusmaksua eläkesäätiöön.

1.8 Osakepalkkiojärjestelmät

Fortumin johdon pitkäaikaiseen osakepalkkiojärjestelmään liittyvät kulut jaksotetaan ansaintajakson aikana tuloslaskelmaan ja velaksi taseeseen.

1.9 Pakolliset varaukset

Vastaisuudessa toteutuvat menot ja ilmeiset menetykset, jotka eivät enää kerrytä vastaavaa tuloa ja joiden suorittamiseen Fortum Oyj on veloitettu tai sitoutunut ja joiden rahallinen arvo voidaan kohtuullisesti arvioida, kirjataan tuloslaskelmaan kuluksi ja taseen pakollisiin varauksiin.

2 Liikevaihto markkina-alueittain

milj. euroa	2019	2018
Suomi	53	52
Muut maat	29	30
Yhteensä	82	82

3 Muut tuotot

milj. euroa	2019	2018
Vuokra- ja muut tuotot	7	8
Yhteensä	7	8

4 Henkilöstökulut

milj. euroa	2019	2018
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	29	26
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	5	6
Muut henkilösivukulut	1	1
Muut henkilöstökulut	3	3
Yhteensä	37	36

	2019	2018
1 000 euroa	Pekka Lundmark, toimitusjohtaja	Pekka Lundmark, toimitusjohtaja
Palkat ja palkkiot toimitusjohtajalle		
Palkat ja luontoisedut	1 057	1 048
Tulospalkkiot ¹⁾	200	228
Osakeperusteiset kannustimet ^{1) 2)}	898	297
Eläkkeet (lakisääteiset)	207	250
Eläkkeet (vapaaehtoiset)	265	252
Sosiaalikulut	39	36
Yhteensä	2 666	2 112

1) Kirjattu arviomääräisinä.

2) Osakeperusteiset kannustimet kasvoivat vuonna 2019 lähinnä päättyneiden ohjelmien korkeiden tuottojen vuoksi.

1 000 euroa	2019	2018
Hallituksen jäsenten palkkiot	529	483

Yllä mainitut palkkiot esitetään suoriteperusteisina. Maksetut palkat ja palkkiot toimitusjohtaja Pekka Lundmarkille olivat 2 213 tuhatta euroa (2018: 1 594).

Toimitusjohtaja Pekka Lundmarkin eläkeikä on 63 vuotta. Eläkevastuut on hoidettu vakuutusyhtiön kautta.

Hallituksen jäsenet eivät ole työ- tai palvelusuhteessa Fortumiin, eivätkä he voi osallistua Fortumin kannustinjärjestelmiin. Fortumilla ei myöskään ole eläkeohjelmaa, johon heillä olisi mahdollisuus osallistua. Hallituksen jäsenille maksettava palkkio ei riipu konsernin kestävän kehityksen tuloksista.

Katso myös ▶ **liitetieto 11** Henkilöstökulut ja hallituksen palkkiot ja ▶ **liitetieto 31** Eläkevelvoitteet konsernitilinpäätöksessä.

	2019	2018
Henkilöstö keskimäärin	268	265

5 Tilintarkastajan palkkiot

1 000 euroa	2019	2018
Tilintarkastuspalkkiot	614	364
Palkkiot muista tilintarkastukseen liittyvistä toimeksiannoista	73	58
Palkkiot veropalveluista	3	0
Yhteensä	690	422

Deloitte Oy on nimitetty tilintarkastajaksi tilikaudella 2020 pidettävään varsinaiseen yhtiökokoukseen saakka. Tilintarkastuspalkkiot sisältävät palkkiot konsernitilinpäätöksen tarkastamisesta, osavuositarkastusten läpikäynnistä sekä emoyhtiön tarkastamisesta. Tilintarkastukseen liittyvät toimeksiannot sisältävät kestävän kehityksen raportoinnin varmennuksen sekä muita varmennuspalveluita ja vastaavia tilintarkastukseen liittyviä palveluita. Palkkiot veropalveluista sisältävät veroneuvonnasta veloitetut palkkiot.

6 Rahoitustuotot ja -kulut

milj. euroa	2019	2018
Osinkotuotot konserniyhtiöistä	87	796
Osinkotuotot osuuksista osakkuusyhtiöissä ja muissa yhtiöissä	0	0
Korko- ja muut rahoitustuotot saman konsernin yrityksiltä	32	16
Arvonalentumiset tytäryhtiöosakkeissa	-22	0
Arvonalentumiset osakkuusyhtiöosakkeissa	0	-2
Arvonalentumiset lainasaamisista	0	-17
Korko- ja muut rahoitustuotot	0	0
Kurssierot	1	37
Johdannaisten käypien arvojen muutokset	-7	1
Korko- ja rahoituskulut saman konsernin yrityksille	-6	-2
Korko- ja muut rahoituskulut	-80	-78
Yhteensä	4	751
Korkotuotot	27	17
Korkokulut	-75	-75
Nettokorot	-48	-58

7 Tuloverot

milj. euroa	2019	2018
Verot varsinaisesta liiketoiminnasta	-20	-12
Verot konserniavustuksista	57	17
Yhteensä	37	5
Tilikauden verot	36	5
Aikaisempien kausien verot	0	0
Laskennallisen verovelan/-saamisen muutos	1	0
Yhteensä	37	5

8 Pitkäaikaiset varat

Aineettomat hyödykkeet

milj. euroa	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2019	48
Lisäykset	38
Vähennykset	-38
Hankintameno 31.12.2019	48
Kertyneet poistot 1.1.2019	25
Vähennykset	-6
Tilikauden poistot	6
Kertyneet poistot 31.12.2019	24
Tasearvo 31.12.2019	24
Tasearvo 31.12.2018	23

Aineelliset hyödykkeet

milj. euroa	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Ennako-maksut ja keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2019	0	10	4	14
Lisäykset ja siirrot erien välillä	0	1	3	4
Vähennykset	0	-1	0	-2
Hankintameno 31.12.2019	0	10	7	16
Kertyneet poistot 1.1.2019	0	4	0	4
Vähennykset	0	-1	-	-1
Tilikauden poistot	0	2	-	2
Kertyneet poistot 31.12.2019	0	5	0	5
Tasearvo 31.12.2019	0	5	7	12
Tasearvo 31.12.2018	0	5	4	10

Sijoitukset

milj. euroa	Osuudet saman konsernin yrityksissä	Osuudet osakkuus- yrityksissä	Saamiset saman konsernin yrityksiltä	Saamiset osakkuus- yrityksiltä	Osuudet ja saamiset muilta	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2019	17 847	6	2 954	17	8	20 831
Lisäykset ¹⁾	0	0	58	0	0	59
Vähennykset	0	-	-60	-	-	-60
Hankintameno 31.12.2019	17 847	6	2 952	17	8	20 830
Kertyneet arvonalennukset 1.1.2019	1 123	6	0	15	8	1 152
Tilikauden arvonalennukset	22	0	-	0	0	22
Kertyneet arvonalennukset 31.12.2019	1 145	6	0	15	8	1 174
Tasearvo 31.12.2019	16 702	0	2 952	1	0	19 656
Tasearvo 31.12.2018	16 725	0	2 954	1	0	19 680

1) Osuuksia koskevat lisäykset sisältävät osakkeiden hankintamenot sekä muut oman pääoman sijoitukset ja siirrot muista osakkeista ja osuuksista osuuksiin saman konsernin yrityksissä.

9 Lyhytaikaiset saamiset

milj. euroa	2019	2018
Lyhytaikaiset saamiset saman konsernin yrityksiltä		
Myyntisaamiset	9	10
Konserniavustussaamiset ja muut lyhytaikaiset saamiset	286	85
Siirtosaamiset	18	5
Yhteensä	314	99
Muut lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	0	0
Muut lyhytaikaiset saamiset	4	0
Siirtosaamiset	6	10
Yhteensä	10	10

Katso ▶ **liitetieto 4.5** Rahoitus ja likviditeetin hallinta konsernitilinpäätöksessä.

10 Oman pääoman muutos

milj. euroa	Osake- pääoma	Ylikurssi- rahasto	Käyvän arvon rahasto	Kertyneet voittovarot	Yhteensä
1.1.2019	3 046	2 822	-11	5 002	10 859
Maksetut osingot	-	-	-	-977	-977
Käyvän arvon rahaston muutos	-	-	-9	-	-9
Tilikauden voitto	-	-	-	213	213
31.12.2019	3 046	2 822	-20	4 239	10 087
1.1.2018	3 046	2 822	-11	5 182	11 038
Maksetut osingot	-	-	-	-977	-977
Käyvän arvon rahaston muutos	-	-	1	-	1
Tilikauden voitto	-	-	-	798	798
31.12.2018	3 046	2 822	-11	5 002	10 859

milj. euroa	2019	2018
Jakokelpoiset varat		
Kertyneet voittovarot 31.12.	4 239	5 002
Käyvän arvon rahasto	-20	-11
Yhteensä	4 219	4 991

11 Korolliset velat

milj. euroa	2019	2018
Ulkoiset korolliset velat		
Joukkovelkakirjalainat	4 251	1 746
Lainat rahoituslaitoksilta	311	1 775
Muut pitkäaikaiset korolliset velat	852	865
Pitkäaikaiset korolliset velat yhteensä	5 414	4 386
Joukkovelkakirjalainat, lyhytaikainen osuus	0	750
Lainat rahoituslaitoksilta, lyhytaikainen osuus	26	42
Muut pitkäaikaiset korolliset velat, lyhytaikainen osuus	34	0
Muut lyhytaikaiset korolliset velat	76	283
Lyhytaikaiset korolliset velat yhteensä	136	1 074
Yhteensä ¹⁾	5 550	5 460

Ulkoisten korollisten velkojen erääntymisaajat

milj. euroa	2019
2020	136
2021	520
2022	1 033
2023	1 093
2024	300
2025 ja myöhemmin	2 468
Yhteensä ¹⁾	5 550

Katso ▶ [liitetieto 4.5](#) Rahoitus ja likviditeetin hallinta ja ▶ [liitetieto 27](#) Korolliset velat konsernitilinpäätöksessä.

milj. euroa	2019	2018
Yli viiden vuoden kuluttua erääntyvät ulkoiset korolliset velat		
Joukkovelkakirjalainat	1 616	97
Muut pitkäaikaiset velat	852	865
Yhteensä ¹⁾	2 468	962
milj. euroa	2019	2018
Yli viiden vuoden kuluttua erääntyvät muut korolliset velat		
Korolliset velat osakkuusyrittäksille	293	293
Yhteensä	293	293

1) Ei sisällä velkoja saman konsernin yrityksille eikä osakkuusyrittäksille.

Korollisten velkojen diskonttaamattomat kassavirrat ja niiden erääntyminen, katso ▶ [liite 13](#) Rahoitusjohdannaiset.

12 Ostovelat ja muut velat

milj. euroa	2019	2018
Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat saman konsernin yrityksille		
Ostovelat	1	3
Talletukset konserniyhtiöiltä ja muut velat	9	10
Siirtovelat	0	0
Yhteensä	10	13
Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat osakkuusyrittäksille		
Siirtovelat ja muut velat	9	2
Yhteensä	9	2
Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat		
Ostovelat	14	11
Muut velat	35	5
Siirtovelat	69	73
Yhteensä	118	88

13 Rahoitusjohdannaiset

Korko- ja valuuttajohdannaiset instrumenteittain 2019

milj. euroa	Nimellismäärä Erääntymisprofiili				Käypä arvo		
	Alle 1 vuosi	1–5 vuotta	Yli 5 vuotta	Yhteensä	Positiivinen	Negatiivinen	Netto
Valuuttatermiinit	10 489	716	0	11 205	125	70	56
Koronvaihtosopimukset	0	2 715	1 525	4 240	153	53	100
Koron- ja valuuttavaihtosopimukset	104	263		367	8	17	-10
Yhteensä	10 592	3 694	1 525	15 811	286	140	146
Josta pitkäaikaista					160	78	82
Lyhytaikaista					126	63	63

Korko- ja valuuttajohdannaiset instrumenteittain 2018

milj. euroa	Nimellismäärä Eräntymisprofiili				Käypä arvo		
	Alle 1 vuosi	1–5 vuotta	Yli 5 vuotta	Yhteensä	Positiivinen	Negatiivinen	Netto
Valuuttatermiinit	8 523	786		9 309	99	83	15
Koronvaihtosopimukset	1 515	2 242	225	3 982	159	70	88
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	383	265		648	66	0	66
Yhteensä	10 420	3 293	225	13 938	324	154	170
Josta pitkäaikaista					157	51	106
Lyhytaikaista					167	103	64

Korollisten velkojen ja johdannaissopimusten eräntyminen

Alla esitetyt määrät ovat korollisten velkojen sekä korko- ja valuuttajohdannaisten diskonttaamattomia kassavirtoja (tulevat koronmaksut ja lyhennykset).

milj. euroa	2019				2018			
	Alle 1 vuosi	1–5 vuotta	Yli 5 vuotta	Yhteensä	Alle 1 vuosi	1–5 vuotta	Yli 5 vuotta	Yhteensä
Korolliset velat	269	3 151	2 995	6 415	1 192	3 582	1 437	6 211
Korko- ja valuuttajohdannaisiin liittyvät velat	10 734	1 169	90	11 994	8 946	1 159	16	10 121
Korko- ja valuuttajohdannaisiin liittyvät saamiset	-10 818	-1 186	-100	-12 103	-9 037	-1 203	-21	-10 260
Yhteensä	185	3 135	2 986	6 306	1 101	3 538	1 433	6 072

Korolliset velat sisältävät lainat Valtion ydinjätehuoltorahastolta ja Teollisuuden Voima Oyj:ltä tase-arvoltaan 1 185 miljoonaa euroa (2018: 1 158). Nämä lainat uusitaan vuosittain ja lainojen koronmaksut on tässä taulukossa laskettu kymmenelle vuodelle.

14 Johdannaiset ja rahoitusvelat käypään arvoon hierarkiatason mukaan

Käypiin arvoihin arvostetut rahoitusjohdannaiset ja -velat esitetään käyvän arvon määrittämiseen perustuvien hierarkiatasojen mukaisesti käyttäen Tasoja 1, 2 ja 3, jotka kuvaavat käytettyjen syöttötietojen merkittävyyttä käypien arvojen määrittämisessä. Katso lisätietoja Fortum-konsernin laadintaperiaatteet ▶ [liitetiedossa 16](#)
Rahoitusvarat ja rahoitusvelat käypään arvoon.

Johdannaiset rahoitusvaroissa

milj. euroa	Taso 1		Taso 2		Taso 3		Yhteensä	
	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018
Pitkäaikaisissa varoissa								
Johdannaisinstrumentit								
Korko- ja valuuttajohdannaiset								
Sovelletaan suojauslaskentaa			155	149			155	149
Ei sovelleta suojauslaskentaa			5	8			5	8
Lyhytaikaisissa varoissa								
Johdannaisinstrumentit								
Korko- ja valuuttajohdannaiset								
Sovelletaan suojauslaskentaa			13	21			13	21
Ei sovelleta suojauslaskentaa			113	146			113	146
Yhteensä			286	324			286	324

Johdannaiset ja velat käypään arvoon rahoitusveloissa

milj. euroa	Taso 1		Taso 2		Taso 3		Yhteensä	
	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018
Pitkäaikaisissa veloissa								
Korolliset velat ¹⁾			2 293	930			2 293	930
Johdannaisinstrumentit								
Korko- ja valuuttajohdannaiset								
Sovelletaan suojauslaskentaa			73	43			73	43
Ei sovelleta suojauslaskentaa			5	8			5	8
Lyhytaikaisissa veloissa								
Johdannaisinstrumentit								
Korko- ja valuuttajohdannaiset								
Sovelletaan suojauslaskentaa			5	5			5	5
Ei sovelleta suojauslaskentaa			58	98			58	98
Yhteensä			2 434	1 083			2 434	1 083

1) Osuus joukkovelkakirjalainasta, johon sovelletaan käyvän arvon suojauslaskentaa.

Korko- ja valuuttajohdannaisten netto käypä arvo on 146 miljoonaa euroa (2018: 170), joista varoja 286 miljoonaa euroa (2018: 324) ja velkoja 140 miljoonaa euroa (2018: 154). Fortum Oyj:llä on käteisvakuuksia perustuen Credit Support Annex -sopimukseen, joita Fortum Oyj:llä on joidenkin vastapuolten kanssa. Vuoden 2019 lopussa Fortum Oyj oli saanut 65 miljoonaa euroa (2018: 75) näistä Credit Support Annex -sopimuksista. Saatu raha on kirjattu lyhytaikaisiin korollisiin velkoihin.

15 Annetut vakuudet ja vastuut ja muut sitoumukset

milj. euroa	2019	2018
Vastuut omasta puolesta		
Muut vastuut	1	2
Vastuut tytäryritysten puolesta		
Takaukset ¹⁾	566	113
Vastuut osakkuusyriyten puolesta		
Takaukset ruotsalaisten osakkuusyriyten puolesta	819	532
Yhteensä	1 385	647

1) Ei sisällä emoyhtiön Uniperin osakkeiden hankintaa varten antamaa takausta. Katso 'Takaukset tytäryritysten puolesta' alla.

Takaukset tytäryritysten puolesta

Fortum sopi 8.10.2019 hankkivansa kaikki Elliott Management Corporationin ja sen tytäryhtiöiden (Elliott) sekä Knight Vinke Energy Advisors Limited ja sen tytäryhtiöiden (Knight Vinke) hallinnoimat Uniperin osakkeet, yhteensä yli 20,5 %. Osakejärjestely rahoitetaan olemassa olevilla kassavaroilla ja Barclays Bank PLC:n myöntämällä rahoituksella. Näiden sopimusten mukaan Fortum on sitoutunut maksaamaan yhteensä noin 2,3–2,6 miljardia euroa (riippuen hankittujen osakkeiden määrästä), jota vastaan Fortum Oyj on antanut emoyhtiön takauksen. Katso ▶ **liitetieto 3** Yrityshankinnat, -myynnit ja myytävänä olevat omaisuuserät konsernitilinpäätöksessä.

Vuokrasopimukseen liittyvät sitoumukset

milj. euroa	2019	2018
Vuokrasopimukseen liittyvät sitoumukset		
Vuoden sisällä erääntyvät	7	8
Yli vuoden, mutta viiden vuoden sisällä erääntyvät	17	28
Yli viiden vuoden kuluttua erääntyvät	9	14
Yhteensä	33	49

16 Lähipiiritapahtumat

Katso ▶ **liitetieto 38** Lähipiiritapahtumat konsernitilinpäätöksessä.

Osakkeet ja osuudet tytäryhtiöissä, osakkuusyhtiöissä ja muissa sijoituksissa

		Osakkeet kpl	Osuus-%
Tytäryhtiöosakkeet			
Fortum Waste Solutions Oy	Suomi	3 520 800	100,00
Fortum Asiakaspalvelu Oy	Suomi	10 010	100,00
Fortum Heat and Gas Oy	Suomi	2 000 000	100,00
Fortum Heat Estonia Oy	Suomi	91 197 543	100,00
Fortum Joensuu Oy	Suomi	91 197 543	100,00
Fortum Markets Oy	Suomi	24 039	100,00
Fortum Norm Oy	Suomi	250	100,00
Fortum Power and Heat Oy	Suomi	91 197 543	100,00
Fortum Real Estate Oy	Suomi	2 000 000	100,00
Fortum Holding B.V.	Hollanti	61 062	100,00
Fortum India Private Ltd	Intia	1	0,10
Fortum Finance Ireland Designated Activity Company	Irlanti	25 000	100,00
Fortum Sweden AB	Ruotsi	1 000	100,00

Osakkuusyhtiöosakkeet

Wello Oy	Suomi	1 100 000	18,60
----------	-------	-----------	-------

Muut osakkeet ja osuudet

AW-Energy Oy	Suomi	2 854 688	3,43
Clic Innovation Oy	Suomi	100	3,80
East Office of Finnish Industries Oy	Suomi	1	5,88
Prototype Carbon Fund	Yhdysvallat	N/A	

17 Tilikauden jälkeiset tapahtumat

Fortum sai 10.1.2020 päätökseen Joensuun kaukolämpöliiketoimintansa myynnin Savon Voima Oyj:lle 20.12.2019 ilmoitetun mukaisesti. Kaupan velaton kokonaisarvo oli noin 530 miljoonaa euroa ja suoritus saatiin kaupan loppuun saattamisen yhteydessä 10.1.2020.

Ehdotus taseen osoittaman voiton käyttämisestä

Emoyhtiön voitonjakokelpoiset varat 31.12.2019 olivat 4 219 128 198,51 euroa sisältäen tilikauden 2019 voiton 213 409 797,80 euroa. Yhtiön maksuvalmius on hyvä ja hallituksen osingonjakoehdotus ei vaaranna yhtiön maksukykyä.

Hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että Fortum Oyj jakaa vuodelta 2019 osinkona 1,10 euroa osaketta kohti.

5.2.2020 rekisteriin merkittyjen osakkeiden lukumäärän perusteella kokonaisosingon määrä olisi yhteensä 977 123 911,50 euroa. Hallitus ehdottaa, että jäljellä oleva osuus voitonjakokelpoisista varoista jätetään omaan pääomaan.

Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen allekirjoitukset

Espoossa, 5. päivänä helmikuuta 2020

Matti Lievonen

Klaus-Dieter Maubach

Eva Hamilton

Kim Ignatius

Essimari Kairisto

Anja McAlister

Veli-Matti Reinikkala

Philipp Rösler

Pekka Lundmark
Toimitusjohtaja

Tilintarkastuskertomus

Fortum Oyj:n yhtiökokoukselle

Tilinpäätöksen tilintarkastus

Lausunto

Olemme tilintarkastaneet Fortum Oyj:n (y-tunnus 1463611–4) tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2019. Tilinpäätös sisältää konsernin tuloslaskelman, konsernin laajan tuloslaskelman, konsernin taseen, laskelman konsernin oman pääoman muutoksista, konsernin rahavirtalaskelman ja konsernitilinpäätöksen liitetiedot, mukaan lukien yhteenvedon merkittävimmistä tilinpäätöksen laatimisperiaatteista, sekä emoyhtiön tuloslaskelman, taseen, rahavirtalaskelman ja liitetiedot.

Lausuntonamme esitämme, että

- konsernitilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan konsernin taloudellisesta asemasta sekä sen toiminnan tuloksesta ja rahavirroista EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti,
- tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset.

Lausuntomme on ristiriidaton tarkastusvaliokunnalle annetun lisäraportin kanssa.

Lausunnon perustelut

Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaisia velvollisuuksiamme kuvataan tarkemmin kohdassa Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa.

Olemme riippumattomia emoyhtiöstä ja konserniyrityksistä niiden Suomessa noudatettavien eettisten vaatimusten mukaisesti, jotka koskevat suorittamaamme tilintarkastusta ja olemme täyttäneet muut näiden vaatimusten mukaiset eettiset velvollisuutemme.

Emoyhtiölle ja konserniyrityksille suorittamamme muut kuin tilintarkastuspalvelut ovat parhaan tietomme ja käsityksemme mukaan olleet Suomessa noudatettavien, näitä palveluja koskevien säännösten mukaisia, emmekä ole suorittaneet EU-asetuksen 537/2014 5. artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja kiellettyjä palveluja. Suorittamamme muut kuin tilintarkastuspalvelut on esitetty konsernitilinpäätöksen liitetiedossa 9.

Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Tilintarkastuksen kannalta keskeiset seikat

Tilintarkastuksen kannalta keskeiset seikat ovat seikkoja, jotka ammatillisen harkintamme mukaan ovat olleet merkittävimpiä tarkastuksen kohteena olevan tilikauden tilintarkastuksessa. Nämä seikat on otettu huomioon tilinpäätökseen kokonaisuutena kohdistuneessa tilintarkastuksessamme sekä laatiessamme siitä annettavaa lausuntoa, emmekä anna näistä seikoista erillistä lausuntoa.

Olemme ottaneet tilintarkastuksessamme huomioon riskin siitä, että johto sivuuttaa kontrolleja. Tähän on sisältynyt arviointi siitä, onko viitteitä sellaisesta johdon tarkoitushakuisesta suhtautumisesta, josta aiheutuu väärinkäytöksestä johtuvan olennaisen virheellisyyden riski.

Tilintarkastuksen kannalta keskeinen seikka**Uniper-investointi**

Katso liitetieto 2, 3 ja 19 tilinpäätöksessä.

- Fortum saattoi 26.6.2018 päätökseen Uniper SE:n (Uniper) ostotarjouksen ja tuli yhtiön suurimmaksi osakkeenomistajaksi. Tilinpäätöshetkellä 31.12.2019 Fortumin omistusosuus Uniperista on 49,99 %.
- Uniper konsolidoidaan Fortum-konserniin osakkuusyhtiönä 30.6.2018 alkaen. Uniper-investoinnin arvo, noin 4,0 miljardia euroa, raportoidaan kohdassa "Osuudet osakkuus- ja yhteisyrytyksissä".
- Hankintamenolaskelma saatettiin päätökseen vuoden 2019 toisen neljänneksen aikana.
- Uniperin hankinnan osalta hankintamenolaskelma on laadittu perustuen julkisesti saatavilla oleviin tietoihin, koska Uniper on listattu yhtiö ja Fortumin kilpailija. Erityisistä olosuhteista johtuen hankintamenolaskelman laatiminen on edellyttänyt johdon harkintaa.
- Fortumin sijoituksella Uniperiin voi sen koon vuoksi olla merkittävä vaikutus Fortum Oyj:n taloudelliseen raportointiin.

Miten seikka on huomioitu tilintarkastuksessa

- Olemme arvioineet johdon lähestymistapaa, jonka mukaan hankintamenolaskelma on kirjattu tilinpäätökseen sekä johdon käyttämää harkintaa IFRS:n mukaisen hankintamenolaskelman laatimisessa.
- Olemme käyneet läpi johdon toimenpiteitä ja menetelmiä hankittujen nettovarojen käyvän arvon määrittelyssä ja hankintamenolaskelman laatimisessa. Olemme haastaneet arvostuksen avainoletuksissa käytettyä johdon harkintaa yhdessä arvostusasiantuntijamme kanssa.
- Olemme testanneet pistokokein käytetyn arvostusmallin soveltuvuutta sekä kassavirtaennusteiden matemaattista oikeellisuutta.
- Olemme arvioineet hankintamenolaskelman kirjanpitokäsittelyn IFRS:n mukaisuutta yhdessä IFRS-asiantuntijoidemme kanssa sekä olemme arvioineet hankintamenolaskelman laskentaperiaatetta. Olemme arvioineet esittämistavan asianmukaisuutta tilinpäätöksessä.

Tilintarkastuksen kannalta keskeinen seikka**Käyttöomaisuuden ja liikearvon arvostus**

Katso liitetieto 2, 17 ja 18 tilinpäätöksessä.

- Konsernitase sisältää käyttöomaisuutta yhteensä 10 123 miljoonaa euroa ja liikearvoa 612 miljoonaa euroa.
- Sähkön ja lämmön tuotantoon kuuluvan käyttöomaisuuden ja liikearvon arvostuksessa tärkeimpiä arvioita ovat arviot tulevista liiketoiminnan kassavirroista sekä korkokannasta, jolla nämä kassavirrat diskontataan nykyhetkeen.
- Yrityshankinnoissa johto tekee arvioita liittyen hankitun omaisuuden arvostamiseen ja sen taloudelliseen vaikutusaikaan.
- Mahdollisia tarkasteltavia riskejä voivat olla muun muassa sähkön ja polttoaineiden hinnan muutokset, muutokset sääntelyssä tai poliittiset muutokset liittyen energiaveroihin ja hintasäännöksiin.
- Mainittujen tase-erien arvonmäärityksessä käytettävät oletukset vaativat johdon harkintaa.
- Tämä seikka on EU-asetuksen 537/2014 10. artiklan 2 c -kohdassa tarkoitettu merkittävä olennaisen virheellisuuden riski.

Miten seikka on huomioitu tilintarkastuksessa

- Olemme arvioineet johdon tunnistamia viitteitä mahdollisista arvonalentumisista. Olemme suorittaneet tarkastustoimenpiteitä koskien arvonalentumistestejä, jotka liittyvät olennaisiin rahavirtaa tuottaviin yksiköihin.
- Olemme käyneet läpi johdon laatiman käyttöomaisuuden ja liikearvon arvonalentumistestausta koskevaa dokumentaatiota pistokokein ja arvioineet avainoletusten, kuten sähkön hintaennusteiden, tuotto- ja kassavirtaennusteiden, jäännösarvojen, valuuttakurssien ja diskonttauskorkojen kohtuullisuutta.
- Olemme verranneet, että arvonalentumistestauslaskelmissa käytetyt ennusteet perustuvat johdon hyväksymiin pitkän aikavälin ennusteisiin.
- Olemme haastaneet johdon laatimien oletusten kohtuullisuutta verraten niitä historiatietoon ja soveltuvien osin ulkopuolisiin vertailukohteisiin.
- Olemme arvioineet arvonalentumistestauksessa käytettyjen mallien tuottamia lopputuloksia ja suorittaneet tilintarkastustoimenpiteitä johdon laatimiin herkkyyksianalyysiin.
- Olemme arvioineet esittämistavan asianmukaisuutta tilinpäätöksessä.

Tilintarkastuksen kannalta keskeinen seikka**Rahoitusinstrumenttien käypä arvo ja suojauslaskenta**

Katso liitetieto 4, 7, 8, 15 ja 16 tilinpäätöksessä.

- Johdannaissopimuksiin liittyvät varat Fortum Oyj:n konsernitaseessa ovat 311 miljoonaa euroa ja velat 389 miljoonaa euroa. Tulevaisuuden rahavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset ovat -72 miljoonaa euroa tuloslaskelman vertailukelpoisuuteen vaikuttavissa erissä ja kassavirtasuojaukset muissa oman pääoman erissä ovat -70 miljoonaa euroa.
- Rahoitusinstrumenttien käyvillä arvoilla ja niiden muutoksilla voi olla olennaisia vaikutuksia Fortumin tilinpäätökseen. Fortumin liiketoiminta on alttiina hintojen vaihtelulle sekä energian tuotannossa ja myynnissä käytettävien hyödykkeiden volyymin. Pääasialliset riskit liittyvät sähkön hintaan. Sähkön hintariskiä suojataan sähköjohdannaissopimuksilla. Fortum käyttää johdannaissopimuksia vähentääkseen sähkön hintavolatiliteetin vaikutusta.

Miten seikka on huomioitu tilintarkastuksessa

- Tilintarkastustoimenpiteisiimme on kuulunut Fortumin sisäisten kontrollien arviointi liittyen suojauslaskentadokumentointiin, tehokkuustestaukseen ja käypien arvojen määrittämiseen. Lisäksi olemme arvioineet käytäntöjä ja oletuksia, joita johto on käyttänyt käypiä arvoja määrittäessään.
- Olemme arvioineet Fortumin käyttämien arvostusmallien ja kirjauskäytäntöjen asianmukaisuutta. Olemme verranneet johdon arvostuslaskennassa käyttämiä oletuksia markkinoilta saatavaan informaatioon.
- Olemme suorittaneet tilintarkastustoimenpiteitä avointen johdannaissopimusten olemassaoloon ja täydellisyyteen pyytämällä vahvistuksia vastapuolilta.
- Olemme arvioineet suojauslaskennan soveltamisen asianmukaisuutta konsernitilinpäätöksessä suhteessa IFRS 9 standardin vaatimuksiin.
- Olemme arvioineet johdannaisten ja suojauslaskennan soveltamisen esittämistavan asianmukaisuutta tilinpäätöksessä.

Tilintarkastuksen kannalta keskeinen seikka**Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat**

Katso liitetieto 2 ja 29 tilinpäätöksessä.

- Ydinvoimaan liittyvät varaukset sekä Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta ovat konsernitaseessa 813 miljoonaa euroa.
- Ydinjätehuoltoon liittyvä varaus, sekä siihen liittyvä rahasto-osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta esitetään taseessa erillisinä erinä liitetiedossa 29 kuvatulla tavalla.
- Fortumin rahasto-osuus Valtion ydinjätehuoltorahastossa on käsitelty IFRIC 5 mukaisesti, jonka mukaan rahaston varat arvostetaan joko käypään arvoon tai sitä alempaan kyseisten velkojen arvoon.
- Ydinvoimalan käytöstä poistamista varten kirjattavat varaukset ovat merkittäviä ja monimutkaisia, sekä niiden määrittäminen vaatii erityisiä laskentakäytäntöjä ja johdon harkintaa laskennassa käytettävien oletusten, kuten teknisten suunnitelmien, ajoituksen, kassavirtaennusteiden ja diskonttokoron määrittämisessä.

Miten seikka on huomioitu tilintarkastuksessa

- Olemme arvioineet Fortumin laskentaohjeistusta ja käytäntöä koskien ydinvoimalan käytöstä poistamiseen liittyvän varauksen kirjaamista ja sen yhtenevyyttä kansainvälisten tilinpäätösstandardien edellytyksiin.
- Olemme arvioineet johdon käyttämiä oletuksia ja harkintaa ydinjätehuoltoon koskevien varausten kirjaamisessa ja sitä, että osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta perustuu viranomaisen asettamaan päätökseen.
- Olemme arvioineet esittämistavan asianmukaisuutta tilinpäätöksessä.

Tilinpäätöstä koskevat hallituksen ja toimitusjohtajan velvollisuudet

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen laatimisesta siten, että konsernitilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti ja siten, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset. Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat myös sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka ne katsovat tarpeelliseksi voidakseen laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyyttä.

Hallitus ja toimitusjohtaja ovat tilinpäätöstä laatiessaan velvollisia arvioimaan emoyhtiön ja konsernin kykyä jatkaa toimintaansa ja soveltuviin tapauksissa esittämään seikat, jotka liittyvät toiminnan jatkuvuuteen ja siihen, että tilinpäätös on laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuteen perustuen, paitsi jos emoyhtiö tai konserni aiotaan purkaa tai toiminta lakkauttaa tai ei ole muuta realistista vaihtoehtoa kuin tehdä niin.

Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa

Tavoitteenamme on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyyttä, sekä antaa tilintarkastuskertomus, joka sisältää lausuntomme. Kohtuullinen varmuus on korkea varmuustaso, mutta se ei ole tae siitä, että olennainen virheellisyys aina havaitaan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti suoritettavassa tilintarkastuksessa. Virheellisyyksiä voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä, ja niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Hyvän tilintarkastustavan mukaiseen tilintarkastukseen kuuluu, että käytämme ammatillista harkintaa ja säilytämme ammatillisen skeptisyyden koko tilintarkastuksen ajan. Lisäksi:

- Tunnistamme ja arvioimme väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvat tilinpäätöksen olennaisen virheellisyyden riskit, suunnittelemme ja suoritamme näihin riskeihin vastaavia tilintarkastustoimenpiteitä ja hankimme lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä. Riski siitä, että väärinkäytöksestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, on suurempi kuin riski siitä, että virheestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, sillä väärinkäytökseen voi liittyä yhteistoimintaa, väärentämistä, tietojen tahallista esittämättä jättämistä tai virheellisten tietojen esittämistä taikka sisäisen valvonnan sivuuttamista.
- Muodostamme käsityksen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäksemme suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta emme siinä tarkoituksessa, että pystyisimme antamaan lausunnon emoyhtiön tai konsernin sisäisen valvonnan tehokkuudesta.
- Arvioimme sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuutta sekä johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden ja niistä esitettävien tietojen kohtuullisuutta.
- Teemme johtopäätöksen siitä, onko hallituksen ja toimitusjohtajan ollut asianmukaista laatia tilinpäätös perustuen oletukseen toiminnan jatkuvuudesta, ja teemme hankkimamme tilintarkastusevidenssin perusteella

johtopäätöksen siitä, esiintyykö sellaista tapahtumiin tai olosuhteisiin liittyvää olennaista epävarmuutta, joka voi antaa merkittävää aihetta epäillä emoyhtiön tai konsernin kykyä jatkaa toimintaansa. Jos johtopäätöksemme on, että olennaista epävarmuutta esiintyy, meidän täytyy kiinnittää tilintarkastuskertomuksessamme lukijan huomiota epävarmuutta koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin tai, jos epävarmuutta koskevat tiedot eivät ole riittäviä, mukauttaa lausuntomme. Johtopäätöksemme perustuvat tilintarkastuskertomuksen antamispäivään mennessä hankittuun tilintarkastusevidenssiin. Vastaiset tapahtumat tai olosuhteet voivat kuitenkin johtaa siihen, ettei emoyhtiö tai konserni pysty jatkamaan toimintaansa.

- Arvioimme tilinpäätöksen, kaikki tilinpäätöksessä esitettävät tiedot mukaan lukien, yleistä esittämistapaa, rakennetta ja sisältöä ja sitä, kuvastaako tilinpäätös sen perustana olevia liiketoimia ja tapahtumia siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan.
- Hankimme tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä konserniin kuuluvia yhteisöjä tai liiketoimintoja koskevasta taloudellisesta informaatiosta pystyäksemme antamaan lausunnon konsernitiinpäätöksestä. Vastaamme konsernin tilintarkastuksen ohjauksesta, valvonnasta ja suorittamisesta. Vastaamme tilintarkastuslausunnosta yksin.

Kommunikoimme hallintoelinten kanssa muun muassa tilintarkastuksen suunnitellusta laajuudesta ja ajoituksesta sekä merkittävistä tilintarkastushavainnoista, mukaan lukien mahdolliset sisäisen valvonnan merkittävät puutteellisuudet, jotka tunnistamme tilintarkastuksen aikana.

Lisäksi annamme hallintoelimille vahvistuksen siitä, että olemme noudattaneet riippumattomuutta koskevia relevantteja eettisiä vaatimuksia, ja kommunikoimme niiden kanssa kaikista suhteista ja muista seikoista, joiden voi kohtuudella ajatella vaikuttavan riippumattomuuteemme, ja soveltuvissa tapauksissa niihin liittyvistä varotoimista.

Päätämme, mitkä hallintoelinten kanssa kommunikoiduista seikoista olivat merkittävimpiä tarkasteltavana olevan tilikauden tilintarkastuksessa ja näin ollen ovat tilintarkastuksen kannalta keskeisiä. Kuvaamme kyseiset seikat tilintarkastuskertomuksessa, paitsi jos säädös tai määräys estää kyseisen seikan julkistamisen tai kun äärimmäisen harvinaisissa tapauksissa toteamme, ettei kyseisestä seikasta viestitä tilintarkastuskertomuksessa, koska siitä aiheutuvien epäedullisten vaikutusten voitaisiin kohtuudella odottaa olevan suuremmat kuin tällaisesta viestinnästä koituva yleinen etu.

Muut raportointivelvoitteet

Tilintarkastustoimeksiantoa koskevat tiedot

Olemme toimineet yhtiökokouksen valitsemana tilintarkastajana 16.3.2006 alkaen yhtäjaksoisesti 13 vuotta.

Muu informaatio

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat muusta informaatiosta. Muu informaatio käsittää toimintakertomuksen ja taloudellisiin tietoihin sisältyvän informaation, mutta se ei sisällä tilinpäätöstä eikä sitä koskevaa

tilintarkastuskertomustamme. Olemme saaneet toimintakertomuksen käyttöömmme ennen tämän tilintarkastuskertomuksen antamispäivää, ja odotamme saavamme taloudelliset tiedot käyttöömmme kyseisen päivän jälkeen.

Tilinpäätöstä koskeva lausuntomme ei kata muuta informaatiota.

Velvollisuutenamme on lukea edellä yksilöity muu informaatio tilinpäätöksen tilintarkastuksen yhteydessä ja tätä tehdessämme arvioida, onko muu informaatio olennaisesti ristiriidassa tilinpäätöksen tai tilintarkastusta suoritettaessa hankkimamme tietämyksen kanssa tai vaikuttaako se muutoin olevan olennaisesti virheellistä. Toimintakertomuksen osalta velvollisuutenamme on lisäksi arvioida, onko toimintakertomus laadittu sen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Lausuntonamme esitämme, että toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia ja että toimintakertomus on laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Jos teemme ennen tilintarkastuskertomuksen antamispäivää käyttöömmme saamaamme muuhun informaatioon kohdistamamme työn perusteella johtopäätöksen, että kyseisessä muussa informaatiossa on olennainen virheellisyys, meidän on raportoitava tästä seikasta. Meillä ei ole tämän asian suhteen raportoitavaa.

Muut lausunnot

Puollamme tilinpäätöksen vahvistamista. Hallituksen esitys taseen osoittaman voiton käyttämisestä on osakeyhtiölain mukainen. Puollamme vastuuvapauden myöntämistä emoyhtiön hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajalle tarkastamaltamme tilikaudelta.

Espoossa, 5. helmikuuta 2020

Deloitte Oy
Tilintarkastusyhteisö

Reeta Virolainen
KHT

Taloudelliset tunnusluvut

Taulukoissa esitettävien tietojen vertailukelpoisuus

Fortum ilmoitti maaliskuussa 2015 Ruotsin sähkönsiirtoliiketoiminnan myynnistä. Ruotsin sähkönsiirtoliiketoiminnan myynnin myötä Fortumilla ei ole enää lainkaan sähkönsiirtoliiketoimintaa. Näin ollen Distribution-segmentti on esitetty vuonna 2015 lopetettuna toimintona IFRS 5 standardin Myytävänä olevat pitkäaikaiset omaisuuserät ja lopetetut toiminnot mukaisesti. Vuoden 2014 vertailutiedot on oikaistu IFRS 5:n mukaisesti.

Taulukoiden ja graafien tiedoissa vuoden 2012 tai vanhempien vuosien osalta ei ole huomioitu muutoksia koskien IFRS 10 ja IFRS 11 käyttöönottoon. Standardien käyttöönotto Fortum-konsernissa vaikuttaa Stockholm Exergi AB:n (Exergi), (aiemmin AB Fortum Värme samägt med Stockholms stad), osakeomistuksen käsittelyyn konsernitilinpäätöksessä. 1.1.2014 alkaen yhtiö luokitellaan yhteisyritykseksi ja yhdistellään konserniin pääomaosuusmenetelmällä. Ennen muutosta Exergi käsiteltiin konsernissa tytäryrityksenä, jossa määräysvallattomilla omistajilla oli 50 % osuus.

Fortum on ottanut käyttöön IFRS 16 -standardin 1.1.2019 alkaen sekä IFRS 9 ja IFRS 15 -standardit 1.1.2018 alkaen. Käyttöönotossa sovellettiin siirtymäsäännösten mahdollisuutta olla muuttamatta vertailukauden 2018 ja 2017 tietoja vastaavasti.

Fortum luokitteli tietyt varat ja velat myytävänä oleviin omaisuuseriin vuonna 2019. Nämä varat ja velat sisältyvät kuitenkin segmenttien varoihin ja velkoihin 31.12.2019.

Lisätietoa Fortumin käyttämistä vaihtoehtoisista tunnusluvuista katso ▶ [Tunnuslukujen laskentakaavat](#) ja ▶ [liitetieto 1](#) Merkittävät laadintaperiaatteet.

milj. euroa tai kuten merkitty	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Muutos 19/18 %
Tuloslaskelma											
Liikevaihto, Fortum yhteensä	6 296	6 161	6 159	5 309	4 751	3 702	3 632	4 520	5 242	5 447	4
Liikevaihto, jatkuvat toiminnot					4 088	3 459	3 632	4 520	5 242	5 447	4
Käyttökate (EBITDA), Fortum yhteensä ¹⁾	2 271	3 008	2 538	2 129	3 954	4 640	1 006	1 623	1 674	1 685	1
Käyttökate (EBITDA), jatkuvat toiminnot					1 673	196	1 006	1 623	1 674	1 685	1
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA), Fortum yhteensä	2 396	2 374	2 416	1 975	1 873	1 265	1 015	1 275	1 523	1 766	16
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA), jatkuvat toiminnot					1 457	1 102	1 015	1 275	1 523	1 766	16
Liikevoitto, Fortum yhteensä	1 708	2 402	1 874	1 508	3 428	4 245	633	1 158	1 138	1 110	-2
- % liikevaihdosta	27,1	39,0	30,4	28,4	72,2	114,7	17,4	25,6	21,7	20,4	
Liikevoitto, jatkuvat toiminnot					1 296	-150	633	1 158	1 138	1 110	-2
- % liikevaihdosta					31,7	-4,3	17,4	25,6	21,7	20,4	
Vertailukelpoinen liikevoitto, Fortum yhteensä	1 833	1 802	1 752	1 403	1 351	922	644	811	987	1 191	21
Vertailukelpoinen liikevoitto, jatkuvat toiminnot					1 085	808	644	811	987	1 191	21
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta, Fortum yhteensä	62	91	23	178	149	20	131	148	38	744	1 858
Voitto ennen tuloveroja, Fortum yhteensä	1 615	2 228	1 586	1 398	3 360	4 088	595	1 111	1 040	1 728	66
- % liikevaihdosta	25,7	36,2	25,8	26,3	70,7	110,4	16,4	24,6	19,8	31,7	
Voitto ennen tuloveroja, jatkuvat toiminnot					1 232	-305	595	1 111	1 040	1 728	66
- % liikevaihdosta					30,1	-8,8	16,4	24,6	19,8	31,7	
Kauden voitto, Fortum yhteensä	1 354	1 862	1 512	1 212	3 161	4 142	504	882	858	1 507	76
- josta emoyhtiön omistajien osuus	1 300	1 769	1 416	1 204	3 154	4 138	496	866	843	1 482	76
Kauden voitto, jatkuvat toiminnot					1 089	-228	504	882	858	1 507	76
- josta emoyhtiön omistajien osuus					1 081	-231	496	866	843	1 482	76

Taloudelliset tunnusluvut

Osakekohtaiset tunnusluvut

Segmenttikohtaiset tunnusluvut

Investoinnit käyttöomaisuuteen

Toiminnalliset tunnusluvut

milj. euroa tai kuten merkitty	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Muutos 19/18 %
Taloudellinen asema ja rahavirta											
Sijoitettu pääoma, Fortum yhteensä	16 124	17 931	19 420	19 183	17 918	19 870	18 649	18 172	18 170	19 929	10
Korollinen nettovelka	6 826	7 023	7 814	7 793	4 217	-2 195	-48	988	5 509	5 260	-5
Korollinen nettovelka ilman Exergin rahoitusta				6 658	3 664	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	
Investoinnit ja bruttosijoitukset osakkeisiin, Fortum yhteensä	1 249	1 482	1 574	1 020	843	669	1 435	1 815	4 672	819	-82
- % liikevaihdosta	19,8	24,1	25,6	19,2	17,7	18,1	39,5	40,2	89,1	15,0	
Investoinnit ja bruttosijoitukset osakkeisiin, jatkuvat toiminnot					695	625	1 435	1 815	4 672	819	-82
Käyttöomaisuusinvestoinnit, Fortum yhteensä	1 222	1 408	1 558	1 005	774	626	591	690	584	713	22
Käyttöomaisuusinvestoinnit, jatkuvat toiminnot					626	582	591	690	584	713	22
Liiketoiminnan rahavirta, Fortum yhteensä	1 437	1 613	1 382	1 548	1 762	1 381	621	993	804	2 015	151
Liiketoiminnan rahavirta, jatkuvat toiminnot					1 406	1 228	621	993	804	2 015	151
Tunnusluvut											
Sijoitetun pääoman tuotto, Fortum yhteensä, %	11,6	14,8	10,2	9,0	19,5	22,7	4,0	7,1	6,7	10,0	
Oman pääoman tuotto, Fortum yhteensä, %	15,7	19,7	14,6	12,0	30,0	33,4	3,7	6,6	6,8	11,9	
Korkokate, Fortum yhteensä	13,7	10,5	7,6	6,7	19,9	27,6	4,6	8,7	10,0	8,0	
Korkokate sisältäen aktivoidut vieraan pääoman menot, Fortum yhteensä	10,0	8,5	5,7	5,3	15,7	21,5	4,1	7,8	9,2	7,5	
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta/korollinen nettovelka, Fortum yhteensä, %	20,5	21,5	19,9	18,8	42,9	-59,7	-1 503,4	83,9	26,8	32,2	
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta/korollinen nettovelka ilman Exergin rahoitusta, %				22,1	49,3	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	
Velkaantumisaste, %	78	69	73	77	39	-16	0	7	46	40	
Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate, Fortum yhteensä	2,8	3,0	3,2	3,9	2,3	-1,7	0,0	0,8	3,6	3,0	
Vertailukelpoinen nettovelka/Käyttökate ilman Exergin rahoitusta				3,4	2,0	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	
Omavaraisuusaste, %	40	44	43	43	51	61	62	61	54	57	
Muut tiedot											
Osingot	888	888	888	977	1 155	977	977	977	977	977 ²⁾	0
Tutkimus- ja kehittämismenot	30	38	41	49	41	47	52	53	56	67	20
- % liikevaihdosta	0,5	0,6	0,7	0,9	1,0	1,4	1,4	1,2	1,1	1,1	
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä, Fortum yhteensä	11 156	11 010	10 600	9 532	8 821	8 193	7 994	8 507	8 767	8 248	
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä, jatkuvat toiminnot					8 329	8 009	7 994	8 507	8 767	8 248	

1) Käyttökate (=EBITDA) on määritelty seuraavasti: liikevoitto + poistot.

2) Hallituksen ehdotus suunnitellulle yhtiökokoukselle 17.3.2020.

Katso ▶ **tunnuslukujen laskentakaavat**

Osakekohtaiset tunnusluvut

euroa tai kuten merkitty	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Muutos 19/18 %
Osakekohtainen tieto											
Tulos/osake, Fortum yhteensä	1,46	1,99	1,59	1,36	3,55	4,66	0,56	0,98	0,95	1,67	76
Jatkuvien toimintojen tulos/osake					1,22	-0,26	0,56	0,98	0,95	1,67	76
Lopetettujen toimintojen tulos/osake	-	-	-	-	2,33	4,92	-	-	-	-	
Laimennettu tulos/osake, Fortum yhteensä	1,46	1,99	1,59	1,36	3,55	4,66	0,56	0,98	0,95	1,67	76
Laimennettu jatkuvien toimintojen tulos/osake					1,22	-0,26	0,56	0,98	0,95	1,67	76
Laimennettu lopetettujen toimintojen tulos/osake	-	-	-	-	2,33	4,92	-	-	-	-	
Rahavirta/osake, Fortum yhteensä	1,62	1,82	1,56	1,74	1,98	1,55	0,70	1,12	0,91	2,27	149
Jatkuvien toimintojen rahavirta/osake					1,38	1,38	0,70	1,12	0,91	2,27	149
Oma pääoma/osake	9,24	10,84	11,30	11,28	12,23	15,53	15,15	14,69	13,33	14,61	10
Osinko/osake	1,00	1,00	1,00	1,10	1,10	1,10	1,10	1,10	1,10	1,10 ¹⁾	0
Lisäosinko/osake					0,20	-	-	-	-	-	
Osinko/osakekohtainen tulos, %	68,5	50,3	62,9	80,9	36,6	23,6	196,4	112,2	115,8	65,9 ¹⁾	
Efektiivinen osinkotuotto, %	4,4	6,1	7,1	6,6	7,2	7,9	7,5	6,7	5,8	5,0 ¹⁾	
Hinta/voitto-suhde (P/E-luku)	15,4	8,3	8,9	12,2	5,1	3,0	26,1	16,8	20,1	13,2	
Osakkeen kurssikehitys											
Kauden lopussa	22,53	16,49	14,15	16,63	17,97	13,92	14,57	16,50	19,10	22,00	
Keskikurssi	19,05	19,77	15,66	15,11	17,89	16,29	13,56	15,28	19,10	20,06	
Alin kurssi	17,18	15,53	12,81	13,10	15,13	12,92	10,99	12,69	16,43	18,09	
Ylin kurssi	22,69	24,09	19,36	18,18	20,32	21,59	15,74	18,94	22,91	22,50	
Muu tieto											
Osakekannan markkina-arvo kauden lopussa, milj. euroa	20 015	14 649	12 570	14 774	15 964	12 366	12 944	14 658	16 966	19 542	
Osakkeiden vaihdon kehitys²⁾											
Osakkeiden lukumäärä, 1 000 osaketta	493 375	524 858	494 765	465 004	454 796	541 858	611 572	582 873	474 705	372 272	
Prosentuaalinen osuus osakekannasta, %	55,5	59,1	55,7	52,3	51,2	61,0	68,8	65,6	53,4	41,9	
Osakkeiden lukumäärä, 1 000 osaketta	888 367	888 367	888 367	888 367	888 367	888 367	888 367	888 367	888 294	888 294	
Osakkeiden määrä ilman omia osakkeita, 1 000 osaketta	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	
Osakkeiden keskimääräinen lukumäärä, 1 000 osaketta	888 367	888 367	888 367	888 367	888 367	888 367	888 367	888 367	888 312	888 294	
Laimennettu osakkeiden keskimääräinen lukumäärä, 1 000 osaketta	888 367	888 367	888 367	888 367	888 367	888 367	888 367	888 367	888 312	888 294	

1) Hallituksen ehdotus suunnitellulle yhtiökokoukselle 17.3.2020.

2) Taulukon 'osakkeiden vaihdon kehitys' -luvut sisältävät Nasdaq Helsingin osakkeiden vaihdon. Helsingin pörssin lisäksi Fortumin osakkeita vaihdettiin useilla vaihtoehtoisilla markkinapaikoilla; esimerkiksi Boat-, Cboe- ja Turquoise-markkinoilla sekä OTC-markkinoilla. Vuonna 2019 noin 73 % (2018: 68 %) Fortum Oyj:n osakkeiden vaihdosta käytiin muilla markkinapaikoilla kuin Nasdaq Helsingin pörssissä.

Segmenttikohtaiset tunnusluvut

Fortum uudisti liiketoimintarakenteensa 1.3.2014 alkaen. Uudelleenorganisoinnin myötä Fortumin aikaisemmin erillisinä raportoidut Heat- ja Electricity Sales -segmentit raportoitiin yhtenä Heat, Electricity Sales and Solutions -segmenttinä.

Fortum otti käyttöön uudet IFRS 10 Konsernitilinpäätös ja IFRS 11 Yhteisjärjestelyt -standardit 1.1.2014 alkaen. Uusien standardien soveltaminen Fortum-konsernissa vaikutti Tukholman kaupungin kanssa yhdessä omistetun Stockholm Exergi AB:n (publ) (aikaisemmin AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad) käsittelyyn. Yhtiö on luokiteltu yhteisyritykseksi ja yhdistelty konserniin pääomaosuusmenetelmällä 1.1.2014 alkaen. Ennen muutosta Stockholm Exergi käsiteltiin konsernissa tytäryrityksenä, jossa määräysvallattomilla omistajilla oli 50 % osuus.

Fortum ilmoitti maaliskuussa 2015 Ruotsin sähkösiirtoliiketoiminnan myynnistä. Ruotsin sähkösiirtoliiketoiminnan myynnin myötä Fortumilla ei ole enää lainkaan sähkösiirtoliiketoimintaa. Näin ollen Distribution -segmentti on esitetty vuonna 2015 lopetettuna toimintona IFRS 5 standardin Myytävänä olevat pitkäaikaiset omaisuuserät ja lopetetut toiminnot mukaisesti. Vuoden 2014 vertailutiedot on oikaistu IFRS 5:n mukaisesti.

Fortum uudisti liiketoimintarakenteensa 1.4.2016 alkaen. Divisioonat ovat Generation (pääosin entinen Power and Technology), City Solutions (pääosin entinen Heat, Electricity Sales and Solutions) ja Russia. Muutoksen taloudellinen vaikutus oli pieni, joten vuoden 2015 vertailutietoja ei muutettu takautuvasti.

City Solutions -divisioona jaettiin 1.3.2017 alkaen kahteen divisioonaan: City Solutions ja Consumer Solutions, jotka raportoivat erillisinä segmentteinään. Fortum on oikaissut vuoden 2016 vertailutiedot uuden organisaatorakenteen mukaiseksi.

Marraskuussa 2018 Fortum ilmoitti aurinko- ja tuulivoimaliiketoimintojen uudelleenorganisoinnista siten, että tuulivoimaliiketoiminnat on Generation-segmentin liiketoiminta-alue ja aurinkoliiketoiminnat City Solutions-segmentin liiketoiminta-alue. Nämä sisältyivät aikaisemmin Muihin toimintoihin. Aurinko- ja tuulivoimaliiketoiminta Venäjällä pysyy edelleen Russia-segmentissä. Fortum on muuttanut vuoden 2018 vertailutiedot uuden organisaatorakenteen mukaiseksi.

Katso lisätietoja ► [liitetiedosta 6](#) Segmenttiraportointi.

Liikevaihto segmenteittäin, milj. euroa	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Generation	2 702	2 481	2 415	2 252	2 156	1 722	1 657	1 677	1 842	2 141
- josta sisäistä	-281	-24	296	69	85	83	15	15	-2	259
City Solutions				1 516	1 332	1 187	782	1 015	1 110	1 200
- josta sisäistä				87	34	-13	1	19	37	45
Heat	1 770	1 737	1 628							
- josta sisäistä	-8	8	18							
Consumer Solutions							668	1 097	1 759	1 835
- josta sisäistä							2	3	11	-3
Electricity Sales	1 798	900	722							
- josta sisäistä	158	95	55							
Russia	804	920	1 030	1 119	1 055	893	896	1 101	1 069	1 071
- josta sisäistä	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0
Muut toiminnot	51	108	137	63	58	114	92	102	103	115
- josta sisäistä	169	115	-66	54	44	75	61	67	79	86
Distribution	963	973	1 070	1 064						
- josta sisäistä	18	15	37	19						
Eliminoinnit ja Nord Pool netotus	-1 792	-958	-843	-706	-513	-458	-463	-470	-641	-916
Jatkuvat toiminnot yhteensä	6 296	6 161	6 159	5 309	4 088	3 459	3 632	4 520	5 242	5 447
Lopetetut toiminnot					751	274				
Eliminoinnit ¹⁾					-89	-31				
Yhteensä					4 751	3 702	3 632	4 520	5 242	5 447

1) Myynnit ja ostot lopetetuilta toiminnoilta.

Taloudelliset tunnusluvut

Osakekohtaiset tunnusluvut

Segmenttikohtaiset tunnusluvut

Investoinnit käyttöomaisuuteen

Toiminnalliset tunnusluvut

Vertailukelpoinen liikevoitto segmenteittäin, milj. euroa	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Generation	1 298	1 201	1 146	859	877	561	417	478	628	794
City Solutions				109	104	108	64	98	135	121
Heat	275	278	271							
Consumer Solutions							48	41	53	79
Electricity Sales	11	27	39							
Russia	8	74	68	156	161	201	191	296	271	316
Muut toiminnot	-66	-73	-92	-54	-57	-63	-77	-102	-99	-119
Distribution	307	295	320	332						
Vertailukelpoinen liikevoitto	1 833	1 802	1 752	1 403	1 085	808	644	811	987	1 191
Arvonlaskennalliset						-918	27	6	-4	-8
Myyntivoitot ja muut	93	284	155	61	305	22	38	326	102	7
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset							-65	14	98	-72
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu							-11	1	-45	-9
Muut vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät ¹⁾	-218	316	-33	45	-94	-62				
Liikevoitto, jatkuvat toiminnot	1 708	2 402	1 874	1 508	1 296	-150	633	1 158	1 138	1 110
Lopetetut toiminnot					2 132	4 395				
Liikevoitto					3 428	4 245	633	1 158	1 138	1 110

1) Muut vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät sisältävät Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset ja Ydinjätehuoltorahastoon liittyvän oikaisun.

Vertailukelpoinen käyttökate segmenteittäin, milj. euroa	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Generation	1 398	1 310	1 260	1 007	998	680	527	603	763	939
City Solutions				211	204	209	186	262	310	309
Heat	462	471	481							
Consumer Solutions							55	57	110	141
Electricity Sales	13	29	40							
Russia	94	148	189	258	304	267	312	438	417	469
Muut toiminnot	-56	-66	-83	-49	-49	-53	-64	-83	-78	-91
Distribution	485	482	529	548						
Jatkuvat toiminnot yhteensä	2 396	2 374	2 416	1 975	1 457	1 102	1 015	1 275	1 523	1 766
Lopetetut toiminnot					416	163				
Yhteensä					1 873	1 265	1 015	1 275	1 523	1 766

Taloudelliset tunnusluvut

Osakekohtaiset tunnusluvut

Segmenttikohtaiset tunnusluvut

Investoinnit käyttöomaisuuteen

Toiminnalliset tunnusluvut

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Poistot segmenteittäin, milj. euroa										
Generation	100	109	114	148	121	118	110	125	135	145
City Solutions				102	100	101	121	163	175	188
Heat	187	193	210							
Consumer Solutions							7	16	57	62
Electricity Sales	2	2	1							
Russia	86	108	121	150	147	117	123	142	147	153
Muut toiminnot	10	7	9	5	8	10	13	18	22	28
Distribution	178	187	209	216						
Jatkuvat toiminnot yhteensä	563	606	664	621	377	346	373	464	536	575
Lopetetut toiminnot					150	50				
Yhteensä					526	395	373	464	536	575
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta segmenteittäin, milj. euroa										
Generation	-25	3	-12	4	-14	-111	-34	-1	-72	10
City Solutions				91	88	59	76	80	74	37
Heat	31	19	20							
Electricity Sales	1	2	0							
Russia	8	30	27	46	35	32	38	31	36	59
Muut toiminnot	28	23	-20	32	37	40	51	38	0	638
Distribution	19	14	8	4						
Jatkuvat toiminnot yhteensä	62	91	23	178	146	20	131	148	38	744
Lopetetut toiminnot					3	0				
Yhteensä					149	20	131	148	38	744
Investoinnit käyttöomaisuuteen segmenteittäin, milj. euroa										
Generation	97	131	190	179	197	187	196	174	248	247
City Solutions				123	86	105	109	170	209	313
Heat	304	297	464							
Consumer Solutions							3	7	47	55
Electricity Sales	0	5	1							
Russia	599	670	568	435	340	285	201	152	54	67
Muut toiminnot	9	16	11	12	3	6	83	187	26	31
Distribution	213	289	324	255						
Jatkuvat toiminnot yhteensä	1 222	1 408	1 558	1 005	626	582	591	690	584	713
Lopetetut toiminnot					147	44				
Yhteensä					774	626	591	690	584	713

Taloudelliset tunnusluvut

Osakekohtaiset tunnusluvut

Segmenttikohtaiset tunnusluvut

Investoinnit käyttöomaisuuteen

Toiminnalliset tunnusluvut

Bruttoinvestoinnit osakkeisiin segmenteittäin, milj. euroa	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Generation	25	17	-	2	2	16	7	90	14	13
City Solutions				11	37	23	698	386	33	9
Heat	1	32	10							
Consumer Solutions							117	486	0	0
Russia	-	24	-	0	27	0	0	125	63	66
Muut toiminnot	1	1	6	2	4	4	22	39	3 977	18
Distribution	0	-	-	0						
Jatkuvat toiminnot yhteensä	27	74	16	15	69	43	844	1 125	4 088	106
Lopetetut toiminnot					0	0				
Yhteensä					69	43	844	1 125	4 088	106

Osakkeiden bruttodivestoinnit segmenteittäin, milj. euroa	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Generation	0	3	102	79	67	0	0	0	160	12
City Solutions				11	446	27	33	0	147	2
Heat	52	203	269							
Consumer Solutions							1	55	0	0
Electricity Sales	-	16	2							
Russia	43	23	-	-	0	0	127	0	0	0
Muut toiminnot	6	0	0	-	2	-	0	687	0	16
Distribution	46	323	37	52						
Jatkuvat toiminnot yhteensä	147	568	410	142	515	27	161	742	306	30
Lopetetut toiminnot					2 681	6 369				
Yhteensä					3 196	6 395	161	742	306	30

Vertailukelpoinen sidottu pääoma segmenteittäin, milj. euroa	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Generation						5 931	5 815	5 672	6 485	6 147
City Solutions						2 182	2 873	3 728	3 794	3 892
Consumer Solutions							154	638	648	640
Russia						2 561	3 284	3 161	2 789	3 205
Muut toiminnot						258	514	276	4 023	4 356
Jatkuvat toiminnot yhteensä						10 932	12 641	13 474	17 739	18 239

Vuodesta 2016 alkaen Fortum esittää Vertailukelpoisen sidotun pääoman Sidotun pääoman sijaan. Sidottu pääoma vuoteen 2015 saakka on esitetty alla.

Sidottu pääoma segmenteittäin, milj. euroa	2010	2011	2012	2013	2014	2015¹⁾
Generation	5 806	6 247	6 389	6 355	6 001	5 913
City Solutions				2 295	2 112	2 170
Heat	4 182	4 191	4 286			
Electricity Sales	210	11	51			
Russia	2 817	3 273	3 848	3 846	2 597	2 561
Muut toiminnot	29	208	158	295	496	291
Distribution	3 683	3 589	3 889	3 745		
Jatkuvat toiminnot yhteensä	16 727	17 519	18 621	16 537	11 206	10 934
Lopetettuihin toimintoihin kuuluva sidottu pääoma					2 615	
Yhteensä					13 820	10 934

1) Fortum esittää Vertailukelpoisen sidotun pääoman Sidotun pääoman sijaan vuodesta 2016 alkaen.

Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto segmenteittäin, %	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Generation	22,3	19,9	18,5	13,8	14,2	9,5	6,9	8,4	10,8	12,8
City Solutions				8,7	8,7	7,9	5,9	5,5	5,5	4,1
Heat	7,7	7,4	7,0							
Consumer Solutions							44,3	11,7	7,8	13,2
Electricity Sales	9,3	33,5	203,1							
Russia	0,7	3,5	2,7	5,2	5,6	8,2	8,0	10,1	10,3	12,3
Distribution ¹⁾	9,3	8,6	8,8	8,8	9,3					

1) Esitetty lopetettuina toimintoina vuodesta 2014 alkaen.

Sidotun pääoman tuotto segmenteittäin, %	2010	2011	2012	2013	2014	2015¹⁾
Generation	19,5	24,6	18,7	14,5	13,6	-8,5
City Solutions				9,7	19,1	7,7
Heat	8,4	9,9	8,8			
Electricity Sales	38,4	4,2	152,3			
Russia	2,4	3,5	3,0	5,2	5,6	8,3
Distribution ²⁾	9,7	13,7	9,1	9,3	73,6	

1) Fortum esittää Vertailukelpoisen sidotun pääoman Sidotun pääoman sijaan vuodesta 2016 alkaen.

2) Esitetty lopetettuina toimintoina vuodesta 2014 alkaen.

Taloudelliset tunnusluvut

Osakekohtaiset tunnusluvut

Segmenttikohtaiset tunnusluvut

Investoinnit käyttöomaisuuteen

Toiminnalliset tunnusluvut

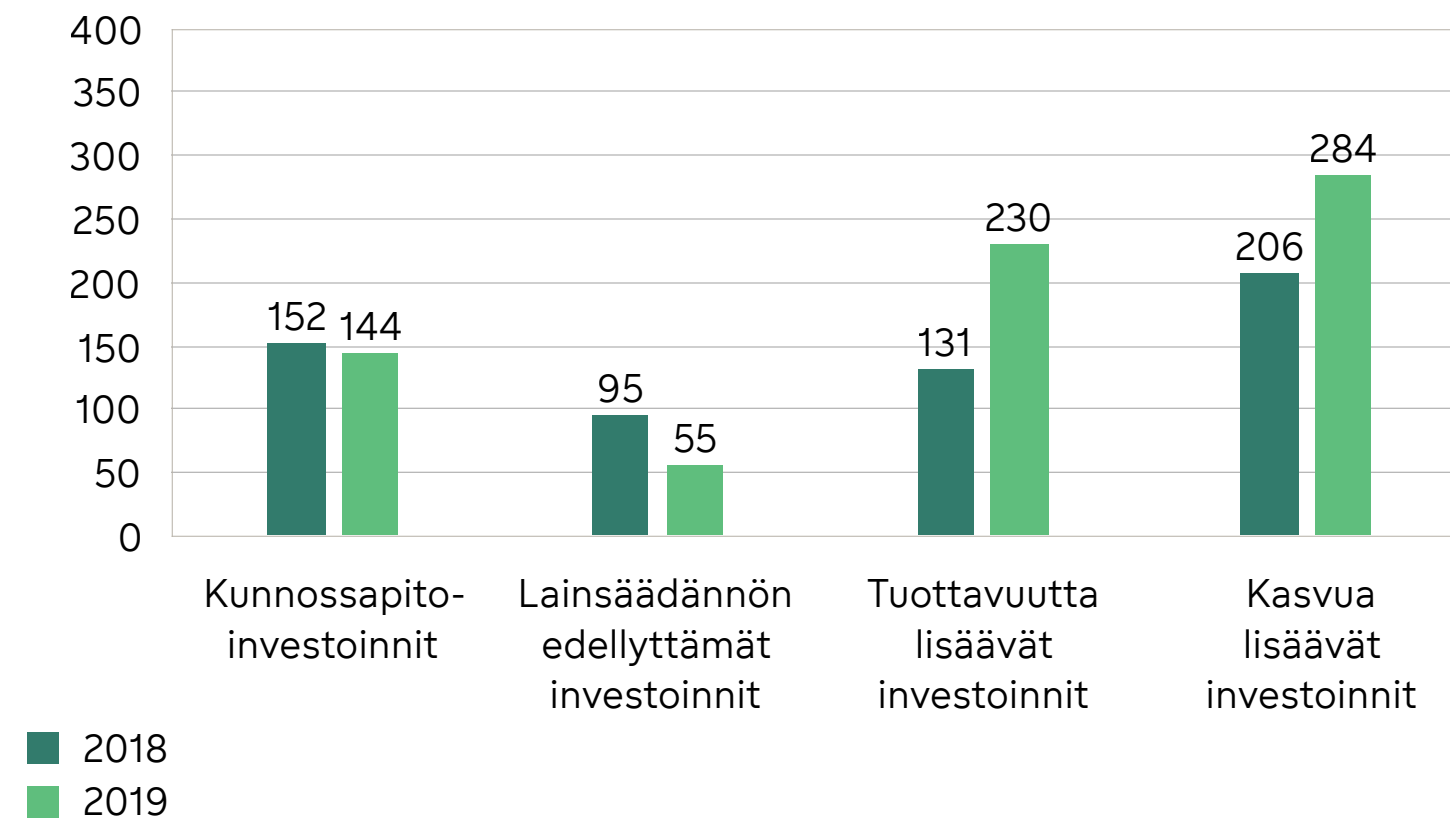
Henkilöstö keskimäärin	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Generation	1 891	1 873	1 896	1 900	1 685	1 389	1 064	1 036	1 107	1 122
City Solutions				2 051	1 913	1 458	1 529	1 807	1 994	1 979
Heat	2 482	2 682	2 354							
Consumer Solutions							877	1 180	1 473	1 379
Electricity Sales	538	510	515							
Russia	4 555	4 436	4 301	4 245	4 196	4 180	3 814	3 710	3 378	2 942
Muut toiminnot	592	607	661	550	536	983	711	774	814	825
Distribution	1 098	902	873	786						
Jatkuvat toiminnot yhteensä	11 156	11 010	10 600	9 532	8 329	8 009	7 994	8 507	8 767	8 248
Lopetetut toiminnot					492					
Yhteensä					8 821					

Investoinnit käyttöomaisuuteen ¹⁾

milj. euroa	Suomi		Ruotsi		Venäjä		Puola		Norja		Muut maat		Yhteensä	
	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018
Generation														
Vesivoima	12	20	56	59					0	0			68	79
Ydinvoima	57	99		0					0	0			57	99
Tuulivoima	22	2	32	9					56	51			111	62
Fossiilinen energia/ Sähköntuotanto	7			0					0	0			7	0
Muut	4	8	1	1					0	0			5	8
Generation yhteensä	102	128	89	68					56	51			247	248
City Solutions														
Fossiilinen energia/ Lämmöntuotanto	2	5		0			5	7	0	0	0	0	7	12
Uusiutuva energia, jakautuen	39	34	7	6			14	52	9	9	162	24	231	125
jäte	19	20	7	6			14	52	9	9	17	5	66	92
biopolttoaineet	20	15	0	0			0	0	0	0	2	0	21	15
aurinko											143	19	143	19
muut	1	0	0	0			0	0	0	0			1	0
Kaukolämpö	17	14	0	0			16	18	27	16	3	11	63	60
Muut	3	7	2	1			2	1	1	0	4	3	12	12
City Solutions yhteensä	62	60	9	6			38	78	36	26	169	38	313	209
Consumer Solutions														
Muut	15	9	14	14			9	8	17	16			55	47
Consumer Solutions yhteensä	15	9	14	14			9	8	17	16	0	0	55	47
Russia														
Fossiilinen energia/ Sähköntuotanto					49	28							49	28
Fossiilinen energia/ Lämmöntuotanto					18	22							18	22
Uusiutuva energia/Tuuli					0	5							0	5
Russia yhteensä					67	54							67	54
Muut														
Muut	20	17	2	1			0	0	5	4	3	4	31	26
Muut yhteensä	20	17	2	1			0	0	5	4	3	4	31	26
Yhteensä	199	215	114	89	67	54	47	86	115	97	172	115	713	584
Josta investoinnit hiilidioksidittomaan tuotantoon	112	135	88	67	0	5	0	0	0	51	162	99	401	278

1) Sisältää investoinnit sekä aineellisiin että aineettomiin hyödykkeisiin.

Fortum luokittelee investoinnit neljään investointikategoriaan (milj. euroa)

Generation

Fortum investoi 111 miljoonaa euroa (2018: 62) tuulivoimaan Pohjoismaissa. Suurin yksittäinen tuulivoimainvestointi oli 52 miljoonaa euroa Sörfjordin tuulipuistoon Norjassa. Lisäksi tuulivoimainvestointeihin sisältyy 30 miljoonan euron käyttöomaisuushankinta Solbergin tuulipuistossa osana Solbergin ja Blaikenin tuulipuistojen omistusten uudelleenjärjestelyä. Lisäksi Fortum investoi Suomessa 57 miljoonaa euroa (2018: 99) Loviisan ydinvoimalaitokseen. Fortum investoi 68 miljoonaa euroa (2018: 79) vesivoimatuotantoon, pääasiassa kunnossapito- ja lainsäädännön edellyttämiä sekä tuottavuutta parantavia investointeja. Investoinnit hiilidioksidipäästöttömään tuotantoon olivat 236 miljoonaa euroa (2018: 240).

City Solutions

City Solutions -segmentin suurin yksittäinen investointi 2019 oli 140 miljoonan euron investointi Pavagadan aurinkovoimalaan Intiassa. Kunnossapito- ja lainsäädännön edellyttämät sekä tuottavuutta parantavat investoinnit olivat yhteensä 157 miljoonaa euroa (2018: 89). Nämä viimeksi mainitut investoinnit koostuvat lähinnä investoinneista kaukolämpöverkostoon ja -laitoksiin sekä olemassa olevien CHP-voimalaitosten kunnossapitoon ja lainsäädännöllisten vaatimusten mukaisiin investointeihin. Investoinnit hiilidioksidipäästöttömään tuotantoon olivat 165 miljoonaa euroa (2018: 34).

Consumer Solutions

Consumer Solutions investoi yhteensä 55 miljoonaa euroa (2018: 47). Investoinnit koostuvat asiakkaiden hankinnasta maksettujen myyntiprovisioiden aktivoinneista IFRS 15 käyttöönoton jälkeen ja uusien tuotteiden kehityskuluista.

Russia

Investoinnit Venäjällä olivat yhteensä 67 miljoonaa euroa (2018: 54). Ne koostuivat lähinnä kunnossapito- ja lainsäädännön edellyttämistä, sekä tuottavuusinvestoinneista. Investoinnit hiilidioksidipäästöttömään tuotantoon olivat 0 miljoonaa euroa (2018: 5).

Muut

Muut-segmentin investoinnit 31 miljoonaa euroa (2018:26) koostuvat pääasiassa investoinneista IT-järjestelmiin ja uusiin liiketoimintoihin. Muut-divisioona investoi 5 miljoonaa euroa (2018: 9) myös Charge and Drive -liiketoimintaan, lähinnä latauspisteisiin Norjassa.

Taloudelliset tunnusluvut

Osakekohtaiset tunnusluvut

Segmenttikohtaiset tunnusluvut

Investoinnit käyttöomaisuuteen

Toiminnalliset tunnusluvut

Sähkötuotantokapasiteetti segmenteittäin, MW

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Generation	9 728	9 752	9 702	9 475	9 063	8 046	8 039	7 862	7 867	8 220
Heat	1 600	1 670	1 569							
City Solutions				793	803	743	760	775	788	1 082
Russia	2 785	3 404	3 404	4 250	4 758	4 903	4 482	4 794	4 912	4 928
Muut toiminnot							53	292	157	0
Yhteensä	14 113	14 826	14 675	14 518	14 624	13 692	13 334	13 722	13 724	14 230

Lämmöntuotantokapasiteetti segmenteittäin, MW

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Generation	250	250	250	250	0					
Heat	10 448	10 375	8 785							
City Solutions				4 317	3 936	3 915	3 818	4 671	4 780	4 812
Russia	13 796	14 107	13 396	13 466	13 466	12 696	9 920	10 094	10 229	8 437
Yhteensä	24 494	24 732	22 431	18 033	17 402	16 611	13 738	14 765	15 009	13 249

	Suomi		Ruotsi		Venäjä		Puola		Muut		Yhteensä	
	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018
Fortumin sähkötuotantokapasiteetti tuotantomuodoittain ja alueittain, MW												
Vesivoima	1 553	1 548	3 124	3 124	0	0	0	0	0	0	4 677	4 672
Ydinvoima	1 487	1 485	1 334	1 334	0	0	0	0	0	0	2 821	2 819
Yhdistetty lämmön- ja sähköntuotanto	452	452	9	9	4 858	4 843	233	186	137	139	5 689	5 629
Lauhdevoima	565	376	0	0	0	0	0	0	0	0	565	376
Tuulivoima	0	0	75	75	35	35	0	0	84	84	194	194
Aurinkovoima	0	0	0	0	35	35	0	0	250	0	285	35
Yhteensä	4 057	3 860	4 542	4 542	4 928	4 912	233	186	471	223	14 230	13 724

	Suomi		Ruotsi		Venäjä		Puola		Muut		Yhteensä	
	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018
Fortumin lämmöntuotantokapasiteetti alueittain, MW												
Lämpö	2 002	1 993	35	35	8 437	10 229	941	782	1 834	1 971	13 249	15 009

Taloudelliset tunnusluvut

Osakekohtaiset tunnusluvut

Segmenttikohtaiset tunnusluvut

Investoinnit käyttöomaisuuteen

Toiminnalliset tunnusluvut

Myynti

Fortumin koko sähkön- ja lämmönmyynti EU-maissa ja Norjassa, milj. euroa	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Sähkönmyynti	3 110	2 868	2 700	2 462	2 344	1 921	1 893	2 244	2 922	3 063
Lämmönmyynti	1 309	1 278	1 201	538	468	423	449	524	615	618

Fortumin koko sähkön- ja lämmönmyynti Venäjällä, milj. euroa	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Sähkönmyynti	505	590	713	822	758	661	691	837	872	924
Lämmönmyynti	287	324	300	290	285	228	199	258	193	145

Fortumin koko sähkönmyynti alueittain, TWh	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Suomi	30,7	24,6	21,6	23,4	21,6	22,3	22,8	22,5	23,1	23,1
Ruotsi	28,3	29,4	30,1	23,3	28,2	29,8	28,8	30,8	29,7	31,5
Norja							1,5	7,2	15,3	15,0
Venäjä	18,7	20,2	23,3	25,6	26,5	29,4	29,5	30,5	34,1	33,8
Muut maat	3,2	3,6	3,8	4,3	3,8	2,8	2,1	2,9	1,8	2,5
Yhteensä	80,9	77,8	78,8	76,6	80,1	84,3	84,7	93,9	104	105,8

Fortumin koko lämmönmyynti alueittain, TWh	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Suomi	9,6	8,5	5,8	5,5	3,2	3,1	3,6	3,9	3,8	3,8
Venäjä	26,8	26,7	26,4	24,1	26	25,4	20,7	19,8	20,7	16,9
Ruotsi	10,9	8,5	8,5	-	-	-	0,1	0,3	0,3	0,3
Puola	4	4,3	4,3	4,1	3,4	3,4	3,6	3,7	3,5	3,3
Muut maat	3,6	3,4	2,9	3,1	2,8	1,2	1,4	2,2	3,2	3,3
Yhteensä	54,9	51,4	47,9	36,8	35,4	33,2	29,4	29,9	31,5	27,6

Sähkönsiirto jakeluverkoissa, TWh	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Suomi	10	9,5	9,8	9,5	2,8	-	-	-	-	-
Ruotsi	15,2	14,2	14,4	14,1	13,7	6,4	-	-	-	-
Norja	2,5	2,3	2,4	2,5	1,1	-	-	-	-	-
Viro	0,2	0,1	0	-	-	-	-	-	-	-
Yhteensä	27,9	26,1	26,6	26,1	17,6	6,4	-	-	-	-

Taloudellinen tieto vuosineljänneksittäin

Huom: Taloudellinen tieto vuosineljänneksittäin on tilintarkastamaton.

Keskeiset tiedot konsernin tuloslaskelmasta vuosineljänneksittäin

milj. euroa	I/2018	II/2018	III/2018	IV/2018	2018	I/2019	II/2019	III/2019	IV/2019	2019
IS Liikevaihto	1 585	1 087	971	1 599	5 242	1 690	1 144	1 060	1 553	5 447
Vertailukelpoinen käyttökate	538	282	230	473	1 523	545	372	295	552	1 766
IS Vertailukelpoinen liikevoitto	405	153	96	333	987	408	232	153	399	1 191
IS Liikevoitto	482	256	91	309	1 138	358	184	124	444	1 110
IS Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	47	24	12	-44	38	111	461	106	65	744
IS Rahoitustuotot ja -kulut	-36	-39	-58	-4	-136	-46	7	-32	-55	-125
IS Voitto ennen veroja	493	241	45	261	1 040	424	652	198	455	1 728
IS Tuloverot	-94	-25	1	-64	-181	-65	-45	-25	-88	-221
IS Kauden voitto	400	215	46	197	858	359	607	173	367	1 507
IS Määräysvallattomille omistajille	-16	1	5	-5	-15	-19	0	5	-10	-25
IS Kauden voitto, emoyhtiön omistajille	384	216	51	192	843	341	607	178	356	1 482
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta konsernin voitosta laskettu osakekohtainen tulos (euroa per osake)										
Laimentamaton	0,43	0,24	0,05	0,22	0,95	0,38	0,69	0,20	0,40	1,67

Liikevaihto segmenteittäin vuosineljänneksittäin

milj. euroa	I/2018	II/2018	III/2018	IV/2018	2018	I/2019	II/2019	III/2019	IV/2019	2019
Generation ¹⁾	498	427	360	557	1 842	601	500	458	583	2 141
City Solutions ¹⁾	381	193	178	359	1 110	405	228	200	366	1 200
Consumer Solutions	547	326	332	555	1 759	669	346	311	510	1 835
Russia	336	228	200	305	1 069	298	239	229	306	1 071
Muut toiminnot ¹⁾	23	24	25	31	103	26	28	29	32	115
Nord Pool netotus ²⁾	-161	-92	-105	-157	-516	-192	-99	-100	-139	-529
Eliminoinnit	-39	-19	-17	-50	-125	-117	-98	-67	-105	-387
IS Yhteensä	1 585	1 087	971	1 599	5 242	1 690	1 144	1 060	1 553	5 447

1) Sekä ulkoinen että sisäinen liikevaihto sisältää realisoituneiden suojausinstrumenttien vaikutukset. Vaikutus liikevaihtoon voi olla positiivinen tai negatiivinen riippuen keskimääräisen sopimushinnan ja realisoituneen spot-hinnan erotuksesta.

2) Tuntiperusteiset myynnit ja ostot Nord Poolilta netotetaan konsernitason ja esitetään joko tuottona tai kuluna sen mukaan, onko Fortum tiettyä hetkenä nettomyyjä vai netto-ostaja.

Vertailukelpoinen liikevoitto segmenteittäin vuosineljänneksittäin

milj. euroa	I/2018	II/2018	III/2018	IV/2018	2018	I/2019	II/2019	III/2019	IV/2019	2019
Generation	220	151	69	188	628	223	191	140	239	794
City Solutions	88	-21	4	64	135	92	-15	-36	80	121
Consumer Solutions	17	11	7	17	53	26	19	16	19	79
Russia	104	37	40	89	271	99	69	53	94	316
Muut toiminnot	-24	-26	-24	-26	-99	-32	-32	-21	-34	-119
IS Vertailukelpoinen liikevoitto	405	153	96	333	987	408	232	153	398	1 191
Arvon alentumiset	0	0	0	-4	-4	-3	0	-6	0	-8
Myyntivoitot ja muut	26	76	1	-1	102	3	3	3	-2	7
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset	54	49	-8	2	98	-46	-5	-27	5	-72
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	-4	-22	2	-21	-45	-5	-46	0	42	-9
IS Liikevoitto	482	256	91	309	1 138	358	184	124	444	1 110

Sähkö- ja lämpöliiketoiminnan tulos on yleensä korkeampi vuoden ensimmäisellä ja viimeisellä vuosineljänneksellä.

Tietoa sijoittajille

Fortumin vuoden 2019 raportointikokonaisuuteen kuuluu toimitusjohtajan liiketoimintakatsaus, taloudelliset tiedot, selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä, palkka- ja palkkioselvitys, verojalanjälkiraportti sekä kestävän kehityksen raportti.

Yhtiökokous 2020

Fortum Oyj:n varsinainen yhtiökokous pidetään keskiviikkona 17.3.2020 kello 11.00 alkaen Finlandia-talossa osoitteessa Mannerheimintie 13 e, 00100 Helsinki. Kokoukseen ilmoittautuneiden vastaanottaminen aloitetaan kello 9.30.

Osinkojen maksaminen

Hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että Fortum Oyj jakaa vuodelta 2019 osinkoa 1,10 euroa osakkeelta, eli kokonaisosinkona ehdotetaan 5.2.2020 rekisteriin merkittyjen osakkeiden lukumäärän perusteella yhteensä noin 977 miljoonaa euroa. Mahdolliseen osingonjakoon liittyvät päivämäärät ovat:

- osingon irtoamispäivä 18.3.2020,
- osingon täsmäytyspäivä 19.3.2020 ja
- osingon maksupäivä 26.3.2020.

Tulostiedotus vuonna 2020

Fortum julkaisee kolme osavuositiedotusta vuonna 2020:

- tammi–maaliskuun osavuositiedotus 29.4.
- tammi–kesäkuun puolivuositiedotus 17.7. ja
- tammi–syyskuun osavuositiedotus 29.10.

Osavuositiedotukset julkaistaan noin klo 9.00 suomeksi ja englanniksi ja ne ovat luettavissa Fortumin verkkosivuilta osoitteessa www.fortum.com/sijoittajat

Fortum järjestää osavuositulosten julkaisun yhteydessä tiedotustilaisuuksia, joita voi seurata yrityksen kotisivuilla ▶ www.fortum.com/sijoittajat. Fortum noudattaa 30 päivän hiljaista jaksoa ja suljettua ikkunaa ennen tulosten julkistamista.

Perustietoa Fortumin osakkeista

Listattu: Nasdaq Helsinki

Kaupankäyntitunnus: FORTUM

Osakkeiden lukumäärä 5.2.2020: 888 294 465

Toimiala: Yhteiskuntapalvelut

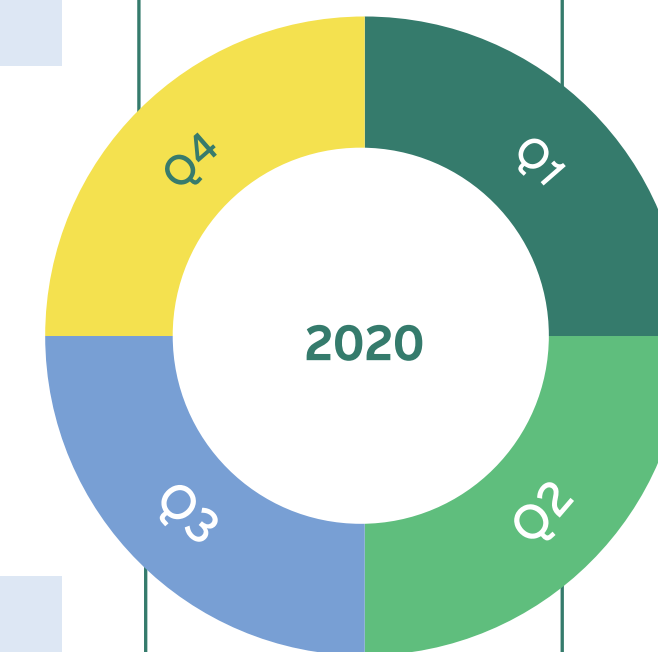
Fortumin toiminta pääomamarkkinoilla vuonna 2019

Fortumin sijoittajasuhdetoiminta kattaa osake- ja korkomarkkinat ja sen tavoitteena on varmistaa yhtiön osakkeiden käypä arvotus, pääsy rahoituslähteisiin sekä joukkovelkakirjojen vakaa hinnoittelu. Sijoittajasuhteiden avaintehtävä on toimittaa oikeaa, riittävää ja ajantasaista tietoa säännöllisesti ja tasapuolisesti kaikille markkinaosapuolille. Näin sijoittajasuhteet pyrkii minimoimaan sijoittajan riskit ja vähentämään Fortumin osakkeen volatiliiteettia. Pääasiassa Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa olevia sijoittajia ja analyytikkoja tavataan säännöllisesti.

Vuonna 2019 Fortum tapasi noin 230 ammattimaista osakesijoittajaa yksityis- ja ryhmätapaamisissa ja sijoittajakonferensseissa sekä ylläpiti jatkuvaa yhteyttä investointipankkien ja arvopaperivälitysliikkeiden osakeanalyytikoihin.

Osavuositiedotus
tammi-syyskuulta 2020, 29.10.

Tilinpäätöstiedotteen
julkistaminen 2019, 6.2.
Tilinpäätös 2019,
viimeistään viikko 8

Osavuositiedotus
tammi-kesäkuulta 2020, 17.7.

Varsinainen yhtiökokous, 17.3.
Osavuositiedotus
tammi-maaliskuulta 2020, 29.4.